

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Batumi Shota Rustaveli State University (Georgia)

Maria Curie Skłodowska University w Lubline (Poland)

Portland State University (USA)

Technische Universität Dresden (Deutschland)

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu (Poland)

Uniwersytet Ekonomiczny w Wrocławiu (Poland)

Національний університет «Львівська політехніка»

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Сумський національний аграрний університет

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України

**«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ,
НАУКИ І БІЗНЕСУ В ГЛОБАЛЬНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ»**

**Збірник матеріалів VIII Міжнародної
науково-практичної конференції**

**PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF
EDUCATION, SCIENCE AND BUSINESS IN
THE GLOBAL ENVIRONMENT**

**Proceedings of the VIII International
scientific-practical conference**

ТЕРНОПІЛЬ, 23 жовтня 2020

TERNOPIL, 23 October 2020

УДК 330.1:657.4:336.02:332.142.4

П-26

Редакційна колегія: Пуцентейло П.Р., д.е.н., професор (відп. за випуск)
Бруханський Р.Ф., д.е.н., професор
Монастирський Г.Л., д.е.н., професор
Чорна Н.П., д.е.н., професор
Шушпанов Д.Г., д.е.н., доцент

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Західноукраїнського національного університету
(протокол № 3 від 25 листопада 2020 року).*

Перспективи розвитку освіти, науки і бізнесу в глобальному середовищі :
П-26 матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції [Тернопіль,
23 жовтня 2020 р.]. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2020. 292 с.

ISBN 978-617-7793-41-9

Збірник містить наукові доповіді Міжнародної науково-практичної конференції “Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі” (м. Тернопіль, 23 жовтня 2020 р.), з актуальних питань функціонування сучасної економічної науки. Обґрунтовано основні напрями, тенденції і перспективи розвитку освіти, науки, бізнесу, суспільства в сучасному глобальному середовищі.

УДК 330.1:657.4:336.02:332.142.4

ISBN 978-617-7793-41-9

© ЗУНУ, 2020

*Редакційна колегія може не поділяти думку автора.
Відповідальність за добір і викладення
наукових матеріалів доповідей несуть автори.*

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.	SECTION 1.
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ МІКРО-, МЕЗО- ТА МАКРОРІВНЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS OF MICRO-, MESO- AND MACRO-LEVEL IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF SOCIETY AND GLOBAL ECONOMY
Crow Douglas M. MONETARY POLICY AND THE GLOBAL ECONOMY	10
Gorobets Peter. GNOSEOLOGY OF THE HUMAN CAPITAL	12
Grabowska Monika. INNOWACYJNOŚĆ W OBSZARACH WIEJSKICH	14
Kućka Michał. BANK BĘDĄCY ADMINISTRATOREM ZASTAWU. WYBRANE ZAGADNIENIA	16
Lewicka Agnieszka. FRANCHISING JAKO ZACHĘTA DO PROWADZENIA WŁASNEGO BIZNESU	18
Paczóski Piotr. NOWY INSTRUMENT POLITYKI SPÓJNOŚCI W REALIZACJI PARTNERSTWA MIEJSKO-WIEJSKIEGO	20
Rozenberg Karol. GOSPODARKA ŚWIATOWA W XXI WIEKU: ROLA LIBERALIZACJI PRZEPLÝWÓW KAPITAŁOWYCH Z PUNKTU WIDZENIA OECD	23
Schröder Christina. RECHTLICHE UND WIRTSCHAFTLICHE DIMENSIONEN DER EUROKRISE 2010	25
Zug Magdalena. WSPÓŁCZESNE PROBLEMY ZARZĄDZANIA I MARKETINGU. LEAN MANAGEMENT JAKO ALTERNATYWA I SPOSÓB PODNIESIENIA EFEKTYWNOŚCI PROCESÓW W PRZEDSIĘBIORSTWIE	27
Артиш Віктор, Артиш Назар. ОСНОВНІ ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН	29
Баглей Ростислав. РОЗВИТОК ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ	31
Баланюк Іван, Іванюк Тетяна. ІПОТЕЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	33
Бутов Андрій, Бутова Вікторія. ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН В СУЧАСНІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	35
Вовк Вікторія. ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ У СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ	37
Гонак Ігор. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ БАНКІВ НА ЗЕМЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	39
Горбатюк Олександр. СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	41
Гринчуцький Валерій, Куц Людмила. СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ ВИХОДУ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ	43
Гришова Інна, Гришова Римма. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ЦИРКУЛЯРНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ	45
Довгань Ольга, Мединська Ольга. ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	47
Жовковська Тетяна. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ: РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД	49
Звір Богдан. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ДИСБАЛАНСІВ	51

Іванів Софія. ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИМИ ВІДНОСИНАМИ ФЕМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	53
Коркушко Олег, Охотська Ангеліна. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	55
Костецький Ярослав. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	57
Кошкалда Ірина. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	59
Лазнева Ірина, Коропець Юлія. ВИБІР ЗАКОРДОННИХ РИНКІВ ДЛЯ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ФІРМ	61
Малтиз Вікторія, Кулик Данило. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	62
Монастирський Григорій. КООРДИНАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ТА ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ	64
Мурмила Наталія. ФОРМИ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ	66
Пилипів Надія, Амброзьяк Ірина. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	68
Світлічна Оксана. КУЛЬТУРНЕ РІЗНОМАНІТТЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ	70
Сыропушинский Денис. АНАЛІЗ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В СИСТЕМЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	72
Тибінка Галина, Павлишин Соломія. SWOT-АНАЛІЗ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	74
Федулова Любов. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-2019	77
Хохлов Артем. РОЛЬ МИСТЕЦТВА В ІНТЕРКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ НІМЕЧЧИНИ	79
Шалімова Наталія. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗМЕНШЕННЯ ЗАГРОЗ В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	81
Шушпанов Дмитро, Галюк Олег. ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ І ЛОКАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	83
Яковенко Роман. ВИКОРИСТАННЯ ПОЛОЖЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ АДАМА СМІТА ПРИ ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ	85

СЕКЦІЯ 2.

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ,
БЛОКЧЕЙНУ, ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ
ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ**

SECTION 2.

**PROBLEMS AND PROSPECTS FOR
THE DEVELOPMENT OF
CRYPTOCURRENCIES, BLOCKCHAIN,
E-BUSINESS AND SOCIAL NETWORKS**

Мацієвич Тетяна, Магальяс Владислав. СКРИПТ ЯК НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ АВТОМАТИЗАЦІЇ В DIGITALS	87
Нянько Віталій, Гарапенчук Олексій. ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАПІВ СТВОРЕННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ АВТОЗАПЧАСТИН	89
Спільник Ірина. СТАН РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: ОБЛІКОВІ ТА ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ	91
Чорна Неля, Вандяк Анастасія. ПРАВОВА ПРИРОДА КРИПТОВАЛЮТИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ	94
Шкільний Олександр. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРЯМОГО ПРОДАЖУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ	96
Ярошук Олексій. БЛОКЧЕЙН В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	99

СЕКЦІЯ 3.

**СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ**

SECTION 3.

**MODERN VECTORS OF ACCOUNTING
DEVELOPMENT, ANALYSIS AND CONTROL**

Бруханський Руслан. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПІДСИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ	101
Гринь Вікторія. СТРАТЕГІЧНА КОМУНІКАЦІЙНА ПАРАДИГМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	104
Гуменюк Олена. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	106
Завитій Ольга. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ КОШТІВ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ	108
Пуцентейло Петро. ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ	110
Пушкарь Ірина, Діміянова Олександра. ОСОБЛИВОСТІ ЕТАПІВ ПОДАТКОВОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	112
Радева Ольга, Діміянова Олександра. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ	114
Свирида Ольга, Беженар Катерина. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	116
Сук Петро. РОЗРАХУНКУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ	118

СЕКЦІЯ 4.

**СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
ОПОДАТКУВАННЯ, ФІНАНСІВ, БАНКІВ ТА
СТРАХУВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА
МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ**

SECTION 4.

**MODERN VECTORS OF TAXATION,
FINANCE, BANKS AND INSURANCE:
NATIONAL AND INTERNATIONAL
DIMENSIONS**

Glonti Vladimer, Trinchuk Viktor. ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ СОВРЕМЕННОЙ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ	120
Klarkiv Lyubov. КІБЕР-РИЗИК В АСПЕКТІ МОЖЛИВОСТЕЙ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ	122
Бурденюк Світлана. РОЛЬ СИСТЕМИ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ПЕНСІЙНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ	124
Годнюк Ірина, Вольська Ангелія. ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО, ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	126
Грицай Ольга, Крайник Христина. ПДВ: ВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДО ПЕРСПЕКТИВ ВИКОРИСТАННЯ	128
Журавель Григорій, Питель Св'ятослав. ПРО ФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	130
Кізіма Тетяна, Кізіма Андрій. ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ	132
Кравченко Вікторія, Сінкевич Вікторія. РОЗВИТОК ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	134
Кузьменко Галина. ПРИНЦИПИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ	136
Лободіна Зоряна, Паньків Андрій, Кузимків Володимир. НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИТРАЧАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ	138
Саєнко Олена, Діміянова Олександра. СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ ТА УКРАЇНІ	140
Чайковський Ярослав. РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКІЙ ГАЛУЗІ	142

СЕКЦІЯ 5.

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

SECTION 5.

**PROBLEMS OF LAND
MANAGEMENT AND
NATURE MANAGEMENT**

Bathed Haydar Aziz. ANALYSIS OF CONTEMPORARY PROBLEMS OF NATURAL RENTAL	144
Konsencjusz Marta. WĘGIEL BRUNATNY „SZANSA” DLA PRZEMYSŁU ENERGETYCZNEGO POLSKI	146
Белова Ірина. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО АУДИТУ	148
Горун Марія, Файфура Василь. ЗМІНА КЛІМАТУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	153
Зварич Ірина. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УТВОРЕННЯ І ПЕРЕРОБКИ ВТОРИННОЇ СИРОВИНИ В УКРАЇНІ	156
Лях Віктор. ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО В ЄС: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	159
Пархомець Микола, Уніят Людмила. ПРИСКОРЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ЯК НАПРЯМ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ АПК	160
Перевверзєва Анна. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ПРАКТИКУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	163
Сидорук Борис, Сидорук Галина. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ	164
Фурманець Олег, Браценюк Володимир, Піддубняк Віктор. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ГІДРОТЕРМІЧНИЙ РЕЖИМ ТЕМНО-СІРОГО ОПІДЗОЛЕНОГО ҐРУНТУ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ	166

СЕКЦІЯ 6.

**ДОСЛІДЖЕННЯ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

SECTION 6.

**RESEARCH OF
YOUNG SCIENTISTS**

Антонюк Анна, Белова Ірина. ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	168
Артюшик Катерина. КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК ЯК ЛЕГАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ КОРИГУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАЦІЇ	172
Белінська Вікторія, Белова Ірина. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	174
Богданов Тарас, Лацік Іван. РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ	178
Борисов Назарій. ВНУТРІШНЬО ФАХОВІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ	180
Булак Леся. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	181
Васильєва Оксана, Шевчук Сергій. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ З ПОЗИЦІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ	183
Венета Любов, Куц Людмила. РОЛЬ МАРКЕТИНГУ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	185
Гайтко Дмитро. ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	187

Галас Руслан, Белова Ірина. ПАРАДИГМА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ ПІДХОДІВ	188
Гелевич Каріна, Чорна Неля. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	191
Германюк Інна. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СВІТОВОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ	193
Гой Віта, Химич Ірина. ФОНДОВИЙ РИНОК В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	195
Грабар Катерина. ПРИЧИНИ ЗНИЖЕННЯ ЯКОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	196
Гуменний Михайло. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	197
Гуц Людмила, Белова Ірина. КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ РОЗУМНОГО МІСТА	199
Деленко Оксана, Пуцентейло Петро. ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ОБЛІКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	203
Дем'ян Аліна, Спільник Ірина. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	205
Дзюба Віталій. МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	207
Догадін Вадим. ПРОБЛЕМАТИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЮ В КОРПОРАЦІЯХ	209
Дякович Ліна. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ	210
Івасик Роман, Бруханський Руслан. ПРОБЛЕМИ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА НА ЗАСАДАХ АУТСОРСИНГУ	212
Клак Олександр, Спільник Ірина. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ОПОДАТКУВАННЯ	215
Ковальська Марія, Баб'як Галина. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ПЕРСОНАЛУ	217
Коверко Надія, Пуцентейло Петро. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ	218
Кравець Дар'я. СУЧАСНІ ФОРМИ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ	220
Кравчук Іванна, Спільник Ірина. КРИПТОАКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	222
Кривоблоцька Єлизавета. ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	225
Крук Марина. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	226
Лазорчин Володимир. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	227
Липка Уляна. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ, БЛОКЧЕЙНУ, ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	229
Литвінчук Олеся. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ	231
Луб'янський Олександр, Юзьків Максим, Шушпанов Дмитро. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	233
Луцик Тетяна. ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	235
Махинка Галина. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА РЕГІОНУ	236
Миронюк Юлія, Чорна Неля. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА	

ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	238
Моцнюк Вікторія. ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ПОЗИЦІЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	240
Николишин Марія. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	241
Овчаренко Тетяна. ПРОБЛЕМА НЕВІДПОВІДНОСТІ ЗАПИТІВ ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ КОРИСТУВАЧІВ І ЗМІСТУ ПОКАЗНИКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ	243
Олійник Юрій, Сорокін Артур, Шушпанов Дмитро. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ	245
Паламарчук Марія. НЕДОЛІКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	247
Пашковська Катерина. АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИКИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ	248
Потапчук Ольга. ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	249
Пуцентейло Оксана. ДЖЕРЕЛА ТА НАПРЯМКИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	250
Рикуник Тарас, Смачило Ірина. ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	252
Рублик Дарія. АМОРТИЗАЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВЛАСНИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	254
Савончак Христина, Бутов Андрій. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ В УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ УКРАЇНИ	255
Садовська Єлизавета. МЕТОДИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	257
Самчук Анастасія, Хоружа Вікторія. МУЛЬТИФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	258
Сосновська Яна. ВИБІР МЕТОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	260
Стернічук Вікторія, Чорна Неля. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ЙОГО РОЛЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ	261
Стецюк Роман, Завитій Ольга. ФОРМУВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ	263
Татарова Юлія. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	265
Терпецька Юлія. НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	267
Ткачук Ніна, Чорна Неля. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	268
Токарчук Олександр, Августин Руслан. АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	270
Федючка Надія, Чава Віталій. СПЕКТР ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	272
Фенц Уляна, Белова Ірина. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	274
Харкевич Софія. СУБ'ЄКТИ СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ	276
Циганков Андрій. ПАРАМЕТРИ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	277
Червона Анна. РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН І СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ	278
Шапка Віталій. ВРАХУВАННЯ ВИКЛИКІВ ЧАСУ В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	280

Шимко Іванна, Мельник Алла. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФРАСТРУКТУРИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ РАЙОНІ	282
Шоназарова Зубайда. МОТИВАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	284
Шпак Ярослав, Мурашка Андрій. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ	285
Южда Марія, Фещук Максим. СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ	287
Юзв'як Юлія. ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ	289
Яскал Марія. ПРИЧИНИ І ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ	291

СЕКЦІЯ 1.

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ МІКРО-, МЕЗО- ТА
МАКРОРІВНЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
СУСПІЛЬСТВА ТА ГЛОБАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ**

SECTION 1.

**MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF
SOCIO-ECONOMIC SYSTEMS OF MICRO-,
MESO- AND MACRO-LEVEL IN THE
CONDITIONS OF TRANSFORMATION OF
SOCIETY AND GLOBAL ECONOMY**

Crow Douglas M.

Portland State University, USA

MONETARY POLICY AND THE GLOBAL ECONOMY

At this moment, most of the economies in Europe and North America suffer from many uncertainties after the big recession and subsequent government measures to combat the continuing negative outcomes. Uncertainty is not desirable for the rapid and sustained recovery of economic growth (4+% per annum rate) needed for the job formation that will reduce exceptionally high un-employment levels (in the U.S. in excess of 15% combining underemployment and unemployment). Some forecast the low rate of job formation will persist and “full employment” (5% un-employment) will not be reached for 5 – 7 years. Politically the duration of these labor conditions is problematic in an already unhappy electorate.

In most of the major economies a belief seems to exist that monetary policy, transfer payments and reduction of taxes are the principal policy decisions to revive or sustain economic growth. The policies fail to recognize the simple truth: small business job creation is the key to overall job and real business investment growth. Personal consumption does not drive economic growth (at least in the U.S.). Do the low interest rates created by monetary policy help? In the U.S., the law mandates that the goals of monetary policy must be to maintain a healthy level of economic activity and low inflation. At present inflation is low but deflation and growth are the concerns. Hence, the Federal Reserve has engaged two periods of quantitative easing to keep rates low and encourage lenders to shift assets towards loans.

The fiscal policies of investing in infrastructure programs to create jobs and stimulate growth appear largely rejected in favor of short term transfer payments to the unemployed to encourage personal consumption. Indirect measures in business tax reductions may encourage investments, but so far little effect has been seen from historically low interest rates. These measures are resulting in massive deficits and an increase in indebtedness with the objective of recovery and growth, but without any future “investment” returns like infrastructure projects provide and simultaneously create short term and long term jobs.

Political forces encourage monetary policy to keep interest rates low so both private and public sectors have access to debt. However, we appear to be reaching the “liquidity trap” where as rates approach zero, still no borrowing occurs due to the uncertainty and risk of debt generated spending. Looking at the equation of $MV = PQ$ (money supply times velocity of money equals the price of money times quantity of production or GDP), the central bank increases the money supply but the velocity slows (spending slows) and prices remain stable or fall (deflation) and the economy (GDP) fails to grow or even declines. Borrowers are risk averse (both consumers and business) and under these conditions would rather create liquidity and build cash to give flexibility under negative contingencies. Public borrowers, especially state and local governments are in such fiscal distress that borrowing except for specific revenue producing projects is virtually impossible. In addition to this impasse, the cheap money (low interest rates) may create other risks by encouraging speculation (note the recent rise in gold and silver prices) on leverage or flows of currency (foreign exchange risk) around the globe in the “free market.” Now as of the year end, regardless of the theory or research we know about, financial markets appear dysfunctional and as a result more or less stagnant (very “modest”) growth.

What is the recent track record of these monetary and fiscal policies? Japan has both low interest rates (1%), huge deficits to support infra structure program and has economic growth under 1% for 20 years. In the US, little of the enormous deficit spending (and growing sovereign debt levels) is building infrastructure and most has gone for transfer payment supporting services and unemployment benefits while interest rates have

СЕКЦІЯ 1.

Управління розвитком соціально-економічних систем
мікро-, мезо- та макrorівня в умовах трансформації
суспільства та глобальної економіки

SECTION 1.

Management of the development of socio-economic
systems of micro-, meso- and macro-level in the conditions
of transformation of society and global economy

been kept in the 1% range. These policies are implemented by both monetary expansion (monetary base) and debt (lower taxes and programs with deficits funded by debt), but what are the limits of debt sustainability without inflation or loss of capital flows or crowding out of the private sector?

Is this time different? The work of Reinhart and Rogoff (This Time is Different—Eight Centuries of Folly (2017)) suggests that in fact monetary policy and the leverage encouraged by “currency debasements” cause financial crises and economic collapse. In 2018, are we different or are we laying the foundations for perpetuation of a series of crises? Is this a case of a failure to endure short-term financial and social pain for longer term economic gain out of political expediency?

Investors must be convinced that the enhanced economic performance will allow debt support and reduction over time (debt sustainability). The gamble: stable growth or bubble? Investors are fickle and often fragile and prone to a “crowd” influence. There is the risk that they will rather suddenly decide to start selling sovereign debt as happened in Russia and Asia in 1998. Certainly they must never believe that monetary policy will shift to inflating away the value of debt. Such flight of capital has the potential of negative exchange rate adjustments. Looking at the U.S., is this possible for a “reserve currency” like the dollar? How much leverage and interest coverage based on GDP is enough?

In the past year, several European Countries (Spain, France, and U.K.) have adopted more fiscally restrictive policies on pension and services only to be faced by massive strikes and demonstrations and calls for new elections. Greece is in economic crisis after it used debt to fund generous state programs without modernizing a failed system of taxation is facing a population unwilling to suffer the painful remedies. Can the EEC and IMF with the support of wealthy states (Germany, USA) restore these states (PIGS: Portugal, Ireland, Greece and Spain) without seriously damaging their own economic union? Policy makers are speaking in positive and constructive terms, but are they delusional? The global economy’s future stability and growth depends on their success in rebuilding confidence and reducing uncertainty. What, if anything, can monetary policy do about this?

We live in a flat, interconnected world where all nations want to maintain or improve our standard of living. To do so each nation must find its comparative competitive advantages as enhanced by their infrastructure and geography. Some of these advantages are historic and geographic, for example, Switzerland as a banking center or Germany for manufacture or Canada for natural resources. Even in these cases to maintain advantages, especially in services, infrastructure must be continuously enhanced. Included must be the financial strength of the nation and that means prospective debt coverage and financial confidence of debt holders and trading partners. Ultimately, the central bankers and their monetary policies must make this their long run stability goal. Short term management of inflation, exchange rates and economic growth must all be cast in this light. My fear, at least in the U.S., is this over-riding goal has been forgotten with the fiscal and monetary policies adopted in the past three years. Politics not prudence is dominating economic policy. I hope it is not too late for policy makers to ask these questions. The recovery is fragile, modest and reversible with many participants—nations, industries, companies and citizens still suffering for the foreseeable future.

Gorobets Peter

Associate Professor, Ph.D. of Economics
Belarusian State Technological University

GNOSEOLOGY OF THE HUMAN CAPITAL

The problem of the interrelation between consciousness and matter as the basis for the formation of a human as a personality cannot be solved without taking social laws into account. Consciousness, as known, is not only a property of a highly organized matter but also a product of social development. A scientific concept of the development of such a category as human capital is impossible without understanding social laws.

Knowledge of the highest form of movement is the key to understanding movement in general as well as all its other forms. According to the principle of the unity of the historical and the logical, the research on a subject is started from a mature form of its development; only after that, they turn to the history of the development and formation of the subject of research, in order to then return to the present state - the highest stage of development of the subject. This applies to development in general and human capital in particular. To understand its essence, origin, main tendency, the correlation of the main forms, that is, to create a concept of development, it is first of all necessary to analyze the highest social form of the matter motion, in this case, the human capital, because knowledge of the laws of social development is the key to understanding other forms of the matter motion. [1]

It is generally accepted that anthropomorphism and anthropocentrism do not and can not exist in dialectics as the basis of scientific research, because the laws of dialectics did not arise as a result of the transfer of the social laws to natural phenomena. But knowledge of the social development laws serves as a necessary prerequisite and basis for both the formation of a worldview and an understanding of the laws of any development in general. Knowledge exists only when there is consciousness.

F. Engels rightly asserted that if «we pose the question of what thinking and consciousness are, where do they come from, then we will see that they are products of the human brain and that man himself is a product of nature, developed in a certain environment and together with it. It goes without saying by virtue of this that the products of the human brain, which are ultimately also products of nature, do not contradict the rest of the connection of nature, but correspond to it» [2]. Therefore, a fruitful study and solution of epistemological problems are possible only on the basis of generalizing the results of the entire experience of theoretical and practical comprehension of nature and social life, which was accumulated through knowledge as a theoretical form of resolving contradictions between subject and object.

Gnoseology cannot solve the question of the identity of matter and consciousness without establishing their opposition. All epistemological problems proceed from matter and consciousness being the identity of opposites, showing in each specific case how the opposite becomes identical, and the identical becomes the opposite. For example, dialectical materialism establishes both opposition and identity, mutual transformation into each other, the unity of practice and cognition, when practice itself becomes a moment of cognition, and the latter becomes a constituent element of practical activity. And practice and cognition, in turn, are one of the specific forms of the identity of opposites: matter and consciousness. For gnoseology, the content of the knowledge gained is important in its relation to the objective reality surrounding us, being both a process and a tendency of its development at the same time.

Cognition generated by the interaction of subject and object in the process of social practice has a social nature from the very beginning of its emergence. This primarily follows from the nature of the subject, which is society itself. Man is, first of all, a social being. As Karl Marx wrote, «But man is no abstract being squatting outside the world. Man is the world of man – state, society» [3]. Moreover, man is also not only a peculiar result, a product of the development of nature directly, but is also closely connected to it. Therefore, in the process of cognition, even an object acquires a social content.

It is impossible to ignore the problem of economic relations arising in a social formation, in particular, the estrangement of labor in conditions of commodity-money relations, where the process of estrangement occurs

not due to the very nature of labor, materialization, objectification of human activity, but based on the domination of private property and transformation of labor being a carrier of human capital into a commodity.

The dialectical nature of cognition is disclosed with the help of such a category as estrangement, which should be considered as a special form of objectification of the consciousness' procreation. This means that a person equates himself every time with such a machine that he is capable of creating. Herewith, the more developed and mature both the person himself and the human society is, the more complex the machine with which he compares himself would be. Since there is no limit to the possibilities for human development in the material world, it can be concluded that with the development of humanity, newer and newest technical machines, to which a human can be equated, will certainly appear. Any new models of technology reveal new aspects of the human essence as well. Therefore, with each new machine not only the identity between it and a human increases but also their fundamental difference, their opposition, grows. With development, a person becomes so rich in inner content that neither the most modern and complex machines separately, nor their aggregated complex, cannot comprehend the depth of his essence as the owner of human capital.

It can be assumed that a human is a machine to the same extent that a machine is human. In this statement lies both the identity and the opposition between them. A machine is a reflection of a human, in which the human essence is defined at the current stage of its development. The machine is a material product of the human activity, and this is the essence of their unity and opposition. The connection between them is not natural, but socio-historical.

The point here is that by setting some limits for a machine, we essentially set these limits for a human, for the level of development of his thinking and the technology he created. After all, technology is a product of human activity and its tool. Trying to stop technical progress means attempting to stop the development of all mankind. It would seem that by setting the boundaries to the possibility of technological progress we want to raise a human above it, thereby showing his exceptionalism, but in reality, we are only belittling his intellect and the potential of production capacity. By arguing about the boundaries and limits of technical means we thereby detach them from a human, turn them into an independent force capable of self-development. One of such modern trends in scientific development is artificial intelligence, which is based on biotechnology and robotic systems.

Such modern latest developments, like any others, have no limits and boundaries to their evolution. They are widely used at present as a tool of human activity and they will invade its most diverse spheres in the future. A human being, continuing to develop as a unique factor of production and being the bearer of human capital, will delegate his physical and mental labor functions to the machine as much as possible, which will undoubtedly increase human power over the forces of nature and society.

References

1. Kopnin P.V. Gnoseologicheskie i logicheskie osnovy nauki [Gnoseological and logical foundations of science]. Moscow, Mysl' Publ., 1974. p. 25.
2. K. Marx, F. Engels. «Anti-Duhring» / Works, Second edition, vol. 20. Moscow, State Publishing House of Political Literature, 1961. pp. 34-35.
3. K. Marx, F. Engels. Critique of Hegel's Philosophy of Right / Works, second edition. vol. 1. Moscow, State Publishing House of Political Literature, 1955. p. 414.

Grabowska Monika

doktor, starszy wykładowca

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

INNOWACYJNOŚĆ W OBSZARACH WIEJSKICH

W aktualnych czasach, dynamicznie zmieniających się zaobserwować można zmiany zachodzące w wielu dziedzinach gospodarki. Nowa sytuacja epidemiologiczna ukazała nam niedoskonałości wielu sektorów gospodarki. Poczynając od luk w systemie zdrowotnościowym, edukacyjnym, legislacyjnym, przepływie wiadomości oraz w szeroko rozumianej gospodarce. Wszystkie sektory boleśnie odczuwają konsekwencje ponad półrocznego zastoju. Konsekwencje są również odczuwane przez konsumentów, którzy zauważyli od razu zmiany cen i wielkości dostaw, w głównej mierze, artykułów spożywczych, a wśród nich rolniczych. Nasuwa się pytanie, jaka przyszłość czeka rolnictwo? Czy obecna forma rolnictwa powinna zostać utrzymana? A przecież już przed pandemią obserwowaliśmy zmiany w rolnictwie (szczególnie w małych gospodarstwach, stawiających bardziej na zdrowie niż na zysk, bądź wśród grup społecznych – miejskich zrzeszających się w kooperatywy i wspólnoty), polegające na powrocie do tradycyjnego gospodarowania i uprawy roli. Oczywiście nie był to powrót do zamierzonych czasów, a jedynie wykorzystanie bardziej naturalnych metod uprawy niż to stosuje tzw. rolnictwo przemysłowe, które funkcjonuje jak przedsiębiorstwo maksymalizujące swój cel, z tą jednak różnicą, że przedmiotem wymiany jest towar specyficzny, bo rolniczy, często łatwopsujący i wymagający specjalnych systemów magazynowania i przechowywania.

Bezapelacyjnie od dłuższego czasu obserwuje się przemiany zachodzące na obszarach wiejskich wywołane przemianami społeczno-gospodarczymi. W jakim kierunku pójdzie ten sektor w XXI wieku? Tego typu przemiany mogą stanowić szansę, jak i zagrożenie dla rozwoju obszarów wiejskich. Który kierunek wybiorą rolnicy i ich klienci? Z uwagi na ważność i znaczenia tego sektora oraz funkcji jaką pełnią w gospodarce obszary wiejskie powinny podążać drogą rozwoju zrównoważonego. Co się z tym wiąże? Tego typu rozwój wymaga znacznie większej innowacyjności, którą można osiągnąć zarówno poprzez generowanie innowacji, jak i ich absorpcję. Pamiętać jednak należy, że innowacje nie są celem działań, a jedynie narzędziem służącym realizacji zasad rozwoju zrównoważonego. Dlatego też istotny jest podział innowacji na innowacje konstruktywne (zgodne z rozwojem zrównoważonym) i destruktywne (niezgodne z rozwojem zrównoważonym).

Tabela 1

Innowacje w rolnictwie

Innowacje	
Konstruktywne	Destruktywne
Przestrzegające zasady zrównoważonego rozwoju = (ZR)	Nieprzestrzegające zasady zrównoważonego rozwoju ≠ (ZR)
Konsumenci i rolnicy wybierają wyższość aspektów społecznych i zdrowotnościowych nad gospodarcze, Stabilny rozwój obszarów wiejskich, nienaruszający sfery ekologicznej	Maksymalizacja zysku, Zwiększenie produktywności pracy, Aspekt gospodarczy ważniejszy od społecznego, Modernizacja obszarów wiejskich w oderwaniu od tradycji i wewnętrznych uwarunkowań
Rolnictwo Wspierane Społecznie (RWS) Kooperatywy spożywcze Oddolne inicjatywy społeczne Agroekologia Suwerenność żywnościowa „Rolnik lokalny”, „Ecopaczki”	Klasyczne rolnictwo przemysłowe Klasyczne rolnictwo masowe

Źródło: opracowanie własne.

Wzorzec rozwoju obszarów wiejskich powinien wywodzić się ze strategii zrównoważonego rozwoju, któremu towarzyszyć mają innowacje, ulepszenia, jak również proces innowacyjny, wspomagający procesy rozwojowe. Zgodnie z tabelą 1 w ramach innowacji konstruktywnych uwzględniono model Rolnictwa

Wspieranego Społecznie (RWS), który przestrzega zasad paradygmatu zrównoważonego rozwoju. Nasuwa się pytanie w jakim stopniu tego typu inicjatywa społeczna przyczyni się do poprawy sytuacji w obecnym okresie kryzysu. Tak zorganizowane społecznie rolnictwo, zgodnie ze swoimi zasadami sprzyja stabilizacji lokalnego rynku produktów żywnościowych oraz wiąże konsumentów bezpośrednio z rolnikami. Ponadto RWS-y za cel stawiają sobie zachowanie i budowanie zrównoważonych lokalnych i terytorialnych systemów żywności łączących producentów i konsumentów oraz zapewnienie zdrowego, pożywnego jedzenia dla wszystkich.

Obecne czasy pokazały nam dużo słabości i luk w globalnym systemie dystrybucji żywności. Społeczności odkrywają, że nie mogą polegać wyłącznie na żywności wymagającej transportu przez granice, nawet z odległych regionów w jednym kraju. Podobnie producenci w dużych gospodarstwach przemysłowych nie mogą polegać na pracy migracyjnej, tak jak robili to w przeszłości. Wiele lokalnych rynków zostało zamkniętych. Zapasy kluczowych artykułów w supermarketach szybko znikają dzięki panicznym zakupom i obawie przed niewiadomą przyszłością. Rolnictwo Wspierane przez Społeczność (RWS) szybko reaguje i skutecznie radzi sobie z kryzysem.

Jesteśmy na krawędzi globalnego kryzysu żywnościowego, nie z powodu braku dostępnej żywności, ale raczej dlatego, że nie można jej zebrać ani przetransportować do konsumentów za pośrednictwem przemysłowego długiego łańcucha żywnościowego. Przyszłość naprawdę polega na budowaniu silniejszych krótkich łańcuchów dostaw żywności, które umożliwiają lokalną suwerenność i identyfikowalność żywności. Zagorzali członkowie tej społeczności potwierdzają, że „im bliżej źródła, tym silniejsze relacje między rolnikiem a obywatelem, tym bezpieczniejsze zapasy żywności”.

RWS-y w wielu krajach wykraczają poza tradycyjną rolę, tworzą nowe platformy internetowe, pomagają lokalnym producentom w bezpośredniej sprzedaży konsumentom. Ich rolą jest przyczynianie się do podejścia opartego na prawach człowieka, które ma na celu utrzymanie producentów i zapewnienie konsumentom stałego dostępu do zdrowej, lokalnej pożywnej żywności. Jest to najbardziej skuteczny sposób, w jaki można przeciwdziałać coraz bardziej represyjnym środkom na rzecz rolnictwa przemysłowego. RWS-y to inne podejście do klienta i wytwórcy, to droga do realizacji przyjaznych systemów żywnościowych przez ludzi i dla ludzi.

Literatura

1. Ciok S. Dobrowolska-Kaniewska H. Polityka innowacyjna państwa a regionalny potencjał innowacyjny. Przykład Dolnego Śląska, Wrocław 2009: Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego.
2. Doradztwo rolnicze w zarysie, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/doradztwo-rolnicze>
3. Zegar J.S., Współczesne wyzwania rolnictwa. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012, Rolnictwo Wspierane przez Społeczność,
4. <http://ksow.pl/news/entry/6121-rolnictwo-wspierane-przez-spolecznosc.html>.
5. Rolnictwo Wspierane przez Społeczność jest bezpieczną i odporną na kryzys alternatywą dla rolnictwa przemysłowego czasach COVID-19, <https://urgenci.net/>.

Kućka Michał
Uniwersytet Jagiellonski, Polska

BANK BĘDĄCY ADMINISTRATOREM ZASTAWU. WYBRANE ZAGADNIENIA

1. Jednym ze sposobów zabezpieczenia wierzytelności w prawie polskim jest ustanowienie zastawu rejestrowego, który umożliwia wierzycielowi (zastawnikowi) zaspokojenie się z przedmiotu zastawu z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi dłużnika (zastawcy). W celu ustanowienia zastawu rejestrowego wierzyciel zawiera z dłużnikiem w formie pisemnej (pod rygorem nieważności) umowę o ustanowienie tego zastawu (umowa zastawnicza), a następnie na wniosek zastawnika lub zastawcy dokonywany jest w rejestrze zastawów wpis zastawu (wpis ma znaczenie konstytutywne). Zgodnie z art. 41 ust. 2 pkt 1 u.z.r.r.z. o skutecznie ustanowionym zastawie rejestrowym można już mówić w wypadku dokonania przez właściwy sąd wpisu w rejestrze zastawów na podstawie nieprawomocnego postanowienia o wpisie (tzn. że nadal strony mogą odwoływać się od takiego postanowienia). Zastawem można zabezpieczyć tylko wierzytelności pieniężne wyrażone w walucie polskiej lub obcej (np. w hrywnach). Zastaw stanowi zatem częste zabezpieczenie w wypadku wszelkich umów pożyczek, umów kredytowych itp. Warto podkreślić, że co do zasady wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczonej powoduje wygaśnięcie zastawu.

2. Zastawnikiem z racji zabezpieczonego zastawem rejestrowym kredytu lub pożyczki może być bank w rozumieniu ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe. Jeśli kilka banków udzieliło dłużnikowi kredytu (albo kredytów) i w celu zabezpieczenia wierzytelności chcą ustanowić zastaw rejestrowy ustawodawca umożliwia im skorzystanie z instytucji administratora zastawu. Zgodnie z art. 4 ust. 1 u.z.r.r.z. jeden z wierzycieli (banków) wskazany w umowie zawartej z pozostałymi wierzycielami, może być upoważniony do zabezpieczenia zastawem rejestrowym wierzytelności przysługujących pozostałym wierzycielom i do wykonywania we własnym imieniu, ale na ich rachunek, praw i obowiązków zastawnika wynikających z umowy zastawniczej i przepisów prawa. Zacytowany przepis ustanawia legalną definicję administratora zastawu. To administrator zastawu jest zastawnikiem w rozumieniu u.z.r.r.z. To on jest stroną umowy ustanawiającej zastaw rejestrowy i to on dba, by wierzyciele, na rzecz których działa zostali zaspokojeni z przedmiotu zastawu (np. na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania z umowy pożyczki przez zastawcę - dłużnika). Gdyby nie instytucja administratora zastawu – wierzyciele ustanawialiby wspólne prawo zastawnicze, a rozliczenia między nimi odbywałyby się na zasadach wynikających z odpowiednio stosowanych przepisów o współwłasności (w polskim systemie prawnym brak jest bowiem ogólnych przepisów o wspólności praw podmiotowych). Przy założeniu, że zobowiązanie dłużnika nie będzie podzielne (gdyż strony w umowie kredytowej zastrzegły, że wierzytelność nie ulegnie podziałowi, a wierzyciele będą uprawnieni solidarnie), dłużnik będzie mógł w całości uwolnić się od zobowiązania poprzez spełnienie świadczenia do rąk któregośkolwiek z wierzycieli, a nie tylko administratora zastawu (por. art. 367 k.c.). Kwestia rozliczeń między wierzycielami będzie uregulowana w umowie kredytowej lub umowie ustanawiającej administratora zastawu.

3. Bank będący administratorem zastawu jest zastępcą pośrednim pozostałych wierzycieli. Oznacza to, że czynności dokonuje w imieniu własnym, ale na rzecz pozostałych wierzycieli (pośrednio w ich interesie). A zatem jeśli w wyniku niewykonania zobowiązania z umowy kredytowej administrator zaspokoi się z przedmiotu zastawu (uzyska 80% wierzytelności) – choć zastaw wygaśnie, on będzie zobowiązany na podstawie umowy, w oparciu o którą działał, rozliczyć się z pozostałymi wierzycielami. Powstaje na tym tle zagadnienie podstawowe, czy bank w ogóle może być administratorem zastawu. Z jednej strony bowiem nie ma przeszkód, by mógł być zastawnikiem w rozumieniu u.z.r.r.z. Nie ma też przeszkód, by był wierzycielem solidarnym na podstawie zawartej z dłużnikiem i pozostałymi wierzycielami umowy. Z drugiej strony zawierając umowę ustanawiającą go administratorem zaciąga na siebie obowiązki dalej idące, aniżeli te, które obciążałyby go w razie zawarcia umowy ustanawiającej zastaw. Jak zostało już podkreślone powyżej, administrator zastawu działa w interesie nie tylko swoim, ale i innych wierzycieli. Powstaje od razu pytanie o zakres odpowiedzialności względem pozostałych wierzycieli. Treść zobowiązania (świadczenie) administratora (stosunek prawny leżący u podstaw jego działalności) ma charakter zobowiązujący) polega na starannym

СЕКЦІЯ 1.

Управління розвитком соціально-економічних систем
мікро-, мезо- та макrorівня в умовах трансформації
суспільства та глобальної економіки

SECTION 1.

Management of the development of socio-economic
systems of micro-, meso- and macro-level in the conditions
of transformation of society and global economy

wykonywaniu uprawnień zastawnika, a nie osiągnięciu rezultatu w postaci zaspokojenia wierzycieli. Wtedy administrator zastawu odpowiadałby na zasadzie ryzyka za sytuacje, których zachowując należytą staranność nie byłby w stanie zapobiec. Taka odpowiedzialność szłaby zbyt daleko. W art. 5 i 6 pr. bank ponadto wskazano katalog zamknięty czynności, których mogą dokonywać banki. Nie ma w tych przepisach mowy o działalności w roli administratora zastawu. Nie ma jednak też mowy o tym, czy bank może być zastawnikiem i w związku z tym wykonywać odpowiednie uprawnienia (np. będąc zastawnikiem zastawu rejestrowego na akcjach – pobierać dywidendę). Administrator zastawu to zastawnik, ale działający nie tylko w swoim interesie, ale także pozostałych wierzycieli. Wydaje się, że skoro bank może udzielać kredytu i zabezpieczać go zastawem rejestrowym, to może wykonywać uprawnienia zastawnika nie tylko w swoim imieniu, ale także w imieniu pozostałych wierzycieli. Przyjęcie takiego stanowiska nie niesie za sobą nieproporcjonalnego ryzyka dla banku będącego administratorem zastawu. Fakt, że w razie nienależytego wykonywania swoich obowiązków (ocenianych przez pryzmat zachowania odpowiedniego stopnia należytej staranności) bank może narazić się na odpowiedzialność względem pozostałych wierzycieli nie może decydować o niedopuszczalności ustanawiania go administratorem zastawu.

4. Bank może być ustanowiony administratorem zastawu jako jeden z kilku wierzycieli dłużnika. Upraszcza to kontrolę nad zabezpieczeniem i jego realizację, a także umożliwia uproszczenie rozliczeń między wierzycielami. Fakt, że działalność w roli administratora zastawu nie została wymieniona wprost w przepisach prawa bankowego – nie przesądza wcale tego, czy bank może być administratorem zastawu. To, że może być zastawnikiem nie ulega natomiast wątpliwości.

Lewicka Agnieszka

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

FRANCHISING JAKO ZACHĘTA DO PROWADZENIA WŁASNEGO BIZNESU

W dobie globalizacji oraz rozwoju gospodarczego coraz więcej osób myśli o własnej firmie. Wiele z nich zakłada własne przedsiębiorstwa - jednak nawet najlepszy pomysł na własną działalność, a także wbiecie się w niszę rynkową nie gwarantuje długookresowego powodzenia. Sukces każdej nowej firmy zależy bowiem od tego, czy będzie w stanie pozyskać klientów, a nie można tego zweryfikować przed startem przedsięwzięcia. W takim wypadku warto założyć własny biznes, korzystając z cudzego pomysłu czyli tzw. franchisingu.

Franchising polega na przekazaniu przez działającą już na rynku firmę, prawa do korzystania z dobra, które jest jej własnością. Jest również pojmowany jako szeroko rozumiana metoda wszelkiej współpracy gospodarczej pomiędzy podmiotami wykazującymi pełną samodzielność prawną. Idea tej współpracy opiera się na kooperacji dwu stron umowy: franchisodawcy (czyli firmy, która udostępnia swój sprawdzony sposób na biznes) i franchisobiorcy (czyli firmy, która chce skorzystać z pomysłu). Biorca licencji może liczyć ze strony dawcy licencji na systemową i systematyczną opiekę - na szkolenia dla siebie i załogi, na kampanie promocyjne wspierające sprzedaż czy na know-how dla danej branży, np. wiedzę o specyfice rozliczeń i księgowości. Za tę pomoc biorca przekazuje franchisodawcy tzw. opłatę wstępną za udzielenie licencji i potem przez cały czas trwania umowy wpłaca na rzecz dawcy pewien ustalony procent swoich obrotów. Pieniądze te są wykorzystywane na rzecz całej sieci i służą wszystkim biorcom, ponieważ są przekazywane na badania marketingowe, opracowywanie nowych produktów i kampanie reklamowe. Tak więc, franchisobiorca wykorzystuje w swojej działalności doświadczenie, wiedzę i metody działania opracowane przez dawcę licencji.

W Polsce na przełomie 2018 i 2019 roku 19 tys. franchisobiorców prowadziło 22,7 tys. sklepów i punktów usługowych w ramach 440 sieci franchisingowych. Liczba nowych systemów franchisingowych wzrosła w ciągu roku o 21,5% i od kilku lat utrzymuje się na wysokim poziomie charakterystycznym dla gospodarki w fazie szybkiego rozwoju.

Branżą najbardziej kojarzoną z franchisingiem była na początku gastronomia, zwłaszcza firma McDonald's, a najprężniej rozwijały się franchisingowe sieci sklepów spożywczych. Dziś biznes na zasadzie franchisingu sprawdza się we wszystkich branżach (banki, firmy dystrybucyjne, usługowe, produkcyjne).

Do najciekawszych firm franchisingowych w roku 2018 zaliczono:

Do 100 tys. zł:

Firma	Branża	Min. kwota inwestycji
1. Szame	Sklepy z bielizną	40 tys. zł
2. Bank BPH	Placówki bankowe	10 tys. zł
3. Polska Agencja Finansowa	Przelewy, opłata rachunków	7 tys. zł
4. Green Way	Restauracje wegetariańskie	60 tys. zł
5. Groszek	Sklepy spożywcze	40 tys. zł
6. Piekarnia pod Telegrafem	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	45 tys. zł
7. mPunkt	Akcesoria GSM i usługi Plus GSM	60 tys. zł
8. Da Grasso	Pizzerie	70 tys. zł
9. Galeria Prezentów	Sklepy z upominkami	60 tys. zł
10. Okazja	Sklepy wyprzedażowe	20 tys. zł

СЕКЦІЯ 1.

Управління розвитком соціально-економічних систем
мікро-, мезо- та макrorівня в умовах трансформації
суспільства та глобальної економіки

SECTION 1.

Management of the development of socio-economic
systems of micro-, meso- and macro-level in the conditions
of transformation of society and global economy

Od 100 tys. zł:

Firma	Branża	Min. kwota inwestycji
1. Derri	Sklepy z odzieżą skórzaną	120 tys. zł
2. Dominet Bank	Placówki bankowe	150 tys. zł
3. Laboratorium kosmetyczne Dr Irena Eris	Salony kosmetyczne	200 tys. zł
4. Diverse	Sklepy z odzieżą	105 tys. zł
5. Cafe Nescafe	Kawiarnie	150 tys. zł
6. Camille Albane	Salony fryzjerskie	125 tys. zł
7. McDonald's	Restauracje fast food	600 tys. zł
8. Mail Boxes Etc.	Usługi biurowe	150 tys. zł
9. Piotr i Paweł	Delikatesy spożywcze	500 tys. zł
10. House	Sklepy z odzieżą	105 tys. zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie Forbes nr 10/2019.

Przedsiębiorcy coraz częściej decydują się na działania w ramach franchisingu. Daje on bowiem nie tylko pomysł, ale też prawo do korzystania z rozpoznawalnej marki, dostęp do nowoczesnych systemów informatycznych, rabaty od stałych dostawców, usług serwisowych czy ubezpieczeniowych. I choć franchising sam z siebie nie chroni przed bankructwem, to znacząco zwiększa szanse na odniesienie sukcesu.

Literatura

1. E. Banachowicz, J. Nowak, M.T. Starkowski, FRANCHISING czyli klucz do przyszłości, Businessman Book, Warszawa.
2. M. Kruszewska, Biznes pod obcą marką, Forbes nr 10/2019.
3. L. Stecki, Franchising, Dom Organizatora, Toruń 2020.
4. M. Wiśniewski, Własna firma to jest to, Własny biznes FRANCHISING INFO, nr 3/2019.
5. www.franchising.pl
6. www.nf.pl/slownik/franchising

Paczóski Piotr

radny

Urząd Miasta Jelenia Góra, Polska

NOWY INSTRUMENT POLITYKI SPÓJNOŚCI W REALIZACJI PARTNERSTWA MIEJSKO-WIEJSKIEGO

Polska jest krajem silnie zróżnicowanym regionalnie. Gospodarcze zróżnicowanie regionalne w Polsce ma z jednej strony charakter strukturalny, a z drugiej strony jest uwarunkowane upadkiem regionów przemysłowych oraz historią. W wyniku tego polską przestrzeń cechują trzy rodzaje dysproporcji: luka rozwojowa między wielkimi miastami a resztą kraju, między Polską Wschodnią i Zachodnią oraz rosnące dysproporcje wewnątrzregionalne. Wobec nowych wyzwań, jakie stoją przed Polską, polityka regionalna staje się jednym z najważniejszych elementów polityki rozwoju, zwłaszcza wobec obszarów problemowych. Dotychczasowa polityka regionalna nie w pełni spełniła swoje funkcje, dlatego regiony poszukują nowych możliwości, czynników i instrumentów rozwoju. Stąd celem artykułu jest przedstawienie rekomendacji dla tworzenia partnerstwa miejsko-wiejskiego, nowego instrumentu polityki spójności, w którym upatruje się szansy na pobudzenie rozwoju, zwłaszcza na obszarach problemowych położonych z dala od dużych metropolii, będących z reguły „kołami napędowymi” gospodarki regionalnej.

Nowa polityka regionalna na lata 2014-2020, przyjęta przez kraje Unii Europejskiej, kładzie nacisk na inne, niż miało to miejsce dotychczas, funkcje i zadania. Najważniejszym wyzwaniem dla polityki rozwoju staje się budowanie przewag konkurencyjnych opartych na innowacyjności oraz kapitale intelektualnym i społecznym, przy wykorzystaniu wewnętrznych potencjałów regionów¹. Pobudzeniu tego potencjału służy m.in. ustanowienie i doskonalenie partnerstwa miejsko-wiejskiego.

W obecnej koncepcji polityki spójności Unii Europejskiej relacje „miasto-wieś” nie są rozpatrywane w kategorii podporządkowania obszarów wiejskich procesom rozwoju ośrodków zurbanizowanych, lecz na zasadach równorzędnego partnerstwa (rural-urban partnership)². Partnerstwo „miejsko-wiejskie” jest tu rozumiane jako mechanizm redystrybucji zysków i korzyści uzyskiwanych w strefach dynamicznego wzrostu ośrodków miejskich na ich zaplecze wiejskie, ograniczania ujemnych skutków tej polaryzacji rozwoju i wzmocnienia inicjatyw lokalnych na obszarach wiejskich. Zakłada się, że:

– perspektywa regionalna obejmuje partnerstwo pomiędzy miastami (niezależnie od ich wielkości) i otaczającymi je obszarami wiejskimi;

– w perspektywie ponadregionalnej, w sytuacji wyraźnych podziałów pomiędzy regionami miejskimi lub metropolitalnymi i regionami wiejskimi, partnerstwo ma prowadzić do uzyskania równowagi pomiędzy różnymi interesami w tej skali, z zachowaniem zasad rozwoju zrównoważonego;

– uwzględniając międzyregionalne i ponadnarodowe aspekty, partnerstwo zapewnić ma możliwość wymiany doświadczeń i wzajemne uczenie się z przykładów współpracy pomiędzy miastami i obszarami wiejskimi, dotyczących konkretnych projektów i inicjatyw.

Według ESDP udane/efektywne partnerstwo miejsko-wiejskie³ powinno się materializować poprzez współpracę i koordynację, co wymaga:

- równości i niezależności partnerów,
- dobrowolnego uczestnictwa w partnerstwie,
- uwzględniania zróżnicowania warunków administracyjnych,
- wspólnej odpowiedzialności i wspólnych korzyści.

Partnerstwo oznacza dzielenie się kosztami i korzyściami, np. związanymi z zapewnieniem kosztownych wysokostandardowych urządzeń infrastruktury lub z ochroną obszarów zaopatrzenia w wodę

¹ *Polityka spójności 2014-2020. Inwestycje w rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia*, <http://ec.europa.eu/info/regio> (data pobrania 30.05.2016 r.).

² A. Baranowski, *Koncepcja partnerstwa „miasto – wieś”*, <http://www.pg.gda.pl/architektura/eurarc/pdf/polska/partnership.pdf> (5.09.2016).

³ *European Spatial Development Perspective (ESDP)*, Potsdam 1999.

mieszkańców miasta. Nowe formy partnerstwa oferują możliwość reorientacji wymiany usług pomiędzy miastem i obszarami wiejskimi w duchu zasad zrównoważonego rozwoju, m.in. poprzez utworzenie regionalnego „funduszu obsługi” dla służb samorządowych. Istotne jest również zaangażowanie w partnerstwie miejsko-wiejskim różnego rodzaju „aktorów”; powinno ono - obok partnerstwa pomiędzy lokalnymi administracjami - tworzyć partnerskie sieci m.in. pomiędzy przedsiębiorstwami, mającymi zasadnicze znaczenie dla gospodarki regionu oraz podmiotami ekonomii społecznej, działającymi na rzecz lokalnego społeczeństwa. Takie działania pomogą przewyciężyć tradycyjny podział „miasto-wieś” i zastąpić go koncepcją zintegrowanego systemu gospodarczego, społecznego i techniczno-przestrzennego, funkcjonującego na zasadach zrównoważonego rozwoju.

Dokument opracowany przez ESDP wskazuje 3 kierunki polityki rozwoju przestrzennego, służące wzmocnieniu partnerstwa miejsko-wiejskiego; są to:

– podtrzymywanie podstawowego zakresu usług i transportu publicznego w małych i średnich miastach na obszarach wiejskich (szczególnie w tzw. Specjalnych Strefach Włączenia);

– promocja współpracy pomiędzy miastami i obszarami wiejskimi mająca na celu wzmocnienie regionów funkcjonalnych;

– integrowanie obszarów wiejskich otaczających wielkie miasta w postaci strategii rozwoju przestrzennego regionów miejskich, zmierzających do poprawy skuteczności planowania przestrzennego z uwzględnieniem poprawy jakości życia na obszarach otaczających miasta.

Dyskusyjny jest ten trzeci kierunek rozwoju w sensie wielkości miast. Obecnie partnerstwo miejsko-wiejskie jest bardziej adresowane do mniejszych ośrodków miejskich z myślą pobudzenia rozwoju na obszarach problemowych.

Rozwój partnerstwa miejsko-wiejskiego wymaga przewyciężenia szeregu problemów i nieprawidłowości; należą do nich: (1) rywalizacja pomiędzy lokalnymi władzami w walce o przyciąganie inwestorów, powodująca często powielanie inwestycji, zwłaszcza w zakresie infrastruktury; (2) rywalizacja pomiędzy organizacjami gospodarczymi, np. pomiędzy deweloperami zainwestowania miejskiego i przedsiębiorcami związanymi z rolnictwem; (3) cząstkowe lub wybiórcze traktowanie problemów połączone z brakiem holistycznego, strategicznego, myślenia i planowania, sprzeczne z założeniami zrównoważonego rozwoju; (4) pojawianie się problemów środowiskowych (przeciążenie systemu transportowego, wyczerpywanie się zasobów naturalnych itp.) - niedostateczny nacisk na właściwe wykorzystanie zasobów miejscowych na obszarach wiejskich. W powyższym kontekście niezbędne jest stworzenie warunków dla powstawania, udoskonalania i upowszechniania partnerstw miejsko-wiejskich. Dlatego też poniżej przedstawiono rekomendacje temu służące.

Poniższe rekomendacje są efektem realizacji projektu URMA (2012-2014) w ramach programu unijnego INTERREG IVC, którego celem było wspieranie wymiany doświadczeń w odniesieniu do powstawania i wdrażania partnerstw miejsko-wiejskich w wybranych europejskich obszarach metropolitalnych i ich otoczeniu.

Rekomendacje dla decydentów i interesariuszy⁴:

– partnerstwa miejsko-wiejskie muszą być nastawione na realizację konkretnych potrzeb i wykorzystanie lokalnych potencjałów rozwojowych; ponadto powinny być uznane za podejście strategiczne na wszystkich poziomach polityki spójności terytorialnej i odpowiednio wspierane;

– stosowanie dobrych praktyk w zakresie tworzenia partnerstw miejsko-wiejskich;

– wielowątkowy charakter partnerstw miejsko-wiejskich wymaga podejścia holistycznego i odpowiedniego do lokalizacji oraz zarządzania wielopoziomowego i międzysektorowego modelu organizacji;

– partnerstwa miejsko-wiejskie powinny być traktowane jako funkcjonalne i przestrzenne jednostki, łączące obszary miejskie i wiejskie oraz rozpoznawane w planowaniu strategicznym i przestrzennym na wszystkich poziomach samorządu i gospodarki;

⁴ Rekomendacje dotyczące ustanowienia i doskonalenia współpracy miejsko-wiejskiej jako instrumentu spójności terytorialnej, URMA, Warszawa 2014.

– istniejące instytucje i odpowiednie nowe ciała funkcjonalne na poziomie regionalnym powinny odgrywać strategiczną rolę, ułatwiając i koordynując partnerstwa miejsko-wiejskie;

– miejsko-wiejskie inicjatywy angażujące wielu, różnorodnych interesariuszy, powinny być wspierane przez instytucje publiczne w celu zapewnienia odpowiedniego osadzenia tych projektów na różnych polach.

Wzięcie pod uwagę tych rekomendacji przez decydentów powinno zaowocować m.in. stworzeniem warunków do rozwoju tego typu partnerstw, ograniczeniem barier ich funkcjonowania i dostosowaniem instrumentów finansowych, będących w gestii władz unijnych, krajowych, regionalnych i lokalnych, w sposób umożliwiający korzystanie z nich partnerstwom miejsko-wiejskim.

Rozenberg Karol
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Polska

GOSPODARKA ŚWIATOWA W XXI WIEKU: ROLA LIBERALIZACJI PRZEPLÝWÓW KAPITAŁOWYCH Z PUNKTU WIDZENIA OECD

Przyjęty przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w 1961 roku Kodeks liberalizacji przepływów kapitałowych jest jedynym istniejącym międzynarodowym instrumentem prawnym promującym liberalizację przepływów kapitału. Regulacje w tej dziedzinie, nawet dalej idące, tworzone są wprawdzie również wewnątrz Unii Europejskiej, ale biorąc pod uwagę „zamknięty” charakter UE, należy uznać ich wpływ na znoszenie barier w gospodarce światowej jako niewielki. Spośród wielu czynników powodujących liberalizację transferów kapitału to właśnie Kodeks OECD możemy uznać za czynnik wiodący.

Dzięki zapisom kodeksu kraje członkowskie OECD w ciągu prawie pięciu dziesięcioleci jego obowiązywania właściwie nie ograniczały operacji zapisanych w listach liberalizacyjnych. Wyjątkiem były zaostżenia spowodowane ogólnymi problemami w gospodarce, najbardziej widoczne w latach 70-tych ze względu na szoki naftowe. Jednakże wraz z powrotem gospodarki do normalnej sytuacji poszczególne państwa zawsze powracały do spełniania wymogów kodeksu.

Celem działań OECD jest jednak nie tyle zachowanie istniejącego poziomu, co dalsza liberalizacja. Efektem tego jest m. in. rozbudowywanie list liberalizacyjnych ze względu na postęp techniczny i dostrzeganie nowych problemów. W eliminacji zastrzeżeń poszczególnych państw niezmiennie kluczowa jest ciągle rola „nacisku równych sobie” (ang. peer pressure). Proces ten w praktyce oznacza wzajemne wywieranie na siebie presji przez władze państw należących do organizacji.

Z wieloletnich doświadczeń OECD wynika, iż liberalizacja przepływów kapitałowych sprzyja rozwojowi gospodarczemu państw, jednakże w przypadku słabości instytucjonalno-strukturalnych lepiej nie przechodzić przez ten proces radykalnie, lecz stopniowo – dotyczy to generalnie przepływów kapitału krótkoterminowego. Tutaj pojawia się jednak kolejny problem. W dzisiejszym świecie inżynieria finansowa umożliwia stosowanie tak zaawansowanych instrumentów, że takie stopniowe znoszenie ograniczeń może okazać się nierealne. Prawdą jest również, że duże przepływy kapitału mogą skutkować niebezpieczną zmiennością sytuacji gospodarczej państwa. Jednakże kraje OECD porównały to ryzyko z korzyściami jakie daje liberalizacja i udowodniły, iż warto pójść tą drogą rozwoju.

Co ważne podejście OECD nie polega na dogmatach czy politycznych negocjacjach. Doświadczenie organizacji to proces wspólnej i dla wszystkich korzystnej nauki i analizy dotyczącej pojedynczych oraz grupowych rozwiązań liberalizacyjnych. Poszczególne państwa otrzymują od OECD wsparcie polegające na analizowaniu ich sytuacji gospodarczej, udzielaniu wskazówek oraz sugerowaniu możliwych rozwiązań.

Rola Kodeksu liberalizacji przepływów kapitałowych jest nawet ważniejsza obecnie niż w momencie jego powstania. W dzisiejszym międzynarodowym otoczeniu finansowym ogromne znaczenie mają efekty rewolucji w przepływie informacji oraz nowe technologie. Wymiana finansowa wzrosła w potężnym tempie, czyniąc liberalizację transferów kapitału niezbędną dla każdego państwa chcącego uczestniczyć w światowym systemie ekonomicznym.

Nawet w dobie kryzysu ekonomicznego, kraje członkowskie OECD nie przywróciły kontroli przepływów kapitału. Jest to kolejny dowód na to, iż działanie Kodeksu liberalizacji przepływów kapitałowych przynosi poszczególnym państwom tak duże korzyści, że nawet w czasach kiedy samo zagadnienie liberalizacji poddaje się nieustannej krytyce, nie rozważają one ograniczenia zapisów kodeksu.

Warto podkreślić, iż ani jedno z nowych państw członkowskich OECD (mam tutaj na myśli 6 państw przyjętych w ostatnim dziesięcioleciu XX wieku: Meksyk, Czechy, Węgry, Polskę, Koreę Płd i Słowację), nie skorzystało z możliwości zawieszenia niektórych praktyk liberalizacyjnych przewidywanych przez kodeks (procedura derogacyjna). Część z tych państw zmagala się przecież z mniejszymi lub większymi kryzysami, miała więc powody tłumaczące ewentualne ograniczenie liberalizacji. Stare państwa członkowskie stosowały te procedury kilka dekad temu. W dzisiejszym świecie koszty wprowadzania ponownych ograniczeń w już zliberalizowanych dziedzinach, poszczególne kraje uznały za wyższe od ewentualnych korzyści.

Najbliższe kilka lat pozwoli jeszcze dokładniej przyjrzeć się korzyściom i zagrożeniom związanym z liberalizacją przepływów kapitałowych na przykładzie doświadczeń krajów wstępujących do OECD. Decyzją z 2017 roku przyszła akcesja została bowiem umożliwiona kolejnej grupie państw. Są to: Chile, Estonia, Izrael, Rosja i Słowenia. A obecny kryzys finansowy i związaną z nim pokusę powrotu do praktyk protekcyjnych uznać należy za ciekawy test działalności Kodeksu liberalizacji przepływów kapitałowych OECD.

Schröder Christina
Technische Universität Dresden, Deutschland

RECHTLICHE UND WIRTSCHAFTLICHE DIMENSIONEN DER EUROKRISE 2010

Im Mai 2010 wurde innerhalb der EU nach langen Krisengesprächen eine Einigung im Hinblick auf die Verabschiedung eines milliardenschweren Rettungsschirms erzielt, der hoch verschuldete Euro-Länder vor dem Bankrott und die Währungsunion vor dem Zerfall bewahren sollte. Auf der Ebene der Finanzminister einigten sich die 27 Mitgliedsstaaten auf einen Kreditrahmen in Höhe von 500 Milliarden Euro, hinzu kommen weiterhin 250 Milliarden Euro, die der IWF stellt. Die EZB begann mit dem systematischen Aufkauf diverser Staatsanleihen, um «Liquidität und Tiefe» einiger ins Wanken geratener Märkte wiederherzustellen.

Diese beispielhafte Aktion zur Stabilisierung des Euro wirft jedoch auch einige Fragen auf, denn die gemeinsame Währung stellt die Eurozone vor besondere Herausforderungen: Historisch wurde ähnlichen Krisen häufig mit der einseitigen Abwertung der Währung begegnet, um die realen Schulden in der eigenen Währung zu reduzieren. Die Euroländer haben ihre geldpolitischen Kompetenzen jedoch an die EZB abgetreten, deren höchstes Ziel die Gewährleistung der Preisstabilität darstellt [1], eine Abwertung ist daher faktisch ausgeschlossen, ein Ankauf von Staatsanleihen nicht vorgesehen. Der mit dem Vertrag über die Arbeitsweise der Europäischen Union (AEUV) geschaffene neue rechtliche Rahmen schließt außerdem die Haftung der Union für Verbindlichkeiten anderer Mitgliedsstaaten aus [2].

Rechtliche Grundlage der gemeinsamen Wirtschafts- und Währungspolitik bilden Art. 119 bis Art. 144 des AEUV. Der EU kommt im Bereich der Wirtschaftspolitik gem. Art. 119 AEUV zunächst in erster Linie eine Koordinierungsfunktion zu. Im Bereich der Wirtschaftspolitik bleibt die nationalstaatliche Souveränität weitestgehend gewahrt, die Staaten sind jedoch angehalten, sich im Rat der EU hinsichtlich ihrer Politiken abzustimmen.

Im Bereich der Währungspolitik kommt der EZB eine besondere Rolle zu, da die Euroländer die Verantwortung für die Geldpolitik auf sie übertragen haben. Das vorrangige Ziel der Geldpolitik besteht in der Gewährleistung der Preisstabilität¹. Die Zentralbank legt den einheitlichen Leitzins fest und so steuert die Geldmenge. Die EZB verfolgt somit auch kein Wechselkursziel, der Außenwert des Euro wird durch die Marktkräfte bestimmt. Die EZB ist für die Stabilität des Binnenwertes des Euro verantwortlich, nicht für seinen Außenwert.

Nach Art. 130 AEUV ist die vollständige Unabhängigkeit der EZB und der nationalen Zentralbanken von allen staatlichen und anderen Stellen gewährleistet sein.

Griechenland übergab seine geldpolitischen Kompetenzen mit Beitritt zur Eurozone der EZB, deren oberstes erklärtes Ziel Preisniveaustabilität und somit geringe Inflation darstellt [1]. Die anderen Ziele, beispielsweise die Unterstützung der Wirtschaftspolitik der Union, treten subsidiär zurück und werden ausschließlich dann verfolgt, wenn die Preisniveaustabilität nicht gefährdet ist [1]. Ein Weginflationieren von Staatsschulden kommt daher nicht in Betracht, zumal dies auch entsprechende Auswirkungen auf die anderen Euroländer hätte und die Glaubwürdigkeit der Zentralbank sowie die Preisniveaustabilität in Europa nachhaltig beeinträchtigt hätte. Auch eine direkte Kreditvergabe durch die EZB an Euroländer ist nicht vorgesehen. Sie kann lediglich die Geldmenge und den einheitlichen Leitzins für die Euroländer steuern, ihre Unabhängigkeit ist von hohem Stellenwert und jegliche Einflussnahme problematisch.

Der IWF kann seinen Mitgliedern des IWF-Übereinkommens Kredite aus IWF-Mitteln gewähren, um Staaten mit temporären Zahlungsbilanzproblemen eine solche Lösung dieser Schwierigkeiten zu ermöglichen, die andere Volkswirtschaften und die Weltwirtschaft möglichst wenig beeinträchtigt. Erst nach einer Revision der «Exceptional Access Policy» im März 2009 kann der Einsatz von Mitteln des Fonds mit Leistungsbilanzdefiziten begründet werden, hinter denen sich häufig – wie auch in Griechenland – enorme Staatsdefizite verbergen.

¹ Damit ist ein jährlicher Anstieg des HVPI von unter, aber nahe zwei Prozent gemeint [4].

Die Höhe des Kredits bemisst sich an der Einlage (Quote), die das Land beim IWF unterhält. Üblicherweise werden im maximalen Umfang 200% der Quote für ein Jahr und maximal 600% der Quote über den Zeitraum von drei Jahren als Kreditrahmen gewährt. Griechenlands Einlage beim IWF beträgt jedoch lediglich 1,24 Milliarden USD, d.h. nach gängiger Praxis dürfte sich ein durch den Fonds gewährter Kredit auf maximal 7,5 Milliarden USD belaufen. Wichtiger als ein durch den IWF gewährter Kredit selbst ist häufig das politische Signal, das von ihm ausgeht. IWF-Kredite sind an Konditionalitäten geknüpft, d.h. sie gehen in der Regel mit Verpflichtungen zu umfassenden Reformen einher. Häufig wird ein IWF-Kredit daher als Grundlage dafür begriffen, dass privatwirtschaftliche und öffentliche Kreditgeber wieder Kredite gewähren, da ein IWF-Kredit Kreditwürdigkeit und Reformbereitschaft des betroffenen Staates signalisiert.

Die EU-Mitgliedstaaten haben ein vitales Interesse an der Abwendung eines griechischen Staatsbankrotts, da dieser mit schwer abschätzbaren Folgen für den gesamten europäischen Raum verbunden wäre. Betroffen wären Staaten, privatwirtschaftliche Akteure wie Großbanken, aber auch private Investoren.

Die EU-Mitgliedstaaten dürfen laut AEUV jedoch nicht mit finanziellen Mitteln aushelfen, der der Wahrung der Haushaltsdisziplin einen hohen Stellenwert einräumt und Bailouts ausschließt, wenngleich Hilfen anderer Staaten wegen ihrer Flexibilität als eines der probatesten aller Mittel erscheinen mag.

Literatur

1. Konsolidierte Fassung des Vertrags über die Arbeitsweise der Europäischen Union, EU Dok. 2010/C 83/01.
2. Amtsblatt der Europäischen Union, 53. Jahrgang, 30. März 2019.
3. Carlberg, M. Strategic Policy Interaction in a Monetary Union. Berlin, 2019.
4. Europäische Zentralbank: Die Geldpolitik der EZB. Frankfurt am Main, 2014.
5. Krajewski, M. Wirtschaftsvölkerrecht, 2. Auflage. Heidelberg, 2019.
6. Reinhart, Carmen M. / Kenneth S. Rogoff. This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly. Princeton, 2020.

Zug Magdalena
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

WSPÓŁCZESNE PROBLEMY ZARZĄDZANIA I MARKETINGU. LEAN MANAGEMENT JAKO ALTERNATYWA I SPOSÓB PODNIESIENIA EFEKTYWNOŚCI PROCESÓW W PRZEDSIĘBIORSTWIE

Przedsiębiorstwo w trakcie swojego funkcjonowania pozostaje pod nieustanną presją nieprzyjawnego, zmiennego i silnie konkurencyjnego otoczenia. To oraz szereg innych czynników wymaga od kadry zarządzającej, jak i od każdego pracownika indywidualnie, stosowania, w każdej dziedzinie działalności przedsiębiorstwa, zasady ciągłego doskonalenia oraz kształtowania warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstwa. Powinno to stać się misją każdego działu, jednostki organizacyjnej, zespołu i pracowników.

Wszystkie zmiany zachodzące w otoczeniu wytrącają firmy ze stanu równowagi. Każde przedsiębiorstwo, aby móc sprawnie funkcjonować oraz osiągnąć i utrzymać przewagę konkurencyjną musi znajdować się w stanie równowagi, dążąc do dostosowania procesów skierowanych do wewnątrz i na zewnątrz. Rolą kierownictwa przedsiębiorstwa, na tym etapie, jest świadome wprowadzanie zmian w strukturze i w zasadach funkcjonowania, w celu zapewnienia lub przywrócenia stanu równowagi, co prowadzić ma do stworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju i wzrostu.

Efektywne zarządzanie przedsiębiorstwem nie może być wynikiem stosowania metody prób i błędów, lecz powinno opierać się, w nowoczesnie funkcjonujących firmach, na racjonalnych instrumentach zarządzania. Zalicza się do nich metody zarządzania, które stanowią wypróbowane, logiczne zbiory zasad i etapów stosowanych w procesach kierowania zespołami ludzkimi. Wybór koncepcji i metod zarządzania, które zapewnią przedsiębiorstwu przetrwanie w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu stało się dla współczesnego przedsiębiorstwa dużym wyzwaniem.

Zmiany w strategiach, procesach strukturach i kulturach przebiegać mogą małymi krokami (stopniowo) lub realizować można je w ramach „dużych” posunięć (radykalnie). Możemy w takim przypadku mówić o koncepcji zmian rewolucyjnych (z wykorzystaniem koncepcji Reengineeringu) bądź ewolucyjnych (bazujących na wiedzy, narzędziach i technikach Lean Management'u).

Reengineering, często tłumaczony jako reorganizacja procesów, sprowadza się do całościowego przeprojektowania procesów zachodzących w przedsiębiorstwie, dążącego do zmaksymalizowania efektywności z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Wynikiem tych działań ma być dramatyczna (przełomowa) poprawa – według krytycznych, współczesnych miar – osiąganych wyników (takich jak koszty, jakość, serwis i szybkość).

Reengineering zakłada tylko dwa, skrajne rezultaty, możliwe do osiągnięcia, przy wykorzystaniu tej koncepcji. Albo firma osiągnie wszystko, albo nic. Istota reengineeringu mieści się w trzech kluczowych słowach: fundamentalne przeprojektowanie, radykalna zmiana i dramatyczna poprawa.

Reengineering jest odpowiedzią na zmieniający się świat biznesu, w którym zawiodły bardziej tradycyjne programy, pozwalające tylko na częściową poprawę. W wielu przypadkach tylko reengineering pozwala na wystarczająco szybką i radykalną poprawę, dzięki której można nadażyć za nadchodzącymi przemianami.

Koncepcję Lean należy rozumieć jako zespół działań wpływających na redukcję czynności nie dodających wartości produktowi, umożliwiających osiągnięcie wyników pozwalających na określenie przedsiębiorstwa mianem Lean (szczupłe). Innymi słowy Lean jest koncepcją działania prowadzącą do zmniejszenia kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa dzięki minimalizacji zaangażowania środków produkcji w proces produkcyjny, a także poprzez tzw. bieżące zachowania przedsiębiorstwa dostosowane bezpośrednio do zmieniających się wymagań otoczenia. Istotą Lean Management jest zorganizowanie przedsiębiorstwa w sposób, aby możliwe było osiągnięcie takiej sprawności funkcjonowania, która pozwoli szybko reagować na zachodzące w otoczeniu zmiany oraz sprawnie dostosowywać się do zmiennego otoczenia. „Wyszczuplone” przedsiębiorstwo buduje swoją organizację i zarządza procesami w taki sposób by klienci zamawiający określony produkt płacili za jego wytworzenie, a nie za funkcjonowanie całej struktury organizacyjnej, magazynów, hali, środków transportu czy biurokracji lub sprzętaczek.

Koncepcja lean, dzięki objęciu swoim zakresem całego przedsiębiorstwa oraz dzięki połączeniu z nowoczesnymi technikami i narzędziami, prowadzi do wyzwolenia wśród pracowników, i tych wyższego szczebla, ale również niższego, pokładów przedsiębiorczości, kreatywności i pomysłowości, prowadząc tym samym do usprawnień działań i procesów zachodzących w przedsiębiorstwie. A co więcej, w przeciwieństwie do niedawnej mody na reengineering procesów, pokazuje, w jaki sposób opracowywać nowe metody działania zamiast po prostu likwidować miejsca pracy w imię wzrostu wydajności.

Literatura

1. J. Czerska, Istota koncepcji Lean, „Personel i Zarządzanie”, 2012.
2. M. Hammer, J. Champy: „Reengineering w przedsiębiorstwie”, Neumann Management Institute, Warszawa 2016.
3. R. L. Manganelli, M. M. Klein: “Reengineering. Metoda usprawniania organizacji”, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2018.
4. K. Perechuda: „Nowoczesne metody zarządzania firmą”, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Lanego we Wrocławiu, Wrocław 1993.
5. N. Thom: „Zarządzanie zmianami. Koncepcja ewolucyjna a koncepcja rewolucyjnej realizacji zmian w przedsiębiorstwie”, w: Materiały konferencyjne „Nowoczesne tendencje w nauce i praktyce zarządzania przedsiębiorstwem”, Łódź 2017.
6. J.P. Womack, D.T. Jones: “Lean thinking – szczupłe myślenie. Eliminowanie marnotrawstwa I tworzenie wartości w przedsiębiorstwie”, Wydawnictwo ProdPress.com, Wrocław 2018.

Артиш Віктор

к.е.н, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

Артиш Назар

студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

ОСНОВНІ ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН

На старті XXI ст. міжнародна лізингова діяльність у світі стала сферою прибуткового бізнесу, а це обумовлює можливість зміни й оновлення матеріально-технічного забезпечення, товаровиробникам відкривається доступ до сучасної передової техніки та технологій.

В процесі дослідження встановлено, що міжнародний лізинг є та продовжує бути одним з найбільших джерел впровадження капітальних інвестицій у високорозвинених країнах, а також набирає швидкого зростання в країнах, що розвиваються. До того ж міжнародний лізинг допомагає оперативну та ефективно використовувати у виробництві сучасне новітнє обладнання чи техніку.

Варто наголосити про швидке розповсюдження фінансового лізингу за кордоном в аграрному секторі, а також про його високу ефективність. Цей вид лізингу затребуваний економікою різних країн завдяки різкому зростанню: інвестиційних потреб господарського комплексу; високих темпів технічного прогресу [1]. Головна передумова посилення лізингу – це оновлення основних засобів та мінімізація загальної вартості агролізингу, а також стимулювання розвитку агролізингових компаній із комплексом послуг для технологічного переозброєння сільськогосподарських підприємств [2].

В умовах гострої конкуренції міжнародний лізинг може стати додатковим і достатньо ефективним в аграрному секторі за умови пільг для іноземних лізингових компаній (зняти імпортне мито й ПДВ) [3]. Такі умови дозволили б розширити коло споживачів та зацікавити фермерські господарства. Тільки ефективність довгострокового майна лізингу (п'ять і більше років) може змінити розвиток економіки сільськогосподарських підприємств [4]. Також розширення лізингових послуг суб'єктів лізингу багато в чому залежить від форм регулювання лізингової діяльності з боку держави. Досвід регулювання міжнародного лізингу розвинутими зарубіжними країнами дає підстави говорити про те, що відсоток загального обсягу інвестицій становить там 20% і більше відсотків [5].

Зауважимо, що в законодавстві зарубіжних провідних країн часто визначають перелік умов, наявності яких певну угоду відносять до фінансового лізингу [7]. Він розглядається як одна з форм фінансування лізинговою компанією виробництва (вітчизняного чи іноземного) та подальшої передачі майна лізингодержувачу з можливим його викупом. А отже, реалізуючи такі умови договору лізингу потрібно сплатити лише збір (передоплата 5-10% початкової вартості майна), який значно менший, ніж орендна плата або ціна купівлі. Якщо вартість використання майна і термін договору співпадають, то при купівлі передача майна здійснюється за мінімальних фінансових розрахунків.

Для прикладу, у США державне регулювання лізингу здійснюється через форми опосередкованого правового регулювання, а саме розвиток лізингу там забезпечується: по-перше, значними податковими та амортизаційними пільгами; по-друге, законодавчим визначенням можливих суб'єктів лізингу; по-третє, застосуванням різноманітних його форм. Американська модель лізингу має власні специфічні напрямки в аграрному секторі, тоді як в Україні фінансовий лізинг має свої специфічні властивості (рис. 1).

Окремо зазначимо, що державне регулювання фінансового лізингу в Україні поширюється на декілька компаній (НАК "Укragролізинг" та ін.), але фінансова підтримка з боку держави досить мала (не більше 20% від потреби), або взагалі відсутня.

З метою забезпечення комплексного підходу до реформування лізингових відносин в Україні та міжнародного лізингу потрібно, насамперед:

- удосконалити нормативно-правове регулювання;
- ввести пільгове оподаткування міжнародного лізингу;
- розвинути інформаційну та навчальну інфраструктуру;
- створити умови економічного та організаційного забезпечення лізингу.

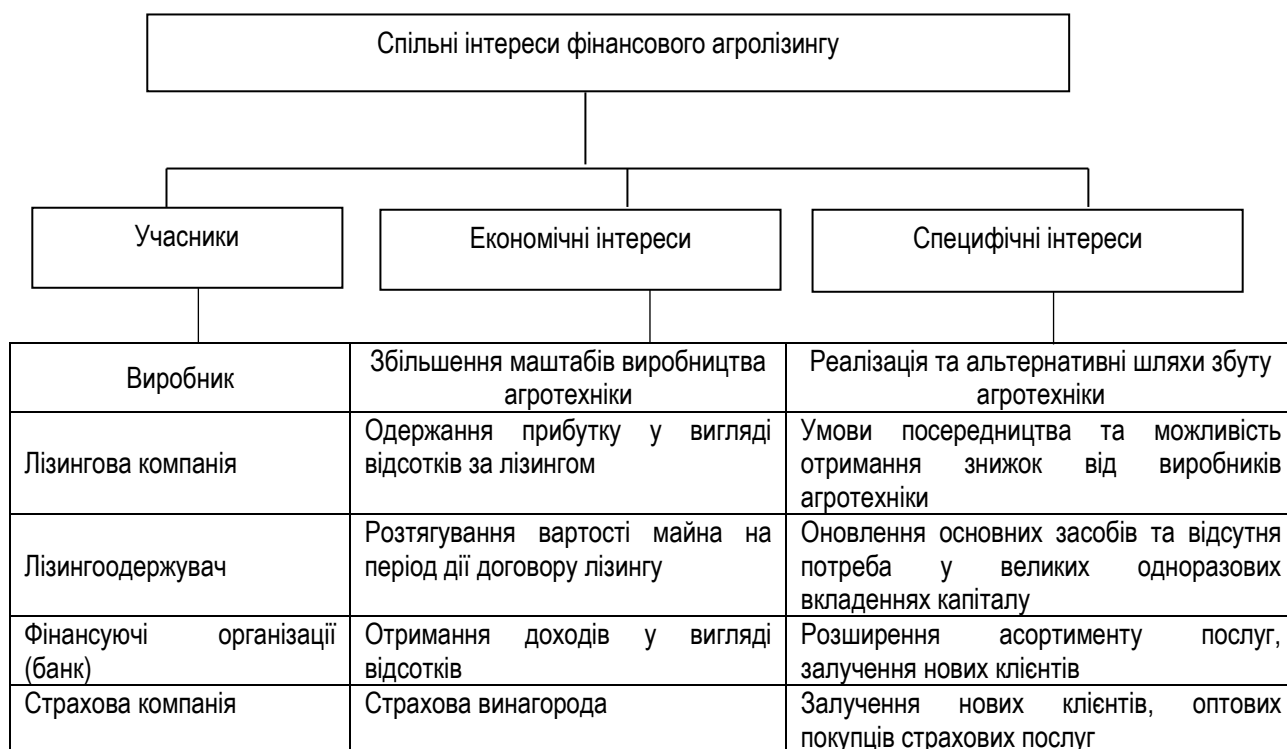


Рис.1. Інтереси учасників лізингових відносин

Міжнародний досвід доводить, що співвідношення ринкових і державних регуляторів лізингової діяльності має бути оптимальним. Встановивши чіткі законодавчі обмеження, держава повинна дозволити лізинговому сектору розвиватись вільно за ринковими принципами та законами.

Список використаних джерел

1. Внукова Н.М. Чи є можливості розвитку фінансового лізингу в Україні. URL : <http://www.leasing.org.ua>.
2. Захарчук О.В. Проблеми матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств України. Економіка АПК. 2014. №7. С.92–99.
3. Іонова М. М. Міжнародний лізинг як механізм інвестування в умовах кризового розвитку світової економіки. Вісник МНТУ: зб. наук. праць. Серія: Економіка. 2011. №2 (5). С. 112–117.
4. Корсун А.С. Дослідження економічної сутності лізингу та його значення в розвитку підприємств аграрної сфери. Агросвіт. 2015. №23. С. 53–57.
5. Корсун А.С. Особливості функціонування та розвитку лізингових відносин в аграрних підприємствах. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: [зб. наук. пр.] / НАН України. ДУ «Ін-т регіональних досліджень ім. І.М. Долішнього НАНУ»; редкол.: В.С. Кравців (відп. ред.). Львів, 2016. Вип. 1 (117). С. 124–127.
6. Макаров Р.Р. Удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення сільського господарства технічними засобами. Економіка АПК. 2019. № 5. С. 115–124.
7. The European Leasing Market in 2013. URL : <http://www.leaseurope.org/uploads/documents/stats/European%20Leasing%20Market%202013.pdf>

Баглей Ростислав

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

РОЗВИТОК ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Інформаційне суспільство світу досягло чергового етапу розвитку – стало цифровим. Цей термін прямо вказує на спосіб діяльності всіх громадських інститутів: діяльність реалізується через цифрову візуалізацію об'єктів. Сьогодні найбільш часто використовувані терміни: в Європі – цифрова економіка (Digital Economy), в США – API-технологія (Application Programming Interface technology). В основі виникнення термінів «цифровізація економіки», «цифрова економіка» слід розглядати цифрове представлення інформації. Цифровізація інформації – це двійкове її уявлення, котре у декілька разів збільшує щільність запису і швидкість передачі інформації. Цифровізація забезпечила точність передачі інформації і можливість для створення багатьох сучасних технологій, які отримали назву «цифрові технології» через використання в них цифрового подання інформації.

У процесі вивчення проблем впливу цифрових технологій на світову економіку дослідники особливу увагу приділяють таким елементам [1]:

- інтернет речей (Internet of Things, IoT);
- штучний інтелект (Artificial Intelligence, AI);
- 3D-друк (3D-printing);
- блокчейн (Blockchain).

Процес цифровізації призводить до якісних зрушень у всіх сферах виробничо-економічної та торговельної діяльності в усьому світі. Формування виробничих технологічних процесів з використанням інтернету речей, модулів штучного інтелекту і 3D-друку дає змогу знижувати витрати виробництва і підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції.

Цифрову економіку слід розуміти як результат трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення в сфері інформації та комунікації, що впливають на всі сектори економіки і соціальної діяльності. Інтерес до цифрової економіки обумовлений тим, що інформаційні технології набувають все більшої важливості в економічному розвитку всіх країн світу без винятку [2, с. 133].

Інтернет речей – це взаємодія між інформаційними системами, обладнанням, машинами, будинками з вбудованими пристроями і технологіями з метою обміну даними, а також з можливістю управління і контролю в автоматизованому режимі. Інтернет речей є динамічно розвиваючою економічною моделлю.

Технологія 3D-друку – це процес створення тривимірного об'єкту практично будь-якої форми на основі використання цифрових моделей і спеціального устаткування. Дана технологія дозволяє ефективно трансформувати виробництво, оптимізувати і локалізувати ланцюжок постачань (наприклад, скоротити потреби в аутсорсингу), зменшити кількість етапів виробництва і потребу в технологічному обладнанні, складуванні, упаковці, а також забезпечити економію енергії і забруднення довкілля шкідливими викидами.

Глобальний процес цифровізації формує потенціал для динамічного розвитку нових економічних моделей, стимулює продуктивність і підвищує конкурентоспроможність.

Нові цифрові технології швидко розвиваються в міжнародних економічних системах. Великі міжнародні компанії використовують технології, такі як соціальні мережі, мобільні, аналітичні та вбудовані пристрої, щоб змінити взаємодію з клієнтами, внутрішні операції і навіть їх бізнес-моделі. Впровадження цифрових технологій в глобальні виробничі ланцюжки в різних галузях бізнесу зробить глибокий вплив на міжнародне виробництво.

Цифрова трансформація міжнародного бізнесу має вплив щодо заохочення і полегшення інвестицій, а також для регулювання поведінки інвесторів. Норми і правила розроблені для матеріального виробництва і традиційної економіки, можливо, буде потрібно переглянути в світлі нових

моделей цифрового бізнесу. Одні країни вже роблять кроки для модернізації своєї політики; інші ризикують залишитися з застарілими технологіями, нормами, правилами тощо.

Цифрова економіка має велике значення для інвестицій, а інвестиції, в свою чергу, є надзвичайно важливими для цифрового розвитку. Впровадження цифрових технологій може докорінно змінити характер міжнародного інвестування. Цифровий розвиток всіх країн, що функціонують в глобальній цифровій економіці, вимагає відповідної інвестиційної політики.

Сьогодні електронна економіка вже виходить за межі лише господарських процесів. Цифровізація впроваджується в соціальні процеси, від неї в усе більшій мірі залежить успішна життєдіяльність людей, крім того, відбувається широкомасштабне впровадження цифрових технологій в роботу урядових організацій і структур. Зусилля по цифровізації України базуються на Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України, яка є складовою частиною дієвої розбудови цифрової економіки Європи [3]. Основними цілями цифрового розвитку є: прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні; технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва [3].

Цифрова економіка – це автоматизоване управління господарством на основі передових інформаційних технологій; нові економічні відносини, що засновані на ефективному інформаційному управлінні системою виробництва в межах міста, регіону, країни, економічного союзу кількох держав. Сьогодні наука в змозі забезпечити створення платформ не тільки для зберігання інформації, але і для управління процесами.

Список використаних джерел

1. Knickrehm M., Berthon B., Daugherty P. Digital Disruption: The Growth Multiplier, Accenture. URL: https://www.accenture.com/_acnmedia/PDF-4/Accenture-Strategy-Digital-DisruptionGrowth-Multiplier.pdf.
2. Пуцентейло, П.П., Гуменюк, О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. Інноваційна економіка. 2018. № 5-6 (75). С. 131-143. URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/handle/316497/32028>.
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2018/01/17/31946820/>.

Баланюк Іван

д.е.н., професор

завідувач кафедри обліку і аудиту,

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника”

м. Івано-Франківськ

Іванюк Тетяна

аспірантка

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника”

м. Івано-Франківськ

ІПОТЕЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЯК НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Із ухваленням нового Земельного кодексу держави затвердилася земельна політика України, яка зосереджується на кінцевому варіанті вирішенню проблем пов'язаних із подальшим розвитком земельних відносин, зародженню цивілізованого земельного ринку, покращенням системи земельних платежів, формуванню іпотечного кредитування, зростанням рівня ефективності використання земельних ресурсів, удосконаленням способів організації контролю з боку державних органів стосовно раціонального використання земель та їх охорони. В сучасних кризових умовах для суб'єктів господарювання іпотечний ринок земель сільськогосподарського призначення видається досить перспективним та знаходиться на етапі формування. Оскільки, земля розглядається одночасно з кількох позицій, зокрема як природний ресурс, базис проживання суспільства, а також як фактор виробництва та об'єкт соціально-економічних зв'язків, виступаючи водночас основою продовольчої безпеки країни [1, с. 23].

Відповідно до статті 15 Закону України “Про іпотеку”, іпотека земельних ділянок здійснюється згідно із вищевказаним нормативно-правовим документом та передбачає заставу нерухомого майна (земельні ділянки і все, що розташоване на них і тісно пов'язане з ними), що становить предмет іпотеки, з метою задоволення забезпеченого іпотекою зобов'язання заставодержателем [2]. На прилюдних торгах відбувається продаж отриманих в іпотеці сільськогосподарських земельних ділянок під час їхнього стягнення. Земельний кодекс України дає чітке визначення, тим покупцям, які мають право претендувати на землі сільськогосподарського призначення. Слід зазначити, що норми Закону України “Про іпотеку” не діють на земельні наділи, які знаходяться у комунальній або державній формі власності та не підпадають для приватизації. Предметом іпотеки можна виокремити: земельну часту, яка знаходиться на правах колективної часткової власності; житлове, садове чи дачне приміщення, гараж, частина житлової будівлі та будь-яке інше приміщення господарського значення; суб'єкт господарювання чи його структурний підрозділ; а також інше майно що належить до нерухомого згідно норм чинного законодавства.

Для ефективного налагодження його складових функціоналів та подальшого безперебійного існування необхідне накопичення значних фінансових ресурсів та прийняття низки нормативно-правових актів. Для запуску цілого іпотечного механізму, спершу потрібно сформувати Державний земельний іпотечний банк, який буде мати на меті фінансувати підприємства, зайнятих у агропромисловій сфері, через заставу земельних ділянок. Наявність вторинного іпотечного ринку, а саме обіг іпотечних прав та облігацій, буде виступати як засіб рефінансування та допоможе додатково наростити фінансові запаси банку для забезпечення сталості ринку земель в державі. З метою підтримки виробничої діяльності товаровиробників, що працюють на орендованих землях, предметом іпотеки доцільно визнати також право оренди земель, тобто право тимчасового володіння і користування землею [3 с. 95].

На думку дослідників даного питання, Державний земельний (іпотечний) банк може провадити свою діяльність як спеціалізований банк, що формується та функціонує на території країни задля

інтенсивного розвитку кредитування виробництва в агропромисловій сфері, зокрема, під заставу земельних угідь та іншого нерухомого майна. Тому, слід створити Державний земельний іпотечний банк і запросити до його управління один із ТОП-20 світових банків, де Україна буде виступати у ролі мажоритарного акціонера, а іноземний банк – міноритарного (пакет – 40%) [3]. Таку саму практику має німецький іпотечний банк, який, аналогічно, має в угорському іпотечному банку свою частку.

Через те, що іпотечний банк вважається фінансовим інститутом другого ступеня, то він має змогу управляти фінансовими ресурсами у два способи. Один полягає у видачі коштів звичайним банкам для подальшого кредитування фермерів з метою придбання земельної ділянки. При цьому всі національні банки повинні мати можливість отримувати гроші для надання кредитів низьку відсоткову ставку – 1,5% річних. Інший спосіб представляє змогу вступати в статутний капітал, для прикладу, конкретного агрохолдингу, в заміні на визначену частку акцій з наступним правом придбання даної частки фірмою. Тобто даний спосіб являє собою боргове кредитування при якому представники банку наявні у наглядовій раді фірми до часу повернення отриманого кредиту компанією Земельному іпотечному банку. Особливістю такого іпотечного кредитування є те, що звичайний національний банк так робити не може. Сам іпотечний договір на землю має включати в себе відомості про місце знаходження земельної ділянки, її цільове призначення та якісний стан, а також містити в обов'язковому порядку план земельної ділянки, підтверджений місцевим відділом земельних ресурсів, вартісну величину землі та список обмежень стосовно застосування права власності на дану земельну ділянку.

Таким чином, можна зробити висновок, що земельна іпотека є потрібною в плані можливості залучення додаткових коштів для сільськогосподарського виробництва. Необхідність для фермерів в отриманні довгострокових кредитів є досить наболілою проблемою, тому що саме кредитні кошти – потрібна умова для того, щоб розширити виробництво сільськогосподарської продукції й відновити капітал з метою забезпечення стабільного розвитку галузі.

Список використаних джерел

1. Буша Д. Розбудова інфраструктури земельного ринку як базова передумова підвищення інвестиційної привабливості земель. Економіст. 2015. № 3. С. 21–25.
2. Закон України “Про іпотеку” від 5 червня 2003 року № 898-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/898-15/conv/page3>. (дата звернення 22.09.2020)
3. Вірченко О. В. Формування та розвиток ринку землі в умовах економічної модернізації : дис. ... д-ра екон. наук – 08.00.01. Київ, 2014. 200 с.
4. Земельний іпотечний банк з міжнародним міноритарним акціонером кредитуватиме аграріїв під 3%. URL: <https://agropolit.com/interview/563-leonid-kozachenko-derjavniy-zemelniy-ipotechniy-bank-z-mijnarodnim-minoritarnim-aktsionerom-kredituvatime-agrariyiv-pid-3-richnih-na-5-10-rokiv>. (дата звернення 22.09.2020)

Бутов Андрій

к.е.н, доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

Бутова Вікторія

студентка

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН В СУЧАСНІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Правова поведінка не може існувати без правовідносин, вона реалізується в них. Це конкретна форма буття правової поведінки, площина, що її опосередковує. У взаємодії із нормами права правовідносини утворюють ядро постійного юридичного середовища, в якому продовжувано перебувають його учасники, що часто навіть не усвідомлюють факту знаходження всередині цих відносинах, буття під пануванням права [4, с. 50].

Корпоративні правовідносини можна вважати новим правовим поняттям для сучасного вітчизняного права. Аналіз категорії корпоративних правовідносин у контексті дослідження цивільних правовідносин взагалі і організаційних цивільних правовідносин зокрема являє значний теоретичний інтерес, оскільки отримані результати можуть слугувати у подальшому методологічним підґрунтям для встановлення сутності та галузевої приналежності таких правовідносин.

Корпоративне право, передусім регулює відносини щодо отримання вигоди від інвестування в певний вид підприємницької діяльності або безпосередньої участі в такій діяльності, зокрема шляхом створення чи участі у юридичних особах.

Відповідно до ч. 3 ст. 167 Господарського кодексу України, корпоративними правовідносинами є відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав. Загалом, із прийняттям Господарського кодексу вперше на законодавчому рівні було дано визначення корпоративних правовідносин. Визначення корпоративних прав наводиться у ч. 1 ст. 167 Господарського кодексу України: це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами [1].

Корпоративні відносини – це врегульовані нормами права та установчими (засновницькими) документами суспільні відносини, які виникають між засновниками юридичної особи корпоративного типу у процесі її створення та відносини між юридичною особою та їх учасниками з приводу реалізації корпоративних прав та обов'язків (їх набуття, здійснення чи припинення).

Корпоративні правовідносини, як і будь-які інші правовідносини, мають свою структуру, що включає суб'єктів, об'єкти, зміст, а також підстави виникнення таких відносин. Об'єктом корпоративних правовідносин слід визнати певні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у такі правовідносини. Такі блага можуть бути як майнового, так і немайнового характеру [5, с. 120].

Зміст корпоративних правовідносин становлять корпоративні права та обов'язки, які виникають, змінюються та припиняються відповідно до норм корпоративного законодавства.

Усі підстави виникнення корпоративних правовідносин можна поділити на два види:

– первинні (пов'язані з безпосереднім створенням юридичної особи, що підтверджується фактом державної реєстрації, наприклад прийняття учасників чи внесення ним внесків до статутного фонду);

– похідні, які відображають динаміку розвитку корпоративних правовідносин, пов'язані з реалізацією особами корпоративних прав (продаж акцій або частки у статутному фонді, відступлення або спадкування частки у зареєстрованому капіталі) [2, с. 37].

Підставами припинення корпоративних відносин можуть бути такі юридичні факти, як реорганізація та ліквідація господарського товариства, вихід учасника (засновника) з господарського товариства, відчуження всіх своїх акцій акціонером іншому акціонеру чи третій особі, перетворення господарського товариства на товариство з одним учасником внаслідок виходу всіх інших із його складу, перетворення такого товариства на приватне підприємство тощо.

Отже, корпоративні відносини – це суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням юридичних осіб та участю в їх діяльності. Корпоративні правовідносини – це відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав.

Корпоративні правовідносини можуть бути як майнового, так і немайнового характеру (але й будучи немайновими, вони пов'язані з майновими правами), всі вони зобов'язальні та відносні, значна частина з них має організаційний характер.

Зазначаючи розмаїття підстав виникнення та проявів корпоративних правовідносин, В. М. Кравчук слушно звертає увагу на те, що вони мають комплексний характер: охоплюючи зобов'язальний, управлінський, трудовий, фінансовий та інші елементи [3, с. 7-8].

Разом із тим багато хто з науковців зазначає, що корпоративні відносини вже на стадії виникнення виступають як комплексні – майнові та пов'язані з ними організаційні відносини. Корпоративні відносини опосередковують перерозподіл економічних можливостей між суб'єктами відносно майнових благ у сфері власності. Перерозподіл економічних можливостей – організаційний процес, що обумовлює наділення учасників корпоративних відносин об'ємами економічних можливостей. При цьому організаційні відносини підпорядковуються майновим, забезпечуючи створення організаційної форми останніх [6, с. 329].

Отже, корпоративні правовідносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають виключно між суб'єктами корпоративних правовідносин у процесі набуття, здійснення та припинення корпоративного управління та корпоративних прав.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Колосов Р. Поняття та зміст корпоративних правовідносин: теоретико-правовий аспект. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 8. С. 35-38.
3. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. Київ: Істина, 2005. 720 с.
4. Ю. О. Приватні правовідносини як вимір буття особи у зрізі дозволеного і належного. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер.: Юридичні науки. 2019. Вип. 8. С. 46-50.
5. Савінова В. М. Правова природа корпоративних правовідносин. Молодий вчений. 2015. № 5 (20). Ч. 3. С. 72-75.
6. Харитонова О. І. Корпоративні і цивільні організаційні правовідносини. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2011. Том 10. С. 324-334.

Вовк Вікторія

к.е.н., доцент

Державний університет ім. Станіслава Сташіца в Пілі
(Республіка Польща)

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ У СИСТЕМАХ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

Системи менеджменту якості є добровільними системами, котрі дозволяють підприємствам оптимізувати свою поточну діяльність та сприяють швидшому досягненню пріоритетних цілей [8, С.103]. Ефективність цих систем багато в чому залежить від віри і прагнення учасників до змін власної поведінки на користь досягнення колективом бажаної мети. Часто неможливо заздалегідь визначити, наскільки значні ефекти може принести впровадження такої системи [7, с.15]. Добровільні рішення, які приймаються керівництвом підприємства, дуже часто потребують від колективу усвідомлення існуючих проблем і прагнення кожного працівника змінити в першу чергу своє відношення до випрацьованих (часами роками) звичок поведінки. Однак подібні зусилля в кінцевому випадку дадуть можливість подолати не лише поодинокі труднощі у діяльності підприємств, а й переорієнтувати систему діяльності на якісно новий і ефективний рівень [6, с.38]. Однією з проміжних цілей систем менеджменту якості повинна бути оптимізація витрат.

Оптимізація витрат на підприємстві – це тема, яка актуальна вже багато років. З чого почати процес оптимізації та на які аспекти варто звернути увагу, щоб такі дії принесли максимальну користь?

Кожне підприємство, незалежно від його фінансового стану, повинно проводити систематичні заходи щодо оптимізації своїх витрат з урахуванням можливостей побудови такої гнучкої структури, котра б не вимагала від керівництва додаткових дій щодо проведення раптового та незапланованого скорочення витрат [4, с.349]. Це повинно стати одним із інструментів управління, за допомогою якого підприємство досягало б своїх бізнес-цілей не тільки в плані отримання фінансового прибутку, а й в плані підтримки фінансової ліквідності [1, с.170].

Якими ж є ключові напрямки оптимізації витрат?

Оптимізація матеріальних витрат, витрат на здійснення процесу виробництва, логістику та дистрибуцію виробів. Фактично мова йде про оптимізацію функціонування основних процесів організації. Ці витрати безпосередньо впливають на цінову політику, якість і доходи фірми.

Оптимізація витрат, пов'язаних з поточним функціонуванням підприємства. До складу цієї категорії витрат зараховуються витрати, пов'язані з функціонуванням бухгалтерії, відділу кадрів, юридичного відділу, відділу ІТ-послуг, а також витрати на торговельну та маркетингову діяльність, витрати на телекомунікації, енергію тощо.

Оптимізація базових бізнес-процесів функціонування підприємства, до яких відносяться реорганізація стратегічних напрямків функціонування підприємства, оптимізація організаційної структури та вдосконалення процесу управління і оперативності прийняття рішень у відповідності до нагальних потреб.

Оптимізація допоміжних процесів, тобто процесів, необхідних для функціонування підприємства, але які не є частиною процесу виробництва (формування та реалізації основних продуктів і послуг). Прикладами таких витрат є витрати на охорону праці та техніку безпеки, витрати на забезпечення якості тощо.

Оптимізація витрат на працевлаштування працівників у всіх структурних підрозділах. До складу цієї категорії доцільно віднести правильне використання потенціалу працівників і розподілу їх обов'язків, перевірку можливості скорочення кількості робочих місць, аналіз можливості використання різних правових форм співпраці і ін.

Оптимізація фінансових потоків, яка проявляється в аналізі можливих форм фінансування бізнесу, формуванні грошових потоків під операційну, фінансову та інвестиційну діяльність, впровадженні інновацій, використанні наявних податкових пільг і преференцій тощо [2, с. 13; 5, с. 56].

При впровадженні системи менеджменту якості за основу традиційно береться процесний підхід, котрий дозволяє показати витрати з точки зору всієї компанії і відслідкувати зв'язки усіх бізнес-процесів із пов'язаними з ними витратами [8, с.108; 3, с.349].

Оптимізацію витрат у системі менеджменту якості доцільно розпочати з ідентифікації процесів підприємства, розставляючи їх за пріоритетами, якщо це можливо. На другому етапі на основі інтерв'ю та спостережень проводиться візуалізація і аналіз всіх процесів підприємства. Наступним важливим кроком є сам аналіз витрат, що проводиться з точки зору виконання кожного окремого процесу у поєднанні з аналізом ресурсів, які використовуються для виконання попередньо виокремлених процесів і генерують витрати для цього підприємства. Найбільш працездатним вважається четвертий етап – етап аналізу можливостей і розробки заходів щодо оптимізації витрат. Існує безліч способів і методів оптимізації витрат і це ніколи не буде скінченим списком. Проте, найбільш використовуваними є автоматизація та роботизація процесів, бенчмаркінг, стандартизація процесів через концепцію ощадливого управління (lean management), зниження витрат за системою Кайдзен (Kaizen), методи процесно-орієнтованого управління витратами (ABC) та процесно-орієнтованого управління (ABM), аутсорсинг тощо. Заклучним, не менш важливим етапом оптимізації витрат є впровадження нового стандарту управління, а також етап моніторингу та постійного вдосконалення відшліфованих процесів.

Досвід показує, що поліпшення процесів підтримки економить понад 2000 людино-годин на місяць. При цьому впроваджена система приносить найкращі результати, якщо оновлюється систематично і дотримується по всьому підприємству усіма і кожним.

Список використаних джерел

1. Вовк В., Бугай О. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка. Галицький економічний вісник. 2011. №3. С. 169–173.
2. Вовк В. М. Методика та організація аналізу формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Автореферат дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. Тернопіль. 2004: [Електр.рес.]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php
3. Kister A. Zarządzanie kosztami jakości: sposób na poprawę efektywności przedsiębiorstwa. Wolters Kluwer Polska, 2005.
4. Kister A. Metody kosztowe wspomagające zarządzanie jakością. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia 4. 2007. S.347-356.
5. Klapkiv L, Klapkiv J. Technological innovations in the insurance industry. Rozprawy Ubezpieczeniowe, nr 2, 2017, s. 50 – 64.
6. Lulewicz-Sas A., Kobylińska U., Ejdys J. Zintegrowane systemy zarządzania jakością, środowiskiem i bezpieczeństwem pracy. Białystok. Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej. 2012. 232 s.
7. Łunarski J. Zarządzanie jakością. Standardy i zasady. Warszawa. Wyd. Naukowo-Techniczne. 2008. 258 s.
8. Vovk V. Teoretyczne podstawy generowania przepływu informacji ekonomicznych w systemie rachunkowości w przedsiębiorstwie zarządzanym przez jakość // Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie : [kolegialna monografia] / pod red. H.Ronka, A.Zahorodnego. Lublin. Wydawnictwo UMCS. 2015. S. 103–115.

Гонак Ігор
аспірант
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ БАНКІВ НА ЗЕМЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

31 березня 2020 року Верховна Рада України прийняла Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення".

Згідно Закону, набути право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення в Україні можуть: громадяни України або юридичні особи України, створені і зареєстровані за законодавством України, учасниками (акціонерами, членами) яких є лише громадяни України [1].

У Законі також зазначено, що право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення можуть набувати банки в порядку звернення стягнення на них як на предмет застави і що такі земельні ділянки мають бути відчужені банками на земельних торгах протягом двох років з дня набуття права власності.

Проте, у прийнятому Законі наявні деякі невідповідності діючому законодавству, зокрема, і Конституції України:

– земельні ділянки, згідно Закону, можуть перебувати у власності банків до двох років, хоча, згідно того ж Закону, до 2024 року юридичні особи не можуть купляти землю сільськогосподарського призначення;

– за умови, що покрити свої зобов'язання перед банком не зможе значна частина сільськогосподарських виробників і їх земля перейде у власність банку, банк матиме майже законну можливість концентрувати у своїй власності більше десяти тисяч гектарів земель сільськогосподарського призначення;

– банку не заборонено вести господарську діяльність на отриманій сільськогосподарській землі і, відповідно, отримувати від неї дохід протягом двох років. А, згідно Закону, до 2024 року юридичні особи не можуть купляти землю сільськогосподарського призначення;

– існує ймовірність впровадження схеми передачі землі одним банком іншому банку у якості погашення міжбанківської заборгованості, оформленої під заставу цієї землі, і це запускатиме знову двох річний термін володіння землею банком – у такому випадку земля може назавжди стати банківським майном. У цьому випадку економічний агент із значними фінансовими ресурсами може створити дві або більше кредитно – банківські установи і кожні два роки «передавати» наявну землю сільськогосподарського призначення із однієї установи у іншу та, через наступні два роки, у зворотному напрямку – це дозволить кредитно-банківським установам (і її власникам) назавжди закріпити власність на землю у своїх руках.

Отже, потрібно прийняти деякі уточнення до цього Закону:

якщо банк набув право власності на земельну ділянку сільськогосподарського призначення в порядку звернення стягнення на неї, як на предмет застави, то він зобов'язаний її продати протягом двох тижнів, а не протягом двох років. Це дозволить новому власнику ефективно (і вчасно) розпорядитись землею (обробити, посіяти, посадити плодові дерева і т.д.). Слід зазначити, що можливість для банку тримати землю сільськогосподарського призначення під своїм контролем два роки даватиме можливість фінансовій установі вибрати найефективніший момент для продажу наявних у нього земельних активів, отже, стимулюватиме фінансово-кредитні установи «забирати» землю у їх господарів, використовуючи будь які формальні приводи, а обов'язок для банку продати землю протягом 14-ти днів по наявній ринковій, часто невисокій, ціні та може призвести до фінансових втрат для банку-кредитора, тому стимулюватиме фінансові установи допомагати власнику землі у обслуговуванні кредитних зобов'язань відстрочками у сплаті кредитів та іншими пільгами і зберігати землю у власності реального виробника;

– банк зобов'язаний продати землю реальному сільськогосподарському виробнику, а не іншій фінансово-кредитній установі (банку, інвестиційному фонду, кредитній спілці і т.д.);
– банк не може одночасно концентрувати у своїй власності більше 10 тисяч гектарів землі, як зазначено у Законі, або меншу кількість, яку буде обумовлено змінами до Закону;
– потрібно заборонити банкам отримувати дохід від користування землею сільськогосподарського призначення, отриману у порядку звернення стягнення на неї як на предмет застави, а всі отримані доходи протягом часу, який земля належатиме банку, перераховувати попередньому власнику або у місцеві бюджети чи Державний бюджет. Це стимулюватиме банки швидко продавати землю сільськогосподарським виробникам і повертати її у нормальний легальний не спекулятивний ринковий оборот.

Висновки.

1. Згідно розділу I статті 13 Конституції України земля, яка знаходиться в межах території України, є об'єктом права власності Українського народу [2]. Проте, через початок продажу землі сільськогосподарського призначення близько сорока мільйонів українських громадян, фактично, втрачають власність, забезпечену їм Конституцією України, а, особи, що отримають права власності на ці землі, можуть мати інтереси, що суперечатимуть інтересам українського народу.

2. Згідно розділу I статті 14 Конституції України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [2]. Проте, через неврегульованість окремих аспектів надбання права власності банківськими установами на землю сільськогосподарського призначення та володіння нею держава ризикує втратити можливість «особливої охорони» і на ринку землі можуть розпочатися законодавчо неврегульовані хаотичні (і, не рідко, незаконні) процеси переходу права власності на сільськогосподарську землю від українських власників до інших, часто не законних.

3. Зважаючи на проведене дослідження, даний Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» прийнятий 31 березня 2020 року має бути визнаний Конституційним Судом України як такий, що не відповідає статтям 13 і 14 Конституції України або Верховна Рада України має прийняти рішення про його відміну або внесення до його тексту суттєвих змін.

4. Керівництво країни має розробити якісний Закон про функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення, який узгоджуватиметься із статтями 13 і 14 Конституції України, сприятиме належності земель, що знаходиться у межах Державних кордонів України, громадянам української держави та приносить користь всім українцям, а не окремим особам, які матимуть можливість (не завжди - законні) отримати контроль над сільськогосподарськими землями (наприклад, особами, подібними до тих, що «заволоділи» об'єктами української промисловості у період 1991-2004 років) [3, с. 22].

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020. - № 552-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX>

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. №254к/96-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>

3. Гонак І. М. Проблемні аспекти Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» / Ігор Михайлович Гонак // Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції [Херсон, 11-12 червня 2020 року]. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2020. С. 19 – 22.

Горбатюк Олександр

к.е.н., викладач

Хмельницький навчально-науковий інститут
Західноукраїнського національного університету

СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Особисті селянські господарства у сільській місцевості України, як базовий представник малих форм сільськогосподарського підприємництва, розвиваються у складних умовах становлення соціально-економічних систем. Розвиток об'єднаних територіальних громад визначив перспективи у названому секторі, які в більшості залежать від ефективності форм господарювання на сільській території.

Відповідно до чинного законодавства, особисте селянське господарство (ОСГ) – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму [1].

Згідно даних Статистичного збірника «Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2013 році», в Україні налічувалося близько 5206321 домогосподарств у сільській місцевості, на 01.01.2018 року – 4031700, на 01.01.2019 року 3996500, а на 01.01.2020 року 3975100 господарств [2].

Площа земельних ділянок особистих селянських господарств, виділена з цільовим призначенням для ведення ОСГ, дорівнювала 2580,9 тис. га (41,2 %), а для ведення товарного сільськогосподарського виробництва – 2818,9 тис. га (45,0 %). Землекористування ОСГ зменшується, в основному за рахунок площ, виділених для ведення ОСГ, тоді як площі, що використовуються такими господарствами для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, залишаються майже незмінними. Середній розмір ОСГ за площею земельних ділянок становить 1,54 га зі збільшенням з 2010 р. на 0,07 га (на 4,8 %), тоді як інших господарств населення розрахунково – 0,86 га [3].

Тенденція зменшення кількості ОСГ, пояснюється тим, що у зв'язку із розвитком об'єднаних територіальних громад на селі розвиваються альтернативні види діяльності сільського населення зокрема через несільськогосподарські форми підприємницької діяльності, набувають статусів підвищення соціально-економічного добробуту, поступово змінюються усталені погляди на сільське середовище. Торгівля, зелений і фермерський туризм, транспортне обслуговування, ремонтні, будівельні та інші послуги, що надаються сільськими мешканцями, сприяють вирішенню соціально-психологічних аспектів розвитку інституту праці на селі, виступаючи певним «містком» між сільськими та міськими поселеннями [3]. Тому, особистому селянському господарству як формі сільськогосподарського підприємництва властиві функції, не тільки економічні та соціальні, а й аксіологічні.

Згідно статистичних даних, ми спостерігаємо застосування найманої праці домогосподарствами. Їх частка містить зростання працівників постійних, працівників для сезонних робіт та разових. Також ОСГ здійснюють окремі заходи з ефективного ведення господарства у сільській місцевості, тобто впроваджуються інновації. У порівнянні 2019 року із 2018 роком, ми спостерігаємо збільшення частки ОСГ, що використовують: мінеральні добрива, органічні добрива, засоби захисту рослин, безплужний обробіток землі, районовані сорти сільськогосподарських рослин, вапнування ґрунтів, сівозміну, іригацію земель, племінних плідників, штучне запліднення тварин, ветеринарні перевірки, санітарну обробку тваринницьких приміщень, санітарний контроль якості молока.

Отже, малі форми сільськогосподарського підприємництва - особисті селянські господарства, постійно розвиваються у сучасних умовах господарювання та потребують актуальних векторів розвитку,

а саме: удосконалення законодавчих норм функціонування, створення сприятливого податкового адміністрування, соціально-пенсійного забезпечення, доступності засобів і послуг щодо організації сільськогосподарського виробництва, організація ведення бухгалтерського обліку, сприяння просуванню продукції, виробленої ОСГ та поліпшення соціальних умов діяльності особистих селянських господарств. Перераховані вище вектори, сприятимуть удосконаленню розвитку малих форм сільськогосподарського підприємництва в загальному ланцюгу багатуукладності аграрного виробництва.

Список використаних джерел

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV // Відом. Верхов. Ради України. 2003. №29. Ст. 232.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/sg/osg/osg_reg/osg_reg_u/osg_reg_0120_u.html.
3. Перспективні форми організації господарської діяльності на селі: наукова доповідь /Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [кол. авторів: Ю.О. Лупенко, О.Г. Шпикуляк, В.Я. Месель-Веселяк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. 114 с.
4. Горбатюк О. В., Шпикуляк О. Г. Розробка індикаторів інноваційного розвитку малих аграрних підприємств. Розвиток малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі: індикатори та ефективність. [Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г., Малік М. Й. та ін.]; за ред. О. Г. Шпикуляка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2017. 204 с.

Гринчуцький Валерій

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

Куц Людмила

к. е. н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ ВИХОДУ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

Зростання конкуренції на внутрішньому ринку примушує вітчизняні підприємства шукати виходу на міжнародні ринки. Але цей процес потребує як глибоких науково-теоретичних розробок, так і практичних рекомендацій щодо виходу на зовнішні ринки. При цьому важливу роль повинні відіграти концептуальна розробка теоретичних положень подолання бар'єрів входу на ці ринки.

Проблему подолання бар'єрів входу на ринок ще в середині ХХ ст. розробляв американський дослідник Д. Бейн [1]. З того часу ця проблема залишається у центрі уваги багатьох дослідників на Заході. Особливо зріс інтерес до проблеми подолання бар'єрів входу на міжнародні ринки після розвалу Радянського Союзу, коли для іноземних компаній появилась можливість вільного входу на нові ринки [2; 3]. У вітчизняній науці були зроблені спроби дослідити проблему подолання бар'єрів виходу на ринки [4; 5], але вони стосувалися внутрішніх ринків.

Вітчизняним підприємствам, які мають намір працювати на міжнародних ринках, потрібно вибрати найкращий спосіб виходу на ці ринки. Перед тим, як прийняти рішення про вихід на зовнішні ринки, підприємство повинно оцінити потенційні фактори та можливості. Це доволі складний і важливий процес, який потребує детальної та поглибленої розробки. Ми зупинимось тільки на найбільш загальних положеннях, зокрема, вибору стратегії виходу на зовнішні ринки.

Коли ми говоримо про вітчизняні підприємства, які мають за мету вийти на міжнародні ринки, то це стосується малих і середніх підприємств (МСП), оскільки великі підприємства, незважаючи на низку бар'єрів, уже працюють на цих ринках. Для цих підприємств характерною ознакою є те, що їхня продукція, за незначним винятком, має малу додану вартість. Для МСП, щоб подолати бар'єри входу на міжнародні ринки, потрібно нести значні витрати, які можуть звести нанівець запланований прибуток. Самі підприємства, залежно від галузі, мають свої особливості та специфіку. Умови виходу на міжнародні ринки підприємств аграрної сфери суттєво відрізняються від режиму виходу промислових підприємств.

Умовно бар'єри можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні бар'єри – це бар'єри, які необхідно підприємству подолати для експорту своєї продукції (ліцензування, різні бюрократичні перепони законного і незаконного характеру тощо). Зовнішні бар'єри – це перешкоди, з якими підприємства стикаються при виході на зовнішні ринки. Їх кількість може бути дуже великою. Це відсутність мережі каналів просування своєї продукції, обмежена доступність ресурсів тощо. Крім того, можна виділити бар'єри, які будуть притаманні як внутрішнім, так і зовнішнім. До них можна віднести часові, індивідуальні, інвестиційні, організаційні, політичні та багато інших. Вивчення цих бар'єрів потребує окремого дослідження. Поза увагою ми залишимо і внутрішні бар'єри, а зупинимось на загальних стратегіях подолання бар'єрів виходу на зовнішні ринки.

Існує шість стратегій виходу на зовнішні ринки: експорт/імпорт, ліцензування та франчайзинг, спільне підприємство, консорціуми, дочірні підприємства з частковою власністю та дочірні підприємства з повною власністю. Вибираючи конкретну стратегію, підприємство повинно формувати відповідність між своїм внутрішнім «рівнем комфорту» та зовнішнім рівнем ризику цільового ринку входу. Два або більше підприємства можуть сприймати різні ризики, оцінюючи один і той самий ринок і, відповідно, вибирати різні режими виходу. Крім того, вони можуть однаково оцінювати ризики в країні входу, але вибирати різні стратегії через різні допуски ризику їхніми підприємствами.

Залучаючи нові ресурси, необхідно пам'ятати, що компанії, які вже існують на даному ринку, можуть використовувати методи стратегічного стримування (запобігання) входу фірмам-новачкам. За таких умов, найбільш вдалою може бути стратегія придбання вже існуючих структур на запланованому ринку, що полегшить використовувати внутрішню мережу, доступність до ресурсів тощо. Вдалою може бути стратегія, коли підприємство або декілька підприємств засновують дочірню компанію, яка їм повністю належить. І, нарешті, заснування спільного підприємства. У всіх випадках необхідно враховувати, що новопридбані чи засновані підприємства понесуть додаткові витрати на їхню інтеграцію в місцевий бізнес.

Говорячи про подолання бар'єрів входу на ринок іншої держави, необхідно пам'ятати, що такий вхід може загрожувати ринковій позиції та прибутковості вже існуючих на цьому ринку фірм. У відповідь ці фірми можуть вжити агресивних заходів, щоб не допустити появи нового конкурента на ринку. Спектр таких заходів може бути дуже широким: від звичайних перешкод у рекламі, наданні каналів збуту до політико-юридичних дій, наприклад, судові позови про недоброчесну конкуренцію. Тому новий учасник ринку повинен враховувати ринкові умови і можливі дії конкурентів.

Таким чином, витрати входу можуть бути великі. Потенційному учаснику ринку необхідно врахувати, що витрати діляться на дві категорії. Це фіксовані витрати, які несе підприємство, незалежно від того чи ринок внутрішній, чи зовнішній. Підприємство, яке виходить на ринок, передбачає повернення у повному обсязі цих витрат. Але на зовнішніх ринках, як правило, воно несе приховані або неминучі витрати (sunk costs), які воно може повернути тільки частково або взагалі не повернути. До цих витрат можна віднести трансакційні витрати, витрати на місцеві збори від підприємницької діяльності тощо. У західній літературі цю проблему досить добре вивчено, але у вітчизняній науці цю проблему не розробляли. Ці витрати можуть бути різними залежно від ринку, на який планується вихід, від соціально-політичних умов, від можливостей доступу до банківської системи тощо. Залежно від початкового запасу активів, який служить для нових підприємств на вже існуючих ринках «амортизаційною подушкою», можна подолати бар'єр виходу з більшими чи меншими втратами. Але те, що вони неминуче будуть, підприємство мусить врахувати і добре визначитися, чи повернуться всі витрати на подолання бар'єрів.

Якщо великі підприємства можуть долати такі бар'єри, то МСП практично подолати їх не можуть. З цією метою вони можуть об'єднуватися у кооперативи, шукати підтримки в державних органах чи навіть у зарубіжних партнерів, для яких буде вигідний прихід нових учасників ринку.

Список використаних джерел

1. Baine J. S. Barriers to New Competition: Their Character and Consequences in Manufacturing Industries. Harvard University Press. 1956. 329 p.
2. Shama, A. Entry strategies of U.S. firms to the newly independent states, Baltic states and eastern European countries. California Management Review. 1995. No 37(3). P. 90–109.
3. Shama A. Determinants of Entry Strategies of U.S. Companies into Russia, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Romania. Thunderbird International Business Review. 2000. Vol. 42(6). P. 651-676.
4. Гаврилець Л. В., Гринчуцький В. І. Методологія формування та розробки стратегічних положень та орієнтирів подолання підприємством бар'єрів вступу на ринок. Галицький економічний вісник. 2008. №1 (16). С. 66-71.
5. Мікловда В. П., Гаврилець Л. В. Стратегія подолання бар'єрів входу на ринок. Монографія. Ужгород: Карпати, 2009. 224 с.

Гришова Інна

д.е.н., професор

Цяньзуський педагогічний університет (КНР)

Гришова Римма

викладач

Цяньзуський педагогічний університет (КНР)

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ЦИРКУЛЯРНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

В умовах екологічних викликів для України нова модель циркулярної економіки генерує інноваційні стратегічні підходи щодо реалізації державної політики стійкого розвитку, базуючись на раціональному та бережному використанні ресурсів, формуванні нових компетенцій людського капіталу та зниженні забруднення природного навантаження на навколишнє середовище. Розробкою основних принципів реалізації чинної політики стійкого розвитку України в контексті переходу на модель циркулярної економіки опікувались вітчизняні науковці: М.Кизим [1], А.Балян [3] І.Грищенко [8], В.Самсонова [4], О. Ковальова [2], О.Ніколюк [7], О. Дяченко [6], Т. Шабатура [5] та інші. Проте, доміанти запровадження Європейського зеленого курсу вимагають наукового обґрунтування положень стратегічного бачення стійкого розвитку національної економіки в контексті введення державних програм, що сприятимуть імплементації зарубіжного досвіду використання моделі циркулярної економіки для нашої держави та більшого розуміння її суті.

Згідно відомих досліджень моделі циркулярної економіки основними принципами державної політики економічного стійкого розвитку є посилений контроль ефективності та доцільності використання запасів природних ресурсів, пріоритетний захист довкілля та здоров'я людини від негативного впливу відходів, забезпечення ощадливого використання матеріально-сировинних та енергетичних ресурсів, науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства щодо утворення та використання відходів задля забезпечення його сталого розвитку [1].

Перехід на модель циркулярної економіки потребує соціальної відповідальності бізнесу та формування у кожного суб'єкта господарювання власного концептуального бачення запровадження принципів екологічної політики, за якої його екологічно спрямована, соціально відповідальна поведінка та реалізація безпечної продукції, що відповідає найвищому рівню її поновленого використання, перестає бути примусовим «додатком» до основної діяльності, і набуває масштабування, виходячи з його прямих інтересів та світового іміджу держави [2].

Циркулярна економіка передбачає оптимальне з економічної та екологічної точки зору відношення до ресурсного потенціалу, конструкції та належного функціонування системи запобігання утворенню відходів, збирання, перероблення та утилізації, знешкодження й екологічно безпечного їх видалення шляхом створення комплексної системи управління відходами на основі їх рециклінгу, що гарантує екологічну безпеку від від'ємних зовнішніх факторів операційної діяльності виробництва [8].

Циркулярна економіка ґрунтується на інтегрованій системі поводження з відходами, заснованій на засадах міжмуніципального співробітництва та об'єднанні зусиль ОМС на створенні належної інфраструктури поводження з відходами (зокрема, сміттєперевантажувальних станцій, сміттєсортувальних ліній, сміттєпереробних заводів, об'єктів з оброблення, перероблення та видалення відходів, регіональних полігонів) [3].

Підводячи підсумок узагальнення економічної суті циркулярної економіки в контексті державного регулювання національної економіки, зауважимо, що найбільш повне її трактування можливе за ресурсним підходом, за яким під моделлю циркулярної економіки у міжнародних відносинах розуміють принципово нову комплексну систему принципів та економічних методів і механізмів, яка характеризується не лише високими кінцевими результатами, а й і низьким ресурсо- та енергоспоживанням, якістю продукції споживання, досягнутим завдяки оптимізації ресурсного

управління поводження з відходами, впровадженню екоінновацій та екотехнології, дружніх по відношенню до навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Mykola Kyzym, Viktoriia Khaustova, Olena Reshetnyak, Natalia Danko. (2020). Significance of Developmental Science under Assimilation of the Digitalization of the Ukrainian Economy. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(6s), 1037 - 1042. Retrieved from <http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/916>
2. Ковальова О.В. (2020). Інноваційний інструментарій структурної політики управління розвитком аграрного сектору економіки. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, (2), 99-108. <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.02.11>
3. Балян А.В. Гришова І.Ю. Пріоритети екологічної безпеки в аграрній політиці в контексті співробітництва України та Китаю. *Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii (30.06.2020) - Warszawa, 2020. P. 33-37.*
4. Самсонова В.В. Особливості сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. Вип. 211(1). 2015. С. 151-157*
5. Gryshova, I., Shabatura, T., Nikoliuk, O. (2020). Державне регулювання екотуризму в контексті Європейського досвіду. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, (1), 126-136. Retrieved із <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1783>
6. Gryshova I., Nikoliuk O., Marchuk L. Institutional aspects of the regulation of economic security of the agricultural production // *Food Industry Economics*. 2019. Vol.11, Issue 3. P. 23-32. doi: 10.15673/fie.v11i3.1458
7. Gryshova, I., Diachenko, O., Gerasimenko, A. (2019). Бенчмаркінг як метод підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств: практичний досвід застосування. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, (6), 62-72. <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.06.07>
8. Грищенко І. Програма діяльності Кабінету Міністрів України в аспекті консолідації та розвитку української нації. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2020. Вип. 1. С. 33–40.*

Довгань Ольга

молодший науковий співробітник,

Мединська Ольга

молодший науковий співробітник,

науково-технологічний відділ аграрної економіки,

інформаційно-аналітичної роботи, маркетингу і трансферу інновацій

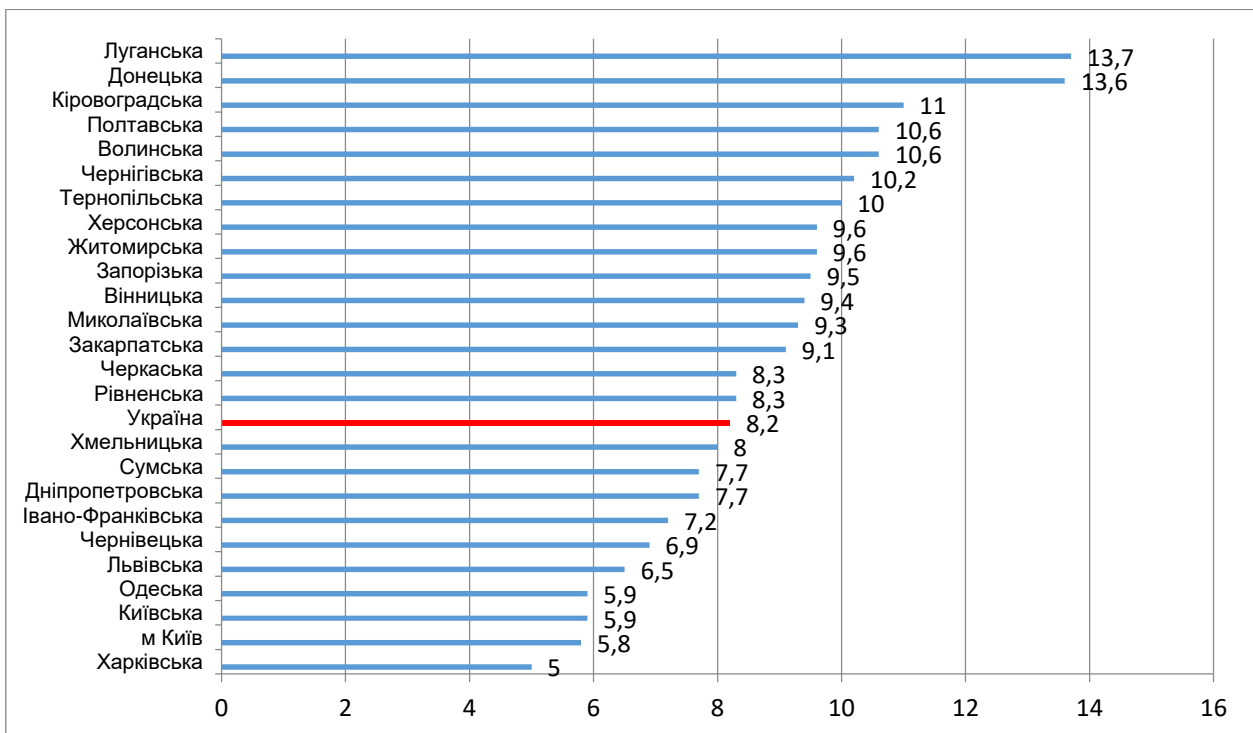
Тернопільської державної сільськогосподарської дослідної станції

Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Економічна ситуація в Україні залежить передусім від результативності діяльності суб'єктів господарювання. Ефективність роботи підприємства, безсумнівно, спирається на трудові ресурси, а саме їхню компетентність, кваліфікацію, спроможність до навчання та розвитку всередині організації. Проте сучасні показники безробіття на ринку праці України свідчать про те, що діюча система організації суспільного виробництва потребує вдосконалення [2; 3].

Згідно з даними Державної служби статистики України, кількість безробітного населення в Україні у віці 15-70 років у 2019 році становила 1,5 млн осіб, а рівень безробіття населення у віці 15-70 років досягнув 8,2% (рис. 1).

**Рис. 1. Рівень безробіття населення у віці 15-70 років у 2019 р., %**

Джерело: сформовано за даними [5]

Якщо проаналізувати цей показник в регіональному розрізі, то в 9-ти областях та м. Києві рівень безробіття нижчий, ніж в середньому по Україні, в 15 областях – вищий. У таких областях, як Волинська, Кіровоградська, Полтавська і Тернопільська, де висока частка сільського населення, а міське населення проживає переважно у порівняно невеликих населених пунктах, нижчий рівень зайнятості населення і вищий рівень безробіття не лише порівняно із середньо українськими показниками, а й порівняно з аналогічними показниками інших областей України. Водночас у Дніпропетровській, Одеській, Харківській, Київській областях і м. Києві, де наявність великих міст сприяє формуванню місцевого ринку праці, ситуація із зайнятістю населення та безробіттям краща, ніж в інших регіонах України.

Також необхідно відмітити, що найвищий рівень безробіття у Донецькій та Луганській областях. Через російську агресію ці області не лише втратили значну частину свого економічного, особливо промислового, потенціалу, а й знаходяться у зоні високого соціально-психологічного та економічного ризику. Тому тут, навіть у районах, контрольованих українською владою, рівень зайнятості населення суттєво нижчий, а рівень безробіття – значно вищий, ніж в інших регіонах України [4].

Основними причинами наявності безробіття та високої плинності кадрів на українському ринку праці є неузгодженість ціни та професійної кваліфікації, попиту і пропозиції на цьому ринку.

Останнім часом на ринку праці зміцніла тенденція, коли потреби працівника є більш визначальними, ніж роботодавця. Така ситуація спостерігається упродовж останніх років і пов'язана насамперед з глобальною конкуренцією за трудові ресурси і трудовою міграцією українців до багатших країн – Польщі, Німеччини, США, Канади і ін. Це природний процес, бо людина завжди шукатиме де краще. Але держава повинна це розуміти і реагувати на виклики, які склалися. Кадровий ринок тепер має конкурувати не лише ціною, а й підняттям соціальних стандартів на виробництві, що все частіше є одним із важливих критеріїв при пошуку роботи на підприємстві. Тому компанії зараз дедалі більше уваги приділяють питанням побудови систем управління персоналом, завдяки яким вони зможуть утримувати співробітників. І йдеться не лише про матеріальні стимули, такі як збільшення зарплат і бонусів – велику увагу роботодавці приділяють сьогодні системам мотивації, спрямованим на створення сприятливих і комфортних умов праці [1].

Що ж стосується функціонування вітчизняного ринку праці, то воно залежить не лише від стану економіки України, а й від попиту та пропозиції робочої сили у Європі.

В європейських країнах українці успішно конкурують на ринках праці з місцевим населенням насамперед завдяки пропозиції своєї робочої сили у найменш оплачуваних сегментах відповідних національних економік [4].

Враховуючи надзвичайно стрімкий розвиток техніки та інформаційно-комунікаційних технологій, а також проблеми соціально-економічного становища в країні, передбачити ситуацію на ринку праці майбутнього надзвичайно складно. Однак, вплив стрімкого розвитку техніки і технологій, або так званого технологічного прориву на сферу зайнятості є очевидним. Він зумовлює суттєві зміни в організації виробництва товарів, надання послуг, появу нових сфер діяльності й трансформацію існуючих, а також зміну економічних відносин і формування нових ринків [6].

Визначено, що ключовими тенденціями, які посилюватимуть вплив на сферу зайнятості є: розвиток цифрових технологій; глобалізаційні та інтеграційні процеси; розвиток шерингової економіки; зростання клієнтоорієнтованості; екологічна безпека, що є вимогою часу; програмування, автоматизація виробничих процесів; роботизація, розвиток штучного інтелекту. Перераховані тенденції формують відповідні вимоги до професійних знань, умінь та навичок працівника, його затребуваності на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Горбань Юлія. Ринок праці в Україні: хто тут головний. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2784512-rinok-praci-v-ukraini-hto-tut-golovnij.html>
2. Кичко І. І., Горбаченко М. А. Інновації в управлінні персоналом та сучасний ринок праці: аспекти взаємодії. *Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал*. 2017. № 1 (9). С. 7-15.
3. Кичко І. І., Горбачова О. Ю. Інноваційні методи підбору та оцінки персоналу. *Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал*. 2017. № 2. С. 7-14.
4. Кулицький С. Проблеми розвитку ринку праці в Україні. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3188:rinok-pratsi-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350
5. Робоча сила України 2019. *Статистичний збірник*. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_r_s_2019.pdf
6. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в Україні : наукова доповідь / Н. Г. Джинчарадзе, О. В. Боков, О. Ю. Гулевич та ін. Київ : ІПК ДСЗУ, 2018. 42 с.

Жовковська Тетяна

д.е.н.,

директор

ВСП «Чортківський фаховий коледж економіки та підприємництва ЗУНУ»,
Західноукраїнський національний університет

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ: РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД

Однією з основних ознак сучасного розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації, які справляють суттєвий вплив на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік, становленні глобального інформаційного простору, перетворенні знання в основний елемент суспільного багатства, виході бізнесу за національні кордони через формування ТНК, впровадженні і домінуванні в повсякденній практиці міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів принципово нових і універсальних ліберально-демократичних цінностей.

На рівні галузі глобалізація визначається тим, наскільки конкурентоспроможність компанії всередині галузі в даній країні взаємопов'язана з її конкурентоспроможністю в іншій країні. Чим більше глобалізована галузь промисловості, тим більше переваг отримує компанія від внесеної технології, виробничого процесу, фабричної марки. Глобалізовані галузі промисловості мають тенденцію домінувати на кожному ринку одним і тим самим набором глобальних компаній, які координують між собою стратегічні дії в усіх країнах своєї активності.

На даний час теорія управління розвитком підприємства налічує декілька класичних підходів, положення яких в поєднанні з реаліями практики господарської діяльності промислових підприємств стали основою для виникнення нових, які з часом також стали вважатися класичними. До нових підходів управління розвитком мікросистемами слід віднести рефлексивний.

Передумовами виникнення рефлексивного управління як самостійного підходу називають прихід так званої «нової економіки» або «економіки знань», якій властиві такі тенденції:

1. Швидкість у виникненні нових видів технологій.
2. Швидкість змін, що відбуваються в глобальних світових процесах та необхідності надавати адекватну реакцію на ці зміни.
3. Зсув типу взаємовідносин між контрагентами з типу «виграш-програш» до типу «виграш - виграш» та ін.

З цієї позиції розширюється поняття управління від ключового як «вплив на фактори та умови» до «пізнання ситуації і прийняття рішення для впливу на ситуацію на основі її модельного уявлення». Вплив реальної ситуації на мислення і поведінку учасників, і впливу їх мислення і поведінки на розвиток ситуації, учасниками якої вони є, в науці має назву як рефлексивний процес. Подання взаємодії, в якому як ситуація, так і мислення інтерпретаторів ситуації є залежними змінними, і когнітивна і впливаюча функції взаємодіють одна з одною, відноситься до категорії рефлексивного управління [3].

В основі рефлексивного управління лежать маніпулятивні впливи, які Лефевр характеризував наступним чином: «рефлексивне управління – це інформаційний вплив на об'єкти для опису яких необхідно вживати такі поняття, як свідомість і воля. Об'єктами такого роду є окремі люди, і об'єднання людей: сім'я, група, країна, нація, суспільство, цивілізація. Термін «рефлексивне управління» може розумітися в двох сенсах. По-перше, як мистецтво маніпуляції людьми і об'єднаннями людей. По-друге, як специфічний метод соціального контролю» [1].

В умовах стрімких трансформацій сучасності, саме інформація набуває визначного характеру в глобальній економічній системі, перетворюючись у головний капітал. З одного боку, інформація є об'єктом управління, по відношенню до якого застосовують загальновідомі складові управління – планування, мотивацію, контроль, регулювання ті ін. З іншого боку, інформація є потужним інструментом управління, за допомогою якого економічні суб'єкти цілеспрямовано впливають на усі

контактні аудиторії – споживачів, партнерів, суспільну думку, тощо. Своєчасна та «потрібна» інформація інтегрує поведінку суспільства та виступає важелем прийняття рішень економічних суб'єктів. Особливу значимість інформації надають її специфічні властивості – можливість одночасного використання багатьма суб'єктами, а також довгострокового та багаторазового споживання. Саме ці притаманні властивості інформації можуть виступати «спусковим механізмом» активізації певних шаблонів поведінки економічних суб'єктів, зокрема рефлексивних механізмів прийняття рішень.

Сучасна економічна думка знаходиться у фазі об'єднання методологічного апарату неокласичної школи, фундаментальних теорій, концептуальних розробок інституційної економічної теорії і психологічних досліджень в області соціальної поведінки. Тому існує проблема асиметрії інформації, коли взаємодіючі економічні суб'єкти володіють різною за повнотою інформацією про предмет взаємодії. Така ситуація априорі ставить суб'єкта, що володіє повною інформацією, у вигідніше становище і дає йому можливість маніпулювати опонентом. Поведінка суб'єктів зовнішнього середовища, які піддалися рефлексивним впливам, виявляється більш прогнозованою, їх дії більшою мірою сприяють формуванню конкурентних переваг підприємства, що організувало такі дії, і, отже, позитивно відбиваються на його конкурентоспроможності. Причому слід зауважити, що організація подібного роду рефлексивного управління суб'єктами зовнішнього середовища є набагато менш витратним заходом, ніж, скажімо, модернізація виробництва і реструктуризація підприємства.

На сьогоднішній день інформаційний підхід як метод аналізу, стає розповсюдженим міждисциплінарним інструментом дослідження управління розвитком підприємства. Його застосування дозволяє побачити багато звичних і добре знайомих процесів і явищ в абсолютно новому світлі, розкрити їх інформаційну сутність, яка в багатьох випадках і є головною причиною того чи іншого розвитку цих процесів.

Інформаційний простір в сучасних умовах глобальної економічної системи має провідну роль: як система цінностей, стереотипів поведінки, ідей та інших аспектів життя людства. У період формування індустріального суспільства, масового виробництва і «держави загального добробуту» за Гелбрейтом [2], відбувалось активне формування цих стереотипів, які, починаючи з «престижності споживання», стимулювали бурхливе зростання виробництва і розширення ринків на всі види товарів, особливо товарів тривалого користування. Тому істотно зростала й роль психологічних досліджень в економіці, що сформувало новий напрямок економічного знання – «поведінкову економіку», одним з основних методів дослідження якої є рефлексивний підхід. Отже, для маніпуляції вибору дій господарських суб'єктів вкрай необхідно робити вибір на основі різноманітної (в тому числі не достовірної) інформації, розширенню інформаційного поля за допомогою рефлексивних моделей усвідомлення.

Список використаних джерел

1. Лефевр В.А. Конфликтующие структуры. Москва : Высшая школа, 1967.
2. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество: Пер. с англ. / Под ред. Н. Н. Иноземцева. М.: Прогресс, 1969.
3. Корох А.А. Рефлексивное управление: концепции, подходы и область применения. Научные записки: управление. 2009.

Звір Богдан

директор

Дрогобицький механіко-технологічний коледж

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ДИСБАЛАНСІВ

Стратегія – це мистецтво економічного, політичного і суспільного керівництва масами, яке має визначити головний напрям їхніх дій і вчинків [3, с. 1399]. Стратегія відіграє подвійну роль. З одного боку, вона є останньою ланкою в ланцюжку цільових орієнтирів: місія – бачення – цілі – стратегія (цільовий аспект), а з іншого – початковою ланкою в ланцюжку способів досягнення цілей: стратегія – стратегічний план – програма – проект (реалізаційний аспект).

Реалізація стратегії можлива при спільному впливі всієї сукупності управлінських рішень і реалізації поетапних дій, виконуваних різними цільовими групами та окремими особами [5, с. 6].

Стратегічна компонента, що стосується вибору пріоритетів дій, характеру розподілу ресурсів, як правило, здійснюється в режимі вироблення реакції на виникаючі найбільш гострі проблеми. Такий підхід, безумовно, повинен мати місце. Це неминуча складова практики управління відкритими економічними системами, схильними до дії слабо контрольованих і важко прогнозованих зовнішніх і внутрішніх сил. Однак, якщо даний підхід домінує у формуванні управлінських рішень, тоді поведінка керованої системи набуває пасивного характеру – реакція системи завжди буде запізнюватися по відношенню до динаміки економічного розвитку. Це збільшує ризики, призводить до непродуктивного використання ресурсів, позбавляє суб'єкти управління можливості здійснити реальний вибір свого майбутнього. Такий підхід охоплює всі наявні варіанти тлумачення слова «стратегія» і цілком може бути використаний при визначенні поняття «стратегія регіону». Так, стратегія регіону як план – це певне керівництво розвитку економікою області, вектор роботи владних структур для здійснення поставлених цілей регіонального розвитку.

Отже, поняття «стратегічне управління» – це управління відповідно до обраної стратегії розвитку. Суб'єктом управління виступають місцеві органи влади, котрі визначають розвиток регіону у взаємозв'язку із загальною національною стратегією розвитку. Система стратегічного управління дає змогу ефективно управляти економікою в умовах невизначеності зовнішніх і внутрішніх чинників і параметрів економічного розвитку. Стратегія визначає напрямки майбутнього розвитку регіону, яким місцева громада буде слідувати в довгостроковій перспективі, закладає основу для розробки програм економічного розвитку території, цільових програм і проектів, пов'язаних з реалізацією стратегії, вирішенням питань локального характеру, розвитком територіальних спільнот базового рівня. Сутнісна специфіка стратегічного управління, на відміну від інших методів управління економічним розвитком регіону, полягає в прийнятті та реалізації управлінських рішень на основі розробки і офіційної легітимізації стратегії розвитку регіону. Для регіону стратегія його довгострокового розвитку – це інструмент цілеспрямованого впливу регіональних органів влади на основних суб'єктів території з метою підвищення якості життя місцевої громади та конкурентоспроможності регіону [6, с. 302-304].

Стратегія визначає напрямки майбутнього розвитку регіону, яким місцева громада буде слідувати в довгостроковій перспективі, закладає основу для розробки програм економічного розвитку території, цільових програм і проектів, пов'язаних з реалізацією стратегії, вирішенням питань локального характеру, розвитком територіальних спільнот базового рівня [5, с. 121]. Сутнісна специфіка стратегічного управління, на відміну від інших методів управління економічним розвитком регіону, полягає в прийнятті та реалізації управлінських рішень на основі розробки і офіційної легітимізації стратегії розвитку регіону. Для регіону стратегія довгострокового розвитку – це інструмент цілеспрямованого впливу регіональних органів влади на основних суб'єктів території з метою підвищення якості життя місцевої громади та конкурентоспроможності регіону.

Стратегія соціально-економічного розвитку регіону, спрямована на підтримку регіональних галузей і виділення найбільш пріоритетних з них, була і залишається базисом у прийнятті рішень владою. Нині економічна ситуація в світі диктує необхідність здійснення продуманого комплексу заходів

і дій, що дають змогу реалізовувати стратегію сталого розвитку суспільства, забезпечувати динамічний розвиток соціально-економічного потенціалу країни і її регіонів, що також підвищує відповідальність влади за рішення, що приймаються в соціально-економічній сфері регіону.

Слушною є думка В. Брича і О. Колодницької, що зміни в системі роботи підприємств у сучасному ринковому середовищі передбачають переорієнтацію цілей та стратегій виробництва в напрямку домінації людських ресурсів перед матеріальними та фінансовими. В умовах економічної невизначеності, швидких технологічних змін, трансформації потрібно вдосконалювати розвиток людських ресурсів і створювати нові якісні умови праці [1, с. 72].

Узагальнені цілі стратегічного управління розвитком регіону виглядають наступним чином:

– цілі стратегічного управління розвитком внутрішнього середовища: визначення можливостей розвитку об'єкта і генерація якісно нових ресурсів; задоволення потреб цільових груп;

– цілі стратегічного управління відносинами із зовнішнім середовищем: формування нових ринкових відносин і забезпечення глобальної конкурентоспроможності та привабливості регіону.

Формування механізму стратегічного управління регіону – це складний процес, здійснення якого вимагає дотримання системного підходу при вирішенні проблем, визначених принципів, формування правильної методології та врахування основних недоліків організації стратегічного управління соціально-економічним розвитком регіонів в Україні.

Таким чином, на сучасному етапі для забезпечення сталого розвитку регіонів необхідно поєднання трьох основних складових: створювати умови для розвитку стратегічного партнерства влади і бізнесу на взаємовигідній основі; організаційні перетворення в адміністративному апараті; забезпечення всебічного аналізу ефективності та результативності управління на основі створення комплексної системи показників, що дозволяють оцінити характер і наслідки взаємовпливу чинників на регіональний розвиток.

Основною метою соціально-економічного розвитку регіону має бути поліпшення якості життя населення [2, с. 37]. Цей процес має такі найважливіші складові:

- підвищення рівня доходів населення;
- охорона здоров'я населення (це особливо актуальним є нині, коли спостерігається світова епідемія COVID – 19);
- підвищення рівня освіти;
- дотримання прав громадян, їх особистої і економічної свободи.

Список використаних джерел

1. Брич В. Я., Колодницька О. З. Людські ресурси як чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Інноваційна економіка. № 4. 2015. С.72-76.
2. Брич В. Я., Смачило І. І. Соціальна відповідальність вітчизняних підприємств //Технологический аудит и резервы производства. – 2014. – Т. 5. – №. 2. – С. 36-39.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Жаліло Я. А., Покришка Д. С., Белінська Я. В. Післякризовий розвиток економіки України. Київ : НІСД, 2011. 66 с.
5. Монастирський Г.Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня [Текст] : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 464 с.
6. Пуцентейло П.Р., Завитій О.П. Особливості формування стратегії управління економічним розвитком регіону. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2017. № 27. С. 298–308.

Іванів Софія
аспірантка кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИМИ ВІДНОСИНАМИ ФЕМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Земельні ресурси є невід'ємною складовою процесу провадження діяльності фермерськими господарствами та становлять основу їх земельних відносин. Орендовані земельні ділянки, серед необхідних, на сьогоднішній день, переважають у фермерів. Земля (паї, чи земельні ділянки) – основний актив сільгоспідприємств, котрий потребує ефективного управління та обліку, особливо, коли мова йде про орендовані ділянки землі. Управління відносинами з питань оренди землі має вагомий, безпосередній вплив на ефективність отриманого прибутку і посідає важливе місце в діяльності фермерських господарств. Недавні трансформації у законодавстві щодо зняття мораторію на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення, можуть внести зміни до умов оренди та до орендної діяльності в цілому.

Управління земельно-орендними відносинами – це сукупність проведених процедур управління, за допомогою спеціальних методів, що дозволяють досягнути поставленої мети в розрізі питань оренди землі. Ефективність даного процесу залежить від ряду зовнішніх та внутрішніх факторів, які слід враховувати.

Фактори, що впливають на управління земельно-орендними відносинами фермерських господарств:

- зміни в земельному законодавстві;
- географічне розташування фермерського господарства;
- якість урожайності та ґрунтів;
- тип оренди: в приватних фізичних, юридичних осіб чи у органів місцевого самоврядування;
- кількість конкурентних фермерських господарств з такою самою спеціалізацією, які розташовані в одному регіоні;

- якість наявного програмного забезпечення;
- орендна плата: підвищення чи зниження її;
- наявність агрохолдингів в одному регіоні;
- ступінь кваліфікації працівників.

Крисак А. І. зазначає, що економічна ефективність регулювання земельних відносин проявляється в одержанні певного ефекту від застосування заходів при використанні земельноресурсного потенціалу за відповідний проміжок часу, заходів щодо зменшення витрат на відновлення нормального стану навколишнього середовища в результаті підвищення ефективності його використання, охорони та розширеного відтворення земельних ресурсів [1].

Менеджмент земельно-орендних відносин можливо розглядати як з боку держави (зовнішнє), так і – господарства – індивідуальне (внутрішнє). Мета зовнішнього управління спрямована на виконання цілей, які задовільняють потреби суспільства загалом: забезпечення населення продукцією, враховуючи раціональне використання земель. На цьому рівні виділяють такі групи управління: правові, адміністративні, планувальні, економічні, фінансові.

Внутрішнє в свою чергу носить більш деталізований характер та включає в себе велику кількість функцій, які забезпечують потреби самого фермерського господарства. На рівні господарств – здійснюється реалізація запланованих заходів, повинна бути розроблена та виконана стратегія раціонального використання земель з точки зору економічної, технологічної та екологічної ефективності у відповідності до правового поля [2].

Виділяють наступні етапи індивідуального управління відносин, які виникають з питань оренди земельної ділянки: планування використання орендованих земель, реалізація запланованого, шляхом

оренди найбільш економічно вигідних ділянок та заключний – моніторинг використання орендованих земель.

Оскільки об'єктом вище розглянути відносин є земельні ресурси, то ефективність їх використання постає одним із завдань управління земельно-орендними відносинами.

Виділяють такі три рівні ефективності використання земельних ресурсів, кожен з яких складається з певних видів. До першого рівня відносять такі види ефективності: природна, структурна, технічна, технологічна, витратна, економічна соціальна, енергетична, інвестиційна. Другий рівень включає в себе соціально-економічну, еколого-економічну, виробничо-технічну, виробничо-економічну ефективність. Соціально-екологічна-економічна є основою третього рівня. Всі зазначені види ефективності вимірюються за допомогою відповідних показників.

Основними показниками структурної ефективності є: рівень сільськогосподарської освоєності, рівень розораності території, землеозброєність, рівень меліорованості, питома вага інтенсивних культур.

Продуктивність худоби та урожайність сільськогосподарських культур є показниками технічної ефективності. Технологічна ефективність визначається приростом урожайності сільськогосподарських культур, зниженням енергомісткості виробництва продукції землеробства, приростом валової продукції сільського господарства в порівнянних цінах (на 1 га сільськогосподарських угідь, на одного робітника).

Основними натуральними показниками економічної ефективності є урожайність сільськогосподарських культур, виробництво зерна, цукрових буряків та іншої продукції рослинництва на 100 га ріллі, виробництво окремих видів тваринницької продукції на 100 га відповідних земельних угідь (продукцію скотарства й вівчарства розраховують на 100 га сільськогосподарських угідь, свинарства – на ріллю, птахівництва на площу зернових) [3].

До критеріїв витратної ефективності належать: загальний рівень витрат на виробництво, фондоозброєність, матеріаломісткість, працемісткість, рівень амортизації, собівартість. Використання цих показників у комплексі дає можливість менеджерам якнайкраще оцінювати стан земельних ресурсів фермерських господарств.

Отже, управління земельно-орендними відносинами у провадженні діяльності фермерськими господарствами є дуже важливою. На результати управління впливає, перш за все, попередньо проведена робота: аналіз та оцінка показників ефективності земельних ресурсів, адже вони виступають основним об'єктом.

Список використаних джерел

1. Крисак А. І. Сценарій оцінювання ефективності регулювання земельних відносин в умовах сталого розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2015. №6. С.248-257.
2. Трегуб М., Трегуб Ю. Обґрунтування методів управління земельними ресурсами промислових міст. Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. 2014. Вип.3. С.54-57.
3. Гаража О. П. Види та показники ефективності використання сільськогосподарських угідь в управлінні земельними ресурсами України. Економіка і суспільство. 2016. Вип.3. С.52-60.

Коркушко Олег

к.е.н., доцент

Охотська Ангеліна

студентка

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж,
м. Кам'янець-Хмельницький

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Ще пару десятиліть тому людина, яка бажає отримувати нові знання, була змушена регулярно відвідувати заклади освіти або бібліотеки. Сьогодні для навчання потрібен лише комп'ютер з доступом до інтернету.

Які ж переваги дистанційної форми навчання? Навчаючись дистанційно, можна отримувати знання, перебуваючи в будь-якій точці земної кулі. Навчатись можна вдома або під час подорожі, в кафе або на дачі - вцілому, скрізь, де тільки є інтернет. При цьому користувач не обмежений країною або континентом. Можна здобувати освіту в будь-якому навчальному закладі світу. Така доступність - головна перевага дистанційного навчання.

Однак й не варто забувати про недоліки дистанційної освіти. На жаль, не все можна вивчити дистанційно. У деяких випадках не можна обійтись без практичних занять під керівництвом досвідченого наставника. Дистанційно можна вивчати історію чи літературу, можна стати відмінним дизайнером або програмістом. Але не можливо вивчитись на пілота або хірурга.

Можливі ситуації, коли незалежно від бажання президента країни, уряду чи керівництва закладу освіти, постає потреба у негайному переході на дистанційну форму навчання. При цьому, не усі заклади освіти були готові до такого переходу. Прикладом такої ситуації стала світова пандемія 2020 року, а саме поширення COVID-19.

У період пандемії коронавірусу свої освітні установи закрили 192 країни, на дистанційне навчання перейшли понад 50 держав - такі цифри наводить ЮНЕСКО [2]. Досвід різних держав показує, що ніхто з них не був повністю готовий до цих змін. Догодити одночасно і вчителям, і здобувачам освіти, і батькам не вдалося практично нікому.

Закриття закладів освіти через загрозу поширення коронавірусу, за даними ЮНЕСКО, торкнулося більше 90% здобувачів освіти у всьому світі. Країни діяли за схожою схемою: здобувачів освіти спочатку відправляли на канікули, потім уряди країн більш-менш успішно перевели систему освіти на віддалену роботу і навчання продовжилось в онлайн-форматі [2].

Майже у всіх країнах відзначають, що вчителі шкіл, викладачі закладів вищої освіти виявилися недостатньо підковані в цифровому плані, а батьки не задоволені організацією навчального процесу, обурені необхідністю використовувати гаджети і скаржаться на відсутність домашнього Інтернету.

Екстрений перехід на дистанційне навчання оголив технологічні проблеми в ряді держав. У Португалії у майже 20% школярів, а це 200 тисяч чоловік, немає вдома комп'ютерів і виходу в Мережу. Шкільними зв'язковими стали листоноші - вони приносять дітям роздруковані завдання і передають виконані уроки вчителям. Батьки в Великобританії звертаються до судів з масовими скаргами на уряд, який не забезпечив дітей комп'ютерами і планшетами для навчання.

Навіть Японія, лідер в галузі впровадження високих технологій, зіткнулася з недосконалістю цифровізації освіти. У 2019 році влада цієї країни пообіцяла забезпечити кожного учня в школі комп'ютером до 2025 року, але масове закриття шкіл і канікули терміном три тижні змусили уряд переглянути плани і прискорити впровадження дистанційного навчання з використанням інтернет-комунікацій.

Бельгійські школи виявилися добре підготовленими в технічному плані при переході на дистанційну форму навчання. Малозабезпеченим сім'ям держава по максимуму надає підтримку, виплачуючи допомоги. З такою допомогою, яку надають в Бельгії, батьки можуть піти і купити

бюджетний планшет або комп'ютер своїм дітям. Крім того, надають підтримку місцеві адміністрації, які підготували для малозабезпечених сімей списани, але робочі комп'ютери.

У США перехід на дистанційну форму навчання спровокував збільшення числа прогулів, які і так були проблемою американської системи освіти. За повідомленнями The New York Times, в період пандемії багато школярів не реєструються в системах дистанційної освіти, які не з'являються на уроках і не виконують завдання. Деякі вчителі кажуть про те, що на їх дистанційних уроках присутніх менше половини від усього класу. Особливо це характерно для шкіл, де навчаються діти з малозабезпечених сімей: в їх будинках немає підключення до Інтернету і відповідних гаджетів.

Ще важче справи йдуть в слаборозвинених країнах. Глава ЮНЕСКО Одрі Азулай заявила, що після зняття карантину діти можуть більше не повернутися в школи - так вже відбувалося під час минулих епідемій в країнах Африки. У деяких африканських країнах у 80% дітей немає доступу до Інтернету, повідомляють в ЮНЕСКО [2].

На систему навчання скаржаться і європейці. У Бельгії батьки незадоволені тим, що вчителі надсилають завдання без пояснення матеріалу, робота не систематизована, а в педагогів перетворюються самі батьки.

Схожі проблеми спостерігаються і в Україні. Щоб нормально займатися і засвоювати предмети згідно з навчальним планом, потрібен один освітній майданчик з системою Moodle (на жаль, аналогів поки немає), де були б завантажені навчальні посібники з тестами і завданнями, а також маєтись на увазі створення особистого кабінету для кожного здобувача освіти. В ідеалі при дистанційному навчанні важливо працювати з індивідуальними траєкторіями кожного здобувача освіти всередині класу, групи.

На думку ряду експертів, всі проблемні ситуації можна було б передбачити, прорахувати і запобігти, якби раніше був налагоджений механізм взаємодії між структурами освітніх відомств і адміністрацією навчальних закладів в країнах.

В умовах загрози поширення коронавірусу, держави встигли налагодити дистанційне навчання по-своєму. У Великобританії пояснювати батькам ситуацію, що склалася і приймати більшість важливих організаційних рішень зобов'язали директорів шкіл. У Грузії під контролем міністерства освіти були створені віртуальні класи для навчання, контролю та консультацій вчителів, адміністрації шкіл і учнів. В Італії, Аргентині, Ізраїлі, Португалії, Бельгії та Австралії підготували спеціалізовані онлайн-сторінки, вебінари, освітні платформи, забезпечили методичну та технічну підтримку, провели моніторинг освітнього процесу.

В Україні, ряд шкіл, закладів вищої освіти, продовжують освітній процес віддалено з використанням різних інструментів дистанційної і електронної освіти. Для полегшення переходу на цифрове навчання, вчителі можуть використовувати освітній серіал "Карантин: онлайн-сервіси для вчителів". Він допоможе побудувати правильну та ефективну роботу з учнями, батьками на період карантину [1].

Як показує практика вимушеного переходу на дистанційну форму навчання у період пандемії, не всі заклади освіти різних країн світу були готові до цього. Саме тому, більшість країн світу з нового навчального року були змушені більш серйозно підійти до питання дистанційної освіти.

Список використаних джерел

1. Коронавірус в Україні (Освіта та батьківство) : Офіційний інформаційний портал Кабінету Міністрів України. URL : <https://covid19.gov.ua/osvita-ta-batkivstvo> (дата звернення: 05.10.2020).

2. Нарушения образовательного процесса в связи с пандемией коронавируса COVID-19 и меры реагирования : Официальный сайт ЮНЕСКО. URL : <https://ru.unesco.org/node/320436> (дата обращения: 06.10.2020).

Костецький Ярослав

д.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Аграрний сектор для вітчизняної економіки є винятково важливою сферою матеріального виробництва, котра визначає соціально-економічний розвиток суспільства та забезпечує національну продовольчу безпеку країни [3]. Необхідність створення дієвого економічного механізму державної підтримки і регулювання процесу виробництва сільськогосподарської продукції, який охоплює увесь комплекс заходів впливу на систему економічних взаємовідносин, впливає з місця і ролі галузі у системі аграрного сектору. Аграрному бізнесу України необхідні принципово нові підходи для інноваційного розвитку, які б враховували національні інтереси і ринкові умови [4]. Саме тому з метою забезпечення сталого розвитку аграрного сектору потрібен раціональний економічний механізм, заснований на поєднанні державного регулювання і ринкового саморегулювання, інвестиційно-інноваційного розвитку, збалансованої цінової і фінансово-кредитної політики.

З метою підвищення ефективності розвитку аграрного сектору в сучасних умовах доцільно виокремити низку стратегічних пріоритетів державного регулювання, котрі мають сприяти зростанню ефективності виробництва і підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. У цьому контексті потрібно передбачити комплексну систему заходів з таких напрямів: законодавчого, організаційного, технологічного, економічного, фінансового і екологічного.

Чітка структурна політика держави має бути спрямована на розвиток аграрного виробництва і зростання кількості сільськогосподарських підприємств, які зможуть швидко адаптуватись до викликів кон'юнктури ринку і забезпечити зростання інноваційно-інвестиційної діяльності. Одним з головних завдань державного регулювання аграрного сектору є забезпечення ефективної взаємодії різних організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств і оптимальних темпів їхнього розвитку. Це сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарської продукції на основі поліпшення її якості, зменшення затрат на виробництво за допомогою використання наукоємних агротехнологій і сучасного технічного забезпечення. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору буде сприяти сталому розвитку сільських територій.

Сьогоднішня ситуація вимагає побудови чіткої вертикально інтегрованої системи державної підтримки аграрного сектору країни із встановленням відповідних пріоритетів розвитку, одним із яких є смарт-спеціалізація (розумна спеціалізація), яка вважається одним із ефективних інструментів прискорення інноваційного розвитку, структурно-технологічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності регіонів. У європейській практиці розумне зростання (smartgrowth) поряд із двома іншими пріоритетами (сталим й інклюзивним зростанням) є основою стратегій розвитку економіки, що базуються на знаннях та інноваціях [1-2].

Смарт-спеціалізація є базисом формування кластерів в Європі. Саме цей підхід вважається пріоритетним та залучається у практику загальноєвропейської аграрної політики, передбачає розширене фінансування і підтримку аграрного бізнесу тих територій, які вже визначили свою спеціалізацію. Суть концепції смарт-спеціалізації полягає у врахуванні особливостей розвитку регіональної аграрної економіки, адже залучення інноваційних ресурсів залежить перш за все від специфіки самих регіонів, що відрізняються своїм інноваційним аграрним профілем, потенціалом і спеціалізацією.

В рамках цієї концепції аграрні інновації слід розглядати не тільки як результат фундаментальних досліджень, а й з погляду їх практичного запозичення технологій і їх комбінування. У зв'язку з цим пропонується виділяти регіони, в яких доцільно розвивати базові аграрні технології (general purpose technologies), і території, де вигідніше зосередитися на прикладних аграрних

дослідженнях і реалізації базових технологій відповідно до вже існуючих продуктів і технологічних процесів в аграрному бізнесі. Окремо слід виділяти регіони, в яких інновації отримали свій розвиток під впливом унікальних, специфічних аграрних галузей, котрі визначають територіальну спеціалізацію. Смарт-спеціалізація передбачає розвиток аграрного бізнесу, що сприятиме розвитку регіону і зможе дати імпульс розвитку інших секторів економіки. Розвиток регіонів сьогодні залежить від балансу між підготовкою кадрів, науковими дослідженнями, агропромисловими і підприємницькими стратегіями.

Слід виділити основні принципи концепції смарт-спеціалізації:

1. Чітке визначення регіонами власної аграрної спеціалізації має базуватися на основі накопиченого досвіду, активів та компетенцій;

2. Визначення спеціалізації регіону – процес, спрямований «знизу-вгору» (bottom-up), а підприємницький пошук (entrepreneurial discovery) – ключовий механізм вибору пріоритетних галузей аграрної спеціалізації.

3. Розумна спеціалізація передбачає:

1) аналіз ресурсів, компетенцій і технологій в усіх регіонах;

2) інтенсифікацію міжрегіональної взаємодії, в тому числі у процесі купівлі (продажу) технологій, а також розширення діяльності місцевих аграрних фірм і включення в глобальні мережі і ланцюги створення вартості.

4. Політика смарт-спеціалізації передбачає не тільки стимулювання інновацій, але активізацію процесів, що призводять до структурних змін в економіці регіону щодо пошуку відповідей на запитання на кшталт: «Що потрібно зробити сьогодні з урахуванням існуючих сильних і слабких сторін, щоб зайняти гідне місце на ринках майбутнього? В яких напрямках розвивати існуючі галузі?».

5. Політика розумної спеціалізації не передбачає державних інтервенцій для розвитку нових галузей за рахунок прямої підтримки. При цьому лише акцентується на створенні сприятливих умов через державне регулювання, зміцнення фінансової системи, посилення конкуренції для розвитку науки і освіти, стимулювання попиту через систему закупівель тощо.

За рахунок фокусування зусиль на унікальних компетенціях і ресурсах регіонів, а також враховуючи різні траєкторії їх розвитку політика смарт-спеціалізації в масштабі країни призводить до диференціації регіональних аграрних інноваційних стратегій і, як наслідок, до більшої їх різноманітності. Це, в свою чергу, призведе до появи нових точок зростання і посилить курс на стабільний розвиток національної економіки.

Список використаних джерел

1. Foray D., David P.A., Hall B.H. Smart specialization. From academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation. MTEI Working Paper-2011001. Lausanne: École Polytechnique Federale de Lausanne, 2011. November.

2. Knickrehm M., Berthon B., Daugherty P. Digital Disruption: The Growth Multiplier, Accenture. URL: <https://www.accenture.com/acnmedia/PDF-4/Accenture-Strategy-Digital-DisruptionGrowth-Multiplier.pdf>.

3. Putsenteilo P., Klapkiv, Y., Kostetskiy Y. Modern Challenges Of Agrarian Business In Ukraine On The Way To Europe. *Proceedings of the 2018 International Scientific Conference 'Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy'* No 1, Warsaw, 7–8 June 2018, 2018. pp. 250–258. DOI: [10.22630/ESARE.2018.1.35](https://doi.org/10.22630/ESARE.2018.1.35)

4. Putsenteilo P., Klapkiv Y., Vovk V. Adaptation processes of the agrarian sector for realization of the existing potential. *Proceedings of the 2019 International Scientific Conference 'Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy'* No 3, Warsaw, 5–7 June 2019, pp. 112–117. DOI: [10.22630/ESARE.2019.3.14](https://doi.org/10.22630/ESARE.2019.3.14)

Кошкалда Ірина

д.е.н., професор

Харківський національний аграрний університет ім.В.В. Докучаєва

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В основі організації та здійснення суспільного виробництва лежать фундаментальні економічні закони, сутність яких зводиться до пошуку узгодженості між обмеженими можливостями та необмеженими потребами людини. Отже, для будь-якого господарюючого суб'єкта необхідно знати: що і як виробляти і для кого виробляти.

Так, за часів командно-адміністративної системи управління був низьким рівень мотивації праці і як наслідок недостатні темпи зростання продуктивності праці а централізоване планування обсягів та структури виробництва звичайно не враховували потреби споживачів тощо. Аграрний сектор також потерпав від такої недолугої системи управління, а саме: відчуження селянина від засобів виробництва, позбавлення його права володіти землею і виробленою продукцією; ігнорування селянської сім'ї, як особливого економічного феномену; заміна економічних стимулів регламентованим адмініструванням, практика суб'єктивного втручання в об'єктивні економічні процеси, розповсюдження і домінування адміністративних методів управління в сільському господарстві; небажання рахуватися із світовим досвідом, догматична гігантоманія у виборі пріоритетів і напрямів розвитку сільського господарства; індустриальний фетишизм, що став основою дискримінації селянства тощо [1]. Така система управління довела свою неспроможність забезпечити задоволення більшості суспільних потреб і вимагала докорінних змін.

Набуття Україною незалежності започаткувало зміни і в аграрному секторі національної економіки. Так, реформування передбачало: формування ефективного господаря-власника; створення сприятливого ринково орієнтованого економічного середовища; активного пошуку і мобілізації внутрішніх резервів зростання обсягів виробництва та підвищення ефективності. Перетворення на селі здійснювалися в кілька етапів. Спочатку було передбачено здійснення теоретичного обґрунтування необхідності змін у виробничих відносинах, зародження фермерського руху, розвиток господарств населення, формування нормативно-правової бази роздержавлення та приватизації майна і землі. Потім було дано старт процесу паювання земель, переданих у колективну власність КСП, запровадження нових економічних відносин, розпочато розробку методики грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. І вже на останок було запроваджено оренду, як спосіб для формування нових господарських структур ринкового типу [2]. Проте позитивних перетворень поки не відбулося.

Сьогодні науковці наголошують на тому, що через непослідовну і несистемну аграрну політику, почали прогресувати негативні тенденції, які блокують сільський розвиток, викривляють ринкові відносини, стримують вільну конкуренцію, поширюються монопольні прояви, відбувається поглинання великими корпораціями дрібних виробників, високий рівень тіньових відносин та інші, що за останні роки призвело до суттєвого зниження рентабельності в сільському господарстві, обмежують можливості відтворення виробництва, знижується рівень споживання більшості видів продуктів харчування населенням України, нераціонально змінюється структура виробництва, переважно формується експортоорієнтована аграрна економіка, відтермінується та переноситься на невизначений строк вирішення проблем внутрішнього продовольчого ринку тощо [3].

Також на сьогодні є проблемою: погіршення якісних характеристик гумусу; недосконалий механізм державного регулювання земель, забруднених радіонуклідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, земель природно-заповідного фонду, земель державної власності, земель наукових установ і освітніх закладів, земель під багаторічними та плодовими насадженнями тощо.

Всі ці питання тісно пов'язані з головними принципами Єдиної європейської аграрної політики, а саме: дотримання правил з охорони довкілля, екологія, застосування ринкових принципів регулювання

аграрного ринку, соціальна спрямованість сільського розвитку, безпечність і якість продуктів харчування, передача знань і новацій. Угода про Євроасоціацію України має спонукати державу до уніфікації відповідних інституцій, враховувати зазначені принципи при формуванні законодавства, як інструментів реалізації державної політики. Звичайно кожна країна має свої історичні особливості та ментальність проте існує багато об'єктивних закономірностей, які є спільними для всіх країн. Так, наприклад науковці вважають, що структурні перетворення в аграрній сфері відображені у формуванні трьох моделей господарських формувань:

Перша модель, японська і китайська, при якій селянин господарює на невеликих за розмірами земельних ділянках (до 2 га). Подібними в Україні є господарства населення й особисті селянські господарства. Їх можна вважати представниками дрібного бізнесу.

Друга модель, європейська, побудована на фермерських господарствах, розміри яких від 10 до 100-150 га. Аналогом таких формувань в Україні є фермерські господарства.

Третя модель, американська, де розміри господарств в межах 1-2 тис га і більше. Такі господарства в Україні обробляють більш ніж половину сільськогосподарських угідь [4].

Проте варто зазначити, що сама по собі модель господарських формувань не забезпечить зростання економічних показників, соціальний розвиток та покращить екологічну ситуацію в країні. Для цього необхідно комплексно застосовувати зміни до формування конкурентоспроможного аграрного виробництва, щоб аграрний сектор був спроможним забезпечувати продовольчу безпеку держави та достатній рівень життя населення.

Ми погоджуємося з думкою науковців, що аграрна реформа – це комплекс взаємопов'язаних заходів економічного, соціального та екологічного характеру, спрямованих на зміну та вдосконалення аграрних відносин з метою формування стійкого конкурентоспроможного аграрного виробництва, розвитку сільських територій та забезпечення продовольчої безпеки країни, шляхом збалансування інтересів виробників агропродовольчої продукції, метою яких є максимізація власних доходів, жителів сільських територій, які вимагають повноцінної реалізації свого права власності на майно та землю, та суспільства, яке бажає мати достатній рівень фізичної й економічної доступності до безпечного та якісного продовольства [5].

Отже, сталий розвиток аграрного сектору має забезпечувати потреби людини в якісному продовольстві, давати можливість жити в сприятливому природному середовищі та задовольняти соціальні потреби для повноцінного існування.

Список використаних джерел

1. Жулканич Н.М., Газула Л.М., Лендел М.А. Формування аграрних відносин в контексті соціально-економічних перетворень на селі. Науковий вісник Ужгородського Університету, 2000, серія «Економіка», випуск 6. С.48-51.
2. Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. Теоретико-методологічне і нормативно-правове забезпечення трансформації аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання, науковий супровід та ефективність запровадження. Економіка АПК, 2015, № 7. С.5-24.
3. Гладій М.В., Лузан Ю.Я. Земельна реформа: сучасні проблеми і шляхи вирішення. Економіка АПК, 2020, № 2. С.6-19.
4. Лупенко Ю.О., Саблук П.Т., Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. Результати і проблеми реформування сільського господарства України. Економіка АПК, 2014, № 7. С.26-38.
5. Лагодієнко Н.В. Національне аграрне виробництво в умовах поглиблення міжнародної інтеграції. Монографія. Миколаїв: ФОП Швець В.М., 2020. 308с.

Лазнєва Ірина

к.і.н., доцент

Національний університет «Запорізька політехніка»

Коропець Юлія

слухач магістерської програми

Національний університет «Запорізька політехніка»

ВИБІР ЗАКОРДОННИХ РИНКІВ ДЛЯ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ФІРМ

В умовах активізації міжнародного співробітництва та розвитку зовнішньоекономічної діяльності ключову роль відіграє експортна складова фірми, яка забезпечує не лише фінансову вигоду, але й сприяє формуванню іміджу країни через окремих суб'єктів господарювання.

Зауважимо, що експортна діяльність фірм посідає особливе місце серед інших видів активностей та потребує формування відповідної стратегії, відмінної від планування організації діяльності на внутрішньому ринку. Головні відмінності діяльності фірми передбачають урахування таких чинників зовнішнього середовища як: культурні особливості, ділова комунікація, способи організації бізнесу, ринкова кон'юнктура, якість продукції, конкуренти. Не менш важливим є оцінка готовності фірми до експорту, що являє собою наявність необхідного обсягу продукції та можливість постачання на зовнішній ринок.

Важливим є те, що експортоорієнтовані фірми мають спрямовувати свою діяльність не на виживання, а на динамічне зростання та розвиток. Як зазначають науковці: «рішення щодо доцільності експорту повинні прийматися як і у випадку виникнення питання розширюватися чи ні» [1].

Здебільшого прийняття рішення щодо здійснення експортних операцій обумовлене випадковими замовлення з-за кордону. Проте, для виявлення більш вигідних закордонних ринків, які можуть забезпечити стабільний попит на продукцію, необхідно визначити чіткий механізм пошуку та відбору.

Комплексне дослідження ринку є обов'язковим для фірм, котрі планують розпочати експортну діяльність бо тих, які є фахівцями в цій галузі та здійснює пошук нових ринків збуту. Дослідження ринку дає можливість виявити попит на продукцію/послуги, що плануються експортувати експорту, а також дозволяє зрозуміти цінову стратегію і зосередитись на якісних характеристиках.

Своєю чергою оцінка експортного потенціалу фірми, що визначає готовність до експорту товарів формує власний погляд щодо особливостей позиціонування товару на закордонному ринку та сегментації.

Для вибору закордонного ринку потрібно виконати певні кроки:

– первинний відбір потенційних ринків, тобто аналіз попиту на продукцію, ступінь відкритості ринку, політика щодо тарифів та податків, канали дистрибуції факторів ціни та ризику. Додатковими чинниками для аналізу є особисті контакти на певному ринку, схильність до цільової аудиторії, культури, ментальність;

– оцінка цільових ринків – обсяг виробництва та споживання аналогічного товару фірм-конкурентів, демографічні та економічні тенденції, аналіз стандартів якості, особливості менеджменту, а також визначення рівня конкурентоспроможності товару за ціною;

– висновки щодо доцільності виходу на обраний цільовий ринок, ефективності маркетингових інструментів;

– тестування попиту.

На основі вищезазначеного підсумуємо, що вибір ринку на основі його детального дослідження є необхідною складовою в діяльності експортоорієнтованих фірм. Не менш важливим є креативний спосіб господарювання та творчий підхід до бізнесу.

Список використаних джерел

1. Базовий посібник з інтернаціоналізації бізнесу і виходу на ринки Європейського Союзу. 2015. 380 с.

Малтиз Вікторія

к.е.н., доцент

Запорізький національний університет

Кулик Данило

студент

Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Менеджмент на сучасному етапі характеризується своєю багатогранністю і підпорядкований великій кількості поставлених перед ним завдань та факторів. Очевидно, менеджмент є частиною функціонування підприємства, основним механізмом ефективності й продуктивності діяльності, але, звичайно, в умовах розвитку суспільства та економіки в менеджменті існує ряд проблем, з якими стикаються менеджери в рамках своєї діяльності.

Сучасний менеджер повинен володіти не тільки основами менеджменту, а й вміти адаптуватися та раціонально реалізовувати управління в сучасній економіці, швидко пристосовуючись до змін. Так, наприклад, застосування нової моделі менеджменту в діяльності відкриває нові можливості для діяльності не тільки для самих менеджерів, але і для роботи персоналу в цілому.

Тому основною проблемою, яка стоїть перед сучасним управлінням — це універсальний менеджер, який в умовах нової економіки здатний до чіткого та раціонального управління з прийняттям на себе відповідальності за прийняті управлінські рішення.[1]

Безсумнівно, в менеджменті існує ряд численних проблем, з якими можуть зіткнутися менеджери у своїй діяльності:

1. Проблема якості. Дана проблема досить актуальна, тому що малий відсоток людей мають реальний практичний досвід у сфері менеджменту;

2. Проблема корумпованості економіки.

3. Проблема недосконалості організаційних структур. Відсутність чіткої структури управління компанією.

4. Проблема зацикленість на грошах. Недолік творчого підходу.

5. Проблема конкуренції.

6. Загальні проблеми, які притаманні для всього підприємства або галузі.

7. Загальні проблеми, які стосуються окремого підприємству, але не знайомі для галузі.

8. Унікальні проблеми, з якими підприємства стикаються вперше.

Ефективний менеджмент персоналу на підприємстві нині не можна уявити без застосування чітко побудованого механізму, компетентності керівника, а також без швидкого моніторингу проблем, що дозволяє своєчасно вирішити в процесі роботи персоналу складності та розбіжності.[2] При правильному підході до управління персоналом з урахуванням психології менеджменту, безсумнівно, результатом виступить ефективне функціонування підприємства у всій потужності кадрового потенціалу.

Одним з методів підвищення ефективності сучасного управління є впровадження і застосування в організації креативного менеджменту. Так, креативне управління ставить перед собою ряд певних цілей для підвищення ефективності функціонування підприємства у вигляді:

– наділення людини певними знаннями, забезпечення його актуальною своєчасною, а також правдивою інформацією;

– мотивація людини до творчого мислення, креативності в роботі;

– гарантувати права співробітника на результати своєї інтелектуальної діяльності;

– забезпечення прав та інтересів підприємства як економічної системи, що наділила співробітником необхідними ресурсами для здійснення креативного управління.

Питання, що виникають в процесі управління проблеми необхідно вирішувати. Для всіх проблем, крім унікальних, необхідно застосовувати загальні рішення, наприклад, із застосуванням загальних

правил і методів менеджменту. При правильному формулюванні та функціонуванні механізму розв'язання проблем певну конкретну проблему можна перемогти стандартними способами, в яких би проявах дана проблема не виникала.[3]

Отже, виходячи з дослідження, можна зробити висновок, що менеджмент також є формою внутрішньої соціально-психологічної програми, тому необхідно аналізувати всі аспекти менталітету країни, особливо на регіональному рівні з метою реалізації ефективної діяльності підприємства, а також успішної управлінської політики.

Список використаних джерел

1. Мичко С.Ю., Шаталов М.А. Аутстафінг в системі оптимізації бізнес-процесів організації. Територія науки. 2015. №2. С. 121-124.
2. Мичко С.Ю. Методика підвищення ефективності менеджменту персоналу на основі диверсифікації в сучасних умовах. Матеріали XVI наукової конференції студентів і аспірантів збірник статей. 2015. С. 168-271.
3. Шаталов М.А., Мичко С.Ю. Проблеми сучасного менеджменту в умовах інноваційного розвитку регіону. Наука. 2014. № 4-3. С. 481.

Монастирський Григорій

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

КООРДИНАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ТА ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Визначальним фактором забезпечення макроекономічного зростання в державі є комплексність та стабільність соціально-економічного розвитку всіх регіонів країни, що базується на гармонійному розвитку адміністративно-територіальних одиниць різного рівня.

Ефективність розвитку територій значною мірою зумовлюється дієвістю управлінських впливів з боку органів державного управління та органів місцевого самоврядування.

Сталий розвиток України передбачає гармонізацію економічної, соціальної та екологічної компонент загальнодержавного розвитку, що можливо забезпечити лише за умови узгодження стратегічних векторів розвитку всіх ієрархічних рівнів країни. Без цього перспектива сталості розвитку макроекономічної системи залишається досить примарною. Обґрунтування необхідності узгодження стратегічних орієнтирів розвитку держави, регіонів та громад і пошук технологій такого узгодження й визначає актуальність представленої дослідження.

Економічне зростання в Україні є потребує забезпечення сталого розвитку всіх громад на принципах гармонійності та подолання периферійності. Ми вважаємо, що підвищення ролі органів представницької та виконавчої влади в процесі управління соціально-економічним розвитком громад, насамперед, потрібно:

– чітко розмежувати функції та повноваження, а, відповідно, й відповідальність між органами місцевого самоврядування та органами державного управління в процесі забезпечення соціального та економічного розвитку громад. Ми пропонуємо поступово створити передумови, які б сприяли становленню інституту місцевого самоврядування як необхідного елемента демократичної системи влади, органи якого визначають місцеву соціальну та економічну політику. За органами державного управління потрібно залишити лише контрольно-наглядові функції за діяльністю органів місцевого самоврядування;

– використати зарубіжну практику утримання територіальними громадами різних населених пунктів спільних об'єктів соціальної інфраструктури. Наприклад, в США формуються шкільні округи, жителі яких спроможні утримати нормально функціонуючу середню школу, передбачивши підвезення дітей на навчання з віддалених сіл;

– підвищити ефективність діяльності наукових установ з розробки теоретико-методологічної бази управління соціально-економічним розвитком місцевого самоврядування, в т. ч. формуючи державне замовлення на виконання наукових досліджень з цієї проблематики;

– забезпечити зміцнення комунальної власності громади як матеріальної основи місцевого самоврядування;

– підняти рівень інформаційного забезпечення діяльності сільських органів місцевого самоврядування та органів державного управління на основі впровадження принципів розумної громади;

– провести для комплексного аналізу соціальної та економічної ситуації в громадах суцільні статистичні обстеження. Це допоможе органам влади визначити першочергові напрямки надання фінансової та матеріальної допомоги;

– впровадити в діяльність рад громад програмно-цільові методи управління. Як доводить світовий досвід, саме програмування соціально-економічного розвитку територій на основі наукових прогнозів є інструментом реалізації стратегічних планів місцевих органів влади, втілення перспективних проектів по поліпшенню благоустрою громади та добробуту життів місцевих жителів. В цьому контексті слід

звернути увагу на необхідність формування бюджетів розвитку, в яких би концентрувалися фінансові ресурси для забезпечення фінансової підтримки програмних заходів;

– реально залучити органи місцевого самоврядування громади до процесу приватизації земельних ресурсів. Безпосередньо стикаючись з проблемами формування приватної власності на землю, місцеві ради, за допомогою відповідних правоохоронних органів, можуть оперативно запобігати зловживанням і порушенням у цій сфері, стати реальним захисником інтересів громадян;

– удосконалити форми та методи управлінської діяльності органів місцевого самоврядування та державного управління. Потрібно підвищити кваліфікаційно-професійний рівень державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, депутатів рад, впровадити нові функціональні механізми у їх роботу (координаційні, аналітично-дорадчі, консультаційні, супровідні тощо). На нашу думку, доцільно проводити семінари, стажування службовців органів влади (в т. ч. за кордоном за рахунок коштів різноманітних міжнародних фондів сприяння розвитку демократії в Україні), їх навчання за освітніми програмами спеціальності «Публічне управління та адміністрування»;

– забезпечити подальше формування нормативно-правової бази управління соціально-економічним розвитком громад, прийнявши закони “Про територіальну громаду”, “Про комунальну власність”, “Про адміністративно-територіальний устрій”, “Про фінансове вирівнювання територіального розвитку” тощо;

– розробити і прийняти як закон державну цільову комплексну програму підтримки розвитку місцевого самоврядування в громадах, передбачивши фінансові ресурси для її реалізації. Невід’ємними складовими цієї програми повинні стати регіональні обласні програмні документи, які враховуватимуть особливості та специфіку розвитку громад певної території.

Без впровадження цих заходів неможливо буде забезпечити узгоджену ефективну управлінську діяльність органів державного управління та органів місцевого самоврядування, а відповідно сприяти процесу економічного зростання в державі, адже розглядати регіональний розвиток необхідно в контексті з розвитком усіх територіальних утворень, що складають регіон. Динамічність цього процесу визначатиметься рівнем дієвості управління з боку органів представницької та виконавчої влади, заснованого на принципах партнерства, співробітництва та координації зусиль. Враховуючи досвід провідних держав світу, пріоритетна роль у здійсненні управління територіями повинна належати органам місцевого самоврядування. Органи ж державного управління мають стати провідником загальнодержавної соціальної, економічної та національної політики, займаючись вирішенням загальнодержавних питань. Лише за умови формування гнучкої прозорої та прогресивної системи влади в Україні можна вести мову про побудову демократичної правової соціально-орієнтованої держави, реальну інтеграцію її в європейське співтовариство.

Список використаних джерел

1. Novikova, M., Kozyrieva, O., Novikov, D., Monastyrskiy, G., Mazur, A. Innovative Approaches to Economic Development of the Regions of Ukraine. Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage. 2019. 9791-9803.
2. Інституційні засади і маркетингові імперативи сталого розвитку: монографія / [ред. Т. М. Борисова, Г. Л. Монастирський]. Тернопіль: «Економічна думка ЗУНУ», 2020. 340 с.
3. Монастирський Г.Л. Концепція «розумної» громади та локальної екології як засіб забезпечення сталого розвитку муніципальної системи. Соціально-економічний розвиток регіону: сучасні реалії та перспективи: монографія / За ред. Н.І. Пилипів, В.В. Стефініна. Івано-Франківськ: Видавець МПП «ТАЛЯ», 2017. С. 300-314.

Мурмила Наталія

викладач

ДВНЗ «Тернопільський коледж харчових технологій і торгівлі»

ФОРМИ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ

Актуальність дослідження полягає в тому, що інтеграція освіти, науки та бізнесу є важливим фактором розвитку всього суспільства. Проаналізувавши вітчизняні та зарубіжні наукові праці, можемо відзначити позитивну тенденцію процесів інтеграції науки, освіти та бізнесу, що супроводжується результативним вирішенням проблеми системного забезпечення інноваційного розвитку економіки, структуризації її виробничого сектору, підвищення якості підготовки випускників закладів вищої освіти, комерціалізації наукових розробок. Але все ж залишаються дискусійними питання щодо вибору форм та перспектив еволюції процесу інтеграції науки, освіти та бізнесу, що дістали поширення в зарубіжній практиці, досвід яких можна адаптувати для України.

У реальній практиці під інтеграцією мають на увазі різні процеси, що позначають об'єднання двох і більше суб'єктів (або частин чогось) з якоюсь спільною метою. Інтеграція включає в себе композиційну і комунікативну складові [1; 4].

Враховуючи специфіку сфер науки, освіти і бізнесу, слід розуміти під інтеграцією освіти, науки і бізнесу процес взаємодії, співпраці наукових організацій, освітніх закладів і підприємницьких структур як однієї, так і різної відомчої приналежності з метою взаємовигідного підвищення ефективності наукової, освітньої та виробничої діяльності, що здійснюється ними, підготовки висококваліфікованих фахівців, а також раціонального використання фінансових, матеріально-технічних, кадрових ресурсів. Ми погоджуємося з тими авторами, які сутність інтеграції фіксують у наступних типах взаємозв'язків:

- 1) стійка співпраця суб'єктів інтеграції, що обумовлює сумісний розвиток;
- 2) узгодження рівнів соціально-економічного розвитку за рахунок різноманітності відносин, що складаються у новій інтегрованій системі [1; 4; 7].

Незважаючи на те, що в окремих великих містах сфера науки і освіти має достатньо високий потенціал розвитку, спостерігається її надто низька результативність і ефективність діяльності для потреб бізнесу та соціальної сфери. Особливо гостро відчувається прірва між наукою, освітою та бізнесом у малих і середніх містах майже по всій території України, що призводить до поступового відставання національної інноваційної системи від інноваційних систем світового рівня, спричиняє падіння конкурентоспроможності країни в багатьох сферах економіки. Слід виділити низку проблем, які вимагають пошуку шляхів реформування як окремих ланок у ланцюгу «освіта – наука – бізнес – суспільство», так і всього процесу взаємодії між ними. Це зокрема [2, с. 64]: – низька поінформованість бізнесу про досягнення вітчизняних науковців, про їх потенційні можливості для вирішення місцевих і національних стратегічних завдань; – відсутність інформаційної бази даних про наявні науково-технологічні проблеми на виробничих підприємствах, у сфері інфраструктурного забезпечення бізнесу, в соціальній сфері конкретного міста (регіону); – відсутність організаційно-економічних механізмів взаємодії у ланцюгу «освіта – наука – інвестор – бізнес»; – недостатність «критичної маси» фінансування для реалізації інноваційних проектів на локальному, регіональному, національному рівнях [6].

Вищезазначені інституції являють собою форму інтеграції науки, освіти і виробництва і складають значимий інфраструктурний елемент національних інноваційних систем, що сприяє формуванню інноваційної економіки шляхом: розвитку наукомістких технологій і наукомістких фірм; селекції та підтримки перспективних наукових проектів; комерціалізації результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок; надання різних послуг суб'єктам малого підприємництва, перш за все, з розвитку нових фірм у стартовому періоді та ін.

Список використаних джерел

1. Арасланова А. А. Интеграция науки, образования и производства : синергетический эффект. Философия образования. 2011. №1.– С. 26–31.
2. Бакушевич І. Розвиток мережевої взаємодії бізнесу, освіти і науки відповідно до нового Закону про вищу освіту в Україні. Збірник конференції "Будуємо нову Україну" 26-27 листопада 2014 р. Київ : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2015. С. 64–75.
3. Дрбчук Т. І. Сучасні форми взаємодії освіти, науки та бізнесу як основа інноваційного розвитку. Аграрна наука, освіта, виробництво : європейський досвід для України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир : ЖНАЕУ, 2015. С. 513–518.
4. Мохначев С. А. Интеграция образования, науки и бизнеса: тенденции на мезоуровне. Фундаментальные исследования. 2012. № 3 (часть 3). С. 707–711.
5. Натрошвілі С. Ефективна інтеграція бізнесу, науки й освіти як умова зростання вартості компаній у постіндустріальній економіці. Проблеми науки. 2012. № 1. С. 3–4.
6. Рябоконт М. В. Сучасні форми взаємодії інтеграції науки, освіти і виробництва в ході формування інноваційної інфраструктури інноваційної економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spilnota.net.ua/ru/article/id-2749/>
7. Шайдуллина А. Р. Функции интегрированного образовательного пространства «ссуз – вуз – предприятие». Образование и саморазвитие. 2009. № 3(13). С. 74–79.

Пилипів Надія

д.е.н., професор

завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

м. Івано-Франківськ,

Амброзьяк Ірина

аспірантка

ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

м. Івано-Франківськ ”

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Господарська діяльність сучасних сільськогосподарських підприємств, зазвичай, не захищена повністю від проблем, з яких значна питома вага є однотипними та вирішуються внутрішніми кваліфікованими спеціалістами за допомогою раціонального обраного рішення. Однак, для вирішення нестандартних питань потрібні особливих техніки та технологій, а також інформативних даних, які будуть включати специфічну та нетипову інформацію, яка дасть можливість керівнику чи власнику своєчасно зреагувати на загрози, які з'являються на шляху діяльності сільськогосподарського підприємства. Удосконалення організаційної структури підприємства означає насамперед необхідність встановлення оптимальної чисельності та структури управлінського апарату підприємства, а також чисельності працівників виробничих відділів та підрозділів згідно з діючими нормами, нормативами та реальними потребами підприємства з урахуванням сучасних ринкових умов тощо [1, с. 105].

В загальному система управління суб'єктом господарювання являє собою сукупність заходів, що направлені на збір, обробку, аналіз, узагальнення та передачу даних управлінцям різних рівнів управління, які долучаються під час прийняття рішень для забезпечення високого рівня результативності від ведення господарської діяльності, а також досягнення визначеної мети. З метою розроблення ефективної системи управління сільськогосподарське підприємство має сформулювати наступні підсистеми: цільову, забезпечувальну, функціональну, керуючу, керовану, дослідницьку та зовнішнє середовище.

Цільова підсистема. Формування низки цілей – це процес створення мети як одного із основних складових системи управління. Мета є одним із головних принципів дій, що дає характеристику балансового стану підприємства в майбутньому. Забезпечувальна підсистема. Для отримання запланованих результатів суб'єкту господарювання потрібно визначити структуру елементів щодо її проведення. Інформаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення в теперішніх ринкових умовах – це забезпечення, яке має здатність змінюється у динаміці та надає інформацію про об'єкт управління: описує зв'язки між минулою, поточною та майбутньою діяльністю. Методичне забезпечення включає в себе певні методи та способи, які необхідні для формування певних напрямків та досягнення потрібних цілей. Методичне забезпечення включає в себе певні методи та способи, які необхідні для формування певних напрямків та досягнення потрібних цілей.

Ресурсне забезпечення. До основних ресурсів підприємства слід віднести наступні: працівники суб'єкта господарювання, організаційні навички менеджерів управління, ідейність персоналу, маркетингові здібності робітників, уміння розпоряджатися ефективно часом тощо. Техніко-технологічне забезпечення. Під техніко-технологічним забезпеченням слід розуміти певний комплекс заходів щодо: оцінки господарської діяльності, ринкової стратегії та фінансової стійкості; створення оптимальної структури системи управління згідно із сучасними вимогами ринку; формування чіткої схеми дій щодо реалізації завдань системи управління; організація та планування процесу технічного обслуговування.

Юридично-правове забезпечення. Одне із основних забезпечень функціонування кожного підприємства, оскільки нормативно-правовій системі ґрунтується кожна господарська діяльність. Установлені законодавчо норми необхідні для коригування виду діяльності та розвитку суб'єктів

господарювання. Сюди належать закони та інші нормативно-правові акти, що регламентують діяльність підприємства.

Функціональна підсистема. Під час управління діяльністю підприємства кожний управлінець виконує ряд важливих функцій, а саме: планування, організація діяльності, стратегічного прогнозування, контролю тощо. Всі функції є необхідними та важливими в процесі діяльності підприємства.

Керуюча та керована підсистема. В будь-якому управлінні присутні керуюча та керована ланки. Якщо управління – вплив, то існує: форма впливу процесу (функції), методи (системи) і середовище (умови) [2, с. 94].

Дослідницька підсистема. Як і в будь-якому процесі наука відіграє важливу роль. Оскільки наукові дослідження дозволяють підприємцям вносити інновації у свою діяльність, цим самим зменшувати витрати деяких господарських операцій. Сам рівень науковості у практичній діяльності визначається через застосування сучасних техніки і технологій.

Зовнішнє середовище. Зовнішнє середовище присутнє у будь-якого суб'єкта господарювання. Воно характерне для діяльності підприємств своїми факторами впливу, а саме загрозами та можливостями, які або дають змогу інтенсивно розвиватися або пригальмовують цей розвиток. Зовнішнє середовище описується за допомогою наступних показників: рівновага, стійкість, організованість, адаптація, гомеостаз, динамізм, складність, неоднорідність тощо.

Болтак О. Л. у своїй науковій праці “Шляхи вдосконалення системи управління підприємством” зосереджує свою увагу на наступних напрямках удосконалення системи управління підприємством, а саме: удосконалення організаційної структури управління підприємством; оптимізація організації менеджменту і бізнес-процесів через поліпшення системи планування, обліку і контролю за основними показниками діяльності підприємства; удосконалення управління виробничими ресурсами і запасами; підвищення ефективності управління інноваційними процесами на підприємстві, поліпшення якості вироблюваної продукції [3].

Таким чином, у перспективі удосконалення системи управління сільськогосподарського підприємства ефективним буде подальше вивчення її складових елементів, а також визначення нових компонентів через регулярні зміни ринкового середовища, де провадять свою діяльність суб'єкти господарювання.

Список використаних джерел

1. Бабаєв В. Ю. Економічний аналіз: опорний конспект лекцій. Х.: Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2010. 207 с.
2. Друкер П. Ф. Энциклопедия менеджмента. М. : Вильямс, 2004. 432 с.
3. Болтак О. Л. Шляхи удосконалення системи управління підприємством. URL: <http://nauka.zinet.info/9/boltak.php> (дата звернення 23.09.2020)

Світлічна Оксана

ст.викладач

Східноукраїнський національний університет імені В.Даля

КУЛЬТУРНЕ РІЗНОМАНІТТЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

Канадські університети і коледжі стають все більш різноманітними в етнокультурному відношенні. Цій зміні сприяли дві основні соціальні сили: імміграція та збільшення кількості іноземних студентів. Студенти з числа етнічних меншин та іноземці привносять в кампуси свої цінності, мову, культуру і освіту, що доповнює і збагачує освітнє середовище. Для побудування інклюзивного кампусу, треба нести етичну та освітню відповідальність за прийняття такого різноманіття і його інтеграцію в усі аспекти університетського життя, включаючи викладання і навчання. Незважаючи на величезний потенціал культурного розмаїття для створення більш багатого навчального середовища, учасники освітнього процесу в повсякденному житті все ще стикаються з такими проблемами, як нестача знань щодо розмаїття, а також неготовність взаємодіяти з ним.

Щоб зрозуміти вплив різноманітності на освітнє середовище, необхідно спочатку визначити деякі ключові терміни, включаючи культуру і культурне розмаїття. Культуру можна визначити як динамічну систему цінностей, переконань і моделей поведінки, яка впливає на те, як люди сприймають навколишній світ і реагують на нього. Для багатьох культурне розмаїття може бути позначено як «відмінності в пережитому досвіді і пов'язане з ним сприйняття і реакції на цей досвід, які служать для диференціації колективних популяцій один від одного» [5, с.7]. Хоча культурні групи мають спільні точки зору, поведінку і способи існування в світі, вони зрідка бувають однорідними. Усередині кожної культурної групи є відмінності, які впливають на те, як окремі члени групи ставляться один до одного і до групи в цілому. Хоча такі аспекти культури, як раса і етнічна приналежність, більш помітні, відмінності всередині груп, такі як клас та походження, перетинаються і впливають на інші аспекти індивідуальної ідентичності і членства в групах. Члени однієї культурної групи можуть одночасно належати до декількох груп, і це множинне членство в групах призводить до аспектів ідентичності, які суперечать один одному. Таким чином, культуру можна розглядати як організуючий принцип, який створює статичні кордони, засновані на расі або етнічній приналежності, але який є постійно мінливим, динамічним і рухливим [4].

Культура і освіта нерозривно пов'язані, а погляди і світогляд учнів впливають на їх досвід в освітньому середовищі [3]. Культура відіграє важливу роль у формуванні способів навчання і спілкування студентів, їх взаємовідносин з іншими студентами і викладачами, їх рівня мотивації і їх розуміння того, що варто вивчати. Те, наскільки учні відчуватимуть себе комфортно в навчальному середовищі, буде залежати від того, наскільки їх культурне походження відповідає домінуючій культурі навчального закладу. Дуже важливо, щоб викладачі «усвідомлювали, яким чином традиційна класна культура обмежує навчання деяких учнів, і навчилися створювати середовище, що визнає культурне розмаїття, яке приносять нові учні» [1, с.7].

Крім відповідальності вищих навчальних закладів за задоволення потреб різних студентів, є свідчення того, що збільшення різноманітності в вищих навчальних закладах може принести користь студентам будь-якого походження. Ці переваги включають поліпшення міжгрупових відносин і клімату в кампусі, розширені можливості доступу до систем підтримки і наставництва, можливості для отримання більш широких поглядів і точок зору, а також участь в складних обговореннях, що може сприяти більш активному навчанню.

Імміграція зіграла важливу роль в перетворенні Канади в етнокультурно різноманітну і економічно процвітаючу націю. Політика навчання включає прояв критичної свідомості в процесі прийняття рішень щодо того, чому вчити і як вчити. Поточна навчальна програма вищої освіти в Північній Америці, що характеризується європоцентричними поглядами, стандартами і цінностями, не відображає знання і досвід різноманітного в культурному відношенні студентського населення. Як наслідок, поряд зі стандартними навчальними ситуаціями виникає непередбачуваний результат освітнього процесу –

«прихована навчальна програма». Прихована навчальна програма належить до « не пов'язаних з предметом наборів поведінки, які формуються у студентів, і вона стосується «неявних способів конструювання знань і поведінки, крім звичайних матеріалів курсу та офіційно запланованих дисциплін». Така програма включає педагогічні стилі, навчальне середовище, структури управління, очікування викладачів та процедуру оцінювання [6, с.212].

У канадському контексті освіти прихована навчальна програма стала сильною соціальною практикою, яка впливає на сприйняття викладачами різноманітності і питань побудови і підтвердження знань. В першу чергу треба розглядати питання заохочення розмаїття та створення сприятливого середовища, в якому воно може процвітати.

Спроби реагувати на культурне різноманіття в освітній системі та спільноті сягають корінням міжкультурного просвітницького руху 1920-х і 1930-х років з метою сприяння толерантності та взаєморозуміння між різними культурними та етнічними групами [2]. Цей рух базувався на припущенні, що подібність між групами важливіша за різницю, а наявність достатньої інформації про культурні групи дозволить уникнути упередженості та сприятиме повазі та прийняттю. Були спрямовані зусилля на реалізацію програм, які б могли допомогти підвищити знання про інші культури, розвинути позитивне ставлення до відмінностей та навчити навичкам взаємодії. Цього можна досягти шляхом набуття міжкультурних компетенцій, визначених як « довготривала зміна знань, поглядів та навичок людини з метою забезпечення позитивної та ефективної взаємодії з представниками інших культур» [7, с.15].

Задоволення потреб студентів з різноманітними культурними особливостями вимагає змін на декількох різних рівнях вищої освіти, починаючи з неї самої і рухаючись в бік змін на рівні класу, навчального закладу і спільноти. Змінам на індивідуальному рівні можна сприяти, досліджуючи індивідуальні уявлення про різноманітність викладачів і студентів, а також працюючи над позицією, в якій утверджується підтримка та повага до різноманітності в інших.

Список використаних джерел

1. Adams, M. (1992). Cultural inclusion in the American college classroom. In L.L.B. Border & N. V. Chism (Eds.), Teaching for diversity. New Directions for Teaching and Learning, 49 (pp. 5-17). San Francisco: Jossey-Bass.
2. Banks, C. A. M. (2005). Improving multicultural education: Lessons from the intergroup education movement. New York: Teachers College Press.
3. Gay, G. (2000). Culturally responsive teaching: Theory, research and practice. New York: Teachers College Press.
4. Ghosh, R., & Abdi, A. (2004). Education and the politics of difference. Toronto: Canadian Scholars Press.
5. Marshall, P. (2002). Cultural diversity in our schools. Belmont: Thomson Learning.
- 6 McLaren, P. (2003). Life in schools: An introduction to critical pedagogy in the foundations of education (4th ed.). New York: Allyn and Bacon.
7. Otten, M. (2003). Intercultural learning and diversity in higher education. Journal of Studies in International Education, 7(1), 12-26.

Сыропушинский Денис

Белорусский государственный экономический университет
г. Минск (Беларусь)

АНАЛИЗ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В СИСТЕМЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В качестве одного из ключевых направлений трансформационного процесса экономики Республики Беларусь рассматривается формирование системы государственных закупок рыночного типа. Государственные закупки играют важную роль в социально-экономическом развитии страны, что подтверждается следующей статистикой – с 2015 по 2018 год совокупная величина заключаемых контрактов выросла в 1,85 раза [1]. Создание в республике эффективного механизма размещения и реализации государственного заказа позволит ежегодно экономить значительную часть бюджетных средств, сформировать устойчивый рынок госзаказов многих поставщиков, подрядчиков, пользователей услуг, обеспечит гласность их использования, а также налаживание взаимовыгодного сотрудничества со странами-партнерами.

Вместе с тем практика проведения конкурсных государственных закупок в республике свидетельствует о наличии целого ряда недостатков: не всегда победителями оказываются наиболее конкурентоспособные фирмы или предлагающие самые выгодные условия; нарушаются правила и процедуры, предусмотренные нормативными актами; много недостатков в организации и управлении процессом и т.д. В результате эффект от конкурсных торгов оказывается значительно ниже потенциально возможного.

Необходимо отметить, что сектор государственных закупок Республики Беларусь характеризуется высокой закрытостью по отношению к иностранным поставщикам и товарам иностранного происхождения. На протяжении последних четырех лет в данном секторе преобладает политика поддержки национальных производителей, которая выражалась как в прямых законодательно установленных ограничениях по отношению к иностранным поставщикам и товарам, так и негласных указаниях об отдачи предпочтения национальным производителям. Также высокие пределы по цене контракта привели к тому, что число открытых процедур в общем объеме не превышает 2-3% [2].

Следует также отметить, что на фоне международного опыта явным рудиментом выглядит наличие в белорусском законе прямого запрета на привлечение иностранных поставщиков, за исключением случаев, «когда соответствующее производство в Беларуси отсутствует или экономически нецелесообразно» [3]. Хотя почти везде режим участия в закупках для государственных нужд иностранных поставщиков отличается от соответствующего режима для национальных поставщиков, влияние международных организаций, в первую очередь ВТО, позволило ограничить дискриминацию. Прямой запрет на участие иностранцев (за исключением закупок для оборонных нужд) уже не применяется, используются более мягкие ограничения. Например, обязательная публикация конкурсной документации на иностранном языке требуется только при высокой стоимости закупок. Во многих странах принято рассматривать как равноценные с предложениями национальных поставщиков незначительно более выгодные предложения из-за рубежа [2].

Одним из наиболее принципиальных вопросов при регулировании процедур государственных закупок во всем мире являются основания для отступления от открытых конкурсов. Анализ законодательства иностранных государств в этом отношении показывает, что эти основания достаточно многообразны. Несмотря на то, что такое многообразие объективно оправданно, при формулировании оснований к проведению закрытых конкурсов, закупок путем запроса котировок и закупок у единственного источника часто приходится прибегать к оценочным категориям типа «срочная потребность», «экономическая целесообразность», «ограниченность круга поставщиков» и т.д. При условии добросовестности государственных заказчиков использование подобных юридических формулировок позволяет повысить степень гибкости законодательства и приспособить его к многообразию практики. Однако в белорусских условиях, характеризующихся высоким риском

СЕКЦІЯ 1.

Управління розвитком соціально-економічних систем
мікро-, мезо- та макrorівня в умовах трансформації
суспільства та глобальної економіки

SECTION 1.

Management of the development of socio-economic
systems of micro-, meso- and macro-level in the conditions
of transformation of society and global economy

коррупції, при неможливості чітко сформулювати основи для відхилення від конкурсних процедур, на думку автора, краще надавати перевагу відкритому конкурсу, навіть якщо витрати на його проведення відносно високі порівняно з вартістю контракту. Якщо в деяких випадках проведення відкритого конкурсу економічно не зовсім вигідно, ці втрати можуть бути компенсовані за рахунок скорочення можливостей для зловживань.

Наведені вище дані дозволяють стверджувати, що в даній галузі економіки можна суттєво підвищити ефективність, прозорість і стимулювати конкуренцію. Для цього необхідно провести кількісний і якісний аналіз існуючої ситуації і на його основі розробити систему заходів для подальшого реформування даної галузі.

Список використаної літератури

1. Кабанова Е. Імпортери в тендерній системі. Тендер [Електронний ресурс] – 2019. Режим доступу: <http://www.tenderminsk.by/tenders-territory/importery-v-tend.html> – Дата доступу: 02.03.2020.
2. Лосев С. Свод правил о государственных закупках. Экономическая газета. 2018. - №69(987)
3. Проведение открытых международных тендеров: законодательные аспекты. Тендер. 2019. №1.

Тибінка Галина

к.е.н., доцент

Львівський національний університет імені Івана Франка

Павлишин Соломія

студентка

Львівський національний університет імені Івана Франка

SWOT-АНАЛІЗ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах динамічного ринкового середовища сьогодні спостерігається загострення конкурентної боротьби між підприємствами, що змушує останніх, на нашу думку, приділяти значну увагу управлінню змінами. Необхідність швидкої та адекватної реакції посилює інтерес до формування ефективної стратегії, невід'ємним елементом якої є аналіз поточної ситуації. Для систематичного оцінювання сильних та слабких сторін організації, а також загроз та можливостей її зовнішнього середовища застосовують концептуально простий та наочний SWOT-метод, оскільки він практичний для будь-якої сфери діяльності. Об'єктами останнього можуть виступати не лише організації, але й галузі, міста, держави або особистості.

Для підвищення ефективності проведеного SWOT-аналізу необхідно враховувати, на наше переконання, наступні особливості: суб'єктивний характер оцінювання чинників, ризик віднесення факторів не до тієї групи (оскільки середовище динамічне, а сильні сторони можуть переходити в слабкі та навпаки), а також необхідність постійного складання та перегляду стратегічного балансу [3].

Варто підкреслити, що SWOT-аналіз має як переваги, так і недоліки. До перших, ми вважаємо, належать простота; гнучкість та універсальність методу, який систематизує знання про внутрішні та зовнішні фактори; сприяє визначенню перспектив організації та виявленню оптимального шляху розвитку; надає можливість розширити і закріпити конкурентні переваги, а також здійснювати періодичну діагностику ресурсів підприємства. До негативних його сторін, ми вважаємо, варто віднести – суб'єктивність; неможливість врахування усіх чинників; статична картина загальних факторів, що не визначають конкретні заходи для досягнення цілей, оскільки їх необхідно розробляти окремо [1].

На основі опрацьованих наукових джерел [2-4] для моделювання та використання SWOT-матриці, нами розроблено п'ять кроків, які були застосовані на прикладі кондитерської корпорації „Roshen”:

1. Визначення сильних та слабких сторін підприємства.
2. Визначення ринкових можливостей та загроз.
3. Оцінка впливу факторів.
4. Встановлення зв'язків між факторами та побудова матриці.
5. Розроблення стратегії поведінки фірми на основі виділених комбінацій факторів.

Аналіз кондитерської корпорації „Roshen” дає можливість стверджувати, що її основними сильними сторонами є значні виробничі потужності, застосування новітніх технологій, висококваліфікований персонал, імідж та сила бренду. Найслабшими сторонами, ми вважаємо, зниження обсягів виробництва та реалізації продукції, зменшення прибутковості та низька рентабельність діяльності.

Щодо зовнішнього середовища, нам вдалося встановити наступні можливості: розширення існуючих ринків збуту; збільшення експорту продукції; зниження цін на ресурси; надходження великих замовлень. До загроз відносимо: нестабільності економіки; зменшення купівельної спроможності населення надзвичайно небезпечні для підприємства і потребують постійного контролю з боку керівництва. Постійної уваги потребують також інфляційні процеси та дії конкурентів.

На перетинах матриці SWOT-аналізу сформувалися чотири квадранти, для кожного з них нами було розроблено рекомендації щодо напряму здійснення стратегії для зміцнення конкурентної позиції на ринку корпорації „Roshen” (табл 1).

СЕКЦІЯ 1.

Управління розвитком соціально-економічних систем
мікро-, мезо- та макrorівня в умовах трансформації
суспільства та глобальної економіки

SECTION 1.

Management of the development of socio-economic
systems of micro-, meso- and macro-level in the conditions
of transformation of society and global economy

Таблиця 1

Матриця кореляційного SWOT-аналізу „Roshen” [авторська розробка на основі джерела 3]

	Можливості: розширення існуючих ринків збуту збільшення експорту продукції збільшення частки підприємства на ринку зниження цін на сировину надходження великих замовлень отримання додаткових фінансових ресурсів фінансова стабільність в країні невдалі дії конкурентів або їх банкрутство	Загрози: нестабільність економіки зменшення купівельної спроможності населення збої у поставках сировини інфляційні процеси поява у конкурентів нової технології ріст конкуренції в галузі нестабільна законодавча база відмова банків у наданні довгострокових кредитів
Сильні сторони: значні виробничі потужності новітні технології імідж та сила бренду висококваліфіковані кадри широкий асортимент продукції унікальність кондитерських виробів якість виробництва розвинена збутова мережа маркетинг інгредієнти найвищого ґатунку логістичний центр сертифікація	ПОЛЕ „СiМ”	ПОЛЕ „СiЗ”
Слабкі сторони: зниження обсягів виробництва та реалізації продукції зменшення прибутковості низька рентабельність діяльності залежність від закордонних постачальників чутливість до коливання вартості валюти велика частка дебіторської заборгованості новинки не завжди знаходять великий попит деякі одиниці продукції ті ж, що в конкурентів	ПОЛЕ „СлМ”	ПОЛЕ „СлЗ”

Поле СiМ: спрямувати сильні сторони організації на розширення існуючих ринків збуту за рахунок залучення всіх виробничих потужностей; збільшити частку підприємства на національному ринку за рахунок зростання кількості споживачів шляхом комплексу рекламних заходів; направити диверсифікацію та модифікацію продукції на обслуговування додаткових груп споживачів та проникнення у нові ніші; збільшення експорту.

Поле СiЗ: статус лідера, імідж, лояльність споживачів та велика база постійних клієнтів стане ефективною протидією спаду кондитерської галузі; власний логістичний центр дасть можливість для усунення перебоїв в постачанні сировини; високоякісні кондитерські вироби, їх унікальність та асортимент дозволять корпорації тримати свою позицію на ринку; необхідно періодично оновлювати

свої виробничі потужності; маркетингові дослідження ефективно фіксуватимуть зміни смаків споживачів та кон'юнктури ринку.

Поле СлМ: розширення збуту дасть можливість для зростання обсягів виробництва та реалізації продукції; залучення додаткових фінансових ресурсів позитивно вплине на показники ділової активності; технологічний прогрес, зменшення видатків, впровадження норм витрат сировини дадуть можливість знизити собівартість виробництва; гнучка цінова політика дозволить знівелювати вплив конкурентних товарів; зменшити залежність від закордонних постачальників шляхом перегляду політики співпраці з ними; оптимізувати процес управління дебіторською заборгованістю.

Поле СлЗ: ріст конкуренції, зменшення купівельної спроможності на фоні зниження обсягів виробництва та реалізації продукції, низька рентабельність діяльності можуть призвести до втрати конкурентної позиції; нестабільність економіки мають ймовірність змусити кондитерську корпорацію вийти з галузі; інфляційні процеси, залежність від закордонних постачальників та чутливість до коливання вартості валюти можуть стати причиною банкрутства компанії.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. В. Проблеми маркетингового менеджменту в умовах ринкової економіки. Торівля і ринок України : зб. наук. праць. Вип. 10. Т. 1. Донецьк : Дон ДУЕТ, 2000. С. 200–227.
2. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: [підручник]. Львів: „Новий світ-2000”, 2009. 680 с.
3. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління [підручник]. Львів: Магнолія 2006, 2009. 544 с.
4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління [підручник – 2-ге вид., перероб. і доповн.] Київ: КНЕУ, 2004. 699 с.

Федулова Любов

д.е.н., професор

Національна академія державного управління при Президенті України
м. Київ

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-2019

Пандемія, обумовлена вірусною інфекцією COVID-2019, викликала необхідність розробки та реалізації негайних реальних заходів в галузі охорони здоров'я і економічної політики, у тому числі глобальної співпраці, з метою подолання її наслідків, захисту уразливих верств населення і зміцнення безпеки країн у напрямі запобігання подібним подіям в майбутньому та застосування інструментів оперативного втручання. Уже початковий період пандемії показав, що усім країнам важливо зміцнювати системи охорони здоров'я, вирішувати проблеми, пов'язані з реальним сектором економіки і обмеженістю масштабу наявних систем соціального захисту, а також проводити реформи, що дозволять забезпечити сталий розвиток після подолання нинішньої кризи.

Особливістю пандемії COVID-19 є те, що з найбільшою захворюваністю зіткнулися країни з високим рівнем соціально-економічного розвитку і, як вважалося, з передовими системами охорони здоров'я: США, Іспанія, Італія, Німеччина, Китай, Франція, Великобританія, Канада, тобто країни, що мають значні частки в світовому ВВП, що не може не впливати на світову економіку в цілому. Нестандартність нинішньої кризи характеризує її циклічний і не борговий характер, навіть найуспішніші компанії із-за карантинних заходів вимушені зупинити свої виробництва, а через порушення ланцюжків постачання склалася ситуація відсутності пропозиції при існуючому попиті, що стало серйозними проблемами для практично усіх галузей економіки. Найбільш схильні до ризику виявилися туризм і авіаперевезення, автомобілебудування, роздрібна торгівля.

Уряди багатьох країн терміново прийняли заходи, необхідні для протидії епідемії, у тому числі: самоізоляцію громадян, закриття виробництв і магазинів, заборони на спортивні і розважальні заходи, а це – безперечно, позначилося на економічних показниках.

Для мінімізації негативного впливу кризи більшість країн впроваджують стимулюючі заходи, серед яких адресна фінансова допомога підприємцям та населенню, мільярди доларів направлені на стимулювання споживання. Наприклад, федеральна резервна система США з початку пандемії анонсувала викуп федеральних облігацій та облігацій штатів на 1,25 трлн дол у межах політики кількісного пом'якшення. Для населення ще в березні уряд США анонсував разову грошову допомогу – приблизно 1200 дол на 1 особу. Німеччина розробила та упровадила план на 130 млрд євро для стимулювання власної економіки, що включає зниження податку на додану вартість, одноразові виплати населенню на дітей, впровадження додаткових податкових пільг для населення та підприємств та запланувала направити близько 500 млрд євро на пільгові кредити та гарантії по кредитах підприємств для фінансування їхньої ліквідності та поточної діяльності. Світові урядові органи прикладають великі зусилля щодо пом'якшення наслідків поточної кризи грошових потоків і серйознішої кризи ліквідності. Так, фіскальна політика була розроблена для пом'якшення тиску грошових потоків компаній за допомогою кредитних ліній і державних гарантій, а також відтермінування витрат (податки, відсотки, комунальні послуги і т.і.), а також для підтримки доходів домашніх господарств шляхом посилення соціальної безпеки і реалізація субсидій на доходи. Прогнозується, що фіскальні заходи забезпечать країнам зростання від 0,5% (Іспанія) до 1,5% (Німеччина) і більше 2,0% (США), що дозволить пом'якшити наслідки рецесії [1].

Узагальнення аналізу заходів, прийнятих країнами світу для стимулювання економіки через наслідки пандемії коронавірусу, дозволило зробити такі висновки: по-перше, розвинені країни намагаються відновити свою економіку насамперед шляхом мобілізації суттєвих фінансових ресурсів, запровадженням масштабних програм з підтримки виробників та податкових послаблень; по-друге, країни, що розвиваються, через слабку фінансову систему, або взагалі не запроваджують програм економічної підтримки, або запроваджують лише тимчасові зовнішньоторговельні обмеження, щоб

уникнути дефіциту продукції на внутрішньому ринку. При цьому деякі країни з посиланням на надзвичайні обставини припиняли дію бюджетних правил, що обмежують обсяги залучених запозичень.

В той же час, переважна більшість країн не передбачає окремих заходів підтримки фінансового сектора за рахунок бюджету. Підтримка великого і малого бізнесу здійснюється за допомогою приблизно одного і того ж набору заходів - гарантії і пільгові умови за кредитами, тимчасовий мораторій на процедуру банкрутства, відтермінування і зниження платежів по податках, скасування штрафів і пені за прострочення тих чи інших платежів. Окремо обумовляється підтримка найбільш постраждалих галузей (авіаперевізників, сільського господарства, туризму і т.і.), а також підтримка експорту в умовах, коли через пандемію коронавіруса виникає розрив міжнародної кооперації в рамках ланцюжків доданої вартості. В окремих країнах використовується механізм надання субсидій (грантів) підприємствам або для постраждалих галузей, або в обмін на збереження зайнятості (чи всьому бізнесу, чи окремо малому), або категорії самозайнятих.

Влада України уважно моніторить та аналізує заходи інших країн й оцінює доцільність застосування їхнього досвіду. У цьому контексті, затверджена Програма стимулювання економіки для подолання наслідків Covid-19 передбачає план допомоги усім секторам економіки [2]. Однак, пакет заходів для стимулювання економіки та заплановані суми допомоги в Україні суттєво відрізняються від того, що відбувається в інших країнах, наприклад країнах Європи. Ця Програма не містить у собі чітких цифр щодо обсягів допомоги економіці. Однією із пропозицій щодо підтримки економіки є впровадження програми державних гарантій на 30 млрд грн, з яких переважна частина буде направлена «Укравтодору», ще близько 5 млрд грн – на малий та середній бізнес. НБУ запровадив довгострокове рефінансування (до 5 років) для підтримки кредитування. Обсяг такого рефінансування поки що складає 7 млрд грн (або приблизно 260 млн грн).

Отже, пандемія COVID-19 слугувала безпрецедентним сигналом до дії для урядів, бізнесу і громадян. Вона показала високий ступінь нерівності в світі і викрила саме ті проблеми, які лягли в основу Порядку-2030 щодо Цілей Сталого Розвитку (ЦСР). Міжнародні організації і експерти погоджуються на думці, що поширення коронавірусної інфекції і пов'язані з цим економічні проблеми негативно відбилися на показниках сталого розвитку розрізі усього переліку ЦСР. А поки що найнебезпечнішим чинником для відновлення світової економіки є можливість другої хвилі коронавіруса, що змушує владу й надалі реалізовувати стимулюючі заходи для економіки та безпекові – для населення.

Список використаних джерел

1. COVID-19: Quarantined economics. – https://www.eulerhermes.com/en_global/news-insights/economic-insights/covid-19-quarantined-economics.html (дата звернення 10.10.2020.)
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2020 року № 534 «Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020—2022 роки». - https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-stimulyuvannya-ekonomiki-534-270520?fbclid=IwAR105_-5sR5UCYKqYEWQ2s4yLHzf-kxL-po9ah8wZLVC7r9K9IezbV0sVhk (дата звернення 10.10.2020.)

Хохлов Артем

аспірант

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
м. Северодонецьк

РОЛЬ МИСТЕЦТВА В ІНТЕРКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ НІМЕЧЧИНИ

Сучасне суспільство вирізняється національним різноманіттям та культурною плюралізацією. Міграції та міжкультурній інтеграції сприяє не лише розширення міждержавних економічних й політичних стосунків, але й глобалізаційні процеси в цілому. В успішній адаптації та соціалізації дітям повинна надаватися усестороння підтримка як з боку держави, так й школи і суспільства. Художньо-естетична освіта і уроки мистецтва зокрема мають бути пріоритетною складовою навчання, адже передбачає формування чуттєво-емоційної особистості та її загальнолюдські цінності.

Вперше «Рекомендації до міжкультурної освіти та виховання в школі» були розроблені в рамках Конференції міністерств освіти та культури Німеччини (нім. Kultusministerkonferenz) у 1996 році. На постійній конференції міністрів освіти і культури федеральних земель було визначено міжкультурну освіту кризовою орієнтацією в завданнях шкіл. Відповідно до Рекомендацій конференції, в умовах соціокультурного багатоманіття можна виділити основні завдання шкіл Німеччини:

- освідомлення мовної й культурної неоднозначності світу;
- розробка та впровадження інтеграційних програм;
- всебічне та рівноправне залучення дітей до навчання, незалежно від їхнього походження;
- підвищення рівня володіння іноземними мовами.

У 2016 році до загальноосвітніх навчальних закладів Німеччини вступило майже 300 000 дітей-мігрантів. Слід зазначити, що кількість учнів цієї категорії має щорічну тенденцію до зростання. Різностороннє охоплення проблеми дозволяє аналізувати соціокультурні явища та сприяти позитивній взаємодії не лише між всіма учасниками освітнього процесу, але й між всіма учасниками соціального життя країни. До інтеграції молодих мігрантів залучаються також церкви, молодіжні та благодійні організації, місцеві органи влади, волонтери. Молодіжні та соціальні служби надають підтримку дітям, зокрема психологічну, в залежності від їхніх індивідуальних особливостей. Молодіжні освітні центри уможливають ознайомлення і з німецькою культурою, і з іншими культурами світу з можливістю вивчення німецької мови в полікультурному середовищі. Інші суспільні та релігійні організації надають молодим людям можливість взяти на себе відповідальність за формування життя суспільства шляхом участі в екологічних, освітніх, мистецьких проектах. Заклади професійної освіти та університети активно співпрацюють зі школами, надаючи інформацію про проекти, які допоможуть оволодіти навичками роботи та життя поза школою, замислитись над професійними орієнтаціями в майбутньому. Школа як центральна структура у навчанні й вихованні передбачає також активне залучення батьків дітей з іншої держави до партнерства, уроків, життя школи, комітетів.

Для отримання знань і навичок, для формування всебічно розвиненої особистості школа має бути вільною від дискримінації та сприяти формуванню міжкультурних компетенцій як під час вивчення всіх предметів, так й під час позакласних заходів. Вагомий внесок в успішній адаптації учнів роблять уроки релігії. Але батьки наділені правом вирішувати, уроки якої релігії вивчатиме їхня дитина. Альтернативу таким урокам становлять етика, філософія або предмет «Цінності і норми» (нім. Wert und Normen), який можуть вибрати батьки учня відповідно до своєї релігійної культури і світогляду.

Необхідно зазначити, що уроки мистецтва (нім. Kunst) тісно пов'язані із чуттєво-емоційною сферою особистості. На уроках мистецтва розвивається не лише естетичний світогляд й логічне мислення учня, але й загальнолюдські цінності, які, виходячи з принципу толерантності, насамперед передбачають усвідомлення, прийняття та повагу до іншої культури. Уроки мистецтва як складова художньо-естетичного навчання дозволяють залучитися до різних видів мистецтва, виховуючи в учнях чуттєве бачення світу. З метою «об'єднання» дітей різних культур мистецтво робить необхідним формування вміння знаходити прекрасне і потворне у навколишньому світі, природі, взаємодії людей.

Аналізуючи та маючи власний погляд на уроках мистецтва, учні навчаються формувати свої думки, аргументувати та відстоювати свої погляди, набувають відповідальності та впевненості у собі, отримують особистісно творчу свободу, що також виховує самостійність. Ефективним методом є створення різнокультурних груп для дослідження і аналізу якогось витвору мистецтва, в яких у взаємодії учні набувають навичок групової роботи, вчаться поважати думки один одного, збираючи різні особистісні бачення в єдиний творчий проект.

Дослідивши джерела інформації щодо стану інтеркультурного навчання в Німеччині та організації уроків мистецтва, можна зробити висновок, що мистецтво як частина художньо-естетичного навчання розуміється цілісно й вагомо у вихованні особистості учня й його можливостей сприйняття навколишнього світу, розуміння того, як влаштована соціальна реальність. Естетичне навчання засобами мистецтва пов'язане не лише із індивідуальним внутрішнім баченням, але й повинно сприяти становленню «зовнішнього образу» культурної особистості, громадянина. Школи в умовах різності культур учнів виділяють значне місце вихованню морально-етичних та загальнолюдських принципів через мистецтво, при чому кожна дитина, усвідомлюючи свою національну ідентичність, має право та можливість стати повноцінною відповідальною частиною суспільства. Саме через підтримку держави, взаємодію із суспільством, співпрацю батьків і школи можлива успішна соціальна адаптація й інтеграція дітей з різними культурними й національними переконаннями.

Список використаних джерел

1. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: [посіб. для вчителів] / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Є.В. Белкіна та ін. – Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
2. Пащенко М.І. Педагогіка [текст] : навч. посіб. / М.І. Пащенко, І.В. Красноштан. – К. : «Центр учбової літератури», 2004. – 228 с.
3. Integration durch Bildung. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.kmk.org/themen/allgemeinbildende-schulen/integration.html> (дата звернення: 12.10.2020).
4. Interkulturelle Bildung. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.kmk.org/themen/allgemeinbildende-schulen/weitere-unterrichtsinhalte/interkulturelle-bildung.html> (дата звернення: 12.10.2020).

Шалімова Наталія

д.е.н., професор

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗМЕНШЕННЯ ЗАГРОЗ В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Формування інноваційного потенціалу та забезпечення інноваційного розвитку може відбуватися з допомогою різних джерел відповідно до застосовуваних видів ресурсів, серед яких найважливіше значення мають трудові та інтелектуальні ресурси. До факторів, які визначають джерела економічного розвитку і уможливають його фізично, відносять: наявність ресурсів у кількісному і якісному аспектах; освітній і кваліфікаційний аспекти трудових ресурсів; якісну структуру капіталу і його технічний стан; технологію [0, с. 108]. Для підприємств найбільш вагомими ресурсами є трудові та інформаційні, адже саме люди на підставі наявної інформації є генераторами ідей інновацій і саме вони можуть створити програми реалізації цих ідей.

Отже, визначальним чинником розвитку інноваційної діяльності в Україні є людський капітал, потенціал якого майже не використовується задля прискорення становлення в країні інноваційно-орієнтованої економіки. Проблема полягає у відсутності зацікавленості зайнятого населення у праці інноваційного змісту через низьку оплату такої праці, використання недосконалих і малоефективних інструментів її мотивації і стимулювання.

Сучасний стан ринку праці Кіровоградської області характеризується наявністю певних проблем, які є бар'єром для інноваційного розвитку регіону, а саме: зменшення трудового потенціалу Кіровоградської області за період 2000-2019 рр. в т.ч. рівня економічної активності, зайнятості, зростання рівня безробіття; частка осіб з повною та базовою вищою освітою нижче середніх показників по Україні, в той час, як частка осіб з дипломом молодшого спеціаліста та кваліфікованого робітника перевищує середні значення по Україні; структура економічно активного населення за віком засвідчує перерозподіл молоді з Кіровоградського регіону на користь інших регіонів України; зростання частки осіб працездатного віку в загальній кількості економічно неактивного населення, у т.ч. з причин виконання домашніх (сімейних) обов'язків, стану здоров'я, сезонного характеру роботи, зневіреності, відсутності бажання шукати роботу або незнання, де і як це робити; серед економічно неактивного населення в Кіровоградській області у порівнянні із середніми даними по Україні вища частка осіб, які мають неповну вищу та професійно-технічну освіту або взагалі не мають освіти.

Нажаль, висновок, що «особливо скрутним в контексті формування трудового потенціалу вже нині є становище тих депресивних територій, де низька частка потенційних (діти) та актуальних (працездатні за віком) працездатних контингентів, підвищена питома вага літніх осіб й особливо несприятливий баланс природного руху населення поєднується з масштабним міграційним відтоком та із «застійною» динамікою й консервативною структурою економіки та зайнятості населення (Сумська, Чернігівська, Луганська, Кіровоградська області)» [0, с. 251], підтверджується і регіональним аналізом. Нині Кіровоградська область відчуває гострі негативні наслідки масштабного впливу робочої сили, брак робочої сили відповідної кваліфікації, що відповідно, є перешкодою для створення нових робочих місць.

Відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку Кіровоградської області пропозиції щодо поліпшення формування трудового потенціалу та якості життя населення регіону можуть бути сформульовані наступним чином: підвищення частки осіб, залучених до продуктивної діяльності шляхом зменшення частки економічно неактивного населення; включення у сферу зайнятості жінок, які перебували у відпустці по догляду за дитиною; розширення залучення працівників старших вікових категорій до продуктивної діяльності з метою зростання рівня їх економічної активності, удосконалення програм перекваліфікації таких працівників, залучення їх до програм неформальної освіти, особливо у інноваційних сферах діяльності; удосконалення механізмів запобігання поширенню професійних

захворювань і передчасній смерті зайнятих; забезпечення доступності освіти для широких верств населення з урахуванням потреб регіонального ринку праці; покращення якісних параметрів робочої сили шляхом забезпечення безперервного професійного розвитку працівників за рахунок активізації стейкхолдерів; запровадження широких просвітницьких програм; стимулювання модернізації та збільшення кількості робочих місць, особливо в інноваційно-активних сферах діяльності, створення привабливих робочих місць для студентів навчальних закладів; підвищення якості та розширення спектра соціальних гарантій зайнятих, полегшення доступу до їх отримання, забезпечення широкого доступу до можливостей кар'єрного, професійного та індивідуального розвитку зайнятих; будівництво соціального житла (доступного для молоді); стимулювання інтелектуалізації трудової діяльності, сприяння інноваційній трансформації змісту праці; стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, соціальної інфраструктури; підвищення соціальної відповідальності бізнесу на основі конструктивного діалогу із зацікавленими сторонами; реформування системи професійної освіти з метою покращення якісних параметрів робочої сили; забезпечення широкого доступу населення регіону до професійного розвитку, можливостей кар'єрного та індивідуального розвитку.

Для зменшення загроз в сфері формування трудового потенціалу в контексті забезпечення регіонального інноваційного розвитку доцільним є використання заходів, запропонованих для подолання загроз в сфері процесів упровадження інноваційної зайнятості [0, с. 303]: 1) здійснення ефективної соціально-демографічної політики, основними інструментами якої мають стати: зростання частки осіб, залучених до продуктивної діяльності шляхом зменшення частки економічно неактивного населення, розробка та реалізація заходів щодо ширшого та гармонійного включення у сферу зайнятості жінок, які перебували у відпустці по догляду за дитиною, удосконалення механізмів запобігання поширенню професійних захворювань і передчасній смерті зайнятих; 2) розширення залучення працівників старших вікових категорій до продуктивної діяльності з метою зростання рівня їх економічної активності, поступове підвищення пенсійного віку, удосконалення програм перекваліфікації таких працівників, залучення їх до програм неформальної освіти, особливо у інноваційних сферах діяльності; 3) запровадження широких просвітницьких програм стосовно пріоритетних напрямів інноваційного розвитку економіки, реформування системи професійної освіти (як професійно-технічної так і вищої) з метою покращення якісних параметрів робочої сили; 4) стимулювання збільшення кількості робочих місць, особливо в інноваційно-активних сферах діяльності, підвищення якості та розширення спектра соціальних гарантій зайнятих, полегшення доступу до їх отримання, забезпечення широкого доступу до можливостей кар'єрного, професійного та індивідуального розвитку зайнятих незалежно від їхнього віку, рівня добробуту та статусу.

У підсумку зазначимо, що в області існують резерви для розвитку людського капіталу, проте потрібно здійснити велику кількість перетворень, в тому числі й безпосередньо на регіональному рівні. Значна роль в цьому покладається на бізнес, тому що він має значні ресурси та можливості впливу на людський капітал, але потрібно вести пошук систем спільного сталого впливу на рішення органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів, які безпосередньо визначають якість людського капіталу регіону.

Список використаних джерел

1. Людський розвиток в Україні. Інноваційні види зайнятості та перспективи їх розвитку (кол. моногр.) / за ред. Е.М. Лібанової; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2016. 328 с.
2. Механізм стратегічного управління інноваційним розвитком : монографія / за заг. ред. О. А. Біловодської. Суми : Університетська книга, 2012. 432 с.
3. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018. 396 с.

Шушпанов Дмитро

д.е.н., доцент,

в.о. директора Навчально-наукового інституту біоресурсів і природокористування,
Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

Галюк Олег

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ І ЛОКАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Розвиток суспільства є результатом взаємодії різних ресурсів, серед яких найбільшої уваги потребують людські, які з одного боку є споживачем товарів та послуг, а з іншого їхнім виробником. Характерною рисою сучасного розвитку світового суспільства є всебічні та всеохоплюючі інноваційні, інтеграційні та інші процеси, що стосуються не тільки економічних аспектів життя, але і інших сфер людської діяльності, які в свою чергу визначають необхідність складних соціальних перетворень, пов'язаних із формуванням нової системної якості соціальних відносин, що визначає цілеспрямовану участь людини в пошуку, навчанні та застосування інновацій у використанні різних видів знань, а отже, і роль людських ресурсів, значення їхнього вдосконалення та розвитку.

Безперечним є й той факт, що Пандемія COVID-19 змінила розвиток світової цивілізації, у тому числі суттєво позначилась на ринку праці, формах зайнятості, посиливши дистанційні її форми. Пандемія COVID-19 має надзвичайні соціально-психологічні, фізичні та технічні наслідки для працівників. Деякі з цих змін є винятковими, а тому потребують і потребуватимуть у майбутньому нових методів та концепцій для вирішення. Таким чином науковці та практики у сфері людських ресурсів мають найкраще реагувати на ці нові реалії, й таким чином успішно забезпечити майбутній їхній розвиток.

Категорія «людські ресурси» є синкретичним поняттям з різними характеристиками, серед яких доцільно визначити: фізичні (зовнішність, характер, вага, ріст, тип нервової системи, стан здоров'я, захворювання тощо), статеву належність, місце проживання, статус, кваліфікація, досвід, світогляд тощо. Ще однією особливістю даної категорії є її використання на мікро- та макрорівні, що вагомо впливає на діяльність та структуру. Ці всі характеристики важливі при формуванні стратегій управління людськими ресурсами в нових економічних умовах.

Таким чином тлумачення терміну «людські ресурси» лише з точки зору широкого або вузького розуміння, а також лише з точки зору соціальної та трудової сфери, без урахування процесів соціального життя в цілому, є неправильним. У зв'язку з цим доречно мати визначення, яке повністю враховує специфічні характеристики людських ресурсів як на макро-, так і на макрорівні, а також у трудовій, економічній та соціальній діяльності. Цю точку зору, наприклад, дотримується О. Левицька, яка вважає людські ресурси складним показником, що є «сукупністю кількісних та якісних параметрів (особливо людського потенціалу, здоров'я, освіти, навичок та культури, знання, мотиваційні та інші особисті якості) персоналу організації, робочої сили чи галузевих ресурсів, території, регіону чи держави в цілому» [1].

Думка С. Сардака є також науково обґрунтованою, який зазначає, що термін «людські ресурси» повинен не тільки поєднувати макро- та мікрорівні, враховувати характеристики «широкого або вузького змісту категорії», але також розглядатися як «сукупність людей у вигляді допоміжних засобів щодо здійснення процесів життєдіяльності», а не лише «з точки зору включення в соціально-трудова відносини» [2]. За його словами, «такі аспекти, як можливості та ступінь управлінського впливу, характер участі людини в соціальній діяльності, вік, корисність, статус, досягнення, залежність тощо» не можна ігнорувати [2], особливо в умовах поширення дистанційної зайнятості, коли реалізація низки можливостей працівниками знижується.

До найважливіших питань, які пов'язані із людськими ресурсами, які мають бути вирішуватись через обмеження у зв'язку із пандемією COVID-19: умови праці (домашні офіси та нові умови для постановки завдань та контролю, необхідність носити захисні засоби, небезпека втрати зв'язку та відносини між колегами, можлива втрата трудових навичок); соціальна відокремленість; дистанційне управління та нові компетенції менеджерів (особливо керівного та середнього рівня), мотивація, інструктаж та наставництво, вирішення проблем та конфліктів, підтримка результативності працівників; навчання та освіта працівників із використанням технологій або мікрокоманд, охорона здоров'я, психологічні аспекти (страх, депресія, втрата безпеки, невизначені умови) тощо.

Таким чином, з одного боку, при розгляді людських ресурсів важливо визначити суть даної категорії, але з іншого боку, важливо створити сприятливі умови для ефективного управління, що стимулюватиме розвиток кожної окремої компанії, організації чи установи, а отже, і розвиток економіки в цілому з урахуванням сучасних глобальних та локальних викликів і загроз.

Список використаних джерел

1. Левицька О. Сутність, генезис та еволюція поняття «людські ресурси»: системно-концептуальний підхід. Україна: аспекти праці. 2010. №1. С. 37–42.
2. Сардак С.Е. Еволюція поглядів на зміст і роль людських ресурсів у суспільному поступі. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 12. С. 132–139.
3. Vnoučková L. Impact of COVID-19 on human resource management Revista Latinoamericana de Investigación Social. 2020. Т. 3. №. 1. С. 18–21.

Яковенко Роман

к.е.н., доцент

Економіко-технологічний інститут імені Роберта Ельворті

м. Кропивницький

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛОЖЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ АДАМА СМІТА ПРИ ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Справжнім глобальним викликом для сучасної України є російська збройна, інформаційна, політична та усі інші можливі форми агресії.

Стосовно фінансово-економічних можливостей ведення системної агресії проти інших держав, А. Сміт писав наступне. «Ніяку війну, пов'язану з великими витратами або таку, що відрізняється своєю тривалістю, не можна без незручностей вести за рахунок вивезення сирих продуктів» [1, с. 325]. Така ситуація характеризує стан зовнішньоекономічної діяльності та можливостей держави-агресора. Це було б цілком справедливим за умов відносно справедливого розподілу національного доходу та адекватного ставлення керівництва держави до рівня життя власного населення. Однак, в умовах монополізації права на розпорядження державними ресурсами тоталітарним режимом, ця теоретична позиція не реалізується повною мірою, оскільки витрати на реалізацію агресивних дій можуть відбуватись за рахунок переважної більшості населення, зменшення витрат на соціальні потреби та утримання бюджетного сектору.

Стосовно рівня промислового розвитку та його зв'язку з потенційними можливостями здійснення загарбницьких дій Смітом було зазначено таке. «Мабуть, товарами, що найбільш придатні для вивезення у віддалені країни з метою придбання там платні та провіанту для армії або ж з метою придбання певної частки грошей великої торговельної республіки для оплати цієї платні та провіанту, є більш тонкі дорогі вироби промисловості, які при невеликому обсязі мають високу вартість і тому можуть вивозитися на великі відстані з незначними витратами. Країна, промисловість якої має неабиякий річний надлишок таких виробів, як правило вивозяться в інші країни, може протягом багатьох років вести пов'язану з дуже великими витратами зовнішню війну, не вивозячи значних кількостей золота і срібла або навіть зовсім не маючи їх для вивезення» [1, с. 324]. При цьому, першочерговим завданням уряду будь-якої країни має бути піднесення її економічної могутності, підвищення рівня платоспроможності населення, розвиток продуктивних сил і засобів виробництва, а не підміна всього цього історично-релігійним дискурсом, який може мати викривлений вигляд. Пізніше, ці думки суттєво розвинув німецький економіст Фрідріх Ліст.

Адам Сміт з приводу багатства держави зазначав таке. «Великі нації ніколи не бідніють через марнотратства і нерозсудливість приватних осіб, але вони нерідко бідніють у результаті марнотратства і нерозсудливість державної влади. Весь або майже весь державний дохід у більшості країн витрачається на утримання непродуктивних елементів» [1, с. 252]. До утримання непродуктивних елементів у нашому випадку слід віднести прошарки населення, що не здійснюють нагромадження валового продукту та нарощування доданої вартості країни, до якої вони належать, а дії яких спрямовані на погіршення економічного стану інших країн, зокрема тих – на які поширюється агресія. Також непродуктивними елементами в багатьох пострадянських країнах слід вважати надмірно роздутий чиновницький апарат, систему адміністрування і контролю, силові структури, що не виконують функцій, визначених нормативним полем, а діють на збереження існуючої адміністративно-кланової системи.

Продовжуючи наведену думку, наведемо такі рядки класика. «Однак оскільки Англія ніколи не могла похвалитися вельми ощадливим урядом, то ощадливість ніколи не була чеснотою, що відрізняє її жителів. Тому вищим нахабством і самовпевненістю з боку королів і міністрів є наміри спостерігати за ощадливістю приватних осіб і обмежувати їх витрати за допомогою законів проти розкоші або заборони ввезення закордонних предметів розкоші. Вони самі завжди і без будь-яких винятків були найбільшими марнотратами в усьому суспільстві. Нехай вони спостерігають за власними витратами і дозволять

приватним особам піклуватися про свої. Якщо їх власне марнотратство не розорєє державу, відсутність ощадливості у їх підданих вже у всякому разі не призведе до цього» [1, с. 255]. Можна зазначити, що такі підходи домінують не лише в системі державного управління рф, а й у багатьох інших країнах колишнього СРСР, які характеризуються олігархічним економічним укладом.

«У країні, що досягла вищих меж багатства, де в усі галузі промисловості та торгівлі вкладений максимальний капітал, який тільки може бути використаний в них, звичайна норма чистого прибутку буде дуже низька, і відповідно до цього звичайна ринкова норма відсотка, яка може бути виплачена з неї, буде така незначна, що тільки найбагатші люди зможуть жити на відсотки зі своїх грошей» [1, с. 86] – писав Сміт. Протиріччя між капіталом і працею, як факторами виробництва в розвинутих державах, що прагнуть до постіндустріальної економіки або вже знаходяться в ній, поступово згладжуються ліквідуючи принцип економічної експлуатації.

Продовжуючи наведену думку, Смітом було зазначено таке: «у тому первісному стані суспільства, яке передусє присвоєння землі в приватну власність і накопичення капіталу, весь продукт праці належить працівникові. Йому не доводиться ділитися ані з землевласником, ані з господарем. Якби такий стан зберігся, заробітна плата за працю зростала б разом зі збільшенням продуктивної сили праці, яку породжує поділ праці. Всі предмети поступово ставали б більш дешевими. На виробництво їх потрібна була б дедалі менша кількість праці, і оскільки товари, на виробництво яких витрачено однакову кількість праці, за такого стану речей, природно, обмінювалися б один на одного, то їх так само можна було б купувати на продукт меншої праці [1, с. 63]. Ті ж країни, уряд яких спрямовує свою діяльність на монополізацію економіки (властивість сімейно-олігархічного укладу) та побудову класового суспільства – навпаки посилюють систему експлуатації населення, яке не має спроможності до придбання ними засобів виробництва через постійне погіршення рівня життя. Також існуючий порядок організації економічних відносин у державі спрямований на гальмування науково-технічного прогресу, позбавлення перспектив еволюційного поступу держави.

Визнаючи загрозу монополізації економіки та її наслідки, Сміт писав, що: «монополісти, підтримуючи постійний брак продуктів на ринку і навмисне не задовольняючи повністю дійсний попит, продають свої товари набагато дорожче природної ціни і піднімають свої доходи – чи вони мають вигляд заробітної плати, чи прибутку – значно вище їх природної норми» [1, с. 60]. Характерною рисою економіки як рф, так і України є формування замкненої системи олігархічного панування та управлінсько-адміністративної легалізації та фіксації існуючих організаційно-економічних традицій.

Стосовно ролі торгівлі у нагромадженні багатства націй, Смітом було зазначено, що: «зазвичай для ведення будь-якої торгівлі потрібний більший капітал у великому місті, ніж у селі. Великі капітали, вкладені в усі галузі торгівлі, і велике число конкурентів зазвичай зменшують норму прибутку в місті нижче того рівня, який тримається в селі. Але заробітна плата в великому місті зазвичай вище, ніж в селі. У розвиненому місті особи, що володіють великими вільними капіталами, часто не можуть отримати потрібну їм кількість робочих і тому перехоплюють їх один в одного, щоб дістати якомога більшу кількість їх, а це підвищує заробітну плату і скорочує прибуток на капітал. У віддалених частинах країни часто не вистачає вільного капіталу, щоб зайняти всіх робочих, які тому конкурують один з одним в пошуках місця, а це знижує заробітну плату і підвищує прибуток на капітал» [1, с. 81]. Але в той же час, Сміт констатував, що: «мені жодного разу не доводилося чути, щоб багато хорошого було зроблено тими, хто робили вигляд, що вони торгують заради блага суспільства» [1, с. 332].

Список використаних джерел

1. Сміт А. Исследование о природе и причинах богатства народов. (Вступит. статья и коммент. канд. экон. наук Афанасьева В. С.). М. : Соцэкгиз, 1962. 684 с.

СЕКЦІЯ 2.
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ,
БЛОКЧЕЙНУ, ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ
ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

SECTION 2.
PROBLEMS AND PROSPECTS FOR
THE DEVELOPMENT OF
CRYPTOCURRENCIES, BLOCKCHAIN,
E-BUSINESS AND SOCIAL NETWORKS

Мацієвич Тетяна

к.е.н., доцент,

доцент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Магальяс Владислав

здобувач вищої освіти

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

СКРИПТ ЯК НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ АВТОМАТИЗАЦІЇ В DIGITALS

Враховуючи те що, інформаційна модель реального простору активна і багатофункціональна база даних, яка може постійно доповнюватися та оновлюватися із зростанням запитів користувачів, наприклад від обробки геодезичних вимірювань і створення технічної документації на одну земельну ділянку, до ведення чергових планів великих міст і індексно-кадастрових карт масштабу області. А відтак, вбудована мова скриптів дозволяє користувачам максимально автоматизувати вирішення власних типових завдань та розширити функціональність програми.

Оскільки, скрипти (сценарії) – це окремі послідовності дій, створені для автоматичного виконання завдання. Для написання скриптів використовуються спеціальні мови програмування – скриптові. А отже, відповідно, скриптова мова програмування – це набір лексичних, семантичних і синтаксичних правил для створення і редагування скриптів.

Основними цілями скриптів є [1]:

- SEO-скрипти (шаблони) для просування сайтів. Зазвичай під їх управлінням працюють спеціалізовані програми автоматизації цього процесу. Наприклад, ZennoPoster, HumanEmulator;
- системи для збору статистики відвідувань (лічильники відвідуваності). Однак, найчастіше створюються із застосуванням JavaScript;
- сценарії для звертання до баз даних;
- скрипти для роботи гостей книг і створення коментарів до записів. Найчастіше застосовується комбінація PHP і JavaScript,
- скрипти для динамічного відображення сайтів. В цьому випадку скриптова мова визначається мовою написання CMS;
- скрипти для зміни частини сторінки сайту без її перезавантаження. При реалізації використовуються технології Ajax. Найчастіше застосовуються, наприклад, JavaScript і XML.

Стосовно переваг використання скриптів, то по-перше, їх застосування дає можливість вносити програмні зміни. Іншими словами, якщо скрипт написаний з помилкою, то при його виконанні вони будуть видані в результаті. По-друге, використання скриптів дає можливість отримувати проблемно орієнтований набір команд. У цьому випадку один рядок сценарію дозволяє виконувати такий же обсяг дій, як програма з багатьох десятків рядків на компільовані мови. Наприклад, JavaScript – одні й ті ж сценарії цією мовою без проблем виконують браузері в різних операційних системах.

Створення персональних скриптів в програмі DigitalS обґрунтовано необхідністю автоматизації виробничого процесу при виконанні топографо-геодезичних і землевпорядних робіт. Це сприятиме вирішенню широкого спектру завдань щодо розробки методичного та алгоритмічного забезпечення геоінформаційної технології для вирішення низки практичних завдань, що виникають при створенні кадастрових планів території, проектів територіального землеустрою та землевпорядних справ[5].

Слід погодитись із думкою, що основним недоліком використання скриптів є відсутність якісного середовища розробки рівня IDE. Нині для більшості інвестиційних проектів обирають – Java або C#. Проте, найбільш відомі й високорівневими є PHP, Perl, Python, AngelScript, JavaScript, JScript.

Таким чином, на нашу думку, під поняттям «скрипт», слід розуміти віртуальну кнопку на панелі інструментів, що у свою чергу сприяє запуску процедури, команди або послідовності команд. При цьому, за окрім власної кнопки на панелі інструментів, скрипт може бути інтегрований прямо в карту, конкретний шар на карті або в параметр на закладці інфо.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт SEO Wiki.Скрипт. URL: <https://wiki.rookee.ru/script/>
2. Добряк Д. С. Автоматизація проектування в землеустрої: еколого-економічна та соціальна ефективність / Д. С. Добряк, А. Г. Тихинов, О. В. Гряник. К. : Урожай, 2004. 128 с.
3. Ваш Я.І. Сучасні аспекти автоматизації в сфері землеустрою / Я. І. Ваш // Матеріали 70-ї конференції професорсько-викладацького складу УЖНУ ; секції: землевпорядкування та кадастр, лісівництво, географія і раціональне природокористування. Ужгород : 2016. С.9-15.
4. Про програмне забезпечення Digitals. URL: http://digitals.at.ua/news/pro_programne_zabezpechennja_digitals/2014-12-08-3
5. [Малахова С.](#) Практичне застосування "Digitals" у землевпорядкуванні / С. Малахова // [Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК.](#) 2016. № 23(2). С. 149-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2016_23%282%29_29

Нянько Віталій
к.е.н., доцент
Хмельницький національний університет,
Гарাপенчук Олексій
слухач магістерської програми
Хмельницький національний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАПІВ СТВОРЕННЯ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНУ АВТОЗАПЧАСТИН

Сучасні реалії ведення бізнесу в умовах всесвітньої пандемії COVID-19 та карантинних обмежень змушують підприємства різних сфер економіки особливу увагу приділяти електронній комерції. Не виключенням є підприємства, що діють на ринку автозапчастин. За статистикою більше 50% клієнтів здійснюють замовлення саме в інтернет-магазинах, і цей відсоток має стійку тенденцію до зростання.

Окрім основної переваги щодо необхідності дотримання соціальної дистанції та карантинних вимог, що фактично є вимушеним заходом, варто зосередити основну увагу все ж таки на ринкових перевагах. Зокрема зручності для клієнтів, економії коштів та широкому асортименті.

Щодо зручності, то багатьом споживачам зручніше замовити деталь в інтернеті, а не їхати на ринок або в магазин, з великою ймовірністю він може бути зачинений, витратити час на вибір і доставку запчастин. Замовивши товар в інтернеті, можна відразу прочитати опис, порівняти характеристики, що важливо, не виходячи з дому. У такому випадку ніхто нікого не підганяє і не радить зайвого. Окрім того, є можливість замовити кур'єрську доставку.

Економія коштів та широкий асортимент є актуальними для невеликих міст, де автосервіси не завжди мають у наявності потрібні деталі, або ж наявні деталі сумнівної якості, як результат – несправне авто. В інтернет-магазині можна вибрати потрібний товар, потрібної якості і отримати його вчасно.

Зважаючи на значні переваги відкриття інтернет-магазину для підприємств, що звикли працювати безпосередньо з клієнтом, необхідно розв'язувати дану проблему, виходячи із такої послідовності дій: аналіз ринку і конкурентів, розроблення інтернет-сайту магазину, просування інтернет-магазину. Кожен із перерахованих етапів створення інтернет-магазину автозапчастин має складну внутрішню структуру і вимагає ґрунтовного підходу до її аналізу.

Без аналізу ринку і конкурентів неможливо побудувати правильний бізнес-план. Почати необхідно із вибору ніші. Не варто братися відразу за все, логічніше працювати з більш вузьким асортиментом. Наприклад:

- запчастини для іномарок;
- запчастини для вітчизняного автопрому;
- деталі для легкового / вантажного авто;
- товари для певної марки машини.

Аналізуючи ринок, необхідно звернути увагу на:

- які авто найчастіше експлуатуються в Україні. Це, приблизно, 40-60 марок;
- найбільш розповсюджені поломки. Необхідно використовувати аналітику пошукових запитів.

Це допоможе визначити «хіти поломок»;

- комплектуючі, що вимагають частої заміни.

Аналіз ринку і конкурентів дозволить сформулювати унікальну торговельну пропозицію, яка дозволить зайняти унікальне місце в очах потенційних покупців.

Основними перевагами унікальної торговельної пропозиції є :

- збільшення продажів;
- збільшення кількості повторних покупок;
- відсутність необхідності конкурувати за ціною.

Розроблення інтернет-сайту магазину має відбуватись у такій послідовності: визначення параметрів завдання, розроблення прототипу, концепт-дизайн, розроблення структури магазину за частин, верстка і виконання сайту.

Сайт – це візитка будь-якого інтернет-магазину. Він повинен бути не тільки привабливий зовні, але і зручний для споживача. При створенні інтернет-магазину необхідно звертати увагу на такі параметри: попадання в аудиторію, дизайн і юзабіліті, функціональність, клієнтський сервіс.

Після створення навіть з першого погляду ідеального сайту, потрібно зайнятися його просуванням. Ігнорувати цей етап – не рекомендується. Просування інтернет-магазину автоза частин дозволить отримати постійних клієнтів в конкурентній тематиці протягом тривалого часу. В сучасних умовах просувати інтернет-магазин потрібно на усіх фронтах, засобами ATL та BTL-реклами, сучасними digital-технологіями, також не потрібно нехтувати і можливостями соціальних мереж.

Список використаних джерел

1. Як відкрити інтернет-магазин автоза частин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://brainlab.com.ua/uk/blog-uk/kak-otkryt-internet-magazin-avtozapchastej-2>.

2. Як відкрити інтернет-магазин автоза частин і не помилитися? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2473719-ak-vidkriti-internetmagazin-avtozapcastin-i-ne-pomilitisa.

Спільник Ірина

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

СТАН РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: ОБЛІКОВІ ТА ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ

Протягом останніх років стає очевидним формування безготівкового суспільства, де широкого поширення набудуть транзакції з використанням цифрових валют. Чимало урядів держав готуються або вже запроваджують централізовані електронні гроші (e-money), які є досить багатообіцяючим інструментом валютно-грошової системи. Одночасно децентралізована криптовалюта, яку деякі автори навіть розглядають як жорсткіші гроші, буде набувати все ширшого використання у всіх секторах економіки.

Криптовалюта (або ж криптова валюта) є свого роду альтернативною цифровою валютою. Перша, і поки що найважливіша, криптовалюта біткоїн (Bitcoin) виникла як побічний продукт побудови Bitcoin – децентралізованої електронної касової системи, що використовує однорангову розподілену мережу для запобігання подвійного використання коштів [1]. На відміну від централізованої цифрової валюти та центральних банківських систем криптовалюти використовують децентралізований контроль [8, с. 80]. Це цифрові засоби платежу, створені за кодом, випуск і облік яких у формі цифрових записів про перекази (транзакції) відбувається із застосуванням криптографії (шифрування) в мережі рівноправних анонімних користувачів (пірингових або P2P системах). Найважливішою особливістю цієї віртуальної валюти є можливість здійснювати прямі платежі між сторонами операцій без посередництва фінансової установи або іншої третьої сторони. Це пришвидшує здійснення операції і забезпечує їй втаємниченість.

Прогрес у економіці та цифрових технологіях зумовив очевидну необхідність у гнучких, багатофункціональних, забезпечених і легальних інструментах, які пішли далі, аніж криптовалюта. Так званий криптоактив з'явився услід за криптовалютою і має у порівнянні з нею ряд переваг, оскільки наділений додатковими опціями (функціоналами). Тобто мова йде про відмінні від криптовалюти токенизовані активи, що використовують концепцію Smart-contract (розумний контракт). Для уникнення плутанини у термінології, доречно зауважити, що криптовалюта – це лише один тип (підмножина) криптоактивів, тоді як криптоактив – це загальний термін, який стосується більшості застосунків блокчейн технології. Викристання криптоактивів сприяє прискоренню платежів, доступу до фінансових ресурсів, зростанню ділової активності, відкриттю нових можливостей для бізнесу [13]. Однак, здійснення таких розрахунків має незворотний характер, є достатньо ризиковим через відсутність будь-яких гарантій щодо самої валюти, оскільки вона не підтримується і не гарантується жодним банком (відсутній емітент як такий), вірогідність шахрайства і злому ключа до електронного гаманця, де зберігаються кошти, тощо. Криптовалюта швидко еволюціонувала, перебираючи на себе значну частину грошових функцій, а подекуди і функцій, що притаманні золоту, однак для неї притаманні як грошові, так і негрошові властивості [1, с. 150].

Не зважаючи на зазначені недоліки, на те, що криптовалюти працюють у вимірі, який не є фізичним і може існувати лише в цифровому форматі, на їх первісне призначення для використання (як засіб платежу), а також на те, що практично миттєвий характер розрахунків і безконтрольність зі сторони регуляторів сприяли використанню криптовалютних операцій для різного роду нелегальних обороток, як от фінансування тероризму, відмивання грошей, ухиляння від сплати податків тощо, криптовалюти стрімко набули популярності та породили надзвичайно динамічний, швидко зростаючий інвестиційний спекулятивний ринок, обсяги торгівлі на якому перевищують показники європейських фондових бірж [10, с. 386].

Ринок криптовалют здебільшого надзвичайно важкий, 10 провідних криптовалют складають майже 90% загальної ринкової капіталізації, незважаючи на значну їх кількість. При цьому лише Bitcoin

(BTC) становить 59% від загальної ринкової капіталізації цих провідних валют [9]. Однак, перелік провідних криптовалют є мінливим, оскільки на склад лідерів ринку впливає чимало різних факторів і криптовалюти в цілому відзначаються своєю волатильністю.

Україна займає чільні позиції в світовій криптоспільноті, входить до країн-лідерів з розвитку криптоекономіки та впровадження проєктів, заснованих на технології блокчейн. Тут існує потужна криптовалютна спільнота, громадська організація Bitcoin Foundation Ukraine, за даними якої Україна входить до ТОП-10 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin, а щоденні обсяги торгів ними з використанням гривні досягають 2 млн дол. США. У 2017-2018 рр. великі бізнес-гравці криптосвіту з українськими корінням створили 25 криптовалют. Загальний розмір сегмента майнінгу криптовалют в Україні перевищує 150 млн дол. США на рік. В обмін на гривню криптовалюту пропонують криптовалютні біржі такі як Kuna, Exmo, BTC TRADE UA. З 2016 року Українська біржа стала першим у світі майданчиком, де здійснювалися торги ф'ючерсами (похідними цінними паперами) на криптовалюту. Функціонують великі девелоперські та дослідницькі компанії, як от, Distributed Lab. Застосування децентралізованих технологій планується і частково вже реалізується і на державному рівні: e-Auction 3.0, e-Vox, E-Ukraine [2; 3; 7]. Незважаючи на присутність криптовалюти в Україні *de facto*, *de jure* вона відсутня. Можливо через це нашу країну вже названо «мовчазним лідером революції цифрової валюти» [11]. Оскільки офіційне використання криптографічних об'єктів в економіці залишається юридично нерегульованим, що в свою чергу провокує зростання тіньового ринку, зловживань та маніпуляцій довкола цієї теми, криптоіндустрія вкрай потребує інституалізації. У нашій країні, як і в цілому світі, від моменту винаходу і по сьогоднішній день (а цей період уже триває понад 10 років) довкола обігу криптовалюти уже сформовано стійкі суспільні економічні відносини, які потребують упорядкування за допомогою спеціальних юридичних засобів, тобто вироблення відповідних правових норм та створення юридичної основи для державного регулювання. Що стосується обігу криптовалют та операцій з криптовалютами, регуляторна політика повинна передбачати систему правових заходів щодо легалізації діяльності з генерування криптовалюти, її обігу та торгових практик; правового захисту учасників операцій, оподаткування їх доходів за умови забезпечення стабільності економічної, грошової та фінансової систем країни.

Оцінка чинної світової практики свідчить, що підходи до визначення цього статусу дуже відрізняються у різних юрисдикціях. У переважному випадку країни із сильною економікою та стабільною грошовою одиницею помірковано запроваджують застосування криптовалюти як засобу платежу або як фінансового активу. У той же час країни зі слабкою економікою та нестабільною грошовою одиницею намагаються захистити національну валюту, обмеживши криптовалюти як засіб платежу, але не обмежуючи криптовалюту як засіб обміну [5].

На сьогодні основною проблемою регулювання правовідносин із криптоінструментами в Україні є, насамперед, відсутність відповідних законодавчих норм, що можуть бути до них застосовані. Обіг криптовалют не повинен суперечити основним чинним законодавчим і нормативно-правим актам. На думку фахівців, найбільш ефективна модель регулювання – це інтегрування, «вбудовування» криптовалюти у чинне законодавство України, шляхом прийняття окремого закону та/або внесення відповідних змін до низки нормативно-правових актів. Це актуалізує необхідність вирішення методологічних проблем відображення криптовалютних операцій і у системі обліку та звітності. Бухгалтерський облік повинен працювати з новими категоріями та об'єктами задля адекватного відображення цієї економічної реальності, як у власній обліковій системі, так і у фінансовій звітності задля забезпечення інформаційних потреб користувачів. У той же час теорія і практика бухгалтерського обліку перебувають у досить жорсткій системі регулювання та орієнтовані на діяльність у рамках чинного законодавства, з урахуванням певних правил і принципів, які встановлюються міжнародними або національними стандартами бухгалтерського обліку.

Без відповідного законодавчого регулювання обігу та визначення правового статусу криптовалют, а також за відсутності відповідних чітких рекомендації методичних органів у сфері обліку та оподаткування, чимало правових, а також теоретичних та прикладних питань обліку і оподаткування не можуть бути вирішені. Законодавчий вакуум — це плацдарм для зловживань та гальмо для розвитку

країни. Учасники криптовалютних операцій у правовому сенсі є незахищеними, адже для розгляду таких справ відсутня належна правова база. У той же час держава не отримує надходжень до бюджету, виникають труднощі з оподаткуванням і бухгалтерським обліком операцій, можливі ухилення від сплати податків та зловживання з боку контролюючих органів. З метою врегулювання цих відносин в європейському та загальносвітовому контексті слід активно аналізувати досвід інших країн, вивчати наукові напрацювання західних колег і провадити подальші власні дослідження.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф., Спільник І. В. Криптоактиви у системі бухгалтерського обліку та звітності. Проблеми економіки. 2019. № 2. С.145-156. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-2-145-156>.
2. Загнітко О. Біткоїн: налаштувати не можна забороняти. Kyiv School of Economics. 2017. URL: <http://www.kse.org.ua/en/about/kse-news/?newsid=2096>.
3. Зозуля Н., Криптовалюта в Україні та світі: регулювання, правовий статус та оподаткування. Українське право. Аналітика. 26.11.2018. URL: https://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/kryptovalyuta-v-ukrayini-ta-sviti-regulyuvannya-pravovyy-status-ta-opodatkuvannya.
4. Мандрик В. О., Мороз В. П. Законодавче регулювання обігу криптовалют в Україні, проблеми та перспективи їх розвитку. Науковий вісник НЛТУ України. 2019, т. 29, № 4. С. 67-71.
5. Наконечний С. Криптовалюти в Україні: проблеми та перспективи правового регулювання. Юридична газета. №46 (596) 15 листопада 2017 р. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciune-pravo-telekomunikaciyi/kriptovalyuti-v-ukrayini-.html>.
6. Палюх М., Спільник І. Криптовалюта як потенційний об'єкт обліку: сутність, властивості, перспективи Цифрова економіка: тренди та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2018. С. 99-102. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/32757>.
7. Скромное обаяние биткоина: украинские реалии использования криптовалют. URL: <http://forbes.net.ua/opinions/1428255-skromnoe-obayanie-bitkoinaukrainskie-realii-ispolzovaniya-kriptovalyut>.
8. Спільник І., Ярошук О. Інституалізація криптовалют: регулювання, правовий статус, облік і оподаткування. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 2. С. 79-88.
9. Bagshaw R. Top 10 cryptocurrencies by market capitalisation. [Coin Rivet](https://finance.yahoo.com/news/top-10-cryptocurrencies-market-capitalisation-160046487.html). October 8, 2019. URL: <https://finance.yahoo.com/news/top-10-cryptocurrencies-market-capitalisation-160046487.html>.
10. Brukhanskyi R., Spilnyk I. Cryptographic Objects in the Accounting System. Proceedings of 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies, ACIT'2019, pp. 384-387. URL: <https://doi.org/10.1109/ACITT.2019.8780073>.
11. Carnes B. Ukraine Is Silently Leading A Digital Currency Revolution. The Little Black Book of Billionaire Secrets. Forbs. 20, March, 2017. URL: <https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/03/20/ukraine-issilently-leading-a-digital-currency-revolution/#26c49ac6465c>.
12. Crypto Currency Market Capitalisation, CoinMarketCap website. URL: <https://coinmarketcap.com>.
13. Regulation of Cryptocurrency Around the World. The Law Library of Congress, Global Legal Research Center. June 2018. URL: <https://www.loc.gov/law/help/cryptocurrency/world-survey.php>.

Чорна Неля

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

Вандяк Анастасія

студентка

Львівський національний університет ім.І.Франка

ПРАВОВА ПРИРОДА КРИПТОВАЛЮТИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, процеси глобалізації трансформують сучасну економічну систему. Поява такого специфічного явища як криптовалюта у правовому просторі викликала неабиякий інтерес до проведення наукових дискусій та здійснення дослідження правової природи цього поняття. Криптовалюти на сьогодні – це не лише об'єктивна реальність, а й суттєвий фактор економічного зростання.

На урядовому рівні країни демонструють різні підходи до правової кваліфікації криптовалют. Більше того, навіть усередині цих країн не припиняються дискусії, які часто призводять до різних тлумачень цього інституту відомствами однієї країни. У Сполучених Штатах Америки криптовалюти розглядаються одночасно як аналог грошей, як власність і як біржові товари, залежно від позиції тієї чи іншої інституції.

В Європі підходи до криптовалют також не є чимось усталеним чи уніфікованим. У жовтні 2012 р. Європейський центральний банк (ЄЦБ) використовує термін «віртуальні валюти», до яких відносить і Bitcoin. Віртуальну валюту ЄЦБ визначив як тип нерегульованих цифрових грошей, який видається і, зазвичай, контролюється його розробниками, використовується і приймається серед членів певного віртуального співтовариства [3].

Проте вже у жовтні 2016 р. ЄЦБ дійшов висновку, що віртуальні валюти не є ані грошима, ані валютою, а скоріше засобом обміну, але не платежу [5].

Аналогічну термінологію використовує Європейський суд справедливості у своєму рішенні від 22 жовтня 2015 р. у справі Хедквіст проти Швеції, зазначаючи, що Bitcoin є договірним платіжним засобом. Також існує позиція Європейського суду з прав людини, згідно з якою криптовалюта може розглядатися як об'єкт права власності, адже вона має економічну цінність та зачіпає фінансовий інтерес.

В Україні статус криптовалюти на даний час залишається невизначеним. Серед дослідників правової природи цього поняття існує плюралізм. Тому криптовалюту неможливо односпайно визнати ні грошовими коштами, ні валютою, ні платіжним засобом іншої країни, ні валютними цінностями, електронними грошима, цінними паперами, ні грошовим сурогатом. Тим не менше, враховуючи той факт, що Україна сьогодні входить у топ-5 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin (найпоширенішого виду криптовалюти), очевидно є необхідність належного законодавчого врегулювання відносин, пов'язаних із обігом криптовалют.

Станом на сьогодні маємо законопроекти №7183 від 06.10.2017 р. «Про обіг криптовалют в Україні» та законопроект №7183-1 від 10.10.2017 р. «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні». Втім, невідомо, чи положення, закріплені в них, знайдуть свій вияв в якості норм чинного українського законодавства, адже дані проекти піддаються критиці.

Національний банк України у своєму роз'ясненні щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin від 10.11.2014 р. порівняв віртуальну валюту/криптовалюту Bitcoin з грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства [2].

Враховуючи те, що криптовалюта не має матеріальної форми, вона не може належати ні до матеріальних благ, ані до речей у розумінні статті 179 Цивільного кодексу (ЦК) України.

Криптовалюти не належать до послуг, оскільки на відміну від них (стаття 901 ЦК України) не споживаються в процесі їх використання. Криптовалюти можуть кваліфікуватися як результати робіт лише у разі виконання певною особою за замовленням іншої особи певних робіт з видобування криптовалюти.

Варто також зазначити і те, що криптовалюту не слід ототожнювати з електронними грошима, адже між цими поняттями існують суттєві відмінності. Перш за все, криптовалюта не означає боргових зобов'язань її володільця, власника чи емітента, в системі криптовалют відсутній єдиний емісійний центр чи центральний адміністратор, також платежі в межах системи певної криптовалюти можуть здійснюватися абсолютно анонімно, що для платників та одержувачів криптовалюти означає повну відсутність контролю з боку будь-яких третіх осіб, в тому числі державних органів. Крім того, можливий процес створення нових видів криптовалют або збільшення обсягів криптовалюти в межах однієї системи, чого не зробиш в ході використання типових електронних грошей.

Немає достатніх підстав для кваліфікації криптовалюти як інформації (стаття 200 ЦК України), хоча відомості, що зберігаються всередині платіжної системи є інформацією (відомості про приналежність криптоодиниць, їх кількість, транзакції тощо), але криптоодиниці самі по собі не містять у собі інформації як окремого об'єкта цивільних прав.

Криптовалюти не є нематеріальними благами, до яких глава 15 ЦК України відносить результати інтелектуальної, творчої діяльності; інформацію та особисті немайнові блага. До особистих немайнових благ (життя, здоров'я, честь та гідність тощо) криптовалюти не можна віднести за визначенням.

Також криптовалюти не можна віднести до цінних паперів. Оскільки вони (незалежно від форми їх існування, документарної чи бездокументарної) посвідчують грошові або інші майнові права, а також визначають взаємовідносини емітента і власника цінного паперу (статті 194 ЦК України та 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»). Криптовалюти не посвідчують жодних майнових прав на будь-яке інше майно, а є цінністю самі по собі. Відчуження криптовалют їх емітентом не зумовлює правового зв'язку між емітентом і подальшими власниками криптовалюти.

Тому можемо стверджувати, що криптовалютам властиві функції, які притаманні традиційним грошам. Це підтверджується тим, що вони не пристосовані для будь-якого іншого використання, аніж в якості засобів обміну. На це звернув увагу Європейський суд справедливості у згаданій справі Хедквіст проти Швеції, зауваживши, що віртуальна валюта Bitcoin не має іншої мети, крім тієї, що вона використовується для оплати і приймається деякими операторами [4].

Існує декілька способів економічного використання криптовалюти. По-перше, це спосіб інвестування і об'єкт інвестування (інвестиційної діяльності). По-друге, це отримання прибутку з криптовалюти шляхом обміну на фіатні гроші (тип грошей або валюти, цінність яких походить не від власної вартості або гарантії обміну на золото або іншу валюту, а від державного наказу (fiat) використання їх як засобу платежу) через власні криптобіржі. Також способом може бути використання для розрахунку у тих чи інших цілях [1, с. 200].

З цього випливає, що за своєю природою криптовалюта дуже дотична до категорії «гроші», але попри це, офіційно отримати такий статус вона зможе лише після відповідного розпорядження уповноваженого державного органу.

Загалом, в аспекті українського криптовалютного простору використання такого сурогату залишається в «сірій зоні» (неформального сектору) економіки, а, отже, її власники позбавлені гарантованих державою способів правової охорони та захисту. Ні банківські, ні судові, ні правоохоронні органи не мають можливості отримати точну та перевірену інформацію щодо криптовалютних рахунків.

Отже, можемо підсумувати, що вироблення єдиного підходу до розуміння правової природи криптовалюти та належне законодавче регулювання цього питання в Україні має неабияке значення. Досягнення цих цілей у подальшому забезпечить можливість застосування відповідальності за фінансові ризики, пов'язані з обігом криптовалюти, а також належну охорону та захист як окремих громадян, так і державних та корпоративних інтересів.

Список використаних джерел

1. IT право. За заг. ред. проф. О. С. Яворської. Львів: Видавництво «Левада», 2017. 470 с.
2. Роз'яснення НБУ від 10.11.2014 щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>
3. European Central Bank. Virtual currency schemes. October. 2012. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en>
4. European Court of Justice. Reports of Cases. 22 October 2015 Case C-264/14. Skatteverket v David Hedqvist. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62014CJ0264>
5. Opinion of the European Central Bank CON/2016/49. European Central Bank. 12.10.2016. URL: https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/en_con_2016_49_f_sign

Школьніч Олександр
д.е.н., професор

Уманський національний університет садівництва

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРЯМОГО ПРОДАЖУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Нині, коли аграрний сектор економіки формує значну питому частку експорту країни, актуальною проблемою є забезпечення доступу первинних виробників до цільових глобальних ринків, диверсифікація каналів реалізації продовольства та збільшення питомої частки реалізації товарів з високою доданою вартістю. Наразі значна кількість сільськогосподарської продукції проходить тіньовими каналами розподілу, має сировинне призначення, що негативно впливає на фінансовий стан аграрних формувань та рівень податкових надходжень.

Економічні перетворення в аграрному секторі призвели до зміни ринкової сили підприємців. Наявність ринкової влади посередників призводить до заниження цін на продукцію сільськогосподарських виробників та утруднення доступу останніх до цільових маркетингових сегментів. Зокрема наприкінці першого десятиріччя XXI століття, порівняно з початком періоду реформування аграрного сектору, питома частка посередників у ціні м'ясної продукції зросла в 2-3 рази [2]. Подальше вдосконалення системи продовольчого маркетингу значною мірою визначається формуванням ефективної ринкової інфраструктури, розвитком контрактних форм реалізації продукції, налагодженням прогресивних форм кооперації, удосконаленням аграрної логістики.

Зменшенню рівня невизначеності та ризику, послабленню впливу торгових посередників, зниженню трансакційних витрат може сприяти розвиток електронної торгівлі в аграрній сфері. Електронну комерцію формують відносини, які мають на меті отримання прибутку і виникають в процесі набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників вказаних відносин виникають права та обов'язки майнового характеру [1].

При виборі методів реалізації виробник повинен вирішити, чи використовувати послуги звичайних посередників, чи безпосередньо реалізовувати продукцію за допомогою електронної комерції. Переваги прямого продажу за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних засобів особливо очевидні для сільськогосподарських продуктів, що можуть швидко втратити свої товарні властивості. При цьому окремі споживачі прагнуть знайти види продукції, які не реалізуються через звичайну мережу роздрібної торгівлі. В той час, як остання пропонує обмежений асортимент, через систему електронної комерції можна буде знайти багато різновидностей одного продукту за значно нижчими цінами.

Прагнення оволодіти методами електронної комерції в аграрній сфері можна пояснити такими чинниками [3]:

- підприємці шукають шляхи відновлення умов ринкової рівноваги;
- залучення інноваційних методів торгівлі сприяє ефективній організації галузевого ринку;
- електронна торгівля створює передумови для використання сприятливих ринкових можливостей та розвитку підприємництва.

Електронна торгівля має ряд переваг. Перш за все, шляхом особистого виконання функцій ринкових посередників та нівелювання трансакційних витрат виробники можуть економити товарно-матеріальні ресурси та отримувати більші обсяги грошових надходжень. Учасник електронної торгівлі отримує готівку безпосередньо після моменту продажу, а посередники можуть розтягувати розрахунки за продукцію на тривалий період. Електронна торгівля особливо важлива для невеликих підприємств та для підприємців-початківців, чий фінансові ресурси значною мірою обмежені. Не на всі канали реалізації за електронним продажем поширюються вимоги дотримання стандартів якості. Тому тут можна реалізувати продукти, що не можуть бути допущені в організовану торговельну мережу. У традиційних пунктах роздрібної торгівлі покупці орієнтуються на продукти за зовнішнім виглядом, однак у системі

електронного продажу споживачі можуть обирати сільськогосподарську продукцію за характеристиками унікальності та внутрішньої якості.

Значні розбіжності в якісних характеристиках продукції та невеликі обсяги часто є причинами відмови посередників від її закупівлі. Тому електронний маркетинг особливо придатний для малих підприємств, що можуть здійснювати реалізацію прямо з поля. Як безпосередній продавець, виробник стає активним ринковим агентом у системі маркетингу, змінюючи пасивну роль на активну ринкову позицію. У залежності від найменування та обсягів виробленої продукції, він може вирішувати питання розширення або звуження переліку потенційних ринків.

Електронний продаж дозволяє виробникам перевірити можливості перспективних товарів і отримати цінну зворотну інформацію від споживачів (інноваційні технології переробки сировини та приготування страв, порівняння стратегій конкурентів, характеристики купівельної спроможності клієнтів). Налагодження контактів зі споживачами за допомогою новітніх інформаційних технологій є сприятливою можливістю для оцінки перспектив розширення продажу певних видів продовольства, удосконалення методів бізнес-планування і забезпечує персоніфікацію підприємницької діяльності та завоювання прихильності покупців на цільових маркетингових сегментах.

Поряд з цим, для такої форми маркетингу характерний ряд недоліків. Електронна комерція вимагає досвіду, особливих умінь та навичок із боку торговця, наявності спеціального обладнання, урахування особливостей комерції в площинах B2B та B2C. Недостатній рівень довіри до цієї інноваційної технології комерції з боку споживачів зумовлює необхідність оволодіння навичками стратегічного підприємництва. Сільськогосподарський виробник повинен добре знати умови електронної торгівлі, володіти технологією продажу та ціноутворення, враховувати вимоги чинного законодавства. Додаткових витрат потребують заходи стимулювання збуту та розвитку інфраструктури електронної комерції.

Отже, за умов посилення ринкової влади посередників прямий продаж сільськогосподарської продукції із залученням електронної комерції є передумовою формування сталих конкурентних переваг для аграрних формувань. Серед чинників ризику слід вказати на недостатній досвід у налагодженні електронної торгівлі та відсутність довіри до цієї інноваційної форми комерції. Потребує вдосконалення інфраструктура системи електронної комерції в аграрному секторі економіки.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про електронну комерцію». Відомості Верховної Ради. 2015. № 45. Ст.410.
2. Діденко Н. І. Електронні торговельні майданчики як механізм збуту надлишків сільськогосподарської продукції особистих селянських господарств. Економіка АПК. 2013. №10. С. 43-49.
3. Mueller, R. A. E. (2001) E-Commerce and Entrepreneurship in Agricultural Markets. American Journal of Agricultural Economics. Vol. 83, No. 5. P. 1243–1249.

Ярошук Олексій

к. е. н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

БЛОКЧЕЙН В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасному світі під впливом тенденцій автоматизації усіх існуючих бізнес-процесів бухгалтерський облік зазнає суттєвих змін як в теоретичній, так і в практичній площинах. При цьому безпосередній вплив на швидкість і якість даних процесів чинить розвиток цифрових технологій. Проте методологія та інструментарій бухгалтерського обліку не завжди відповідають сучасним реаліям, в силу чого виникає ряд проблем, пов'язаних з впровадженням цифрових рішень.

В результаті ряду досліджень в сфері цифровізації бухгалтерського обліку були визначені два її напрями: технологія отримання, зберігання і передачі необхідної інформації адресатам в бухгалтерському обліку; методологія систематизації інформації.

Технологія отримання, зберігання і передачі інформації включає в себе використання сучасних інформаційних систем, пов'язаних зі створенням, функціонуванням та обслуговуванням баз даних в бухгалтерському обліку. На розвиток таких інформаційних систем безпосередньо впливають два основні фактори: інновації в технічній базі та обладнанні, що зумовлюють, у свою чергу, створення нових інформаційних потреб; інновації в автоматизованих інформаційних системах.

Суть методу бухгалтерського обліку полягає в розумінні та пізнанні його елементів, якими є документація, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, оцінка, калькуляція, баланс і звітність. Тому відносно методології бухгалтерського обліку доцільно говорити про застосування таких бухгалтерських технологій як: способи первинного спостереження, наприклад, документування, інвентаризація та інші; способи систематизації та впорядкування, наприклад, бухгалтерські рахунки, подвійний запис; способи вартісного виміру, наприклад, калькуляція, оцінка та інші; способи об'єднання інформації, наприклад, бухгалтерський баланс або бухгалтерська звітність.

Цифровізація бухгалтерського обліку сприяє тому, що будь-який аспект господарської діяльності вноситься в реєстр (базу даних) у вигляді комплексу реквізитів, серед яких фігурують реквізити рахунків, дебету і кредиту. Оскільки вони записані двійковим кодом, можливе використання більш ніж двох рахунків. У міру зростання числа реквізитів, наприклад, аналітичних рахунків, рахунків бухгалтерського обліку, управлінської та іншої інформації, весь інформаційний масив зручніше узагальнити, систематизувати та подавати для застосування у форматі, відмінному від того, який досягається при ручному внесення даних.

Одним з найбільш ефективних і робочих інструментів цифровізації бухгалтерського обліку може стати технологія блокчейн, яка в останні роки розвивається прискореними темпами. Технологія блокчейн уможливує зберігання даних про фінансові операції, юридичних зобов'язаннях, права власності, забезпечуючи повну прозорість і загальну доступність для ознайомлення, але при цьому надійно захищаючи від будь-якого підроблення, зламу. Все частіше в даний час окремі елементи даної технології застосовуються як на рівні держави, так і в окремих підприємствах. Зміст технології блокчейн полягає у вибудовуванні за певними правилами безперервної послідовності блоків. Кожен блок системи має пряий зв'язок з попереднім блоком, закріплений цифровим підписом.

Застосування блокчейна на нормативній основі в бухгалтерському обліку буде перспективним і ефективним напрямком. Технологія блокчейн має ряд переваг, найбільш широко застосовуються в галузі фінансів, таких як: відстежуваності фінансових операцій і трансакцій на сайті; збереження даних за допомогою постійної цифрового запису; доступ кожного учасника до актуальної копії бази даних; швидкість і надійність виконуваних операцій; захист операцій і користувачів завдяки децентралізації даних між серверами.

Бухгалтерський облік, поряд з фінансовим аналізом і фінансовим аудитом виступають одними з найбільш вдалих сфер впровадження технології блокчейн. Можна назвати такі особливості застосування даного інструменту.

Потрійний запис, а саме проведення реєстрації даних по кожній транзакції по дебету і кредиту організацій з третьої записом в державному або міжнародному реєстрі. Постійний доступ до фінансової звітності кожної зареєстрованої організації для регулюючих органів. Це дозволить продемонструвати фінансову прозорість діяльності юридичних осіб, постійний контроль, щоб уникнути помилок, зниження фінансових ризиків, зменшення витрат на отримання та перевірку документації та ін.

Цифровий аудит. Передбачає створення необхідних умов для проведення аудиту на кожному етапі створення продукції.

«Розумні» контракти. Використання електронного підпису дозволить скоротити часові та трудові витрати на виконання умов договорів. Також задіяні децентралізація договору, достовірності джерел даних, довіреності сторін, автоматизація платежів і інше.

Хмарне зберігання даних забезпечить безпечне зберігання всіх даних організації. Економія коштів на роботу центральних серверів.

Спрощення відображення руху активів всередині організації. Рух активів здійснюється у формі транзакції, що, в свою чергу, надає доступ до фінансової та управлінської інформації в режимі реального часу.

Використання транзакцій для проведення розрахунків з контрагентами організації. Використовувана система блоків в блокчейні дозволить формувати та списувати дебіторські і кредиторські заборгованості одночасно, при цьому не знадобиться кожного разу підтверджувати факт транзакції.

Спрощення процесу управління ресурсами. Завдяки безпечній реєстрації транзакцій спрощується весь процес управління ресурсами організації.

Виключення фактів корупції, розтрат і непідтверджених витрат. Усунення дії даних негативних факторів стане можливим завдяки повній прозорості інформації в режимі онлайн.

Переваги впровадження цифрового бухгалтерського обліку в організаціях домінують над супутніми їм проблемами, проте, слід усвідомлювати те, що знадобиться ряд істотних заходів, що сприяють переходу до повної цифровізації, які включають як підготовку кваліфікованих кадрів, так і впровадження самих інформаційно-комунікаційних технологій, в тому числі підготовку необхідного обладнання, ресурсів, інформаційної бази.

Позначимо основні проблеми, які пов'язані з впровадженням блокчейн-технологій в бухгалтерський облік, та вимагають внесення змін і коригувань в систему нормативно-правового регулювання, інформаційного забезпечення, кадрових змін.

1. Правові проблеми. Відсутність ряду нормативних актів у сфері регулювання бухгалтерського права, загальних правил і норм контролю облікових процесів, управління фінансовим обліком на державному рівні.

2. Проблеми навчання. Невідповідність окремих напрямків підготовки в галузі фінансового та бухгалтерського обліку вимогам сучасного інформаційного суспільства.

3. Кадрові проблеми. Відсутність або низький відсоток фахівців-фінансистів і бухгалтерів, компетентних у сфері цифрових технологій, які володіють мовами програмування і API.

4. Проблеми підтримки інвестицій. Наявність ризиків для інвесторів при розміщенні грошових коштів у розробки та управління систем менеджменту і обліку.

5. Проблеми сприйняття. Позиція окремих фахівців, пов'язана з протиставленням цифрового обліку в бізнесі і професії бухгалтера.

**СЕКЦІЯ 3.
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ**

**SECTION 3.
MODERN VECTORS OF ACCOUNTING
DEVELOPMENT, ANALYSIS AND CONTROL**

Бруханський Руслан
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПІДСИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

У сучасній фаховій науковій літературі поняття “стратегічний фінансовий облік” майже не застосовується, а основну увагу вчені приділяють розгляду понять “стратегічний облік” і “стратегічний управлінський облік”. Це пов’язано з тим, що у більшості випадків, розглядаючи систему стратегічного обліку, дослідники вводять до її складу як фінансовий, так і управлінський облік, як дві рівноправні його підсистеми.

Серед учених у сфері бухгалтерського обліку популярною була думка з приводу того, що фінансовий облік, як більш регламентована стандартами система, орієнтований на минуле, а управлінський облік – на майбутнє. Відповідно для побудови системи інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту більш доцільно використовувати систему управлінського обліку. Проте розвиток системи облікових стандартів у сучасних умовах дозволяє спростовувати дане твердження, оскільки значна кількість методологічних інструментів фінансового обліку передбачає використання бухгалтером прогнозних значень, особливо щодо визнання об’єктів обліку й облікової оцінки (визнання активів і зобов’язань, справедлива оцінка активів і зобов’язань тощо). У сфері фінансового обліку реалізація таких бухгалтерських компетенцій визнається професійним судженням бухгалтера. Відповідно, сьогодні бухгалтер із реєстратора господарських операцій поступово перетворюється на активного учасника процесу управління вартістю підприємства.

І хоча в системі облікових стандартів і відбувається рух до наближення до потреб стратегічного менеджменту (перехід від історичних до справедливих оцінок, перехід від достовірності до релевантності облікової інформації), однак цих змін не цілком достатньо для побудови повноцінної системи облікового забезпечення стратегічного менеджменту.

На відміну від традиційного фінансового обліку, стратегічний фінансовий облік виконує більш складну роль, оскільки він орієнтований не лише на фіксацію ретроспективних господарських операцій, застосування сталого методологічного інструментарію, узагальнення фінансових результатів діяльності підприємства. Цій системі властива більш комплексна роль, що полягає в моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства у необхідних для прийняття стратегічних рішень розрізах, розробці та формуванні облікових альтернатив для здійснення вибору і формулювання нової стратегії, обліковому відображенні процесу впровадження та реалізації існуючих стратегій, забезпеченні необхідною інформацією користувачів для моніторингу і контролю існуючих стратегій. До того ж на рівні підприємства має бути обраний відповідний методологічний інструментарій, який використовуватиметься для ідентифікації й трансформації даних про облікові об’єкти внутрішнього й зовнішнього середовищ на інформацію стратегічного характеру. Залежно від обраного інструментарію на виході із підсистеми стратегічного фінансового обліку буде одержано відповідний інформаційний продукт, який повністю задовольнятиме потреби стратегічного управління.

На нашу думку, дефініцію “підсистема стратегічного фінансового обліку” доцільно трактувати наступним чином – це облікова підсистема, яка забезпечує надання інформації про стратегічно значимі об’єкти обліку на основі використання інжинірингового інструментарію, забезпечуючи інформаційний супровід та підтримку реалізації стратегії підприємства. Підсистема стратегічного фінансового обліку

має бути побудована на основі принципів, які враховують особливості функціонування системи стратегічного менеджменту.

Науковці в більшості випадків пропонують принципи стратегічного обліку в широкому розумінні (С. Ф. Голов, С. Ф. Легенчук, З. В. Удалова) або принципи побудови стратегічної звітності (І. В. Алексєєва), що не завжди дозволяє їх застосувати при побудові підсистеми стратегічного фінансового обліку через інше функціональне призначення. На сьогодні існують лише поодинокі спроби виокремлення принципів стратегічного фінансового обліку.

Принципами побудови підсистеми стратегічного фінансового обліку слід вважати набір правил, які повинні враховуватись при її побудові, та дотримання яких дозволить сформувати облікову систему, здатну забезпечити виконання її призначення найбільш ефективним чином – інформаційне забезпечення планування, реалізації та контролю стратегії підприємства.

Враховуючи функціональну роль облікової системи в системі управління підприємством та особливості побудови сучасних систем стратегічного управління менеджменту, визначено такі принципи побудови підсистеми стратегічного фінансового обліку:

– принцип облікового взаємоузгодження внутрішніх і зовнішніх складових діяльності підприємства, які є об'єктами фінансового обліку. Облікова інформація буде релевантною для користувачів лише в тому випадку, якщо вона відобразить реальний стан внутрішнього та зовнішнього середовищ підприємства і взаємозв'язки, що існують між ними;

– принцип облікового відображення минулих і майбутніх фактів господарського життя, що дозволить забезпечити комплексну інформаційну підтримку аналізу і планування стратегії підприємства, її реалізації і контролю. Поєднання цих зрізів дозволить не лише забезпечити інформаційну підтримку аналізу і контролю реалізації стратегії, а й виступить інформаційною передумовою для формування стратегічних альтернатив і здійснення вибору серед них;

– принцип взаємозв'язку облікової інформації тактичного та стратегічного характеру, що передбачає ефективне поєднання тактично орієнтованої та стратегічно орієнтованої облікових систем для забезпечення одночасної інформаційної підтримки прийняття як тактичних, так і стратегічних управлінських рішень. Облікова інформація тактичного характеру покликана доповнювати (формувавшись у розрізі) інформацію стратегічного характеру, а остання також має враховувати можливість її використання для прийняття тактичних управлінських рішень;

– принцип відповідності бухгалтерських компетенцій стосується організаційних аспектів побудови підсистеми стратегічного фінансового обліку та передбачає здатність облікового персоналу (наявність професійних вмінь і навичок) для роботи у бухгалтерії стратегічного типу, що забезпечує надання інформації для прийняття стратегічних управлінських рішень;

– принцип відповідності облікового методологічного інструментарію типу і виду обраної підприємством стратегії. При побудові підсистеми стратегічного фінансового обліку мають бути обрані відповідні методи, які забезпечуватимуть одержання адекватного інформаційного продукту (форм і видів звітності), необхідного для аналізу та планування стратегії бізнесу, її реалізації та контролю на підприємстві;

– принцип відповідності облікового методологічного інструментарію методології побудови системи стратегічного менеджменту і прийняття стратегічних управлінських рішень. Залежно від обраного підходу до реалізації стратегічного менеджменту на підприємстві має бути відповідним чином побудована підсистема стратегічного фінансового обліку, яка забезпечуватиме менеджмент необхідною обліковою інформацією (рівень агрегованості, аналітичності і деталізації, рівень релевантності, рівень своєчасності тощо);

– принцип зворотного зв'язку та гнучкості. Підсистема стратегічного фінансового обліку має бути побудована таким чином, щоб за умови появи нових завдань з боку системи стратегічного менеджменту до її архітектури могли бути внесені необхідні корективи з метою підтримання рівня відповідності облікової інформації змістовним аспектам стратегічних завдань, що виконуються за її допомогою;

– принцип динамічної відповідності. Підсистема стратегічного фінансового обліку має функціонувати таким чином, щоб забезпечувати надання інформації про внутрішнє і зовнішнє

середовища підприємства з врахуванням динаміки змін, що відбуваються в них. Оскільки ряд підприємств у сучасних умовах функціонують у турбулентних середовищах, що характеризуються високою динамікою змін, до яких підприємства мають постійно адаптуватись, тому й облікова система має враховувати можливість існування різної динамічності таких змін і бути здатною до їх ідентифікації та генерування про них необхідної інформації стратегічного характеру.

Гринь Вікторія

к.е.н.

Запорізький національний університет

СТРАТЕГІЧНА КОМУНІКАЦІЙНА ПАРАДИГМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Для побудови теоретичних засад концепції стратегічних облікових комунікацій на основі застосування парадигмального методу Т.С. Куна необхідно забезпечити нівелювання недоліків, які притаманні пропозиціям вітчизняних вчених (М.В. Болдуєв, І.М. Боярко, О.П. Кундря-Висоцька, І.Б. Садовська та К.Є. Нагірська, В.Ф. Яценко), що займались виділенням стратегічних облікових парадигм. Це може бути забезпечено шляхом: 1) Чіткого обґрунтування назви нової облікової парадигми; 2) Забезпечення її деталізованого та ґрунтового змістовного наповнення; 3) Визначення її конкретного місця в існуючій системі бухгалтерських наукових знань.

В основу побудови стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку покладено наступні основоположні поняття (табл. 1).

Таблиця 1.

Основоположні поняття стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку

Назва поняття	Характеристика
Нормальна облікова наука з позиції стратегічного управління	Загальновизнані бухгалтерським науковим співтовариством наукові досягнення в частині теорії та методології обліку, які забезпечують розвиток та ефективне впровадження стратегічних облікових комунікацій на підприємстві
Наукове співтовариство	Сукупність дослідників в сфері бухгалтерського обліку і стратегічного управління, які мають однакові погляди щодо подальшого розвитку обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління підприємством
Наукова парадигма	Беззастережно прийнята науковим співтовариством модель наукової діяльності щодо формування обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління підприємством
Наукова революція	Процес переходу від традиційної управлінської облікової парадигми до стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку

Використання вищенаведених основоположних понять (табл. 1) в процесі здійснення наукових досліджень дозволить більш чітко сформулювати основні положення пропонованої автором концепції стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку, сприятиме розмежуванню її основних положень від інших наукових розробок в сфері обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління, а також забезпечуватиме наукову достовірність одержаних на їх основі положень, виходячи з їх відповідності сутності парадигмальної концепції Т.С. Куна.

Виходячи з проведеного аналізу стратегічних облікових парадигм, що виділялись вітчизняними та зарубіжними вченими, можна констатувати, що на сьогодні система наукових знань, що стосується обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління, перебуває на допарадигмальній стадії свого розвитку. Свідченням чого є існування значної кількості підходів щодо формування стратегічних облікових парадигм, їх змістовного наповнення, відсутності єдиних теоретичних засад, методів, принципів і цінностей, які використовувались би при її формуванні. Особливо виразною існуюча відмінність спостерігається стосовно методичного базису, що має бути покладений в основу такої парадигми за підходами різних авторів. Так, Дж.Х. Шанк, Дж.К. Шанк, В. Говіндараджан та Ш. Говіндараджан вважають, що це має бути теорія стратегічного управління витратами, М.В. Болдуєв, О.П. Кундря-Висоцька, І.Б. Садовська та К.Є. Нагірська – теорія бухгалтерського інжинірингу, І.М. Боярко – комбінований підхід.

Таким чином, на даному етапі розвитку існує набір альтернативних концепцій стосовно того, яким чином слід формувати теоретичні засади (парадигми) щодо формування та передачі інформації для прийняття стратегічних рішень внутрішнім та зовнішнім стейкхолдерам. Наявність значної кількості

подібних альтернатив, з одного боку, в цілому є свідченням наростання кризових явищ в обліковій науці, а з іншого – підкреслює актуальність даної наукової проблеми (головоломки – в термінології Т.С. Куна), для вирішення якої має бути сформований такий теоретичний конструкт як парадигма.

Для побудови єдиної парадигми в сфері наукових знань, що стосуються обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління, яка б забезпечувала взаємоузгодження інтересів всіх дослідників, які працюють в даній сфері, та сприяла б подальшому нормальному розвитку облікової науки в контексті розвитку системи стратегічного управління, необхідною є розробка стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку, яка має базуватись на положеннях теорії стратегічних облікових комунікацій. Виділення такої парадигми є прикладом побудови нового теоретичного конструкту, що доповнює чинну систему бухгалтерських наукових знань щодо обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління, і який має свої змістовні характеристики (мета формування, методологічна та інструментальна основа, практичне спрямування). Змістовне наповнення стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку розкривають її основні характеристики (табл. 2).

Таблиця 2.

Характеристики стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку

Назва	Характеристика
Мета формування	Побудова дієвих теоретико-методологічних засад для розкриття стратегічно-важливої інформації про підприємство для внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів, що забезпечує прийняття обґрунтованих стратегічних рішень
Методологічна основа	В основі парадигми покладено комунікаційний підхід, виходячи з якого елементи облікового процесу відповідають складовим комунікаційного процесу як межах підприємства, так і при його взаємодії з зовнішніми стейкхолдерами
Інструментальна основа	На підприємстві формується обліковий стратегічний інформаційний простір (джерела інформації, методи обробки, засоби комунікації) для здійснення ефективних стратегічних облікових комунікацій
Практичне спрямування	Забезпечення двостороннього діалогового зв'язку на основі побудови системи внутрішніх та зовнішніх облікових комунікацій

Розробка стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку (табл. 2) має забезпечити:

– об'єднання найбільш дієвих наукових результатів в сфері бухгалтерського обліку (основні наукові проблеми, шляхи їх вирішення тощо), що забезпечують підвищення ефективності прийняття стратегічних управлінських рішень, та їх визнання з боку наукового співтовариства;

– удосконалення існуючих теоретико-методологічних засад бухгалтерського обліку та аналізу як засобів інформаційної підтримки стратегічного управління через: кумулятивне накопичення наукових фактів, які підтверджують такі засади; поступове усунення концептуальних протиріч (наприклад, чи слід окремо виділяти підсистему стратегічного обліку?); більш чітке визначення предметної області досліджень (орієнтація на запити і потреби суб'єктів прийняття стратегічних рішень); формування нових наукових течій та напрямів досліджень (наприклад, стратегічний управлінський облік, стратегічний фінансовий облік тощо);

– формування загальних орієнтирів (правила і стандарти наукової практики) для представників наукового співтовариства щодо подальших наукових пошуків в напрямі обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління.

Подальший розвиток стратегічної комунікаційної парадигми бухгалтерського обліку має призвести до занесення її окремих положень до навчальної літератури та її визнання науковим співтовариством в якості основи для подальшого розвитку облікової практики на тих підприємствах, де існує потреба в побудові дієвої системи інформаційного забезпечення стратегічного управління.

Гуменюк Олена

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Складність управління підприємствами, зростання технологічного оснащення і загострення конкурентної боротьби пов'язані з появою для підприємств нових ризиків, що підвищує вимоги до якості управління. Ефективне керівництво підприємницької структурою в сучасних умовах неможливо без інформаційних технологій. Головним завданням сучасних інформаційних технологій аналізу є своєчасне надання достовірної, необхідної і достатньої інформації фахівцям, експертам і керівникам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. При цьому важливим питанням економічна безпека, яка пов'язана з економічною ефективністю функціонування суб'єктів господарювання, з економічною незалежністю, стабільністю та безпекою суспільства в цілому. Безпека держави і суспільства в цілому, з одного боку, і їх економічна безпека, з іншого, тісно пов'язані один з одним. Економічна безпека підприємства може бути гарантована лише за умови вжиття заходів, що забезпечують його захист від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Система обліково-інформаційного забезпечення стратегічного управління сучасного підприємства повинна регламентувати мету, сутність якої полягає в кінцевому підсумку у наданні інформаційного супроводу для прийняття управлінських рішень стратегічного характеру [1, с. 269].

Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає захищення життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що формується керівництвом і колективом підприємства шляхом реалізації заходів правового, економічного, організаційного, інжинірингового та соціально-психологічного напрямків. Головним у визначенні економічної безпеки підприємства є те, що:

- стан захищеності має динамічний характер;
- внутрішні загрози є не менш небезпечні, ніж зовнішні;
- система економічної безпеки підприємства повинна взаємодіяти на правовій основі з державною системою забезпечення безпеки.

На думку окремих авторів, економічна безпека підприємства визначається станом його економічних, матеріальних, інтелектуальних, організаційних, правових відносин і ресурсів, що детермінує конкурентоспроможність, ефективність всіх господарських процесів, науково-технічний і соціальний розвиток, фінансово-комерційний успіх [2, с. 40].

Виділяють окремі підходи до визначення економічної безпеки підприємства:

- економічна безпека підприємства є певним його станом, котрий характеризується: ефективним використанням ресурсів, стабільним функціонуванням, запобіганням загроз як зовнішнього, так і внутрішнього середовища і виконанням стратегічних цілей і завдань;

- наявність конкурентних переваг, обумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів і організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням;

- основою для забезпечення економічної безпеки підприємства слугує обліково-інформаційна система;

- стан захищеності його життєво важливих інтересів у фінансово-економічній, виробничо-господарській, технологічній сферах від різного роду загроз, в першу чергу, соціально-економічного плану, котрий настає завдяки застосуванню керівництвом і персоналом системи заходів правового, організаційного, соціально-економічного та інженерно-технічного характеру;

- інструментами забезпечення на підприємстві стану економічної безпеки є ефективний облік, аналіз і контроль інформаційно-аналітичної системи;

– стан підприємства, при якому забезпечується стабільність його функціонування, фінансова рівновага і регулярне отримання прибутку, можливість виконання поставлених цілей і завдань, здатність до подальшого розвитку і вдосконалення. Отже, економічна безпека підприємства передбачає стійкий безперервний розвиток, що досягається за допомогою використання всіх видів ресурсів і підприємницьких можливостей, при яких гарантується найбільш ефективно їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного і соціального розвитку та запобігання внутрішнім загрозам.

Основними завданнями економічної безпеки є:

- забезпечення економічної ефективності підприємства,
- обмеження зростання витрат і зростання кадрового потенціалу,
- формування ефективної структури фінансового планування і підвищення інвестиційної привабливості, нарощування обсягів реалізації продукції підприємства.

Ці завдання визначають стратегію економічної безпеки як формування і обґрунтування стратегічних пріоритетів, засобів і механізмів вирішення проблем. Економічна безпека підприємства ґрунтується на системному, ситуаційному, функціональному і процесному підходах до управління організацією.

Інструментами стратегічного характеру, що відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки підприємства є інвестиційний аналіз, стратегічний аналіз, стратегічне ціноутворення, аналіз життєвого циклу, побудова карт бізнеспроцесів, ABC-аналіз, SWOT-аналіз [3, с.78].

Аналітична та контрольна підсистеми обліково-аналітичної системи виконують важливу роль у забезпеченні стратегії економічної безпеки підприємства. це досягається при обробці облікової інформації з метою оцінки її повноти, достовірності, своєчасності, з метою подальшого аналізу для виявлення вузьких місць, а також прихованих резервів. Органічну єдність і взаємозв'язок всіх складових підсистем обліково-аналітичної системи підприємства дозволяють, з одного боку, приймати необхідні тактичні рішення в оперативному режимі, а з іншого – розробляти і коригувати стратегії розвитку підприємства на довгострокову перспективу з урахуванням економічної безпеки.

Рівень економічної безпеки підприємства є найважливішим показником економічної безпеки організації, під яким розуміється оцінка стану використання внутрішньо-організаційних ресурсів за критеріями рівня економічної безпеки підприємства. Для досягнення високого рівня економічної безпеки підприємство має здійснювати діяльність із забезпечення максимальної безпеки основних елементів своєї роботи.

Таким чином, сучасному інформаційному забезпеченню економічної безпеки підприємства властиві низка проблем, вирішення яких вимагає раціонального підходу з урахуванням міжнародних вимог. Організація інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства є складним багатогранним процесом, що передбачає комунікативні відносини між підрозділами, інформаційну систему, набір програмних продуктів, котрі забезпечують безпеку підприємства. Все це передбачає використання моделі стратегічного планування, в складі котрої буде формуватися економіко-фінансова стратегія, що передбачатиме синергетичний варіант розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. Інноваційна економіка. 2012. № 8. С. 267-270.
2. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Основні аспекти формування ефективної системи економічної безпеки підприємства. Економічний дискурс. 2017. № 2. С. 37–47.
3. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 74-82.

Завитій Ольга

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ КОШТІВ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ

Бюджетний контроль – це сукупність заходів, які проводять державні органи пов'язані з перевіркою законності, доцільності і ефективності утворення, розподілу і використання грошових фондів держави і місцевих органів самоврядування.

Бюджетний контроль залежно від часу проведення розподіляється на попередній, поточний і наступний.

Попередній бюджетний контроль здійснюється під час складання, розгляду і затвердження бюджетів різних рівнів, кошторисів доходів і видатків бюджетних установ, розрахунків для одержання бюджетних трансфертів, розробки і прийняття бюджетного і податкового законодавства. Він носить попереджувальний характер.

Поточний бюджетний контроль проводиться в ході виконання бюджету, кошторисів доходів і видатків протягом бюджетного року. Поточний бюджетний контроль здійснюється на основі первинних документів оперативного і бюджетно-бухгалтерського обліку і звітності.

Наступний контроль проводиться після закінчення бюджетного року або певного звітного періоду. При даному контролі на основі звітних бухгалтерських документів виявляють причини відхилень даних від планових, повноту і своєчасність надходження передбачених бюджетом коштів, цільове використання коштів та ін. Наступний бюджетний контроль тісно пов'язаний із попереднім.

Контроль за використанням бюджетних асигнувань – одна із складових бюджетного контролю.

Основне завдання такого контролю: досягти цільового, раціонального і ефективного використання бюджетних коштів. Зазначений контроль здійснюють, як органи державної влади та управління, так і спеціальні служби фінансового контролю.

Фінансові управління і відділи здійснюють контроль за цільовим використанням коштів, виділених із місцевих бюджетів.

До методів бюджетного контролю відносять: документальну і камеральну перевірки, економічний аналіз, ревізію, обстеження. Ревізія - найбільш розповсюджений метод бюджетного контролю; це система контрольних дій, які направлені на всебічну перевірку фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій, а також роботи фінансових органів щодо складання і виконання бюджету з метою встановлення законності проведених операцій, дотримання фінансової дисципліни, порядку і правил організації обліку, достовірності звітності.

Основними завданнями ревізії (перевірок) бюджетних установ є:

- додержання бюджетної дисципліни;
- перевірка правильності планування і використання бюджетних коштів;
- збереження грошових коштів і матеріальних цінностей;
- правильність ведення обліку і звітності;
- законність утворення та ефективність використання позабюджетних коштів.

Повна ревізія передбачає перевірку всіх сторін фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю. Часткові - перевіряють тільки окремі види господарських операцій або окремі напрямки діяльності підприємства, установи, організації. Тематичні – це перевірка однотипних установ, організацій по окремих спеціальних питаннях. Комплексні ревізії дозволяють глибше вивчити широке коло питань, які характеризують усі ланки і сторони господарської діяльності підприємства, організації та установи. При суцільній ревізії перевіряють усі документи, які характеризують фінансово-господарську діяльність, починаючи від останньої ревізії. При вибірковій перевіряються лише деякі документи або всі документи, але за певний проміжок часу. Якщо у процесі вибіркової ревізії

виявляються порушення фінансової дисципліни, то проводиться суцільна перевірка всіх документів, які відносяться до фінансової діяльності об'єктів, що ревізуються. Планові ревізії проводять у відповідності з планом контрольно-ревізійної роботи контролюючих органів. Позапланові – це ревізії, які проводять за спеціальними завданнями вищестоящих організацій або за вимогою органів суду і прокуратури. Додаткові ревізії проводять тоді, коли при проведенні першої ревізії не повністю встановлені факти порушень фінансово-господарської діяльності. Повторні ревізії проводять після планової, щоб перевірити, як підприємство чи установа усуває недоліки, відмічені в акті ревізії. Документальні ревізії полягають у тому, що всі господарські операції перевіряють по тих документах, які в бух обліку є основою для бухгалтерських записів. У процесі документальної ревізії перш за все перевіряються:

- наявність і достовірність первинних документів;
- правильність оформлення і своєчасність їх обліку;
- законність видатків, відповідність їх планам, ефективність використання.

Під час фактичної ревізії перевіряють фактичну наявність грошових коштів і матеріальних цінностей, вивчають фактичний пан об'єкта, який перевіряється, по їх наявності у натурі, їх відповідність даним бух обліку. Це - інвентаризація, експертна оцінка обсягів і якості виконаних робіт, обстеження.

Відповідно до статті 119 Бюджетного кодексу України нецільове використання бюджетних коштів, тобто витрачання їх на цілі, що не відповідають бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет, виділеним бюджетним асигнуванням чи кошторису, має наслідком зменшення асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на суму коштів, що витрачені не за цільовим призначенням, і притягнення відповідних посадових осіб до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності у порядку, визначеному законами України.

У разі нецільового використання бюджетних коштів, отриманих у вигляді субвенції, зазначені кошти підлягають обов'язковому поверненню до відповідного бюджету у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Список використаних джерел

1. Василенко Л.І., Бабич П.С. Місцеві фінанси та фінансова незалежність. Фінанси України. 2018. №8. С.112 – 117.
2. Все про бухгалтерський облік. 2013. № 8.
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку. Київ : ЦУП, 2007. 522 с.
4. Левицька, С.О. Окремі питання реформування бюджетного обліку: стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в держаному секторі. Бухгалтерський облік і аудит. 2018. № 6.
5. Лінник В.Г. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 380 с.
6. Панкевич Л. В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. Посібник. Львів : «Аверс», 2012. 316 с.
7. Фінанси. Бюджетна система України. С.О. Булгакова, Л.І. Василенко, Л.В. Єрмоленко, В.Т. Александров, С.М. Недбаєва. Том 1. Київ: НВП «АВТ», 2014.
8. Шара Є.Ю., Андрієнко О.М., Жидєєва Л.І. Бухгалтерський облік у бюджетних установах і організаціях. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 440 с.

Пуцентейло Петро

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ

В сучасних умовах діяльності суб'єктів господарювання процес управління вимагає комплексних рішень з використанням нових підходів до управління. Для розвитку підприємства в умовах постійно мінливого економічного середовища необхідно мати таку обліково-аналітичну систему, яка б забезпечувала ефективне управління, засноване на достовірному відображенні різних сторін фінансово-господарської діяльності підприємства. При цьому система бухгалтерського обліку об'єднує облікові і аналітичні операції в один процес. При цьому вдосконалюються як загальна методологія, так і нормативні положення обліку і аналізу для раціонального використання в єдиній обліково-аналітичній інформаційній системі. Безперервність цього процесу і використання його результатів в бізнесі необхідні при прийнятті управлінських рішень керівництвом підприємства.

Складність управління підприємствами, зростання технологічного оснащення і загострення конкурентної боротьби пов'язані з появою для підприємств нових ризиків, що підвищує вимоги до якості управління. Ефективне керівництво підприємницької структурою в сучасних умовах неможливо без інформаційних технологій. Головним завданням сучасних інформаційних технологій аналізу є своєчасне надання достовірної, необхідної і достатньої інформації фахівцям, експертам і керівникам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Від точності одержуваних у процесі аналізу результатів залежить правильність та адекватність прийняття управлінських рішень, тому застосування інформаційних технологій підвищує ефективність аналітичної роботи. Роль інформаційного ресурсу в управлінні підприємством полягає не тільки в інформаційній підтримці аналізу, але і в нових можливостях управління.

Саме тому однією з найважливіших управлінських завдань на підприємстві постає створення раціонально організованого потоку інформації. Особливо актуальною ця проблема є на рівні управління підприємствами. Найбільш відомою інформаційною системою, що забезпечує потреби керівництва, є управлінська обліково-аналітична система. Інформація, що отримується при використанні цієї системи, відображає можливості виробництва, з урахуванням фінансових можливостей суб'єкта господарювання. Формування обліково-аналітичної системи – це створення наскрізної економічної системи за допомогою відповідного довідково-інформаційного фонду на основі баз даних, що використовується для формування системи аналітичних показників-інструментів вироблення оперативних, тактичних і стратегічних управлінських рішень.

До основних джерел інформації аналізу на підприємстві належать дані оперативного, фінансового, управлінського та статистичного обліку.

Всі елементи бухгалтерського обліку пов'язані між собою і є єдиним цілим, тобто систему економічних показників, що характеризують умови та результати роботи підприємства за звітний період. Звітність є заключним елементом системи бухгалтерського обліку і аналізу. Відомості, що містяться в бухгалтерській звітності, мають комплексний характер, тому що відображають різні аспекти господарських операцій і явищ.

Інформація розрізняється також за характером і формою розміщення в ній відомостей. За цією ознакою всю вхідну інформацію можна розділити на три типи:

- облікова,
- позаоблікова
- нормативно-технічна.

Облікова інформація надається за стандартними формами, котрі регламентовані (бухгалтерська фінансова, податкова та статистична звітність) і розроблені безпосередньо на підприємстві (внутрішня управлінська звітність). До облікової інформації слід віднести:

– дані бухгалтерського обліку і звітності, дані податкового обліку та звітності; дані статистичного обліку та звітності;

– дані управлінського обліку та звітності (графіки і табличні матеріали про виробництво і реалізацію продукції; плани і бюджети, звіти про їх виконання; виробничі норми і нормативи).

До позаоблікових джерел слід віднести:

– матеріали різних перевірок – аудиторських та фінансових служб;

– пояснювальні та доповідні записки;

– ділове листування з партнерами, кредиторами;

– матеріали засобів масової інформації, аналітичні огляди;

– матеріали, отримані в результаті особистих контактів;

– фінансову інформацію, що міститься в прайс-листах, прейскурантах, довідниках.

Найважливіший аспект формування інформаційного забезпечення управління підприємством – створення єдиної інформаційної мережі, що забезпечує збір і обробку статистичної інформації, реальний інформаційний обмін по вертикалі і горизонталі. Інформаційне забезпечення є базою, на якій будується управлінська діяльність, під якою слід розглядати певну визначену сукупність інформаційного масиву. Ці відомості, котрі є зібраними, систематизованими і перетвореними в придатну для використання форму відіграють в управлінні виняткову роль. Від повноти інформаційної бази та достовірності інформаційного забезпечення залежать адекватна оцінка подій, що відбуваються і обґрунтованість планованих управлінських рішень. Щоб сформулювати висновки за результатами проведеного аналізу, обґрунтовувати на їх основі управлінські рішення, спрямовані на підвищення ефективності підприємницької та фінансовогосподарської діяльності підприємств, для фахівців вкрай важливо розробити адекватні заходи. Ці заходи повинні бути спрямовані на те, щоб:

– здійснювати збір, систематизацію та обробку інформації з теми дослідження;

– проводити пошук, аналіз і оцінку джерел інформації для проведення економічних розрахунків;

– використовувати сучасні прийоми і способи для вирішення економічних завдань;

– використовувати сучасні наукові методологічні та методичні розробки економістів при проведенні аналітичних заходів;

– розробляти напрямки з мобілізації невикористаних резервів, впровадження інноваційних технологій.

Отже, створення інформаційного забезпечення залежить від рівня взаємодії розробників і кінцевих користувачів аналітичної системи, забезпечення оптимальної індивідуалізації засобів інформаційно-аналітичного інструментарію керівного апарату з урахуванням класичних підходів прийняття рішень і культурного середовища менеджменту. Це передбачає формування новітньої інформаційної культури у роботі фахівців обліково-аналітичного напрямку діяльності.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

2. Єфименко Т.І., Жук В.М., Ловінська Л.Г. Інформація в антикризовому управлінні: глобальний аспект стандартизації обліку та фінансової звітності: монографія. Київ: ДНУ «Акад. фін. управління», 2015. 400 с.

3. Жук В. М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: інституціональний аспект: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 408 с.

Пушкарь Ірина
к.н.держ.упр., доцент
Діміянова Олександра
студентка
Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕТАПІВ ПОДАТКОВОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Податковий аналіз на підприємстві є інформаційною складовою та засадою для прийняття рішень, оскільки за економічною суттю аналіз є однією з функцій управління, що забезпечує прийняття рішень на підставі розуміння та сприйняття отриманої інформації.

Інформація проходить аналітичне опрацювання у процесі здійснення аналізу, під час якого порівнюють досягнуті результати з показниками за попередній період і з показниками інших підприємств, визначають фактори, які впливають на податкову стратегію підприємства, а також наявність негативних тенденцій на підприємстві.

Опрацювавши результати здійсненого аналізу, розраховують планові показники діяльності підприємства, плани податкових платежів, заходи щодо оптимізації оподаткування та ухвалюються необхідні управлінські рішення. Отже податковий аналіз на підприємстві тісно пов'язаний із податковим плануванням, тобто ефективність податкового планування визначається якістю проведеного аналізу.

Отримана в ході здійснення податкового аналізу інформація – є основною базою під час проведення контролю за виконанням податкового плану, визначенні відхилень фактичних показників від запланованих і встановленні причин таких відхилень. Саме на підставі аналізу підприємство може вчасно реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищах і здійснювати відповідні коригування відповідних показників.

До найважливіших функцій податкового аналізу належать: вивчення, оцінка та визначення резервів [1].

На першому етапі проведення аналізу розглядається динаміка податків та зборів за досліджуваний період. Також обчислюються базисні і ланцюгові темпи зростання платежів за кожною позицією, виявляються ті види податків, в динаміці яких відбулись значні зміни, визначаються фактори, що спричинили такі зміни податків та зборів.

Аналіз абсолютного податкового навантаження також передбачає виявлення платежів, що займають найбільшу частку в загальній сукупності податків, а також знаходження і оцінку найбільш значущих факторів впливу на динаміку і структуру податків та зборів.

Таким чином, часовий і просторовий аналіз податків та зборів, а також факторний аналіз податкових платежів в комплексі характеризують абсолютне податкове навантаження на підприємство.

Другий етап методики податкового аналізу передбачає оцінку відносного податкового навантаження на підприємство. При визначенні рівня відносного податкового навантаження слід використати систему розрахункових показників, так як податки і збори відрізняються за ознаками об'єкта оподаткування і джерелами сплати. Аналітичні коефіцієнти податкового навантаження показують як впливає система оподаткування на основні фінансово-економічні показники господарюючого суб'єкта: дохід (операційної, інвестиційної та фінансової діяльності), витрати діяльності, чистий прибуток, фінансовий стан, ділову та ринкову активність суб'єктів господарювання тощо. Для аналізу структури податків і зборів, сплачуваних підприємством, всі платежі групують за критерієм джерела сплати податку.

На третьому етапі здійснюється податковий аналіз, який охоплює оцінку заборгованості підприємства за податками і зборами в цілому та за структурою, а також розраховуються співвідношення сум заборгованості підприємства та обов'язкових платежів за роками і за тими видами платежів, де утворились найбільші суми заборгованості.

Знайдені в процесі аналізу тенденції розвитку окремих видів податків та зборів дають змогу виявити:

- податки, за якими склалась найбільша заборгованість;
- роки в які підприємство не змогло розрахуватись з бюджетом за обов'язковими платежами;
- ті види обов'язкових платежів, які викликають у платників найбільші труднощі зі сплатою;
- можливі чинники або причини, що викликають утворення заборгованостей за податками та зборами;

– причини порушення податкової дисципліни, тобто завершити факторний аналіз заборгованості.

На четвертому етапі проводиться аналіз можливостей ухилення від сплати податків, бо значна частина менеджерів займається пошуком можливості мінімізації податкового навантаження, враховуючи те, що суб'єкти господарювання не зацікавлені у сплаті податків, оскільки це зменшує їх фінансові ресурси,

Аналіз можливостей ухилення від сплати податків здійснюють за факторами:

- величини та корисності додаткового доходу, збереженого за рахунок недоплаченого (несплаченого) податку;
- вартість приховування доходів;
- вірогідність виявлення фактів приховування доходів і покарання;
- розмір штрафних санкцій;
- податкова етика [2].

Вибір оптимальної системи оподаткування є надзвичайно важливим моментом для усіх суб'єктів господарювання. При цьому простежується чітка залежність між податковими умовами, створеними державою, і системою оподаткування, на основі якої підприємство буде вести свою господарську діяльність. До факторів, що зумовлюють вибір тієї чи іншої системи оподаткування, належать: ставки за податками, зручність сплати податків та спрощеність схеми роботи зі своїми контрагентами, партнерами, клієнтами тощо [3].

Проведення комплексного податкового аналізу дозволяє провести аналіз сукупності податків і зборів, які сплачуються конкретним підприємством у різні роки, виявити найбільш значущі фактори, що викликали зміни в динаміці і структурі податкової сукупності, а також сформувати інформаційну податкову базу підприємства, що дозволить забезпечити функціонування ефективної і оптимальної системи податкової політики підприємства.

Список використаних джерел

1. Гринчук Ю.С. Податкове планування як складова податкового менеджменту. Інвестиції: практика та досвід. 2011. С. 48-50.
2. Легостаєва О.О., Матвейченко О.І. Впровадження ефективного податкового планування на підприємстві. Теорії мікро- макроекономіки : зб. нак. праць. Київ, 2011. С. 198-204.
3. Меліхова, Т.О. Удосконалення методів аналізу податкового навантаження господарської діяльності підприємств. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. Вип. 17. С. 19-25.

Радєва Ольга
к.е.н., доцент,
Діміянова Олександра
студентка

Запорізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ

Торгівля – є однією з найдавніших форм економічної діяльності. Оптова торгівля – це сфера підприємницької діяльності з придбання і реалізації товарів великими партіями підприємствам роздрібною торгівлі та іншим суб'єктам підприємницької діяльності [1].

Підприємства оптової торгівлі займають місце між виробництвом та роздрібною торгівлею. Їхня мета полягає перш за все у забезпеченні товарами споживачів від виробника.

Серед завдань оптових підприємств є забезпечення відвантаження покупцям товару необхідними їм партіями, які в подальшому сприятимуть:

- зниженню витрат на перевезення та обіг;
- своєчасному постачанню необхідними видами та кількостями товарів.

Для документального руху товарів на підприємстві оптової торгівлі використовують наступні первинні документи:

- при придбанні товарів на умовах розрахунку та обміну: накладна, товаротранспортна накладна, довіреність, доручення, рахунок фактура, податкова накладна, сертифікат якості;
- безкоштовне отримання: накладна, товаротранспортна накладна, сертифікат якості;
- надходження товарів як внесок до статутного капіталу: заява особи яка вносить ці товари, накладна, податкова накладна, сертифікат якості;
- оприбуткування лишків: акт інвентаризації [2].

Товари, які поступили на оптові склади, підтверджуються наступними документами:

1. Товарно-транспортною накладною, якщо була виявлена нестача – складається акт. За умови, що товари надійшли від залізниці – складається комерційний акт, або приймальний акт який є підставою для пред'явлення претензій постачальнику у випадку невідповідності.

2. У випадку коли товари на підприємство потрапляють без відповідних документів, тоді оформляється Акт приймання товарів без зазначеного рахунку постачальника.

3. Податкова накладна – документ, в якому вказуються реквізити, ставка та сума ПДВ, ціна на товар, загальна сума, що належить до оплати. Податкова накладна складається у двох примірниках, один для продавця, інший відповідно для покупця. Якщо податкова накладна виписується у паперовому вигляді, тоді продавець залишає собі копію, а покупцеві віддає оригінал [2].

Товари відносяться до запасів і є оборотними активами підприємства, оцінюються та відображаються в обліку відповідно до П(С)БО 9 «Запаси». Для того щоб придбаний товар було визнано активом, повинні бути дотримані наступні вимоги:

- використання таких товарів у майбутньому має принести певні економічні вигоди;
- вартість товарів має бути достовірно визначена.

Тобто, товар вважається активом, якщо існує можливість його реалізації в майбутньому.

Первісна вартість формується в залежить від того, яким чином товари надійшли на підприємство торгівлі. Найчастіше на підприємствах оптової торгівлі формою оплати виступають грошові кошти. Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» поняття собівартості придбаного товару може бути застосоване щодо товарів, придбаних за грошові кошти, і являє собою їх первісну вартість.

На підприємствах які займаються оптовою торгівлею облік ведеться на рахунок 28 «Товари». Цей рахунок призначений для обліку товарів, матеріалів які в подальшому будуть продані. За дебетом субрахунків 281-284 відображається збільшення придбаних товарів та їх вартості, за кредитом – зменшення вартості реалізованих товарів.

При списанні товарів в результаті вибуття використовується один із методів: метод оцінки за ідентифікованою собівартістю, оцінка за середньозваженою вартістю, метод ФІФО, ціна продажу.

Товари які надійшли на підприємство, але не відповідають стандартам та технічним умовам – відображаються на позабалансовому рахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідному зберіганні», і обліковуються за ціною яка вказана у документах постачальника або за справедливою вартістю, до моменту узгодження ціни із постачальником. Якщо є нестачі, невідповідність якості або пошкодження – товар при прийнятті відображається на субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей».

Для узагальнення інформації використовується Рахунок 70 «Доходи від реалізації», а саме субрахунок 702 «Дохід від реалізації товарів». По кредиту цього субрахунку відображається збільшення доходу від реалізації разом із сумою непрямих податків, зборів, обов'язкових платежів, які включені в ціну продажу, по дебету – належна сума непрямих податків, зборів, обов'язкових платежів, суми, отримувані підприємством на користь комітента, принципала, щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати», субрахунок 791 «Результат основної діяльності».

Для обліку витрат операційної діяльності підприємства торгівлі використовують наступні рахунки: 92 «Адміністративні витрати»; 93 «Витрати на збут»; 94 «Інші витрати операційної діяльності». Для узагальнення інформації про собівартість реалізованих товарів передбачений рахунок 90 «Собівартість реалізації», субрахунок 902 «Собівартість реалізованих товарів» [3].

Можна зробити висновок, що питанню обліку в оптовій торгівлі, приділяється велика увага як в теорії, так і на практиці. Для того, щоб покращити облік на підприємствах оптової торгівлі, потрібно, щоб кожне підприємство у своїй діяльності використовувало відповідні програми, для максимального автоматизування процесу обліку товарів. Також не менш важливим фактором виступає якісне забезпечення інформацією, на основі якої можна буде приймати управлінські рішення, розширювати споживчий ринок не тільки між суб'єктами регіонального рівня, але і на рівні світового ринку, який дозволить отримувати більший прибуток від основної діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Скрипник М. Є. Організація стратегічного обліку в умовах інноваційної діяльності. Економіка та суспільство. Мукачево: Випуск 3, 2016. С. 542-548
2. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2004. С. 233
3. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (Дата звернення 11.10.2020)

Свирида Ольга

викладач кафедри обліку і оподаткування

Беженар Катерина

студентка

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний

соціально-економічний коледж

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ЯК СКЛADOVA ЧАСТИНА ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для прийняття будь – якого управлінського рішення необхідна повна та достовірна інформація, яка є основою для його обґрунтування. Згідно зі ст. 10 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності установи зобов’язані проводити інвентаризацію активів і зобов’язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка [1].

Поняття інвентаризації було відоме ще в Давньому Єгипті, Китаї, Давній Греції, Давньому Римі. Питанню інвентаризації в своїх працях приділяли увагу такі вчені, як Лука Пачолі, Доменіко Манчині, Ян Імпін, Вольфганг Швайкер-старший, Валентин Менгер та інші. Інвентаризація того часу носила дискретний характер і проводилась працівниками обліку, які визначали залишок запасів в натурі і не мали уявлення про обліковий залишок.

Найбільш вагомий внесок у розвиток теорії інвентаризації за останні роки зробили В.Д. Андреев, І.А. Белобжецький, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Й.Я. Даньків, Л.М. Крамаровський, Н.В. Кужельний, В.М. Мурашко, П.П. Німчинов, В.Ф. Палій, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, Н.В. Чебанова, О.А. Шпіг, М.Я. Штейнман та інші. Дослідження цих авторів охоплюють окремі питання теорії і практики інвентаризації. На кожному історичному етапі інвентаризація набуває нового значення, переглядається та уточнюється [3, с.736].

Інвентаризація – це зіставлення облікових даних про майно установи, незалежно від його місцезнаходження, а також про всі види фінансових зобов’язань з фактичною їх наявністю.

Інвентаризації притаманний комплекс наступних господарсько-правових ознак: наявність розпорядчого документу, здійснення дій колегіальним органом, виявлення кількісних і якісних характеристик об’єкту, реєстрація та оцінка фактів, нормативно-правове регулювання, бухгалтерська обробка документів, узагальнення та реалізація результатів, прийняття рішень.

Згідно з Положенням про інвентаризацію активів та зобов’язань інвентаризація проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. Під час інвентаризації активів і зобов’язань перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан, відповідність критеріям визнання і оцінка. При цьому забезпечуються:

– виявлення фактичної наявності активів та перевірка повноти відображення зобов’язань, коштів цільового фінансування, витрат майбутніх періодів;

– устанавлення лишку або нестачі активів шляхом зіставлення фактичної їх наявності з даними бухгалтерського обліку;

– виявлення активів, які частково втратили свою первісну якість та споживчу властивість, застарілих, а також матеріальних та нематеріальних активів, що не використовуються, невикористаних сум забезпечення;

– виявлення активів і зобов’язань, які не відповідають критеріям визнання [5, с.397].

Об’єктами інвентаризації можуть бути: основні засоби, нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, запаси, готівка, грошові кошти та їх еквіваленти, бланки документів суворої звітності, дебіторська та кредиторська заборгованість, витрати і доходи майбутніх періодів, забезпечення та резерви.

Суб’єктами інвентаризації є носії прав та зобов’язань - державні інститути, структури та підрозділи, - що відповідно до законодавства мають право контролювати діяльність, а також власники

та керівники підприємств. Суб'єкт інвентаризаційного процесу делегує свої повноваження інвентаризаційній комісії, яка стосовно суб'єкта є виконавчим або колективним органом.

Для проведення інвентаризації розпорядчим документом керівника установи створюється інвентаризаційна комісія, яка складається з представників апарату управління установи, бухгалтерської служби (представників аудиторської фірми, централізованої бухгалтерії, суб'єкта підприємницької діяльності — фізичної особи, яка здійснює ведення бухгалтерського обліку на підприємстві на договірних засадах) та досвідчених працівників підприємства, які знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік (інженери, технологи, механіки, виконавці робіт, товарознавці, економісти, бухгалтери) [5, с.436].

Наявність активів при інвентаризації визначається шляхом обов'язкового підрахунку, зважування, обміру, який проводяться у порядку розміщення активів у приміщенні, де вони зберігаються.

Відомості про результати проведеної інвентаризації оформлюються за формами документів, які наведені у Наказі Міністерства фінансів України "Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації" від 17.06.15 № 572.

Результати інвентаризації на підставі затвердженого протоколу інвентаризаційної комісії відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності того звітного періоду, у якому закінчена інвентаризація.

В методологічному аспекті вкрай важливим є визначення принципів організації і проведення інвентаризації. Загальновизнаними є наступні: раптовість, співставленість, плановість, своєчасність, точність, об'єктивність, безперервність, повнота охоплення об'єктів, ефективність, оперативність, економічність, гласність, юридичного значення результатів інвентаризації, оцінки результатів, матеріальної відповідальності, обов'язковість, доцільність.

Наведені принципи відображають основні тези, найважливіші ідеї, що формують базу для інвентаризаційної роботи. Їх роль і значення слід розглядати комплексно, враховуючи щільний взаємозв'язок та взаємобумовленість охоплених ними фактів. Лише дотримання всієї сукупності принципів при організації і проведенні інвентаризації гарантує її якість та результативність.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>;
2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затв. наказом Мінфіну від 02.09.2014 № 879. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> ;
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в бюджетних установах. Житомир : ПП «Рута», 2004. 448 с.
4. Інвентаризація-2018: оформлюємо результати проведення // [Електронний ресурс]. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ011200
5. Лень В.С. Облік у бюджетних установах. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 560 с.

Сук Петро

д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України
“Ніжинський агротехнічний інститут”
м. Ніжин

МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Основні засоби, що приймають участь у процесі виробництва, частинами переносять свою вартість на новостворюваний продукт. Для рівномірного розподілу вартості необоротних активів використовують амортизацію. Існують різні методи нарахування амортизації.

В Україні відповідно до П(С)БО 7 “Основні засоби” підприємство може застосовувати один із п’яти методів нарахування амортизації необоротних активів: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискорене зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий [1].

МСБО 16 “Основні засоби” визначено три методи нарахування амортизації необоротних активів: прямолінійний, зменшення залишку, суми одиниць продукції [2]. Відповідно до цього стандарту підприємства можуть обрати будь-який метод зменшення залишку. На практиці використовують 125%, 150%, 175% і 200% методи [3; 4; 5].

В Росії згідно п. 18 ПБО 6/01 “Облік основних засобів” передбачено чотири способи нарахування амортизації: лінійний; зменшеного залишку; списання вартості за сумою чисел років строку корисного використання; списання вартості пропорційно обсягу продукції (робіт). В Росії для амортизації за способом зменшеного залишку підприємство може обрати будь-яку ставку (коефіцієнт), але не більше 3 (тобто 300 % включно) [6]. На практиці в Росії набули використання методи зменшення залишкової вартості 180%, 230%, 250% і 300% [7; 8; 9].

Таким чином, в світовій практиці відомі такі методи нарахування амортизації необоротних активів:

1. Прямолінійний;
2. Зменшення залишкової вартості;
3. Метод 125% зменшення залишкової вартості;
4. Метод 150% зменшення залишкової вартості;
5. Метод 175% зменшення залишкової вартості;
6. Метод 180% зменшення залишкової вартості;
7. Метод 200% зменшення залишкової вартості. В Україні він має назву метод прискореного зменшення залишкової вартості;
8. Метод 230 % зменшення залишкової вартості;
9. Метод 250% зменшення залишкової вартості;
10. Метод 300% зменшення залишкової вартості.
11. Кумулятивний (згідно МСБО 16 “Основні засоби” він називається метод суми числа років, а в Росії він має назву спосіб списання вартості за сумою чисел років строку корисного використання). Його також називають прямим кумулятивним методом [10];
12. Обернений кумулятивний метод [10];
13. Метод суми одиниць продукції. В Україні він має назву виробничий, а в Росії – спосіб списання вартості пропорційно обсягу продукції (робіт);
14. Метод годин роботи. Метод суми одиниць продукції і метод годин роботи можна розглядати як види виробничого методу. Причому, амортизація за методом суми одиниць продукції розраховується залежно від обсягу виготовленої продукції, а за методом годин роботи залежно від кількості відпрацьованих годин;
15. Метод вибуття (retirement method) [11];

16. Метод заміщення (replacement method) [11];
17. Метод переоцінки (revaluation depreciation method) [12];
18. Метод на основі доходу (revenue-based amortisation method).
19. Метод норми амортизації (або нормативної амортизації);
20. Метод дигресивної норми амортизації [13];
21. Метод прогресивної норми амортизації.

Для амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів в Україні передбачено два методи: 1) нарахування амортизації здійснюється в розмірі 50% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію, а решту 50 % вартості – при списанні об'єктів; 2) нарахування амортизації здійснюється в розмірі 100% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію [1].

Метод нарахування амортизації в розмірі 100% вартості об'єктів при видачі їх в експлуатацію по малоцінних необоротних матеріальних активах відповідає методу нарахування амортизації заміщення.

Отже, в міжнародній практиці існують різні методи нарахування амортизації необоротних активів. Якщо в фінансовому обліку і для нарахування податків підприємство використовує методи амортизації, встановлені законодавством, то в управлінському обліку можна обрати будь-який метод, виходячи із своїх потреб.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р. № 92, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби”. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text.
3. <https://www.accountingcoach.com/terms/D/declining-balance-method-of-depreciation>.
4. <https://smallbusiness.chron.com/gaap-declining-balance-method-55759.html>.
5. <https://docs.microsoft.com/en-us/dynamics365/finance/fixed-assets/175-percent-reducing-balance-depreciation>.
6. Положення по бухгалтерському обліку 6/01 “Облік основних засобів”, затверджено наказом Міністерства фінансів Російської Федерації 30 березня 2001 р. № 26н, зареєстровано в Міністерстві юстиції Російської Федерації 28 квітня 2001 р. № 2689. – Режим доступу : <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=199487&fld=134&dst=100011,0&rnd=0.7550347104001115#04149534261205524>.
7. <https://obd2bluetooth.ru/sposob-umenshaemogo-ostatka/>.
8. <https://spmag.ru/articles/metod-umenshaemogo-ostatka-nachisleniya-amortizatsii-formula>.
9. Про внесення змін до положення з бухгалтерського обліку “Облік основних засобів” 6/01, затверджено наказом Міністерства фінансів Російської Федерації 12 грудня 2005 р. № 147н, зареєстровано в Міністерстві юстиції Російської Федерації 16 січня 2006 р. № 7361. – Режим доступу : <https://normativ.kontur.ru/document?moduleId=1&documentId=88406>.
10. Інструкція про порядок нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів, затверджена Постановою Міністерства економіки Республіки Білорусь, Міністерства фінансів Республіки Білорусь та Міністерства архітектури і будівництва Республіки Білорусь від 27 лютого 2009 р. №37 / 18/6. – Режим доступу : <https://studopedia.info/5-62682.html>.
11. <https://www.wiley.com/college/kieso/0471363049/dt/studenttool/expanded/appendix11.htm>.
12. Вуд Ф. Бухгалтерский учёт для предпринимателей / Ф. Вуд. – 5-е издание, часть 3. – М.: Аскери Информайшн Лтд., 1993. – 341 с.
13. https://vuzlit.ru/2041125/metod_digressivnoy_normy_amortizatsii.

**СЕКЦІЯ 4.
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
ОПОДАТКУВАННЯ, ФІНАНСІВ, БАНКІВ ТА
СТРАХУВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА
МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ**

**SECTION 4.
MODERN VECTORS OF TAXATION,
FINANCE, BANKS AND INSURANCE:
NATIONAL AND INTERNATIONAL
DIMENSIONS**

Glonti Vladimer

Doctor of Economics, Professor,
Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia

Trinchuk Viktor

Ph.D., Associate Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv

ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ СОВРЕМЕННОЙ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ

Основная цель современной пенсионной системы – обеспечить средства к существованию пожилым людям, инвалидам и в случае смерти члена семьи, осуществляющего уход. Для нас это означает следующее:

– баланс потребления между этапами жизни. Выход на пенсию позволяет сместить потребление с младшего возраста на пожилой, чтобы сбалансировать возможности потребления между трудоспособным и пенсионным возрастом. Одним из показателей этой цели является коэффициент замещения пенсии, то есть размер пенсии по отношению к предпенсионному заработку [1];

– страховая защита. Пенсионное обеспечение, основанное на индивидуальных сбережениях, означает, что человек либо рискует прожить дольше [2], чем его пенсионные сбережения, либо использует очень мало из оставшегося возраста. Страхование или разделение рисков обеспечивает защиту людей от угроз для жизни [3]. Обеспечение баланса между потреблением и страховой защитой важно не только для человека, но и для семьи [4]. Пенсионные системы часто включают пособия для застрахованных лиц с несовершеннолетними детьми и необязательные или обязательные пенсионные пособия для вдов. Пенсионная система может также включать страхование по инвалидности;

– снижение уровня бедности. Предусмотренные схемы могут охватывать всех пожилых людей или только тех, кто имеет пенсионные взносы;

– перераспределение доходов. Пенсионные системы могут перераспределять доход за жизненный цикл и дополнять роль прогрессивного налогообложения годового дохода. Перераспределение доходов жизненного цикла может быть осуществлено путем выплаты более высокого процента пенсии малообеспеченным людям по сравнению с их предыдущим доходом (по более высокой ставке). Доход также можно распределять по принципу семейной, например, выплачивая больше пенсий парам, чем одному человеку, даже если оба домохозяйства платят одинаковый пенсионный взнос;

– перераспределение между поколениями. Пенсионные системы также могут распределять доход между поколениями. Например, это может уменьшить или увеличить выгоды нынешнего поколения. Такая политика требует от будущих поколений платить более высокие сборы или получать меньшие пенсии. Это означает передачу доходов от молодого поколения родителям [5];

– вторичные цели. Помимо вышеперечисленных приоритетов пенсионная политика может иметь второстепенные цели. Это может иметь место, например, при содействии экономическому росту и занятости. Хотя второстепенные цели важны, они не указаны в качестве приоритетных в пенсионной системе [6];

– финансовая устойчивость пенсионной системы необходима, но более полезно рассматривать ее как ограничение пенсионной политики. Устойчивое развитие – это не самоцель, это необходимо для достижения приоритетов. Неустойчивая система не может эффективно сбалансировать потребление, обеспечить страховую защиту и сократить бедность [7].

В этом определении целей пенсионной системы нет прямой ссылки на гендерные и социально-экономические группы. Однако цели перераспределения доходов и сокращения бедности также охватывают эту перспективу, потому что перераспределение и сокращение бедности затрагивают разные слои населения.

Список використаних джерел

1. Мальований М.І. Фінансові аспекти функціонування системи соціального захисту населення в Україні. СПД Сочінський, 2016. 496 с.
2. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.
3. Trynchuk, V., Khovrak, I., Dankiewicz, R., Ostrowska-Dankiewicz, A., Chushak-Holoborodko, A. The role of universities in disseminating the social responsibility practices of insurance companies. *Problems and Perspectives in Management*, 2019. 17(2). 449-461.
4. Klapkiv Y., Vovk V., Klapkiv L. Comparative Analysis of the Health Care Institutions' Competitiveness Level. *Montenegrin Journal of Economics*, Vol. 16, No. 3, 2020, 65-78.
5. Klapkiv Y., Dluhopolska T. Changes in the Tertiary Education System in Pandemic Times: Comparison of Ukrainian and Polish Universities. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 2020, 12(1Sup2), 86-91.
6. Dluhopolskyi O., Zatonatska T., Lvova I., Klapkiv Y. Regulations for Returning Labour Migrants to Ukraine: International Background and National Limitations. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*. 2019. No 22(3). P. 45 – 64.
7. Ротова Т., Тринчук В. Культура страхування Страхова справа, 2004. № 4. 28-30.

Klapkiv Lyubov

Dr.

Maria Curie Skłodowska
University w Lubline (Poland);

КІБЕР-РИЗИК В АСПЕКТІ МОЖЛИВОСТЕЙ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Інформаційні технології та комунікаційні можливості покращили ефективність та функціональність сучасної інфраструктури. Однак вони також призводять до підвищеного ризику, пов'язаного з кібер-системами, які зараз є вкрай важливими для безпечної та безперервної роботи. Кіберстрахування в даний час доступне, але обмежене передусім із позиції менеджменту ризиків.

Втрати кібер можуть бути пов'язані з відповідальністю за втрату, передачу даних клієнта, пошкодження майна та крадіжки (наприклад, аварії, спричинені втручанням в автоматизовані системи) [1], пошкодження даних (наприклад, злом систем управління), втрата доходу внаслідок відключень та відмов, псування веб-сайтів та вимагання в Інтернеті [2]. Кібератаки можуть бути ініційовані хакерами, злочинними організаціями та іншими компаніями чи організаціями, терористами, зловмисними інсайдерами та підрядниками, що обумовлено браком соціальної відповідальності в суспільстві [3].

Існує чотири основних шари кіберсистем, кожен з яких знаходиться в ризик кібератаки. Перший – це перцептивний шар, який пов'язує кібер-світ та фізичний за допомогою таких компонентів, як бездротові датчики та GPS. Другий – це мережеві системи, які передають інформацію (наприклад, супутникові мережі та Інтернет-мережа мобільного зв'язку).

Третій – це системи підтримки, такі як хмарні рішення та інтелектуальні обчислення, а четвертий – прикладний рівень, який пов'язує користувачів та фізичний світ з кібер-системами (інтелектуальне транспортування та моніторинг навколишнього середовища [4]).

Можна виокремити ряд стратегій щодо пом'якшення цих збитків, які можуть включати методи проектування, що вдосконалюють архітектуру та діяльність системи, або операційні методи, що включають зміни в ділових операціях. Окремі підходи до управління кіберризиком включають контрзаходи, такі як програмне забезпечення, вдосконалення системи безпеки та інвестиції в кіберробочу силу. Заходи захисту, такі як брандмауери, шифрування програмного забезпечення, виявлення вірусів та систематизація систем, також використовуються для зменшення кібер-ризиків. Переваги цих захисних заходів у безпеці повинні бути збалансовані з пов'язаними витратами та втратами продуктивності [5].

Сучасні можливості репрезентовані ринком страхових послуг щодо кібер-ризиків, як правило, включають страхування відповідальності, покривають можливі штрафи, та в першу чергу призначені для покриття збитків, пов'язаних із порушенням захисту даних. Нові або майбутні продукти повинні мати цілісне страхове покриття операцій, збоїв у системі, перебоїв у діяльності чи зривів ланцюгів постачання [6].

На додаток до передачі ризику бажаним партнерам, переваги кіберстрахування включають стимулювання інвестицій в IT-безпеку та підвищення загальної IT-безпеки, оскільки зі збільшенням кіберстрахування найкращі практики та стандарти поширюються по економіці [7].

Однак ринок кіберстрахування є відносно новим. Визначення розміру страхових премії – ключове питання для розвитку та є особливо складним через відсутність актуарних даних за минулі події та відсутність нормативних стандартів [8]. Деякі кіберризики не можуть бути кількісно вимірюваними, а отже, застраховані. Можливість моделювання кіберризиків в даний час обмежена, але покращиться істотно, оскільки накопичується та обмінюється більшою кількістю даних. Крім того, у кіберстрахувальних продуктів відсутні чіткі тригери збитків та об'єктивне визначення можливих розмірів збитків.

Окрім питань, що стосуються кількісної оцінки ризику, існують концептуальні проблеми навколо корельованого ризику та відсутності перестраховування. Також традиційні питання страхового ринку стосуються кіберстрахування, включаючи моральний ризик та несприятливий відбір, спричинений

асиметрією інформації. Наприклад, існує моральний ризик, пов'язаний з компаніями, які можуть не відчувати потреби в поліпшенні кібербезпеки, якщо вони застраховані [9]. Інші проблеми, пов'язані з кіберстрахуванням, включають відсутність законодавчої бази, невизначеність відповідальності та відсутність кіберстандартів.

Розуміння передбачуваних ймовірностей та наслідків кібератак, а також досвіду та сприйняття заходів щодо пом'якшення наслідків та страхових потреб може полегшити розробку стратегій подолання цих упереджень та покращити готовність ринку страхових послуг до надання якісного покриття та формування продуктів кіберстрахування, які відповідають сучасним потребам.

Список використаних джерел

1. Szymańska A., Klapkiv J. Impact of the e-commerce on distribution channels of insurance services. Proceedings of the 10th International Conference on Applied Economics Contemporary Issues in Economy: Finance. Olsztyn: Institute of Economic Research. 2019. P.171-180.
2. Klapkiv Y., Klapkiv J. Technological Innovations in the Insurance Industry. Rozprawy Ubezpieczeniowe, nr 26 (4), 2017. s. 67-78
3. Trynchuk, V., Khovrak, I., Dankiewicz, R., Ostrowska-Dankiewicz, A., Chushak-Holoborodko, A. The role of universities in disseminating the social responsibility practices of insurance companies. Problems and Perspectives in Management, 2019. 17(2). с.449-461.
4. Klapkiv L., Klapkiv Y. Methods for the identification of cyber risks: an analysis based on patent data CBU International Conference Proceedings Vol 6, 2018. p. 241-246'
5. Клапків Ю., Мелих О. Трансформація діджиталізації ринку фінансових та страхових послуг. Review of transport economics and management, 2019. № 2(18). С.83-89.
6. Łyskawa, K.; Kędra, A.; Klapkiv, L.; Klapkiv, J.. Digitalization in insurance companies International Scientific Conference Contemporary Issues In Business, Management And Economics Engineering 2019, 842- 852.
7. Tonn, G., Kesan, J.P., Zhang, L., Czajkowski, J., Cyber risk and insurance for transportation infrastructure. Transport Policy. 2019. 1-16
8. Klapkiv Y., Klapkiv L., Zarudna N Online distribution of insurance of civil liability of owners of vehicles, the experience of Poland, opportunities of Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, Vol. 4, No. 1, 2018.- pp.195-201.
9. Trynchuk V. Management of visual communications in insurance companies (on the example of using icons in logos). Problems and Perspectives in Management, 2017. 15 (2-2). 319-331.

Бурденюк Світлана,
викладач економічних дисциплін,
ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж харчової
промисловості НУХТ»,
Подільський спеціальний
навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж

РОЛЬ СИСТЕМИ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ПЕНСІЙНОЇ МОДЕЛІ УКРАЇНИ

Пенсійна система є важливим елементом фінансової системи будь-якої розвинутої держави, від якої залежить як добробут громадян, так і ефективність функціонування економіки. Головна інтегративна роль пенсійної системи – це реалізація у повному обсязі загальнодержавних інтересів у сфері соціального захисту.

Сучасна пенсійна модель України має довести розміри всіх видів пенсійного забезпечення до міжнародно-визнаних стандартів; забезпечити мінімальні рівні державних пенсійних гарантій; підвищити зацікавленість і особисту участь застрахованих осіб у формуванні пенсійних прав; забезпечити довгострокову збалансованість і стійкість пенсійної системи. [3, с. 101].

Пенсійна система України складається з трьох рівнів:

1-й рівень – солідарна система, створена для забезпечення базових потреб пенсіонерів та соціального захисту кожного громадянина;

2-й рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, якою передбачається створення додаткових коштів для майбутніх пенсіонерів шляхом обов'язкової сплати внесків на індивідуальні пенсійні рахунки та їх інвестування;

3-й рівень – добровільне недержавне пенсійне забезпечення, завдяки якому кожен бажачий може накопичити додаткові пенсійні кошти для себе, своїх близьких або працівників свого підприємства.

На сьогодні в Україні функціонують лише перший і третій рівні, саме солідарна система покриває 99 % виплат. Україна є однією із найбільш швидко старіючих країн світу, і, як наслідок, частка пенсіонерів стрімко зростає, пенсійний внесок є одним із найбільших у світі, а пенсійні виплати – одними із найнижчих в Європі, відсутність кардинальних непопулярних змін уже найближчим часом може призвести до дефолту вітчизняної пенсійної системи. У цьому випадку лише збільшення пенсійного віку, збільшення пенсійних виплат уже не вирішить накопичені проблеми.

Необхідною є низка кардинальних змін, що передбачає: по-перше, впровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи, по-друге, створення умов для стрімкого розвитку недержавного пенсійного страхування; по-третє, впровадження єдиних підходів до пенсійного забезпечення (принцип адекватності та справедливості); по-четверте, створення умов для безпечного та ефективного використання пенсійних накопичень для розвитку національної економіки, фінансової системи; по-п'яте, активізація розвитку роздрібного ринку фінансових інструментів.

Наразі нагальним постало питання введення в дію другого рівня, який дозволить не тільки покращити розмір пенсійних виплат, але і забезпечити економічне зростання завдяки сприятливому інвестиційному клімату та розвитку фондовому ринку. Впровадження загальнообов'язкової накопичувальної складової є необхідною умовою для створення повноцінної трирівневої системи пенсійного забезпечення.

За підрахунками Міністерства соціальної політики, уже в перший рік запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи буде акумульовано 3,9 млрд. гривень пенсійних накопичень що надає великий потенціал для внутрішніх інвестицій та має заохотити економічне зростання [2].

Новації в зв'язку і з введенням в дію накопичувального пенсійного страхування мають супроводжуватися ефективним нормативно-правовим забезпеченням; зростанням мінімальної і середньої зарплати (доходу); легалізацією тіньової зайнятості і трудових доходів; чітким розподілом відповідальності за виконання страхових і державних пенсійних зобов'язань між інститутами пенсійної

системи; удосконаленням системи диференціації оплати праці залежно від умов і складності праці; упорядкуванням норм, принципів, системи нарахування пенсійних виплат; підвищенням рівня пенсійної грамотності та пенсійної відповідальності населення тощо.

Крім того, впровадження накопичувальної пенсійної системи дозволить інвестувати економіку України, а не збільшувати іноземні запозичення, бо якби накопичувальна система була запроваджена ще 10 років тому, вона б уже збрала більше фінансових ресурсів, ніж усі отримані за цей час кредити від МВФ

Законопроект № 2683 «Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення» дозволить завершити пенсійну реформу та здійснити якісний перехід до європейської трирівневої пенсійної моделі, яка здатна забезпечити диверсифікацію джерел пенсійних виплат. Аналізуючи даний законопроект можна зробити висновки, що на накопичувальне пенсійне забезпечення будуть здійсненні мінімальні витрати на запровадження, дана система є надійною, сприятиме розвитку конкуренції, передбачена мінімізація ризиків корупції та захищеність коштів, надійний контроль, а також сприятиме розвитку інших рівнів пенсійної системи, а саме добровільному недержавному пенсійному забезпеченню [1].

Таким чином, обов'язкова система накопичувального пенсійного забезпечення повинна відіграти надзвичайно важливу роль у формуванні сучасної ефективної пенсійної системи України. Її практичне запровадження і використання дозволить забезпечити гідний рівень життя громадян пенсійного віку, стимулювати громадян управляти своїми пенсіями, самостійно збирати на свою пенсію шляхом відрахувань відсотка з кожної зарплати на спеціальний рахунок, а також треба враховувати, що у разі смерті учасника кошти будуть успадковані. Пенсійні накопичення забезпечать додаткову підтримку солідарній пенсійній системі, а також зможуть компенсувати недостатність виплат із цієї системи, стануть джерелом довгострокового капіталу для розвитку економіки України, покриють бездефіцитність бюджету Пенсійного фонду, а також сприятимуть виведенню «тінізації» виплат, оскільки кожен громадянин буде особисто зацікавлений в розмірі майбутніх пенсійних виплат.

Список використаних джерел

1. Про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення: Проект Закону України № 2683 від 27.12.2019 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI01073A.html.
2. Накопичувальна система пенсійного забезпечення – другий рівень пенсійної системи. URL: <http://18-60.com.ua/pensiyna-reforma/nakopichuvalna-sistema-pensijnogo-zabezpechennja.html>.
3. Шевченко Н.П. Сучасний стан та перспективи розвитку пенсійної системи України. // Молодий вчений -2019.- № 4 (68) – С .98- 102.

Годнюк Ірина

к.е.н., доцент

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж

Вольська Ангелія

к.е.н., доцент

Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний
соціально-економічний коледж

ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО, ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

У 2020 році через карантинні заходи українці все частіше стали обирати безготівкові платежі, розрахунки та покупки онлайн. Завдяки своїй простоті, масовості, доступності технологій, операції з банківськими картками найбільш приваблюють шахраїв. З'явилися й нові сценарії в шахраїв, які під виглядом державних органів обіцяють грошову допомогу через карантин і у такий спосіб виманюють дані платіжних карток.

Фінансове шахрайство – один із найбільш складних видів недобросовісної діяльності, яка набула поширення в банках, що представляє собою систему маніпуляцій у сфері банківського грошового обігу та фінансових маніпуляцій [2].

Складність виявлення фінансового шахрайства полягає в тому, що зацікавленими в його здійсненні можуть бути вищі керівники разом із мажоритарними учасниками комерційного банку. В такій ситуації ошуканими особами є вкладники та інші клієнти комерційного банку. За статистикою, майже 70% злочинів у банківській сфері здійснюються або винятково співробітниками банку, або за їхньої активної участі.

На сьогоднішній день найбільш поширеними видами шахрайських операцій з банківськими картками є соціальна інженерія: скімінг – викрадення інформації з магнітної стрічки картки або ПІН-коду за допомогою спеціальних пристроїв; трапінг – встановлення пасток на шатер банкомату, а також: шахрайство з банкоматами (додаткове обладнання, злом, підриг); фішинг – шахрайство за допомогою Інтернету; вішинг – шахрайство за допомогою мобільного зв'язку; підробка і дублікат платіжних карток; вірусні та хакерські атаки, тощо [4].

За даними Української асоціації міжбанківських платіжних систем в 2019 році, шахраям вдалося "добути" майже 362 млн грн, це в півтора рази більше, ніж в 2018 році. Як і раніше, в топі незаконних методів - соціальна інженерія, коли шахраї обманом підштовхують людей віддати гроші або поділитися конфіденційною інформацією: термін дії платіжних карток, CVV, PIN, паролі тощо (1260 номерів, з яких телефонували шахраї, занесли за рік до чорного списку). Зазвичай жертвами соціальної інженерії стають літні люди (від 55 і старші) – 15%, і середнього віку (35 – 44) – 13% [5].

Почастішали фізичні атаки на банкомати – 77 інцидентів, коли їх підривали, ламали, пиляли тощо, в 2018-му таких випадків було всього 20. Зате стало менше випадків скімінгу, коли на банкомати встановлюють обладнання, яке "краде" дані про картку. А ось примітивний спосіб – клейка стрічка, що перешкоджає видачі готівки в банкоматі, – використовувалася набагато частіше, ніж в 2018 році. Також найяскравіший тренд 2019-го - шахрайські сайти, які обманом схиляють людей витратити гроші на неіснуючі товари або послуги. У ЕМА нарахували більше 300 таких сайтів [5]. Окремо слід зазначити, що попит на шахрайські дії з кредитними картками створив окремий вид злочинної діяльності – торгівлю незаконно отриманими особистими даними їх власників, у т.ч. номерами рахунків за кредитними картками, особистою інформацією власників [3].

На основі проведеного аналізу наслідків кібершахрайств, які відбуваються в сфері використання клієнтами банків платіжних засобів, найбільш вразливим місцем є сам клієнт, який під дією різних методів соціальної інженерії становиться об'єктом шахрайства. Для боротьби з даним способом шахрайства банки не мають досить дієвих інструментів [3].

На нашу думку, для даного випадку шахрайства, доцільно застосовувати сукупність засобів, що базуються на методах інтелектуального аналізу, інформаційних технологій та кримінальному кодексі. Серед шляхів протидії даному виду зловмисної діяльності варто виділити наступні:

Підвищення обізнаності громадян України про ефективні способи захисту власної інформації та правила безпечного використання платіжних карток, електронних платежів і банкоматів. З цього приводу Національний банк запустив Всеукраїнську інформаційну кампанію ШахрайГудбай з протидії платіжному шахрайству. Мета кампанії – навчити українців основним правилам безпеки безготівкових та онлайн-платежів;

Програмний захист – підвищення якості обслуговування власників банківських карт і можливість запобігання і виявлення нових видів шахрайства за допомогою впровадження спеціальної системи надання авторизації (блокування операцій та подвійна (потрійна) ідентифікація клієнта); технічне забезпечення банкоматів, включаючи антискімінгові пристрої, установку антивірусних програм і вдосконалення структури карт, в тому числі випуск «чіпованих» карт за новим стандартом EMV (технологія ЧІП та ПІН), а також різні створення додатків безпеки, зокрема, додаток 3D Secure для операцій онлайн. Запровадження карток цього стандарту суттєво зменшить кількість традиційного шахрайства, пов'язаного з клонуванням карток [1];

Створення інтегрованого банку даних, який буде містити інформацію щодо: способу, методу, виду шахрайства, характерних ознак, характеристик шахрая та його жертви, мобільні телефони, IP-адреси шахраїв, тощо [4];

Жорстке обмеження прав доступу працівників банків до бази даних клієнтів для зменшення шахрайств з боку працівників. Даний підхід потребує створення та модифікацію посадових інструкцій працівників банків та розробку інструкцій та рекомендацій головних банків та Національного банку України;

Вдосконалення системи оперативного отримання та перевірки правоохоронними органами інформації про злочини з платіжними картками, електронними платежами і в банкоматах; вдосконалення взаємодії між банками, патрульною поліцією, кіберполіцією і слідством при розслідуванні та протидії злочинам з платіжними картками, електронними платежами і з банкоматами;

Удосконалення кримінального законодавства України в сфері неправомірного використання засобів платежу та приведення його у відповідність до світових стандартів і поширених видів карткових і платіжних злочинів. Запровадити досвід США щодо правого регулювання боротьби із кіберзлочинністю;

Страховий захист – можливість отримання послуг страхування банківської карти. При цьому необхідно формування резервів, або за рахунок банку, або у вигляді страховки, які дозволять компенсувати втрачені кошти клієнтам [1].

Список використаних джерел

1. Кривошапова С.В., Литвин Е.А. Оценка и способы борьбы с мошенничеством с банковскими картами в России – Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Google%20Диск/Стаття%20банквське%20шахрайство/ elibrary 23213322 44664285.pdf>
2. Мельник С.С. Сутність фінансового шахрайства в комерційному банку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. № 6 (ч.2). С. 91-95.
3. Олександра Олійничук. Банківські картки як об'єкт шахрайства: стан і протидія явищу – Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Google%20Диск/Стаття%20банквське%20шахрайство/ Олійничук%20О..pdf>
4. Яровенко Г.М. Аналіз наслідків кібершахрайств в банківській системі України – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Google%20Диск/Стаття%20 банквське%20шахрайство/116%20 \(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Google%20Диск/Стаття%20 банквське%20шахрайство/116%20 (1).pdf)
5. У 2019-му шахраї вкрали з наших карток 362 млн грн. Чотири способи, як вони це зробили – Режим доступу: <https://ua-news.liga.net/economics/articles/u-2019-mu-shahrai-vkrali-z-nashih-kartok-362-mln-grn-chotiri-sposobi-yak-voni-tse-zrobili>

Грицай Ольга
к.е.н., доцент
Крайник Христина
студентка

Національний університет «Львівська політехніка»

ПДВ: ВІД ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДО ПЕРСПЕКТИВ ВИКОРИСТАННЯ

З появою перших цивілізацій на світ почали з'являтися і перші податки. Деякі були дивними, як, наприклад, у стародавньому Єгипті податок на олію, або в Римі податок на сечу, та деякі, наприклад, податок на землю, залишились і до наших часів [1].

Відносно молодим податком вважається ПДВ, якому лише 66 років. Першим у світі придумав ПДВ Вільгельм Сіменс (син засновника компанії Siemens) у 1918 році, але на той час це була просто ідея. Основоположником ПДВ вважається економіст Моріс Лоре, завдяки якому впроваджено цей податок у Франції в 1954 році [2].

ПДВ легко прижився в багатьох країнах, оскільки є бюджетонаповнюючим податком. Розповсюдженню ПДВ сприяв той факт, що Європейська економічна спільнота, яка виникла у 1967 році, визначила запровадження ПДВ обов'язковою умовою членства.

У 1992 році ПДВ, в основі якого було покладено французьку модель, для наповнення бюджету запроваджено в Україні зі ставкою 28%.

На сьогодні ПДВ в Україні є одним з основних наповнювачів державного бюджету. Порівнюючи червень 2019 та 2020 року, за офіційними даними Держказначейства можна сказати що надходження цього податку зросли на 3,9 млрд грн або у 1,9 раз. Також минулого року податкова ефективність ПДВ становила 2,5%, та вже цього року вона зросла з 2,7% у квітні до 3,1% в травні, та майже до 3,5% в червні. А індикативні показники Міністерства фінансів з ПДВ перевиконано на 29,1% в порівнянні з плановим [3].

Проте не всі розвинені країни готові запровадити його. Приміром, у США ПДВ не існує. Натомість, його функції виконує податок з обороту. Хоч ПДВ є справедливим податком, бо виникає у момент створення доданої вартості, він також є ефективним і має низку переваг, адже від нього дуже складно ухилитись. Попри все, численні аналітики та фахівці у сфері оподаткування США негативно ставляться до запровадження ПДВ. Насамперед, це пов'язано з автономністю кожного зі штатів у запровадженні податків. А оскільки, Федеральний уряд США не може впливати на рішення окремих штатів, то централізоване впровадження буде вважатися обмеженням фінансової незалежності, тому дійти згоди кожного штату у цьому питанні практично неможливо. Окрім того, ПДВ є фактично податком на споживання, а його застосування зменшує реальні доходи кінцевих споживачів, які сплачуючи за товар його ціну з врахуванням розміру податку.

Наслідуючи досвід США, відмова від ПДВ в Україні, попри його результативність у наповненні бюджету, призведе до покращення життя. З відміною ПДВ можна очікувати такі позитивні наслідки [6]:

- знизяться ціни, що в свою чергу призведе до підвищення попиту на товари та послуги;
- багато бізнесів стануть легальними, адже практично всі підприємства прагнуть до зменшення податкових зобов'язань з ПДВ шляхом використання послуг конверт центрів. Разом з цим вся економіка країни запрацює відкрито;
- унеможливиться корупція та тотальні перевірки бізнесу;
- економіка країни стане прозорою та зрозумілою, це підвищить інтерес інвесторів до країни, а він в свою чергу збільшить робочі місця;
- збільшиться ВВП та конкурентоспроможність національних товаровиробників;
- не буде тіньової економіки, яка часто є більшою за офіційну.

Отже, ПДВ є ефективним податком для легкого наповнення державного бюджету. Цьогорічні показники приємно дивують, та нашій країні потрібно рухатись далі. Переймання Американського досвіду, допоможе не тільки усунути головну проблему – корупцію, а й стати привабливою країною для

інвесторів, та загалом змінити своє життя. Україна є прекрасною країною, де хочеться жити, но навколо тільки виживають.

Список використаних джерел

1. Дивні та незвичайні податки [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://cost.ua/news/196-strange-taxes/>
2. Історія ПДВ [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://chp.com.ua/all-news/item/31501-istoriya-pdv>
3. ДПС щодо стану надходження платежів до бюджету у 2020 році [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/dps-shchodo-stanu-nahodzhennya-platezhiv-do-byudzhetu-u-2020-roci>
4. Загородній А.Г., Єлісєєв А.В. Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія. – Львів: Цент Бізнес-Сервісу. – 2003. – 152 с
5. Сходінками американського досвіду [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/1561>
6. Відміна ПДВ [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://petition.kmu.gov.ua/kmu/Petition/View/3440>

Журавель Григорій

к.е.н., професор

Питель Св'ятослав

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ПРО ФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Податок на додану вартість (ПДВ) – це один із найбільш розповсюджених податків у світі, однак він є складним та суперечливим. В Україні він відіграє провідну роль у формуванні доходної частини державного бюджету. У держбюджеті України на 2019 рік ПДВ у загальній сумі доходів займав 38,3% [1, с.16].

ПДВ стоїть на першому місці за його фіскальним значенням. На відміну від країн ЄС, де основні надходження забезпечуються податком із доходів фізичних осіб. ПДВ запроваджено з 1 січня 1992 року при цьому механізм справляння ПДВ не передбачав відшкодування податку з бюджету. З 1 жовтня 1997 року вступив в дію Закон України “Про податок на додану вартість”, у результаті якого було запроваджено повернення ПДВ з бюджету, що стало одним із центральних питань в адмініструванні податку та відносинах між платниками та податковими органами.

Актуальними залишаються сьогодні питання визначення сутності доданої вартості як об'єкта оподаткування ПДВ, методики його адміністрування, можливості застосування альтернативної моделі нарахування зобов'язань з ПДВ.

Метою нашого дослідження є з'ясування сутності доданої вартості та вибір оптимального методу її оподаткування.

Додана вартість як об'єкт оподаткування – це вартість, створена в господарській одиниці. Вона визначається двома способами: – як сума окремих елементів: заробітної плати, нарахувань на заробітну плату, прибутку, амортизації, податків і зборів, що включаються до витрат, сплачених відсотків за кредит і як різниця між вартістю реалізованої продукції та вартістю сировини, матеріалів, послуг виробничого характеру придбаних в інших суб'єктів господарювання. У вітчизняній системі бухгалтерського обліку не передбачено відображення розміру доданої вартості, що ускладнює методику обчислення податку.

Важливими складовими елементами податку на додану вартість є база оподаткування, ставки податку, податкове зобов'язання, податковий кредит, бюджетне відшкодування.

Щодо доданої вартості, то її визначення відсутнє у Податковому кодексі. Через що сьогодні не існує єдиного підходу до трактування її змісту. З погляду економічної теорії додана вартість створюється робочою силою. Звідси випливає, що складовими доданої вартості є заробітна плата, єдиний соціальний внесок (ЄСВ) і прибуток. Твердження про те, що заробітна плата, нарахування на соціальні заходи, прибуток, амортизація, податки і збори, що включаються до витрат, сплачених відсотків за кредит є складниками доданої вартості, є недостовірним, адже, відповідно до класичної теорії вартості, амортизація відображає затрати засобів праці, а засоби праці не можуть бути доданою вартістю, оскільки вони формують вартість товару і впливають на величину доданої вартості опосередковано, як окремий фактор, суму амортизації слід розглядати у складі придбаної вартості матеріальних ресурсів.

Величина доданої вартості на мікрорівні розраховується як різниця між вартістю продукції, що реалізується, і вартістю сировини і матеріалів, сторонніх робіт та послуг, використаних у процесі її виробництва. Наявний механізм адміністрування ПДВ вказує на те, що ПДВ не є податком саме на додану вартість, фактично це є податок на загальну вартість товару, оскільки об'єктом оподаткування є вартість товару.

На нашу думку, діюча модель оподаткування ПДВ не є досконалою, спотворює економічну сутність доданої вартості та потребує альтернативного механізму визначення податку на додану

вартість. На нинішній день науковці не дійшли до єдиної думки щодо доцільності застосування прямого чи розрахункового методу обчислення ПДВ.

Необхідно зауважити, що складний порядок відшкодування ПДВ породжує навмисні зловживання. За прямим методом нарахування податку на додану вартість він переходить у категорію прямих податків, а відтак усувається можливість ухилення від сплати податків. Водночас слід зазначити, що податкова база для розрахунку податку на додану вартість при використанні прямого методу (заробітна плата, ЄСВ, прибуток) сумарно збігається з податковими базами відповідних податків: ПДФО, ЄСВ і податку на прибуток, що полегшує порядок розрахунку і перевірку контролюючими органами повноти нарахування зобов'язань з ПДВ. Суттєвою перевагою такого способу розрахунку ПДВ є спрощення адміністрування, яке полягає у відсутності механізму відшкодування раніше сплаченого податку [2].

Право на відшкодування сплаченого ПДВ згідно з Податковим кодексом називається податковим кредитом – сума, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду. Однак, це визначення не відповідає економічному змісту події. Не відомо хто кого кредитує і на яких умовах? Згідно з термінологією це-дебіторська заборгованість підприємству і вона повинна бути йому перерахована, або зарахована на зменшення чергового платежу до бюджету.

Наявні в Україні економічні та політичні умови призвели до появи схем уникнення сплати ПДВ і до незаконного бюджетного відшкодування. У 2019 році платникам ПДВ було відшкодовано 152 млрд. грн.. В окремі роки в деяких регіонах надходження до бюджету від ПДВ були меншими, ніж відшкодування з бюджету [2, с.72]. У результаті, змінюючи принципи визначення доданої вартості можна знизити діючу ставку ПДВ до 12-15% і скоротити витрати на його адміністрування.

Податкове законодавство і надалі демонструє фіскальний пріоритет податкової політики іноді забуваючи про сервісне обслуговування платників податку. При цьому найбільшій уваги заслуговує основний бюджетонаповнюючий податок на додану вартість.

Сучасні дослідження переважно не розкривають вплив результатів виробничої діяльності і управління персоналом на створення доданої вартості. Це призводить до недооцінювання її економічної природи, стримує розвиток інструментарію використання цього показника для забезпечення сталого розвитку підприємств. Найбільш впливові чинники зростання доданої вартості продукції – збільшення обсягу продукції з більш високим ступенем переробки, створення ефективних виробництв із замкненим технологічним циклом, техніко-технологічний рівень розвитку підприємств і інші.

Хоча ПДВ вважається одним із досконалих непрямих податків, це не позбавляє його недоліків непрямого оподаткування: стримує розвиток виробництва; негативно впливає на високотехнологічні та науково місткі виробництва; регресивний характер породжує соціальну несправедливість; створює можливість зловживань та корупціогенність; вимагає великих витрат на адміністрування; не протистоїть розвитку тіньової економіки.

Переваги ПДВ найбільш відчутні в розвиненій ринковій економіці зі сталою фінансово-банківською системою, з низькими кредитними ставками, з достатньою кількістю обігових коштів у підприємств, та високим рівнем доходів більшості громадян, однак не всі ці чинники присутні в економіці України [3, с.72].

Вище вказане дозволяє зробити висновок, що чинна нині система справляння ПДВ потребує всебічного науково-методологічного обґрунтування. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на з'ясування суті доданої вартості, її складових, спрощення методики адміністрування ПДВ.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник: «Бюджет України 2019», Київ. 2020. 298 с.
2. Хома С.В., Орлова В.К., Кафка С.М., Василенко Н.К. Економічна сутність податку на додану вартість. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2016. № 1(13). С. 72-77.
3. Баліцька В.В., Короткевич О.В. Особливості формування та руху ПДВ у державному бюджеті та господарському обороті підприємств. Економіка і прогнозування. 2007. № 2. С. 57–74.

Кізіма Тетяна

д.е.н., професор

Кізіма Андрій

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

Податкові надходження – це визначений законодавством України перелік податків, зборів та обов'язкових платежів, які є основою формування дохідних частин бюджетів всіх рівнів.

Важливу роль при формуванні дохідних частин бюджетів у частині податкових надходжень відіграє податкове прогнозування і планування, яке дозволяє здійснювати цей процес з максимальною ефективністю.

При проектуванні бюджету уряд дотримується встановлених Бюджетним кодексом термінів і процедури, але якість цього процесу нівелюється численними політичними та фіскальними ризиками [1].

Відмітимо, що у багатьох випадках погане бюджетне планування, відповідно і якість податкового прогнозування і планування є причиною невиконання плану податкових надходжень. Так, за оцінкою Рахункової палати, низька якість прогнозу на 2019 рік призвела до недонадходження 43 млрд грн запланованих доходів. Внаслідок чого необхідно поліпшувати якість передбачень основних макропоказників, які враховуються при затвердженні державного бюджету[2].

Крім того, протягом бюджетного року трапляються непередбачувані події (криза, війна), наслідки яких спрогнозувати неможливо. У 2020 році такою подією можна вважати коронавірусну кризу.

У відповідь на коронавірусну кризу, щоб зменшити її негативний вплив на економіку, 17.03.2020 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 533-IX (далі – Закон № 533), який вже з 18.03.2020 року набрав чинність.

Вже 30.03.2020 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 540-IX, який 02.04.2020 року набрав чинність та останній певним чином і доповнює, і змінює деякі положення Закону № 533.

Дані Закони були прийняті українським парламентом, зокрема, з метою запровадження певних податкових пільг, встановлення мораторію на проведення перевірок контролюючими органами та послаблення грошового навантаження по сплаті певних податків, зборів на суб'єктів господарювання на період проведення карантину. Все це вплинуло на стан виконання податкових надходжень бюджетів, що наглядно буде видно по закінченні бюджетного року.

Крім того, в умовах кризи відбувається зниження фізичних обсягів імпорту, яке підсилюється падінням світових цін на енергоносії, природний газ та нафту. Скорочується внутрішній видобуток та знижується попит на енергоресурси через теплі погодні умови, що призводить до суттєвого зменшення надходжень від рентних платежів та позначається на внутрішніх акцизах.

Вплив невідповідності курсу долара до планового показника на державні доходи Нацбанк оцінює у менш як 5 мільярдів гривень, падіння імпорту — у понад 10 мільярдів гривень[3].

До факторів, які впливають на якість прогнозування і планування, відносять:

1. Відсутність методологічного забезпечення проектування дохідної частини державного і місцевих бюджетів, раціональної системи прогнозування і планування податкових надходжень.

2. Вдосконалення потребує не тільки існуюча інформаційно-аналітична база, а й самі методи розрахунку планових показників податкових надходжень. У цьому процесі повинні застосовуватися

сучасні методи, які виправдали себе у податковій практиці зарубіжних країн: кореляційно-регресивні та багатофакторні моделі, теорія експертних оцінок, імітаційні методи і методи оптимізації планових рішень.

3. Часта зміна окремих податкових законів, а також велика кількість поточних змін до законів з питань оподаткування

4. Непередбачуваність поведінки платників податків, які працюють в окремих галузях економіки: паливно-енергетичному, гірничо-металургійному комплексах, сільському господарстві, експортних напрямках.

5. Залежність податкових надходжень до бюджету від ситуації з податковою дисципліною і культурою у суспільстві.

6. Проектування доходів бюджету не повинно ґрунтуватися тільки на макроекономічних показниках і потребі збалансування бюджету. Необхідно враховувати реальний стан сплати податків суб'єктами бізнесу та вплив нього законодавчих рішень з питань оподаткування.

7. Обсяги наданих податкових пільг:

8. Удосконалення методів прогнозування і планування є вирішальним фактором, яке позитивно має вплинути на розв'язання проблеми збільшення податкових надходжень до бюджетів. Саме нереалістичність бюджетних параметрів поряд з існуючою практикою внесення упродовж бюджетного року змін до податкової системи значною мірою формують підґрунтя для подальшого ухилення від сплати податків, що в свою чергу негативно впливає на виконання плану податкових надходжень.

Список використаних джерел

1. Калачова Г. "Кошторис Зеленського": що уряд змінив в бюджеті на 2020 рік. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/11/8/653476/>

2. Помилковий курсовий прогноз коштував держбюджету 7 мільярдів. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/06/19/47398473/>

3. Вінокуров Я. У Нацбанку пояснили, чому держава не збирає стільки податків, скільки планує. URL: <https://hromadske.ua/posts/u-nacbanku-poyasnili-chomu-derzhava-ne-zbiraye-stilki-podatkiv-skilki-planuye>

Кравченко Вікторія

к.е.н., доцент

Сінькевич Вікторія

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький

РОЗВИТОК ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Становлення іпотечного ринку розв'язує як економічні завдання активізації та ефективного розподілу фінансових ресурсів, так і соціальні проблеми щодо залучення різних верств населення (особливо молоді) до задоволення своїх потреб через механізми фінансового ринку. Це визначає необхідність розроблення та провадження у дію алгоритмів забезпечення цих процесів в Україні, їх теоретичне обґрунтування з врахуванням особливостей національної економіки та існуючих загальносвітових тенденцій в розвитку іпотечного кредитування

На ринку іпотечного кредитування реально працює до 10 банків. Їхня кількість практично не змінюється вже кілька років. Регіонами-лідерами на вітчизняному іпотечному ринку є Київ, Дніпропетровськ, Харків та Львів. До основних банків-операторів цього ринку є: АТ КБ "Приватбанк" – 15,22% ринку, ВАТ "Правекс-банк" – 13,42%, Райффайзенбанк банк Аваль – 12,31%, АКБ "Укргазбанк" – 12,26%, АКБ СР "Укрсоцбанк" – 10,37%. Загальний обсяг українського ринку іпотечного кредитування сьогодні дорівнює лише 1% по відношенню до ВВП. У той же час в інших країнах з перехідною економікою він становить 10-12% [1].

За даними НБУ, за 11 місяців 2018 року обсяг портфеля кредитів, наданих фізичним особам на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, збільшився на 2,4% (з 48,3 млрд грн до 49,4 млрд грн). Аналітика показує, що середня сума іпотечного кредиту в Україні – 800 тис. грн (\$28,5 тис.) У загальній кількості угод на купівлю житла іпотечні договори становило усього 3%.

Аналіз відсоткових ставок іпотечного кредитування показав, що банки знизили свої відсоткові ставки в порівнянні з 2019 роком: у Приватбанку річна ставка дорівнювала 14,9% знижена до 12%; в Правекс – банку з 15,9% до 13,9%; Укргазбанку з 15,9% до 13,9% [1].

У липні 2020 року середня ефективна ставка по іпотеці в банках становить 13-18% річних - значно менше, ніж рік тому яка була на рівні 20 – 28%. Хоча кредити під житло в Україні все ще набагато дорожче, ніж в ЄС. Наприклад, в Данії відсоток по іпотеці становить 0,65%, у Франції – 1,7%, в Німеччині – 1,9% річних.

Однак уже зараз в деяких банках ставки стрімко знижуються - якщо не брати до уваги загальні партнерські програми з забудовниками, а розглядати вторинний ринок. І вже є пропозиції кредитів зі ставкою 9,99% річних, але за певних умов. Наприклад, у ПриватБанку 9,99% - це відсоток для першого року кредитування. Далі ставка прив'язана до індексу депозитів фізичних осіб UIRD, на базі якого банк пропонує наступний алгоритм для погашення кредиту в наступні роки: UIRD за депозитом на 12 місяців плюс маржа банку 4% річних.

Загалом банківський сектор по-різному підходить до формування ставки за іпотекою. В деяких банках вона є фіксованою на весь термін кредитування, а в інших прив'язана до індексу UIRD. Фіксована ставка – в Ощадбанку, Укргазбанку, Мегабанку, банку «Південний», а плаваюча (на базі індексу) – у ПриватБанку, Кредобанку, Креді Агріколь Банку.

Якщо ставка плаваюча, то до базового індексу UIRD (за депозитами населення на 6 або 12 місяців) банки додають маржу у розмірі 3,5 – 5,5% річних. Таким чином, якщо, наприклад, 17 липня UIRD на 12 місяців становив 8,74% річних, то у підсумку для клієнта-фізичної особи ставка за іпотекою була в цей час на рівні 12,24 – 14,24% річних.

Плаваюча ставка – вигідне рішення під час зниження ставок за депозитами. Але, наприклад, якщо наступного року індекс за 12-місячними внесками зросте до 11% річних, то ціна іпотеки також збільшиться – до 14,5 – 16,5% річних [2].

Також, практично всі іпотечні програми в Україні містять в собі приховані платежі по іпотеці:

- страхування життя і здоров'я позичальника на термін всієї кредитної програми (0,5-1% від суми кредиту);
- страхування нерухомості, що купується, щорічно на термін всієї кредитної програми;
- разова комісія при видачі кредиту (0,7-1% від суми);
- за рахунок позичальника виконується оцінка нерухомості, причому тільки оцінювачами, яких вибрав банк.

Тому, український ринок нерухомості навряд чи різко поживавить продажі, якщо наприклад іпотека під 10% плюс додаткові платежі зможе реально вплинути на ринкову активність і простимулює відкладений попит на покупку житла в кредит.

Ускладнюють отримання іпотечного кредиту в Україні і жорсткі вимоги банків до позичальника. В першу чергу необхідно підтвердити наявність високих офіційних доходів. При отриманні іпотечного кредиту в межах 500 тис – 1 млн грн терміном на 5 – 7 років необхідно мати офіційний дохід не менше 20 – 25 тис грн на місяць. Високими повинні бути і доходи інших членів сім'ї, в першу чергу чоловіка або дружини [3].

Розглянемо фактори які впливають на розвиток іпотечного кредитування в Україні [2]:

- вартість ресурсної бази для комерційних банків (ставки по депозитах населення);
- криза в економіці – неможливість підтвердити свої доходи більшості клієнтів банків;
- монетарна політика НБУ (облікова ставка, план розвитку галузі, інструменти стимулювання);
- відсутність стабільного первинного ринку нерухомості через відсутність визначення органу, який контролює діяльність забудовника, і контроль за цільовим використанням коштів інвесторів;
- відсутність додаткових програм зі стимулювання іпотечного кредитування шляхом запуску державних програм компенсації відсоткової ставки;
- наявність законодавчого обмеження щодо примусового стягнення майна (Закон України «Про мораторій», дія якого закінчується в жовтні 2020 року);
- відсутність прозорого і ефективного правового поля, що регулює галузь (ефективного функціонування судової, правоохоронної та виконавчої гілок, яке забезпечить захист прав кредиторів).

Таким чином, щоб іпотека стала доступною потрібен комплекс заходів:

- зниження вимог до резервування банками коштів;
- на законодавчому рівні захистити права кредиторів, щоб уникнути ризиків неповернення коштів і виникнення проблемних кредитів;
- вибудувати відносини між позичальниками, щодо плаваючої відсоткової ставки.

Незважаючи на нестабільну ситуацію, що склалася на фінансовому ринку, іпотечне кредитування може стати одним із найголовніших факторів поліпшення якості життя населення, підвищити інвестиційну привабливість іпотечного ринку, що вплине на реформування та активізацію економіки країни.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт НБУ – URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Місце для звитяг НБУ: чи будуть в Україні кредити на житло під 10%. [Наталія Богута, Олександр Здробилко](https://mind.ua/publications/20213591-misce-dlya-zvityag-nbu-chi-budut-v-ukrayini-krediti-na-zhitlo-pid-10), 22 липня 2020. – URL: <https://mind.ua/publications/20213591-misce-dlya-zvityag-nbu-chi-budut-v-ukrayini-krediti-na-zhitlo-pid-10>
3. Іпотека в Україні в 2020 році: які умови і на скільки будуть знижені ставки по кредитах. – URL: <https://100realty.ua/uk/articles/ipoteka-v-ukraini-v-2020-roci-aki-umovi-i-na-skilki-budut-znizeni-stavki-po-kreditah>

Кузьменко Галина

к.е.н., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

ПРИНЦИПИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

Економічно обґрунтоване забезпечення кількісних і якісних параметрів бюджетних завдань та перспективних програм соціально-економічного розвитку країни та її регіонів, оцінка потенційних можливостей окремо взятих суб'єктів господарювання значною мірою залежать від рівня повноти, достовірності, своєчасності та ефективності інформаційного забезпечення процесу планування податкових платежів та визначення податкового потенціалу.

Під системою інформації про податковий потенціал розуміють процес безперервного, цілеспрямованого отримання інформації, необхідної для розробки планів податкових платежів та прийняття управлінських рішень на етапах податкового менеджменту. Система інформації про податковий потенціал не є однорідною, оскільки передбачає необхідність урахування загальнодержавного, регіонального підходу, а також практики роботи окремих підприємств. Це, в свою чергу, позначається на формуванні системи інформаційного забезпечення за «накопичувальним принципом». У цьому аспекті важливою ланкою є саме мікрорівень, тому що формування фактичних обсягів податкових надходжень та якість планування податкових платежів на наступний звітний період значною мірою залежать від результатів діяльності, а отже й податкового потенціалу конкретних підприємств.

Існуючі підходи щодо формування масиву інформації про податковий потенціал розглянуті в працях вітчизняних науковців, зокрема [3; 4; 5]. Разом з тим, практично не акцентується увага на формуванні підходів щодо здійснення оцінки ефективності системи інформації про податковий потенціал.

Інформаційна база відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності прийняття відповідного рішення. Тому інформація повинна відповідати певним вимогам: корисність (отримана інформація має бути корисною для розробки та прийняття відповідних рішень); обсяг інформації (інформація повинна в повному обсязі характеризувати різні аспекти діяльності підприємства); реальність (інформація повинна відображати реальний стан діяльності підприємства, характеризувати як внутрішнє економічне середовище, так і зовнішнє); динамізм (інформація повинна відображати стан справ на конкретний момент (проміжок) часу, постійно оновлюватись і доповнюватись); ефективність (отримання інформації не повинно бути дорожчим, ніж користь від розробленого та прийнятого рішення). Разом з тим, важливо виокремити такі особливості інформації: штучність (інформація не виникає природно, її створюють працівники); багатократність використання; концентрація (обираються тільки суттєві ознаки); аналітичність (надає не лише зафіксовані в первинних документах дані, а й підсумкові, розрахункові показники).

Співвідношення «витрати-результат» в інформаційній сфері вважається однією з найбільш важливих характеристик облікової інформації. Користь від облікової інформації для осіб, як приймають рішення, має бути вищим, ніж витрати на одержання цієї інформації. Представлену концепцію можна вважати економічно обґрунтованою, проте складною для реалізації на практиці через неможливість точного виміру як витрат, так і результатів, оскільки готують інформацію і несуть затрати по ній одні користувачі, тоді як вигоди від її використання одержують інші [1, с. 149]. У той же час, відступ від даного принципу може призвести до появи надлишкової, непотрібної при ухваленні рішень інформації.

Ефективність пошуку інформації може бути визначена за допомогою показників похибки пошуку та повноти пошуку, які розраховуються за Дж. Джонсоном з використанням наступних формул [2, с. 194]:

$$P_{nx} = 1 - K_p \div K_o$$
, де P_{nx} – похибка пошуку; K_p – обсяг виданої релевантної інформації; K_o – загальний обсяг інформації.

$П_{nv} = K_p \div K_{pm}$, де $П_{nv}$ – повнота пошуку; K_p – обсяг виданої релевантної інформації; K_{pm} – обсяг релевантної інформації в інформаційному масиві.

Оцінка сформованої системи інформації здійснюється за критерієм ефективності. Разом з тим слід зазначити, що даний критерій не є універсальним, тому що він не враховує політичні та соціальні фактори, які здійснюють вплив на функціонування системи. Під впливом будь-якого фактора, найбільш важливого в даний момент часу та за конкретних умов, вимога досягнення економічної ефективності може бути порушена. Однак, абстрагуючись від ймовірного впливу політичних та соціальних чинників, вважатимемо, що при проведенні оцінки системи інформації про податковий потенціал ефективність є ключовим критерієм.

Ефективність характеризується відношенням ефекту до витрат ресурсів, які забезпечили його отримання, досягнення результату. Тобто, ефективність – це ефект, який припадає на одиницю витрат ресурсів, що були використані з метою одержання досягнутого результату. Що стосується системи оподаткування, то важко кількісно визначити цей критерій через те, що результатом її функціонування є не тільки наповнення дохідної частини бюджету, а також стимулювання розвитку пріоритетних галузей економіки, перерозподіл доходів між різними категоріями населення та ін.

З метою формалізованого виразу критерію ефективності системи інформації про податковий потенціал суб'єкта господарювання пропонуємо використовувати такі індекси: індекс концентрації – дає змогу визначити ті податки (збори, платежі), які займають значну питому вагу у загальному обсязі нарахувань; індекс дисперсії – визначає існування (або відсутність) податків (зборів, платежів) з низьким обсягом сплати до бюджету; індекс ерозії – визначає ступінь відповідності фактичних баз оподаткування потенційним; індекс запізнення збору – визначає своєчасність сплати податків суб'єктом господарювання; індекс об'єктивності – визначає об'єктивність визначеної бази оподаткування. Важливим критерієм для здійснення оцінки системи інформації про податковий потенціал є доцільність (відповідність зазначеній меті). Проте при проведенні аналізу за цим критерієм слід враховувати, що перед будь-якою системою одночасно може стояти декілька цілей, які не можуть бути сформульовані одночасно.

Система інформації про податковий потенціал суб'єкта господарювання повинна формуватися з урахуванням наступних принципів: принцип єдності (передбачає використання єдиних підходів і методологічної бази при оцінці податкового потенціалу); принцип об'єктивності (полягає в обов'язковому застосуванні неупередженого, не обумовленого будь-яким впливом, підходу до формування суджень і висновків); принцип компетентності (полягає в тому, що для здійснення якісної оцінки податкового потенціалу необхідно володіти певним обсягом знань і навичок); принцип вірогідності (виражається в надійності показників прогнозу й реалістичності оцінок податкового потенціалу); принцип періодичності (передбачає необхідність формування планів податкових надходжень щорічно, а іноді й щоквартально, щомісячно).

Список використаних джерел

1. Велш Глен А., Шорт Деніел Г. Основи фінансового обліку. К.: Основи, 1997. 943 с.
2. Джонсон Дж. К. Методы проектирования. Пер. с англ. М.: Мир, 1986. 307с.
3. Захожай В.Б., Литвиненко Я.В., Захожий К.В., Литвиненко Р.Я. Система оподаткування та податкова політика: Навч. посібник / Під заг. ред. В.Б. Захожая та Я.В. Литвиненка. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 468 с.
4. Иванов Ю. Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. Податкова система. Підручник. К.: Атіка, 2006. 920 с.
5. Планування та адміністрування податкових надходжень як складова соціально-економічного розвитку регіону : монографія / за редакцією Давидова Г.М., Любченко О.М. Кіровоград: Поліграфічно – видавничий центр «Імекс – ЛТД», 2007. 374 с.

Лободіна Зоряна

д. е. н., професор

Паньків Андрій

аспірант

Кузимків Володимир

студент

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИТРАЧАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ

В умовах сповільнення темпів зростання економіки України та погіршення економічної кон'юнктури важлива роль у задоволенні потреб населення у суспільних послугах відводиться органам державної влади та місцевого самоврядування. Необхідною передумовою реалізації повноважень зазначених органів влади є адекватний потребам обсяг бюджетних ресурсів та ефективне їхнє використання у процесі здійснення діяльності.

В економічній літературі не припиняються наукові дискусії щодо функцій держави, які є похідними від потреб і прав людей, та ключових факторів її соціально-економічного розвитку. Аналізуючи праці відомих зарубіжних та вітчизняних економістів, які займалися дослідженням впливу держави на суспільні процеси, вважаємо за доцільне виокремити соціальну, економічну, управлінську та оборонну функції держави. Для реалізації зазначених функцій держава здійснює операційну, інвестиційну та фінансову діяльність.

Особливостями функцій органів державної влади та місцевого самоврядування є те, що:

- вони є взаємопов'язаними;
- результативність їхньої реалізації, яка великою мірою залежить від відповідного потреби обсягу фінансових ресурсів, впливає на соціально-економічний розвиток держави;
- їхня реалізація регламентується Конституцією України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», Бюджетним кодексом України та іншими правовими актами;
- основним джерелом їхнього фінансового забезпечення є бюджетні ресурси, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу ВВП (як України, так і зарубіжних країн), реалізації національного багатства.

Систему бюджетного забезпечення реалізації функцій держави подано на рис. 1.

Соціально-економічні трансформації, які відбуваються в Україні з часів проголошення її незалежності, супроводжуються загостренням таких проблем, як: високий рівень тінізації національної економіки, хронічні фіскальні дисбаланси, нерівномірність розподілу доходів у суспільстві, зростання державної заборгованості, неефективне використання трудового, природно-ресурсного та геополітичного потенціалів й ін. Тому для задоволення потреб суспільства і мінімізації негативної дії факторів, які є причиною сповільнення соціально-економічного розвитку держави, її вплив на економічні процеси посилюється, а функції розширюються. Це детермінувало зростання потреби держави у бюджетних ресурсах та збільшення обсягу доходів бюджетів через підвищення рівня централізації ВВП, яке супроводжувалося посиленням податкового тиску, і запозичень, що призвело до збільшення обсягу державної заборгованості.

Проте збільшення державних витрат лише до певної межі має позитивний вплив на економічне зростання, тому органам державної влади і місцевого самоврядування доцільно не стільки нарощувати обсяг витрат бюджету держави (а це не завжди приводить до покращення якості та доступності суспільних благ і послуг), скільки впроваджувати заходи щодо підвищення ефективності використання акумульованих бюджетних коштів, усунення корупційної складової при їхньому витрачанні, зокрема при здійсненні державних закупівель, зменшення податкового тиску, стимулювання попиту на товари та

послуги вітчизняного виробництва, покращення інвестиційного клімату, змінювати структуру витрат бюджету держави у сторону збільшення частки бюджетних інвестицій та ін.

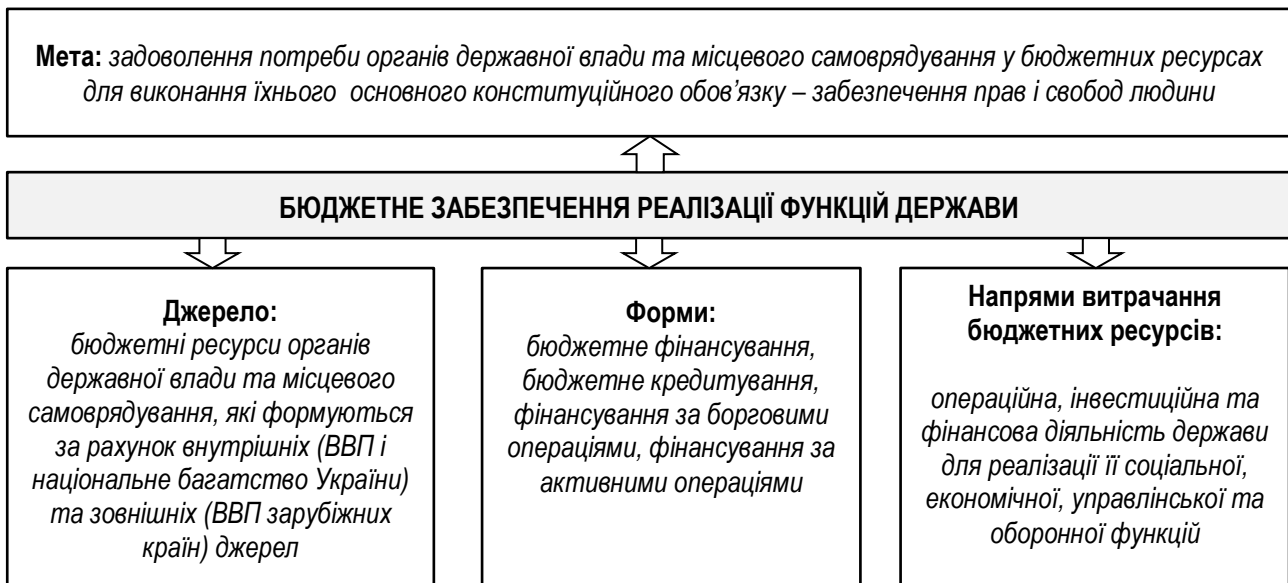


Рис. 1. Система бюджетного забезпечення реалізації функцій держави

З огляду на це, основними шляхами вдосконалення бюджетного забезпечення реалізації функцій органів державної влади та місцевого самоврядування та здійснення витрат бюджетних ресурсів на організацію їх діяльності є такі:

врахування у процесі визначення пріоритетів бюджетної політики у короткостроковому періоді в умовах обмеженості бюджетних ресурсів неможливості одночасного стимулювання бюджетного інвестування інновацій (забезпечується через збільшення обсягу і підвищення ефективності видатків розвитку державного і місцевих бюджетів) та посилення соціальної спрямованості бюджету держави (потребує збільшення обсягу і підвищення ефективності соціальних видатків державного і місцевих бюджетів);

– здійснення видатків бюджету держави на реалізацію її соціальної функції в обсязі, який не перевищує його доходів, а за необхідності застосування дефіцитного фінансування – спрямування залучених бюджетних ресурсів на реалізацію економічної функції;

– зміна структури витрачання бюджетних ресурсів у бік збільшення частки витрат на інвестиційну й операційну діяльність держави із одночасним її зменшенням на фінансову;

– підвищення ефективності використання акумульованих бюджетних ресурсів;

– розмежування у Бюджетному кодексі України видатків місцевих бюджетів, які здійснюються на виконання делегованих і власних повноважень органів місцевого самоврядування; затвердження державних соціальних стандартів і нормативів в описовому і вартісному вигляді за кожним із делегованих повноважень та визначення на їх основі фінансового нормативу бюджетної забезпеченості для розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів. З огляду на те, що у Бюджетному кодексі України джерелом здійснення видатків місцевих бюджетів визначено кошти зазначених бюджетів (у тому числі трансферти з державного бюджету) без конкретизації джерел фінансування власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, доцільно видатки, призначені для фінансування делегованих повноважень, здійснювати за рахунок закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків, зборів або їхньої частки і трансфертів з Державного бюджету України, а видатки, призначені для фінансування власних повноважень, – за рахунок інших видів доходів місцевих бюджетів.

Саєнко Олена

к.е.н., доцент

Діміянова Олександра

студентка

Запорізький національний університет

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ ТА УКРАЇНІ

Сучасна економіка Німеччини орієнтована на інтенсивний розвиток інфраструктури, з високим рівнем інновацій, ринкової капіталізації та низьким рівнем корупції.

До особливостей системи оподаткування Німеччини можна віднести те, що податки в цій країні складають близько 80% доходів бюджету. В нових східних федеральних землях, з врахуванням сучасних реалій, активно застосовується досвід організації оподаткування в колишній ФРН.

Слід зазначити, що організація оподаткування в Німеччині ґрунтується на принципах, які були закладені ще Л. Ерхардом:

- податки повинні бути по можливості мінімальними;
- повинна враховуватися економічна доцільність стягування податку при оподаткуванні того чи іншого об'єкту;
- податки не повинні перешкоджати конкуренції;
- податки повинні відповідати структурній політиці;
- у системі не повинно бути подвійного оподаткування;
- податки повинні забезпечувати справедливий розподіл доходів в суспільстві;
- величина податків повинна відповідати розміру послуг, що надаються державою [1].

Законодавчою базою оподаткування в Німеччині слугують основний закон, в якому визначені не лише загальні умови і процесуальні принципи, але і види податків, а також розподіл податкових надходжень між федерацією, землями і громадами. Федеральний бюджет формується за рахунок надходжень:

– федеральних податків: митних зборів, податку та додану вартість, податку на дохід від страхової діяльності, вексельного податку, солідарного податку, податків по лінії Європейського співтовариства, акцизів (окрім податку на пиво);

- долі в спільних податках;
- долі в розподілі промислового податку.

Землі отримують доходи від:

- земельних податків;
- майнового податку;
- податку на спадок;
- податку на придбання земельної ділянки;
- податку з власників автотранспортних засобів;
- податку на пиво;
- податку з тоталізатора і проведення лотерей;
- податку на протипожежну охорону;
- від збору з виручки в казино;
- долі в спільних податках;
- долі в розподілі промислового податку.

До спільних податків належать: податок на заробітну плату, прибутковий податок, податок з корпорацій, податок на додану вартість.

Громади отримують частину надходжень від:

– місцевих податків: промислового податку, земельного податку, місцевих акцизів і податку на специфічні форми використання доходів (податок з власників собак, податок на доходи розважальних закладів);

- долі у надходженнях від податку на заробітну плату і прибуткового податку;
- податкових внесків в рамках земельного законодавства.

Церкви (католицька, протестантська і лютеранська) мають право стягувати з віруючих відповідної концесії церковний податок [2].

Проаналізувавши вищенаведене, можна зробити висновки, що податкова система у ФРН множинна (у ній налічується 45 податків), розгалужена, тривірнева, а прибуткові податки грають основну фіскальну роль в ній.

Отже, порівнюючи з Україною, у Німеччині вартість реалізованого валового національного доходу спочатку розподіляється між тими, хто зайнятий в його структуризації. А саме власники засобів виробництва – підприємці або юридичні особи, які отримують свою частину у вигляді прибутку та працівники і службовці, яким виплачується заробітна плата.

Система оподаткування відкрита і зрозуміла для платників податків. В цілому при такому варіанті формуванні доходів бюджету, основними об'єктами оподаткування є доходи населення (заробітна плата, особисті доходи підприємців). Це не перевага або недолік, це об'єктивна властивість національної економічної системи з даним розподілом валового національного продукту.

Головною особливістю податкової системи в Україні є те, що платежі підприємств значно перевищують над надходженнями від населення, тоді як в Німеччині податок з доходу фізичних осіб складає приблизно 40% всіх податкових надходжень. Таким чином, якщо основою податкової системи є доходи підприємств, то використання податків з підприємств як економічних регулюючих суб'єктів дуже обмежене. Для того, щоб щось змінити в системі оподаткування України, потрібно перш за все створити для цього відповідні передумови, а саме – зробити основним платником податків населення, значно підвищивши при цьому долю оплати праці у складі валового національного продукту. На даному етапі Україна не може обмежитися тільки зміною форм податків. Потрібно змінювати саму базу податкової системи, тому що якщо знизити рівень оподаткування – зросте дефіцит державного бюджету, а якщо збільшити податки – то більшість населення стане не платоспроможними [3].

Напрямами змін в системі оподаткування України можуть бути:

- максимальна ліквідація податкових різниць при розрахунку суми оподаткованого прибутку підприємств;
- диференціація ставок ПДВ та мінімізація пільг з даного податку;
- максимальна співпраця податкових органів різних рівнів;
- налагодження системи електронної взаємодії податкових органів і платників;
- розширення бази оподаткування екологічним податком та податком на нерухоме майно.

Європейський шлях, який обрала для себе Україна, вимагає у процесі реформування податкової системи орієнтуватися саме на європейське податкове законодавство і враховувати досвід реформування країн ЄС, наприклад Німеччини. Проте варто пам'ятати, що західні концептуальні підходи у податковій сфері мають бути максимально адаптованими до українських умов.

Список використаних джерел

1. Базедов П., Шахиджанян Р.Г. Довідник. Податкова система Німеччини. Декларація платника податків. Полиглосум, 2005. 208 с.
2. Андрущенко В.Л., Данілов О.Д. Податкові системи зарубіжних країн. Київ: Комп'ютерпрес, 2004. С. 134
3. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/arkhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/germany/> (Дата звернення 03.10.2020)

Чайковський Ярослав

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКІЙ ГАЛУЗІ

Новітня технічна революція торкнулася не тільки інформаційної сфери, а й економічної. Одними із чинників структурних змін на фінансовому ринку України є зростаючі масштаби використання мережі Інтернет і мобільних пристроїв для надання фінансових послуг. Значні перетворення в галузі фінансів пов'язані з необхідністю скорочення витрат, підвищення безпеки фінансових операцій, а також забезпечення відповідності сфери послуг суспільству, яке постійно розвивається.

Сучасна технічна революція значно вплинула в тому числі й на інфраструктуру банківського сектору, які пов'язані з підвищенням автоматизації у роботі банків та більшою орієнтованістю на клієнтів. Здебільшого такі перетворення в галузі пов'язані з необхідністю скорочення витрат, підвищенням безпеки фінансових операцій, а також забезпеченням відповідності сфери послуг суспільству, яке постійно розвивається. В банківській галузі важливе місце займають фінансові технології, вони дозволяють встановлювати нові типи угод та процедур у класичних сферах банківської діяльності, таких як кредитування, управління капіталом, перекази та платежі.

Фінансові технології (англ. «FinTech»), а скорочено українською фінтех, в загальному розумінні – це фінансові послуги в ході створення та використання яких використовуються сучасні цифрові технології; досить часто орієнтовані на мобільні пристрої, щоб підвищувати ефективність фінансової системи в цілому [1, с. 39, 46].

Завдяки найсучаснішому апаратному, програмному забезпеченню та мережам, фінтех спонукає споживачів до використання все новіших та новіших розробок.

Зараз можна спостерігати зміни у взаємовідносинах фінтех-компаній з традиційними фінансовими інститутами. Раніше вважалося, що фінтех-компанії є їхніми конкурентами та можуть становити реальну загрозу в майбутньому. Проте більшість фінтех-компаній визначають співпрацю з традиційними фінансовими інститутами, як основну свою ціль. Така співпраця сприятиме розвитку інновацій та збереже довіру клієнтів до обох сторін, в іншому ж випадку науковці дають невтішні прогнози таким фірмам.

Станом на 2019 рік більшість нових фінтех-компаній відносяться до банківської індустрії. Банківські установи – одні з найбільш важливих та впливових фінансових інституцій в світі, вони є основними посередниками у проведенні цифрових платежів. Переважна більшість банків усвідомлюють всю важливість фінтех-компаній на ринку фінансових послуг.

Однозначними лідерами на ринку є компанії в тому числі і банки, які надають нові, цифрові банківські послуги та інтегрують послуги цифрових платежів (Digital Payments), робо-консультування (Robo-Advising) та інші фінтех-рішення.

Наймасовішим ринковим сегментом серед українських фінтех-компаній є платежі та грошові перекази, адже в даній сфері працює понад 30 % усіх стартапів (рис. 1). Проте від початку 2018 року з їхнього боку не спостерігається значного інтересу до даного напрямку. Схожа ситуація складається й щодо технології блокчейн, протягом 2017 та 2018 рр. в Україні було засновано лише дві компанії, які працюють в цьому напрямку [2].

Натомість технологічні напрямки, такі як консалтинг та аналітичні системи є досить популярними протягом останніх трьох років. Більш ймовірно, що така тенденція триватиме й надалі, адже з розвитком популярності великих даних та штучного інтелекту аналітичні послуги ставатимуть дедалі різноманітнішими, з вузькою спеціалізацією та більш унікальними [2].

Швидкий темп зростання фінтех має суперечливі наслідки на ринок фінансових послуг. З одного боку, фінтех модернізує фінансову систему та дає нові можливості споживачам та роботодавцям на

ринку. З іншого боку, відбувається порушення діючої традиційної системи фінансів, а також моделей обслуговування клієнтів, що змушує традиційних гравців пристосовуватися до нових умов ринку.

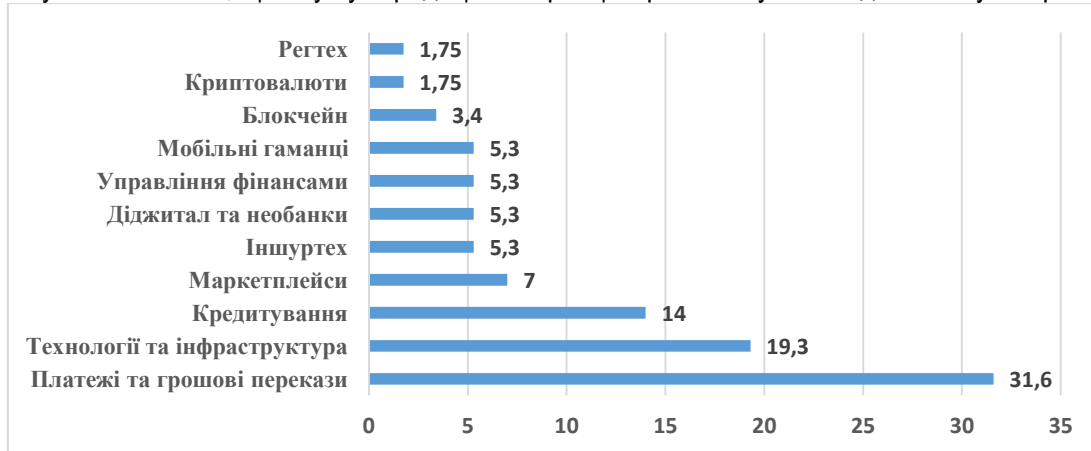


Рис. 1. Розподіл фінтех-компаній в Україні за 2018 р., % [3]

Одним з основних факторів пристосування в майбутньому є співпраця усіх учасників ринку. Для банків це перш за все підвищення конкурентоспроможності, а для фінтех-компаній – це спосіб інтегрувати власні фінтех-рішення в уже працюючу сферу та правильно націлити їх на клієнтів. Також відомим фактом є те, що фінансові послуги є однією з найбільш регульованих галузей у світі, тому регуляторні проблеми для фінтех-компаній мають серйозний вплив. Натомість співпраця з банківськими установами значно спрощує технологічну інтеграцію та стає все більш поширеною.

Крім того фінансові технології можуть стати корисними й для самих регуляторів. Оскільки більшість технологій більш орієнтовані на споживачів, вони досить тісно контактують з банківською громадськістю та її потребами. Такий обмін інформацією між регуляторами та фінансовими установами, які використовують фінтех, в тому числі й між банківськими установами, може підвищити поінформованість регулятора про звички, поведінку та бажання споживачів.

Також важливою темою в сфері фінтех є безпека, особливо для банківських установ, вони повинні боротися з широкими помилками щодо безпеки та надійності даних користувачів, на яких базується їхня продукція. Вони повинні вибудовувати взаємовідносини довіри зі споживачами та партнерами, також створювати інноваційні механізми втручання, для досягнення бажаного результату.

Таким чином, зараз спостерігаються зміни у взаємовідносинах фінтех-компаній з традиційними фінансовими інститутами. Збільшення ролі FinTech на фінансовому ринку змушує традиційні фінансові інститути налагоджувати партнерські зв'язки з фінтех-компаніями, натомість, з іншого боку, учасники FinTech також зацікавлені ділитися новітніми технологіями з банками задля фінансової вигоди.

Проаналізувавши різноманітні дослідження напрямків розробок та впровадження FinTech у банківському секторі, можна вважати штучний інтелект, відкритий банкінг, блокчейн та мобільний банкінг – як найбільш доцільними та поширеними напрямками застосування фінансових технологій за останні роки у світі.

В Україні впродовж останніх чотирьох років, наймасовіші ринкові сегменти, серед українських фінтех-компаній, займають: технологічні напрямки, а також платежі та грошові перекази.

Список використаних джерел

1. Чайковський Я. І., Ковальчук Я. Ю. Сучасні фінтех напрямки в банківському секторі. Світ фінансів. 2020. № 2 (63). С. 36-48
2. Український фінтех каталог 2019. URL: <http://drive.fintechua.org/FintechCatalog19Ukr.pdf>. (дата звернення: 04.10.2020).
3. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf. (дата звернення: 04.10.2020).

**СЕКЦІЯ 5.
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

**SECTION 5.
PROBLEMS OF LAND
MANAGEMENT AND
NATURE MANAGEMENT**

Bathed Haydar Aziz
PhD student,
Belarusian State Technological University

ANALYSIS OF CONTEMPORARY PROBLEMS OF NATURAL RENTAL

The concept of "rent" reflects the fact that part of income is transferred from one economic agent to another, either in commodity or in monetary form. Therefore, in recent years, rent has been identified with excess income and the problem of its distribution has been considered. The importance of this problem is due to the appropriation of rental income, the fairness of which depends on the mechanism for the effective distribution of natural rent for expanded reproduction.

Natural rent is inherently heterogeneous and is divided into land and mountain rent. Land rent includes: agricultural, forestry, water and other rent; to mining rent, respectively: oil, gas and mineral. In the second half of the 20th century, industrialization based on the use of mineral resources contributed to the occupation of a leading status by mining rent [1].

Recently, much attention has been paid to environmental rent. Ecological rent is a form of appropriation of income arising from the use of high quality natural environment, its unique objects, as well as the exploitation of limited ecological resources (environment-forming functions of the natural environment), capable of restoring its qualities due to the circulation of natural matter, conservation and transformation of energy, high self-regulation potential. The bearer of the ecological rent is the actual ecological effect - the sustainable production of ecosystems that ensure the process of environmental formation in a specific territory (water area) and its ecological balance. In the cost aspect, the ecological effect is an excess profit due to the high quality of the environment, as well as savings in future costs associated with the reproduction of the environment-forming functions of ecosystems [7].

The basis of natural rent is the benefit resulting from the use of resources that are limited and of the best in quality and location, and which is determined on the basis of the difference in the market price of a product and the cost of its production, taking into account the provision of a normal return on capital.

However, the methodology for calculating natural rent for many natural resources, including forest resources, has not yet been developed, which makes it difficult to introduce into practice rental estimates and, accordingly, payments. In modern conditions, the monopoly-departmental approach, which is a kind of costly approach, has received practical application. As for the methods of accounting for environmental rent in the form of pollution charges, the rates of which should be determined based on the amount of marginal damage to the natural environment, there are also many problems. This is due to both the difficulties in identifying these contaminants and the monetary assessment of the damage caused [2].

In theory, rental incomes are considered as super profits or super profits that are generated from the use of relatively stable limited factors - production, nature, ecology, technology, intelligence, finance, etc.

The theory and practice of pricing in the field of natural resource management indicates the need to use different methods of finding natural rent. The analyzed approaches to calculating natural rent as superprofits can be determined by two main methods:

- residual;
- regulatory [3].

In the financial and tax system, a number of elements can successfully participate in the performance of the function of redistributing natural rent. It is noted that payments for the use of natural resources are one of such elements, and their main function is the rationalization of nature management.

Specific problems in determining natural rent are due to the use of biological resources, such as forest, commercial marine aquatic organisms, fish resources of land waters, hunting objects, wild plants (medicinal plants, berries, mushrooms, etc.). Hunting, gathering and recreational fishing are regulated by the establishment of standards and quotas that ensure sustainable reproduction of game animals, plants and mushrooms, the sale of licenses, etc., rental problems are insignificant here practical point of view. The main type of forest use is timber harvesting, where the rental component is significant in terms of its share in the price and in terms of absolute value [2].

Natural resources generate economic rent because they are not produced by humans. With regard to the goods and services produced, competitive forces expand the supply until economic profit is reduced to zero, but natural resources, with a fixed supply, often have incomes that far exceed the costs of their production.

Natural rent must be used to finance the appropriate targeted programs. The advantages of the latter, as an organizational form, are that during their formation and implementation, it is possible to use various instruments of fiscal policy (including selective tax policy). Budget financing of investments can be carried out in the mode of public-private partnership both on a repayable basis (provision of soft loans) and on a gratuitous basis (subsidies acquired for the industry of patents, licenses) [4]. The reasons for the emergence of rent, the sources of its formation in various fields are described. Natural rent has the following properties:

- firstly, the rent is transitory,
- secondly, rental income is subject to cyclical fluctuations,
- thirdly, rent is characterized by interconversion of forms.

Rent relations are an element of the system of socio-economic relations and property relations. The following interest groups arise and interact in rental relations:

- interests of society and the state,
 - interests of the regions and the center,
 - interests of the present and future generations,
- interests of officials and business structures [5].

The problem of analyzing natural rent has been actively discussed by many scientists, scientific and political communities over the past decades. But if at the beginning of this period the emphasis was on the issue of taking natural rent, then the problem of its distribution and use came to the fore in the literature, although the situation of dispersing rent (especially forest and bioresource rent) has not yet been fully overcome [6].

The calculation and use of ecological rent in the practice of nature management are also relevant. In our approach to the determination of ecological rent, we are based on the methodology of calculating it based on the opportunity cost [7].

Literature

1. N.N. Matyunkova, N.N. Danilova. Natural rent: problems of withdrawal and distribution. – Vestnik KrasGU. 2014. № 8 - 3-5 p.
2. S.D. Puntsukova. Ecological and economic assessment of forest resources as the basis for sustainable forest management // Journal «Bulletin of the Buryat State University. Biology. Geography». - №: 4, 2011, - 39-43.p.
3. A.V. Neverov, H.A.H. Al-Fayad, Yu.A. Trich. On the Normative Method of Rent Pricing for Natural Resources - Proceedings of BSTU, 2017, Series 5, № 1, 80–83 p.
4. L.A. Makhova. M.M. Haykin. Problems of natural rent in the national economy / Journal of «Problems of modern economy». – 2016. 74-77 p.
5. Yu.V. Yakovets. Rent, anti-rent, quasi-rent in the global civilizational dimension. – M.: Akademkniga, 2003.
6. S.A. Yatskiy. Rental economy: political and economic aspect / Bulletin of Ugra State University. 2011 – Issue 4 (23). 148-155 p.
7. A.V. Neverov, T.M. Bratenkova. Urban ecological rent: economic nature and the mechanism of withdrawal // Proceedings of BSTU. Ser. VII. - Minsk, 2007. - Issue. XV. - 123-129 p.

Konsencjusz Marta

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

WĘGIEL BRUNATNY „SZANSA” DLA PRZEMYSŁU ENERGETYCZNEGO POLSKI

Za kilkanaście lat, bo już w roku 2030 bezpieczeństwo energetyczne Polski może zostać poważnie zachwiane. Sektor polityki energetycznej kraju, którego kluczowymi elementami są: bezpieczeństwo energetyczne, poprawa konkurencyjności gospodarki oraz ochrona środowiska przyrodniczego, stoi zatem przed poważnymi wyzwaniami.

W Polsce do głównych źródeł surowców energetycznych zalicza się surowce kopalne tj. węgiel brunatny, węgiel kamienny jak i surowce odnawialne takie jak: energia geotermalna, słoneczna, wiatrowa, wód powierzchniowych oraz wód kopalnianych.

Węgiel brunatny jest obok węgla kamiennego najważniejszym polskim surowcem energetycznym, a wytwarzana z niego energia stanowi obecnie najtańszą energię w Polsce i Europie. Koszty wytworzenia energii elektrycznej z węgla brunatnego są o około 30% niższe niż te same koszty dotyczące węgla kamiennego, natomiast ceny energii sprzedanej z elektrowni opalanych węglem brunatnym są o około 40% niższe od cen energii z elektrowni opalanych węglem kamiennym. Polska pomimo, że posiadania duże zasoby węgla brunatnego, prowadzi jego eksploatację tylko w czterech rejonach kraju:

- KWB „Adamów” SA o zdolności wydobywczej 4,5 mln ton/rok;
- BOT KWB Bełchatów SA o zdolności wydobywczej 38,5 mln ton/rok;
- KWB „Konin” SA o zdolności wydobywczej 14 mln ton/rok;
- BOT KWB Turów SA o zdolności wydobywczej 12 mln ton/rok.

Jak wynika z badań przeprowadzonych przez KGHM Cuprum Sp. z o.o. Centrum Badawczo-Rozwojowe, po roku 2030 może nastąpić wyczerpywanie się eksploatowanych obecnie złóż (do 2030 r. prognozowany jest wzrost krajowego zużycia energii finalnej o 48-55%, energii pierwotnej o 41-50%, energii elektrycznej o 80-93%).

Dlatego też dla zapewnienia bezpiecznej produkcji energii elektrycznej, w oparciu o krajowy węgiel brunatny, należy uruchomić eksploatację złóż rezerwowych.

Największe złoża rezerwowe węgla brunatnego to: złożo „Legnica” oraz sąsiadujące z nim złoża „Ścinawa” i „Ruja”. Ich zasobność przekracza dwukrotnie wielkość wszystkich aktualnie eksploatowanych złóż węgla brunatnego w Polsce. Uruchomienie zagłębia górniczo-energetycznego w rejonie Legnicy pozwoli zachować ciągłość w produkcji najtańszej energii, a tym samym zapewni Polsce bezpieczeństwo energetyczne.

Oczywistym jest fakt, że eksploatacja węgla brunatnego przyczyni się do degradacji środowiska przyrodniczego. Dlatego też przeprowadzono badania dotyczące metod wydobywania węgla brunatnego o jak najmniejszej szkodliwości dla środowiska naturalnego. Spośród proponowanych metod eksploatacji węgla brunatnego w zależności od warunków geologicznych złoża, takich jak: eksploatacja metodą odkrywkową i przerób wydobytego węgla na powierzchni; eksploatacja głębinowa z podsadzaniem zrobów; eksploatacja hydrotermowa, podziemne zgazowanie węgla (UCG) i upłynnianie produktów gazowych (CTL); procesy biotechnologiczne w przetwarzaniu węgla w gaz; najmniej „uciążliwymi” metodami okazały się dwie ostatnie.

Jednakże metody te mają zwolenników, jak i przeciwników. Z badań przeprowadzonych przez KGHM Cuprum Sp. z o.o. wynika, że podziemna biogazyfikacja złóż węgla pozwoli na ominięcie przeszkód związanych z eksploatacją. Metoda ta polega na wprowadzeniu wyselekcjonowanych szczepów bakterii, których właściwości przemienią węgiel brunatny w metan i w takiej postaci zostanie on wydobyty na powierzchnię. Pozwala to na uzyskanie z 1 tony węgla około 20 m³ gazu.

Istnieją cztery główne aspekty przemawiające za zagospodarowaniem „legnickich” złóż węgla brunatnego, a mianowicie: aspekt gospodarczy, społeczny, ekologiczny i ekonomiczny.

Korzyści wynikające z rozwoju tego regionu to między innymi: rozwój energetyczny kraju oraz zapewnienie jego bezpieczeństwa energetycznego w latach po 2030r., pozyskanie tańszej energii elektrycznej dla potrzeb własnych i krajowych, zdyspensyfikowanie produktów, zasobność i wykorzystanie krajowych złóż

węgla brunatnego, aktywny udział w rozwoju regionu jak i konkurencyjność ekonomiczna w stosunku do innych źródeł dla wytwarzania energii elektrycznej.

Gdzie zatem tkwi problem? Grożący Polsce wzrost opłat między innymi za prąd nie przekonuje obecnych mieszkańców okręgu Legnickiego do odsprzedania państwu swych ziem i przesiedlenia się na inne tereny. Co więcej, propozycje rządu pobudzają społeczeństwo do stosowania coraz bardziej wyszukanych metod walki ofensywnej, np. niektóre gminy wpisały swoje grunty do Unijnego programu Natura 2020, inne natomiast postarały się o pieniądze w funduszy unijnych i są w trakcie ulepszania gminnej infrastruktury.

Jednakże eksploatacja węgla brunatnego z nowych złóż ma obecnie wartość priorytetową, ponad lokalną dla polityki energetycznej kraju, dlatego też „walka” z rządem może okazać się bezowocna.

Белова Ірина

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО АУДИТУ

Згідно з проектом закону України “Про енергетичний аудит” енергетичний аудит (енергетичне обстеження) – це вивчення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів та розроблення рекомендацій щодо їх поліпшення. Діяльність у сфері енергетичного аудиту (енерго аудиторська діяльність) – це одна із форм проведення державної політики у сфері енергозбереження, яка полягає в наданні допомоги суб’єктам господарювання (підприємствам, організаціям та установам) в підвищенні ефективності використання ними паливно-енергетичних ресурсів проведенням енергетичних аудитів, оцінки потенціалу енергозбереження та розроблення рекомендацій з впровадження організаційних, правових, технічних і технологічних заходів з енергозбереження. Нажаль, в Україні ще не діють повною мірою закони “прямої” дії, які б регламентували діяльність енергоаудиторів (“Про енергетичний аудит”) і енергоменеджерів (“Про енергетичний менеджмент”). Ці законопроекти поки що розробляються у Верховній Раді України за участю фахівців та представників громадських організацій. Крім того, сьогодні в майже 46-мільйонній Україні працює не більше трьох сотень енергоаудиторів. Та й рівень цих фахівців не завжди відповідає вимогам сьогодення. У Данії з 5-мільйонним населенням працює близько 3500 енергоаудиторів у галузі теплотехніки і майже 1500 – в галузі електротехніки [6].

Енергетичний аудит проводиться з метою:

- оцінки ефективності, повноти і обґрунтованості енергоощадних заходів, що вживаються суб’єктом господарської діяльності
- замовником енергетичного аудиту;
- визначення відповідності фактичних питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів нормам питомих витрат;
- визначення шляхів раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів, запровадження енергоощадних заходів та вдосконалення енергетичного менеджменту;
- уникнення необґрунтованих витрат на проведення енергоощадних заходів;
- установлення обґрунтованих обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів;
- виконання конкретних завдань щодо підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів у кожному окремому випадку, визначеному замовником, враховуючи його потреби.

Однією з основних властивостей системи управління є необхідність аналізу та синтезу процесів енергоспоживання з переходом від інтегральних показників до деталізованих і назад. Це дає можливість ідентифікації об’єктів з надвисоким споживанням енергетичних ресурсів та подальшого прийняття рішень стосовно енергетичної сертифікації, проведення енергетичного аудиту та, як наслідок, реалізації обґрунтованих заходів з підвищення енергоефективності з урахуванням оптимізації стану процесів підвищення енергоефективності галузі загалом.

Енергоменеджмент (ЕМ) включає в себе планування, організацію, кадрове забезпечення, здійснення контролю; охоплює генерацію, передавання, транспортування, розподілення та споживання енергії, а також екологічні питання. Тобто, ЕМ включає функції управління, організації, розподілу обов’язків та відповідальність, процедури і ресурси, в тому числі фінансові, кадрові, матеріальні та ін. Для ефективного функціонування енергоменеджменту необхідно безперервно повторювати цикл (рис. 3), що призводить до підвищення енергоефективності. Таким чином, енергоаудит та впровадження енергозберігаючих заходів – лише частина систем енергоменеджменту (СЕМ), суть якої – постійна діяльність, заснована на циклі PDCA. Основний потенціал енергозбереження мають технічні заходи, впровадження яких передбачає значні капіталовкладення в енергоефективне обладнання, матеріали,

техніку та технології. Проте ці заходи матимуть тривалий і суттєвий ефект лише за умови їх реалізації одночасно з низкою організаційно-управлінських, інформаційних та мотиваційних заходів.

Під енергетичним енергоаудитом розуміється проведення обстеження будівлі для визначення можливих шляхів економії енергоресурсів, а отже і коштів, та покращення умов перебування мешканців та персоналу. Головним результатом енергетичного аудиту є перелік рекомендацій щодо зниження енергоспоживання та витрат на енергоносії із зазначенням їх вартості та окупності. Якісний енергетичний аудит повинен передувати всім проектам реконструкції будівель для максимально ефективного використання наявних (зазвичай дуже обмежених) фінансових ресурсів.

Предметом енергетичного аудиту є забезпечення системного обстеження витрат палива й енергії, аналіз і розробка рекомендацій з ефективного використання енергоресурсів.

Об'єктом енергетичного аудиту може бути будь-яке підприємство, енергетична установка, будинок, агрегат, що виробляє, перетворює, передає або споживає енергію.

Головною метою енергетичного аудиту є пошук можливостей енергозбереження і допомога суб'єктам господарювання у визначенні напрямів ефективного енерговикористання.

Загалом можна виділити два види енергетичного аудиту: експрес-енергоаудит та комплексний енергоаудит. Також можуть бути енергетичні аудити окремих інженерних систем [1].

Експрес – аудит передбачає поверхневе обстеження будівлі та виявлення найбільш очевидних недоліків, а також намічає план робіт для комплексного енергоаудиту. Зазвичай точність рекомендацій такого аудиту оцінюється на рівні 10-20 %.

Комплексний енергоаудит передбачає поглиблене вивчення конструкції будівлі та інженерних мереж, проведення інструментальних замірів та підготовку детального плану впровадження енергоефективних заходів в тому числі економічний аналіз.

Проведення енергетичних обстежень на основі нових теоретико-методичних засад, що здатні об'єктивно та якісно визначити потенціал енергозбереження системи тепlopостачання та забезпечити ранжування і якісну оцінку показників економічної ефективності інвестицій в енергозберігаючі заходи це – основне завдання системи сучасного аудиту. Разом з тим, сучасний стан економіки не дозволяє розраховувати у найближчий період обсяги та джерела фінансування технічного переоснащення виробництва та запровадження енергоефективних технологій. Тому сучасна методика проведення енергоаудиту потребує внесення суттєвих коригувань в оцінку основних техніко-економічних показників функціонування об'єктів у майбутні періоди, особливо після часткового впровадження енергозберігаючих заходів. При формуванні системи енергетичного аудиту особлива увага повинна приділятися аналізу нормативної літератури, щодо питань виконання енергетичних обстежень систем тепlopостачання та аналізу розроблених для деяких міст України міських енергетичних планів, схем тепlopостачання та енергетичних аудитів [5].

Енергетичний аудит можна проводити за всіма напрямками діяльності підприємства такими, як тепlopостачання, вентиляція й кондиціонування, водопостачання й водопідготовка, водовідведення й очищення стоків, електропостачання, контрольно-вимірювальні прилади і апаратура, газопостачання, димовідведення, будівництво та технології, технічна діагностика будівельних конструкцій будинків, екологія та ін.

Енергетичний аудит проводиться енергосервісними компаніями чи незалежними експертами (енергоаудиторами), що уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення.

Енергоаудит поділяють на простий (огляд енергоспоживання, заснованого на даних лічильників будинку) та комплексний і трудомісткий (визначення та ідентифікація всіх напрямів витрат енергії і передбачення установки нового стаціонарного вимірювального устаткування його тестування), після детальної перевірки видаються обґрунтовані рекомендації.

Існують різні способи проведення енергоаудиту. За термінами проведення енергетичні обстеження поділяють на: первинні; чергові; позачергові. За обсягами робіт, є просте (експрес – обстеження); повне (комплексне) інструментальне обстеження.

Простий енергетичний аудит передбачає поверховий збір інформації з енерговикористання та розроблення типових для даного об'єкту енергоспоживання рекомендацій з енергозбереження. Він забезпечує базове енергетичне обстеження, робить загальні висновки про споживання енергії.

На основі аналізу літературних джерел [1, 2] сформовано наступні етапи проведення комплексного енергетичного аудиту:

I етап. Одержання детальної інформації про об'єкт енергоаудиту.

- Збір первинних даних про витрати палива, води й електроенергії за попередній і поточний роки.
- Аналіз структури енергоспоживання.
- Аналіз структури витрат на енергію.
- Визначення витрати енергоносіїв на одиницю продукції, що випускається підприємством та окремими підрозділами.

II етап. Вивчення паливно-енергетичних потоків на об'єкті в цілому та в окремих підрозділах.

- Вивчення технологічної схеми основного виробництва.
- Складання схеми споживання енергетичних ресурсів об'єктом.
- Складання карти використання енергетичних ресурсів.
- Складання балансу підприємства з окремих видів енергоресурсів.
- Складання паливно-енергетичного балансу підприємства.
- Виявлення найенергоємніших споживачів і збирання даних по них.
- Визначення питомих норм споживання енергії окремими споживачами.
- Складання енергетичного балансу для окремих енергоємних споживачів.

III етап. Аналіз ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів об'єктом. – Аналіз ефективності використання окремих технологічних процесів.

- Аналіз ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів підрозділами об'єкту.
- Аналіз енерговикористання окремими споживачами.
- Визначення технологічно припустимих втрат палива й енергії.
- Визначення пріоритетів для поглибленого енергетичного аудиту.

IV етап. Поглиблений енергетичний аудит окремих технологічних процесів і енергоспоживачів.

- Проведення додаткових вимірювань проміжних параметрів і визначення робочих режимів.
- Виявлення ефективності роботи споживачів.
- Вирішення специфічних питань (за домовленістю з керівництвом).

V етап. Підведення підсумків енергетичного аудиту.

- Розроблення енергозберігаючих заходів.
- Техніко-економічний аналіз ефективності впровадження заходів.
- Порівняльний аналіз отриманих результатів.
- Вибір нових пріоритетів і постановка завдань на подальше зниження енергоємності продукції та споживання енергоресурсів.

– Складання звіту з енергетичного аудиту.

Однією з найбільш складних обговорюваних умов у переговорному процесі між енергоаудиторською компанією та енергоспоживачем є визначення вартості проведення енергетичного обстеження, яка залежить від структурної складності громадської організації та, як наслідок, обсягу обстеження. Необхідно здійснити попередній виїзд спеціалістів-енергоаудиторів до громадської організації з метою огляду та проведення робочих зустрічей з керівництвом та персоналом.

Обчислення капітальної вартості проекту з енергозбереження – це ключовий момент звіту. Неправильно оцінені витрати можуть легко підірвати довіру до цілого звіту. Звичайно причина недооцінки витрат викликана не недооцінюванням витрат, а не урахуванням загальної вартості компонентів. До них слід віднести такі компоненти, які є невичерпаними: вартість закупівлі енергозберігаючого устаткування; закупівельна вартість допоміжного устаткування; витрати на доставку (митні формальності й установка устаткування); страхування; витрати на ізоляцію; тестування і введення установки в експлуатацію; виплати за консультації; витрати на переміщення виробничого устаткування та ін.

Основні джерел інформації з енергоспоживання включають: витрати за період (рік, декада, місяць), за паливо, воду, електричну енергію, покази лічильників, характеристика огорожувальних конструкцій, проектна документація по об'єкту. При цьому враховуються як обсяг споживання, так і

тарифи та вартість різних видів спожитої енергії та енергоносіїв. У разі відсутності лічильників при енергоаудиті може бути застосовано спеціальне вимірювальне обладнання. Методика проведення аналізу показників енергоспоживання наведено на рисунку 1.

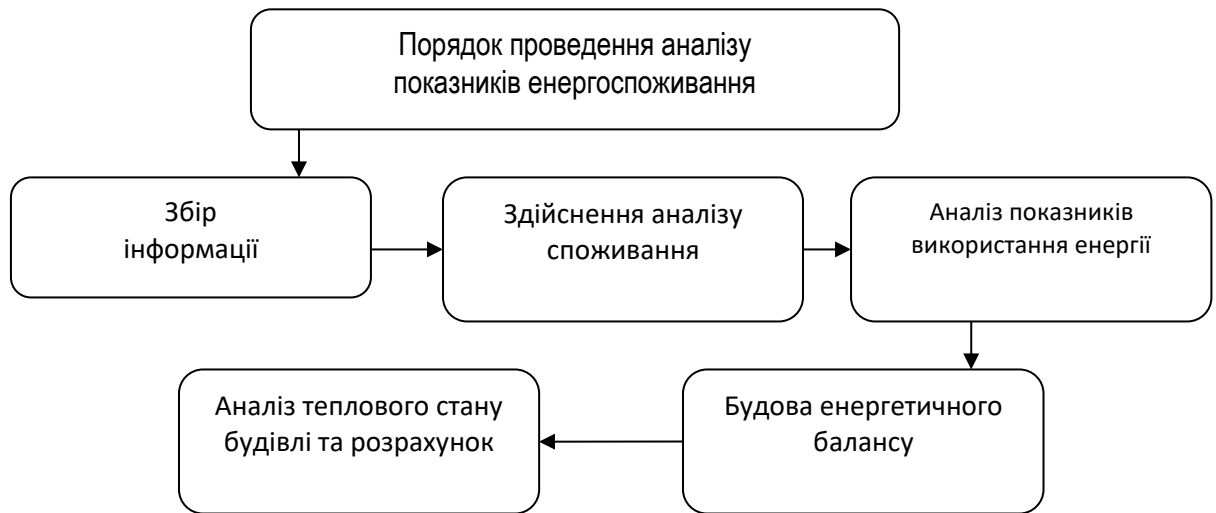


Рис. 1. Методика аналізу показників енергоспоживання [3;4]

Споживач повинен збирати покази лічильників не менше як раз на місяць, щоб одержувати ймовірну інформацію про енергоспоживання. Чим більше буде контрольно-вимірювальних приладів для моніторингу споживання паливно-енергетичних ресурсів тим точнішим буде аналіз.

Аналіз даних, отриманих під час проведення енергоаудиту, здійснюється у такому порядку:

1. Побудова діаграми потоку процесів.
2. Визначення етапів процесу.

3. Визначення потоків відходів та явних не виробничих витрат енергоресурсів. Зокрема, необхідно перерахувати усі енергоресурси на вході в процес (електроенергію, гаряче водопостачання, пару, газ, потоки холоду на вході у процес та інші джерела енергоресурсів), а також усі потоки вторинних енергоресурсів на виході з процесу (не виробничі витрати гарячої пари або баштових охолоджувачів, потоки відходів для переробки на підприємстві та за його межами). На завершення цього етапу аудиторського дослідження готується огляд роботи, до якого повинні бути включені найважливіші етапи енергетичного процесу, напрямки використання сировини, матеріалів та енергоресурсів та джерела відходів, що має бути відображено на схемі потоку процесів [7].

Енергетичний паспорт, щоскладений за результатами енергоаудиту, має бути постійно діючим документом. Усі зміни показників енергетичної ефективності, які відбуваються від одного обстеження до наступного у разі проведення технічних заходів, ремонтних робіт, встановлення обладнання високих класів ефективності тощо, мають бути відображені у цьому документі. Сучасне енергозбереження охоплює питання не тільки зменшення енергетичних втрат, але й зменшення шкідливих викидів в довкілля, використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії. Тому до енергетичного паспорта необхідно внести показники оцінювання екологічності процесів, що проходять енергетичне обстеження. За результатами енергетичного обстеження необхідно складати звіт, до якого повинен бути включений опис енергоресурсів на вході і продукції на виході з основних відділів і цехів підприємства, а також оцінка ефективності кожного етапу виробничого процесу.

Отже, у підсумку, наведені етапи проведення енергетичного аудиту об'єкту дозволяють у повному обсязі проаналізувати існуючий стан, оцінити рівень його енергоспоживання та звернути увагу на окремих споживачів енергії, які потребують більш поглибленого дослідження з метою підвищення їх рівня енергоефективності. Однак, у разі необхідності проводяться додаткові вимірювання.

Таким чином, найважливішим аспектом проведення енергоаудиту є додаткова економічна вигода, яку замовник (енергокористувач) отримує від виявлення ділянок з нераціональним і неефективним

використанням різних видів енергії та пошуку шляхів її економії, що, у підсумку, призведе до енергомодернізації та енергетичної незалежності як окремого споживача, так і нашої держави у цілому.

Список використаних джерел

1. Association of energy auditors. Energy House Audit: Diagnosis and Treatment Plan. Available at : <https://aea.org.ua/2014/06/energetichnij-audit-budinku-vstanovlennya-diagnozu-ta-plan-likuvannya>.
2. Energy audit. Available at : http://www.reee.org.ua/download/trainings/ТМ_4_Аудит.pdf.
3. Energy audit, its objectives and milestones (2015). Retrieved from: [http://nebook.net/book_energetichnij-menedzhment_665_page_56/\(in Ukr.\)](http://nebook.net/book_energetichnij-menedzhment_665_page_56/(in_Ukr.)).
4. Tyshchenko, S. V. (2015), Research methodology-saving the state and public spheres. «Efficiente conomy Retrieved from» http://ir.znau.-edu.ua/bitstream/123456789/2970/1/Efektyvna_ekonomika_2014_5.pdf
5. On the methodology of the energy audit of heat supply systems. the heat balance is the basis of the algorithm of carrying out of energetics surveys (2013), Retrieved from <http://www.tecom.com.ua/development.html?action=one&num=72&room=6> (in Ukr.).
6. <http://ua-energy.org/post/3109>.
7. <http://energoauditsro.ru/onlinecalculator>.

Горун Марія

к.г.н, старший викладач

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

Файфура Василь

к.е.н, доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ЗМІНА КЛІМАТУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Очевидно, що зміна клімату є однією з пріоритетних глобальних проблем світового розвитку з серйозними загрозами для міжнародної економіки та безпеки, внаслідок підвищення ризиків, пов'язаних з функціонуванням екосистем, енергетичною безпекою, забезпеченням продовольством і питною водою, і вимагає скорочення викидів парникових газів та впровадження заходів із адаптації в усіх країнах.

Питання зміни клімату є одним із пріоритетних у міжнародній політиці уже понад півстоліття. Вперше велику увагу воно отримало у 1979 р., коли Всесвітня метеорологічна організація [6], ЮНЕСКО та ВООЗ провели першу міжнародну конференцію з питань зміни клімату [4].

Міжурядовою групою експертів із зміни клімату (МГЕЗК) [3] визначено, що антропогенний вплив на кліматичну систему є домінуючою причиною потепління, що спостерігається з середини ХХ століття. Для уникнення катастрофічних наслідків зміни клімату необхідно досягнути такого скорочення викидів парникових газів, щоб стримати зростання глобальної середньої температури значно нижче 2 °С. Основним напрямком діяльності МГЕЗК є підготовка регулярних звітів (Assessment Reports). Так, у 1992р. як наслідок оприлюднення Першого оціночного звіту МГЕЗК5 (1990р.) було прийнято Рамкову Конвенцію ООН про зміну клімату. З часу публікації Першого оціночного звіту, МГЕЗК підготувала ще чотири звіти щодо зміни клімату – у 1995, 2001, 2007 та 2013-2014 роках, відповідно. Наступний, Шостий оціночний звіт МГЕЗК, очікується у 2022р.

На глобальному рівні питання, що пов'язані із зміною клімату, регулюються Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату [5], Кіотським протоколом та Паризькою угодою (основна мета Паризької угоди – не допустити підвищення середньої температури на Землі більше, ніж на 2%) [9].

МГЕЗК опублікував три спеціальні доповіді щодо зміни клімату за дорученням Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК ООН). 26-ту Конференцію зі зміни клімату (COP26) планують провести у 2021 році (Глазго, Велика Британія) [4]. Саме на COP26 будуть обговорюватися результати реалізації Паризької угоди країнами учасницями.

Впровадження заходів по адаптації до проявів зміни клімату вже сьогодні є необхідністю, оскільки за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України [7]:

Швидкість підвищення температури повітря в Україні випереджає світові тенденції, внаслідок чого в Україні ймовірно посилення та поширення посух, збільшення площ земель, схильних до опустелювання.

Якщо людство не відмовиться від використання викопного палива в другій половині століття, то вже через 30 років середня річна температура в Україні може підвищитися ще на 1-1,5 С, а до кінця століття на 3,4-4С.

Відбувається стійке підвищення температури повітря у всі сезони.

В Україні середня річна температура підвищилася на 1,2 °С за тридцять останніх років.

Середня місячна температура повітря у лютому, березні, червні, жовтні, листопаді та грудні 2019 року була найвищою або однією із найвищих для цих місяців за весь період інструментальних спостережень за погодою (з кінця 19 сторіччя).

Починаючи із 1991 року кожне наступне десятиріччя було теплішим попереднього: 1991-2000 – на 0,5 °С, 2001-2010 – на 1,2 °С, 2011-2019 – на 1,7 °С.

За повідомленням Центральної геофізичної обсерваторії [10], глобальне потепління в Україні йде швидше, ніж загалом у світі. Служба змін клімату Коперника (C3S) [2] повідомила, що в період між груднем 2019 року та лютим 2020 року температура в Європі на 3,4 градуси перевищувала середні температурні показники в період 1981-2010 років, що на 1,4 градуса перевищує попередній температурний рекорд. (зима 2015-2016 років).

В Україні в середньому річна сума опадів за базовий період 1961-1990 рр. (норма) складає 578 мм. За період 1991-2017 рр. вона в середньому не зменшилася, спостерігався невеликий приріст (близько 2%). Однак при цьому посилюється тенденція до нерівномірного розподілу опадів упродовж року, що призводить до більшої кількості та інтенсивності надзвичайних явищ погоди (зокрема, паводків та посух).

У 10 областях України за період 2014-2018 рр. опадів випало на 7-12% менше норми.

Спостерігається тенденція до збільшення території із недостатньою кількістю опадів (менше 400 мм) у теплий період.

Клімат вже став більш посушливим на всій території України.

Останніми роками посухи спостерігалися в районах, в яких їх раніше не було.

Останні події у світі наштовхують на думку про те, що знизити швидкість глобальних змін клімату не так уже і важко. Наприклад, супутники NASA [11] та Європейського космічного агентства на початку 2020 року зафіксували значне зниження шкідливих викидів в атмосферу. Таку ситуацію пов'язують із пандемією COVID-19. У Європі найбільше коронавірус вплинув на Італію, Іспанію, та Францію. Там від початку року кількість викидів в атмосферу скоротилася майже на половину. Зокрема, в Парижі якість повітря стала такою ж високою, як і 40 років тому. Україна не стала винятком, проте ситуацію погіршили пожежі, що відбувались у квітні 2020 року.

В контексті боротьби зі змінами клімату та адаптацією до них Україна доєдналася до Угоди мерів [8] – що є найбільшим у світі рухом за збереження клімату і енергії на місцевому рівні. Європейська ініціатива Угода мерів об'єднує тисячі місцевих органів влади, які добровільно взяли на себе зобов'язання по досягненню кліматичних і енергетичних цілей ЄС.

Підписанти зобов'язуються вжити заходів для досягнення мети скорочення викидів парникових газів в ЄС мінімум на 40% до 2030 року і виробити спільний підхід до вирішення проблеми пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них.

Mayors Adapt – ініціатива Угоди мерів по адаптації до зміни клімату – була створена Європейською Комісією з метою залучення міст до дій, спрямованих на адаптацію до зміни клімату. Її реалізація була розпочата в 2014 році в якості адаптаційної ініціативи, яка спрямована на пом'якшення наслідків зміни клімату. У 2015 році Європейська Комісія об'єднала ці дві ініціативи з метою сприяння застосуванню інтегрованого підходу до дій з питань клімату та енергії [8].

Також, уряд України у 2016 році схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Документом визначаються підстави для розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів для різних складових державної політики у сфері зміни клімату. Також акт визначає основні напрямки реалізації Концепції: зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації державної політики у цій сфері, запобігання зміні клімату через скорочення антропогенних викидів і збільшення абсорбції парникових газів та забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, адаптація до зміни клімату. Це - перший національний стратегічний документ у сфері боротьби зі зміною клімату. Він враховує основні положення Паризької угоди, де Україна є повноправною стороною.

Результатом синергії ведення екологічної політики та наявних соціально-економічних процесів в Україні є 17-е місце (серед 58 країн світу) у рейтингу, що показує індекс ефективності боротьби зі змінами клімату-2020 (Climate Change Performance Index, CCPI).

Рейтинг формуює група німецьких організацій із захисту клімату NewClimate Institute, Germanwatch та Climate Action Network.

Оцінка країни є комплексною і включає обсяг викидів парникових газів, рівень розвитку відновлюваної енергетики, рівень споживання електроенергії, загальні запаси первинної енергії, загальну зовнішню та внутрішню політику у сфері протидії змінам клімату.

Україна у рейтингу відноситься до групи країн з високим індексом з показником 60,6 (зі 100). У минулому році Україна посіла 18-е місце. Перша трійка залишилася вільною (оскільки, жодна з країн не зробила достатньо для запобігання змінам клімату), то четверте місце посіла Швеція з 76,28 балами, п'яте — Данія з 71,14 балами, а шосте — Марокко з 70,63 балами. Останнє місце у рейтингу посіли Сполучені Штати, за ними іде Саудівська Аравія [1]. Якщо порівнювати зусилля України та Швеції у справі боротьби зі змінами клімату, то варто розглянути окремі показники країн, зокрема: викиди парникових газів: Україна займає 7 позицію, Швеція – 4; відновлювальна енергетика: Україна – 36 місце, Швеція – 5 місце; використання енергії: Україна – 4 місце, Швеція – 46 місце; кліматична політика: Україна – 49 місце, Швеція – 7 місце. Відповідно, Україні варто зосередити увагу на впровадженні досвіду європейських країн (у контексті євроінтеграції) щодо ведення кліматичної політики, а також, інтенсифікувати розвиток відновлювальної енергетики.

Таким чином, для усього світового співтовариства, та України зокрема, життєво важливим стало питання прийняття та реалізації ефективної стратегії з протидії надшвидким змінам клімату та адаптації до них з огляду на вже накопичені знання та досвід у цій сфері.

Відповідно Україні варто: удосконалити державну політику у сфері зміни клімату і посилити інституційну спроможність для її реалізації; забезпечити дотримання усіх зобов'язань України за Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату та іншими міжнародними угодами у сфері зміни клімату, Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та ін.; забезпечити досягнення у 2030 році очікуваного національно визначеного внеску, який не перевищуватиме 60 відсотків рівня базового 1990 року.

Список використаних джерел

1. Climate Change Performance Index. URL: <https://www.climate-change-performance-index.org/> (дата звернення: 06.05.2020).
2. Copernicus Climate Change Service URL: <https://climate.copernicus.eu/> (дата звернення: 06.05.2020).
3. Intergovernmental Panel on Climate Change. URL: <http://www.ipcc.ch> (дата звернення: 06.05.2020).
4. UN Climate Change Conference. URL: <https://unclimatesummit.org> (дата звернення: 06.05.2020).
5. United Nations Framework Convention on Climate Change. URL: <https://unfccc.int/> (дата звернення: 08.09.2020).
6. World Meteorological Organization. URL: <https://public.wmo.int/en> (дата звернення: 06.05.2020).
7. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://menr.gov.ua/> (дата звернення: 06.09.2020).
8. Угода мерів щодо клімату та енергії в Україні. URL: <http://com-east.eu/uk> (дата звернення: 06.05.2020).
9. Україна і політика протидії зміні клімату : економічний аспект / Аналітична доповідь; за загальною редакцією В.Р. Сіденка та О.О. Веклич. Київ : Заповіт, 2016. 208с
10. Центральна геофізична обсерваторія імені Бориса Срезневського URL: <http://cgo-sreznevskiy.kyiv.ua/> (дата звернення: 06.09.2020).
11. Earth Observatory. URL: <https://earthobservatory.nasa.gov> (дата звернення: 06.05.2020).

Зварич Ірина

д.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УТВОРЕННЯ І ПЕРЕРОБКИ ВТОРИННОЇ СИРОВИНИ В УКРАЇНІ

За директивою ЄС до 2029 р. 9 із 10 використаних пластикових пляшок мають бути зібрані як відсортоване сміття [2]. Пластикові пляшки, наявні в продажу, до 2025 р. мають містити також щонайменше чверть матеріалу, придатного для переробки, а до 2030 р. – 30% [2]. Передбачається також можливість притягнення до відповідальності виробників пластикової продукції та залучення тютюнової галузі до відшкодування коштів за утилізацію недопалків.

Таблиця 1

Управління відходами упаковки в 2030 р.

Тип відходів	Норма переробки в Україні сьогодні	Мета до 2030 р.	
		Згідно з Національною стратегією	Згідно з Директивою 94/62/ЄС
Відходи загалом	12–14%	65%	70%
Скло	15–18%	75%	75%
Папір	22–25%	75%	85%
Метали	1%	75%	80%
Алюміній	3–5%	75%	60%
Пластик	10–12%	60%	55%
Дерево	3–5%	65%	30%

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Впровадження системи розширеної відповідальності виробника (РВВ) в Україні – це ефективний шлях до вирішення проблеми з відходами та забрудненням навколишнього середовища, дієвий крок для впровадження економіки замкненого циклу [1].

Розширена відповідальність виробника є одним із принципів, на яких будується Національна стратегія управління відходами. Згідно з її положеннями, виробники продукції відповідають за прийняття повернутої продукції та відходи, які залишилися після використання, як і за подальше управління відходами та фінансування такої діяльності [3]. Спеціальними заходами у сфері побутових відходів передбачено реалізацію деяких економічних інструментів. Зокрема, впровадження схеми «плати за те, що викидаєш» [5], механізмів реалізації принципів «забруднювач платить» та «розширеної відповідальності виробника». Має бути створено ефективну та рентабельну систему збирання й вивезення побутових відходів, яка максимально охопить населення, і запроваджено роздільне збирання та відповідальне поводження з окремими небезпечними компонентами цих відходів як ланка в схемах розширеної відповідальності виробника [1; 5; 6]. Стратегія передбачає, що виробники та імпортери виконуватимуть зобов'язання щодо [5] збирання та переробки компонентів побутових відходів самостійно та/або через організацію розширеної відповідальності виробника, та/або шляхом сплати екологічного податку. Передбачено впровадження РВВ для окремих компонентів побутових відходів [5]. За умови повноцінного запровадження принципу РВВ для відходів упаковки, передбачена можливість реалізації системи «застава-повернення» [5] для відходів упаковки з-під напоїв, зокрема скляних пляшок. У сфері специфічних видів відходів передбачено розроблення законопроекту «Про упаковку та відходи упаковки» відповідно до Директиви 94/62/ЄС Європарламенту та Євроради «Про упаковку та відходи упаковки» від 20 грудня 1994 р. [5] і найкращих європейських практик. Питання поводження з відходами упаковки має регулюватися винятково законами. У сфері поводження з відходами упаковки забезпечуватиметься розвиток конкуренції. Будь-які монополії у цій сфері заборонені. До роздільного збору та зберігання відходів упаковки встановлюються вимоги на основі передових практик ЄС і

конкретних місцевих норм і правил. Стратегія передбачає визначення обов'язкових до виконання виробниками та імпортерами норм підготовки для повторного використання і перероблення відходів упаковки. До кінця 2030 р., як мінімум, 65% від обсягу відходів упаковки загалом має бути підготовлено для повторного використання та перероблено. Мінімальні цільові показники підготовки до повторного використання і перероблення різних видів матеріалів, що містяться у відходах упаковки, такі: 60% – для пластику; 65% – для деревини, 75% – для чорних металів, алюмінію, скла, паперу і картону [3]. Отже, роль РВВ як організаційного та фінансового інструменту у досягненні таких високих норм переробки упаковки може бути головною або дуже важливою [3].

Виробник може брати на себе індивідуальну відповідальність. Однак переважно виробники діють колективно – шляхом заснування Організації розширеної відповідальності виробника (ОРВВ), яка працює від імені виробників товарів і створює стимули, в тому числі фінансові, для роздільного збору, сортування та переробки відходів упаковки й інших товарів, що потрапляють у відходи.

Євросоюз 2 грудня 2015 р. оприлюднив План дій з переходу на економіку замкнутого циклу – економіку, де утворення відходів має бути зведено до мінімуму, а повторне використання ресурсів, сировини і матеріалів – до максимуму. Роздільний збір і розширена відповідальність виробника – це основа економіки замкнутого циклу [4]. Нині в 26 країнах ЄС створено організації розширеної відповідальності, лише в 2 країнах таких організацій поки що немає.

У країнах Організації економічного співробітництва кількість побутових відходів стабілізувалася, обсяг відновлення матеріалів із них різко зросли, захоронення на полігонах зменшилися, обсяги спалення таких відходів не збільшуються. Ці позитивні тенденції відбуваються за зростання ВВП у 1990–2014 рр. Інфраструктура ринку ТПВ України є зовсім недостатньою для здійснення комплексного підходу до реалізації політики інклюзивної циркулярної економіки:

- 1 сміттєспалювальний завод;
- 3 сміттєспалювальні установки;
- 26 сміттєсортувальних ліній;
- 6000 звалищ і полігонів та більше 35 тис. нелегальних звалищ;
- 1181 місто, де запроваджено роздільне збирання ТПВ;
- 33 біогазові установки;
- 1186 кількість підприємств у сфері поводження з ТПВ;
- близько 17,5 тис. працівників у сфері поводження з ТПВ.

Українці в середньому щорічно викидають близько 10 млн. т побутових відходів, з них:

- 93,8% – вивозять на сміттєзвалища та полігони;
- 4,2% – переробляють.

У 2018 р. Україна накопичила понад 421 млн. т відходів, з яких 9 млн. т – побутові. Впроваджено роздільний збір ТПВ у 1181 населеному пункті, тобто тільки в 4% від їхньої загальної кількості. Можна виокремити такі традиційні шляхи поводження з відходами. Перший і найдавніший – це захоронення. Цей метод є антиекологічним варіантом. Утворюються токсичні інфільтраційні води, в атмосферу потрапляє метан, котрий сприяє утворенню парникового ефекту. Всього в Україні нараховується 6 тис. офіційних звалищ і полігонів, а неофіційних – більше 35 тис.

Список використаних джерел

1. Амстердам – вітрина циркулярної економіки. URL: <http://www.vidhody.org.ua/news/view/22-06-2016-amsterdam-vitrina-tsirkulyarnoi-ekonomiki>.
2. В ЄС остаточно заборонили використання одноразового пластику. URL: [http:// zak-kor.net/54189-v-yes-ostatochno-zaboronili-vikoristannya-odnorazovogo-plastiku.html](http://zak-kor.net/54189-v-yes-ostatochno-zaboronili-vikoristannya-odnorazovogo-plastiku.html).
3. Нова політика управління відходами – основа економіки замкнутого циклу та Розширена відповідальність виробника (РВВ) у Національній стратегії управління відходами до 2030 року. Київ, 2018 р. URL : http://conference.chamber.ua/assets/files/rbb_strategy.pdf.
4. План дій ЄС, Україна. URL : <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC0614>.

5. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України № 820 від 8 листопада 2017 р. URL : <https://promusor.com/upload/iblock/f41/f416b7d8ac35805008443b498e50cc6.doc>

6. Таранцова А. Розширена відповідальність виробника – основа економіки замкненого циклу. Екофорум. Львів, 2018. URL : https://eco-forum-lviv.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/2_4-Tarantsova.pdf.

Лях Віктор
д.б.н., професор
Запорізький національний університет

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО В ЄС: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

На сучасному етапі темпи розвитку та розповсюдження органічного землеробства в ЄС значно зростають, що обумовлено підвищенням попиту на органічні продукти.

Підкреслимо, що органічне землеробство – це система, спрямована на збереження та якості ґрунтів, екосистем та людей [1].

Органічне землеробство є успішною моделлю, яка має значний внесок у підвищення стабільності та збалансованості європейського сільського господарства. Органічна продукція складає в середньому 8% земель ЄС, але є деякі країни, які є значно розвиненими щодо органічного землеробства. Наприклад, у Франції, 10% фермерів займаються органічним землеробством. Щорічно темпи приросту попиту в країні становлять 15% [2].

Значна увагу розвитку органічного землеробства приділяється у Данії. У 2015 р. країна інвестувала 147 мільйонів євро, щоб допомогти фермерам перейти на органічне виробництво. Данія підтримує кілька пріоритетів, серед яких подвоєння площі органічних земель країни до 2020 року, збільшення продажів органічних продуктів та популяризація органічних продуктів серед населення.

Досвід країн ЄС підтверджує, що органічне землеробство – це метод господарювання, позитивними рисами якого є: відповідальне використання енергії та природних ресурсів; підтримка біорізноманіття; збереження регіональних екологічних балансів; підвищення родючості ґрунту; підтримання якості води.

«Здорові» ґрунти є важливим аспектом органічного землеробства, оскільки для запобігання шкідникам та хворобам потрібно формувати «здоров'я» ґрунту та підтримувати родючість. У органічному землеробстві заборонено використання синтетичних добрив. Отже, основна увага приділяється збереженню якісних характеристик ґрунту.

Дослідження позитивного впливу органічного землеробства довели, що на органічних фермах існує на 30% більше різноманітності видів і в середньому на 50% більше дикої природи [2].

Необхідною умовою підтримки розвитку органічного землеробства в країнах ЄС є інституціональне забезпечення та формування сучасного органічного законодавства, що передбачає:

- посилення системи контролю, зміцнення довіри споживачів до органічної системи ЄС;
- нові прозорі правила для виробників органічної продукції, які полегшать переробку менших фермерів на органічне виробництво;
- нові правила щодо імпортової органіки, щоб гарантувати, що всі органічні продукти, що продаються в ЄС, мають однаковий стандарт;
- розширення асортименту товарів, які можна продати як органічні.

На теперішній час в ЄС встановлює низку норм та норм, що регулюють виробництво, дистрибуцію та збут органічної продукції в ЄС. Існують конкретні норми, що стосуються певних товарів.

Таким чином, ґрунтуючись на певних програмах, законодавчому регулюванні та споживчих уподобаннях, органічне землеробство в ЄС буде стрімко зростати та розвиватися.

Список використаних джерел

1. Organic Agriculture Booming in Europe. URL: <https://gro-intelligence.com/insights/articles/organic-agriculture-booming-in-europe>.
2. Organic farming opportunities in Europe. URL: <https://www.innovationnewsnetwork.com/organic-farming-opportunities-in-europe/5941/>.

Пархомець Микола

д.е.н., професор

Уніяч Людмила

д.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ПРИСКОРЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ЯК НАПРЯМ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ АПК

Виробництво і продаж агропромислової продукції характеризуються нестабільністю, що її обумовлюють комплекс внутрішніх і зовнішніх факторів. До головних внутрішніх факторів необхідно віднести: стрімке зростання повної собівартості продукції; відсутність коштів у дрібних і середніх підприємств для потреб господарювання тощо. Головними зовнішніми гальмівними факторами виробництва є: нестабільність політичної ситуації в Україні; загострення світової економічно-екологічної кризи; суттєвий спад рівня виробництва промислової продукції; значне подорожчання тарифів на паливо-енергетичне постачання; відсутність належної державної підтримки вітчизняних товаровиробників; погіршення природно-кліматичних умов. Названі гальмівні фактори призвели до зниження рівня економічної ефективності та нестійкого агропромислового виробництва, що стало головною причиною послаблення конкурентоспроможності більшості видів агропромислової продукції, зменшення обсягів її експорту. Все це актуалізує проблему об'єктивної необхідності прискорення використання відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у виробництві агропромислової продукції, що сприятиме зменшенню використання невідновних енергетичних ресурсів та поліпшенню умов природно-кліматичного і життєвого середовища в Україні.

Вітчизняні вчені, досліджуючи управління процесами енергозбереження та енергоефективності виробничої діяльності підприємств прийшли до висновку, що підвищення енергозбереження та енергоефективності можливе шляхом застосування структурних, техніко-технологічних, фінансово-економічних та управлінських заходів, впровадження інновацій спрямованих на розробку нових енергоефективних технологій і форм організації виробництва та методів управління [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7].

Враховуючи вагомі наукові розробки вітчизняних і зарубіжних науковців щодо використання ВДЕ та їх значення у системі ресурсозбереження і енергоефективності, практика діяльності підприємств АПК обумовлює необхідність подальших поглиблених досліджень даної проблематики.

Необхідно вказати, що за останні 5 років (2015-2019 рр.) прискореними темпами розвивались сонячна, біогазова і вітрова енергетика, потужність яких зросла відповідно у 11,4 рази, 4,1 та в 2,7 разу. Потужність лише сонячної енергії збільшилась у 2019 р. до 4925 МВт, що в 3,5 рази більше порівняно з 2018 р. (1388 МВт). Таке стрімке зростання потужностей сонячної енергетики обумовлено мотивацією активного використання високих зелених тарифів, що призвело до негативних наслідків в економіці України. Все це призвело до того, що на початок 2020 р. 80 % потужності сонячної енергетики стало у приватному секторі (відомих олігархів), які продають електроенергію за найвищими зеленими тарифами у Європі, що зобов'язує державу виплачувати компенсацію згідно договору (зелених тарифів) та нести значні збитки.

Вважаємо, що справедливо прийнято Закон України щодо зменшення зелених тарифів на 20 %, а в подальшому їх необхідно привести до рівня зелених тарифів у країнах ЄС, тобто суттєво зменшити.

В Європі у 2000 - 2016 рр. простежується стійка тенденція до заміщення традиційної генерації (особливо атомної, генерації на мазуті та вугіллі) відновлювальними джерелами енергії. За ці 16 років збудовано близько 256 ГВт об'єктів відновлювальної енергетики і виведено з експлуатації: 16 ГВт – атомної, 38 ГВт – вугільної, 37 ГВт – генерації на мазуті [3; 7, с. 339].

Необхідно наголосити, що найбільшу питому вагу серед відновлювальних джерел енергії має сировина з біомаси і відходів у країнах ЄС. Так в структурі відновлюваних джерел енергії країн ЄС-28,

частка енергії з біомаси у 2014 р. становила 64%. Цей показник виявляє значну диференціацію серед країн ЄС-28. Найбільшу частку енергії з біомаси у структурі ВДЕ мають Естонія (93,8%), Литва (92,1%) і Польща (90,1%). Варто зауважити, що висока частка енергії з біомаси і відходів у країнах ЄС дала їм змогу впорядкувати сміттєзвалища, переробку твердих побутових відходів (ТПВ), поліпшити умови природокористування та довкілля й отримати економічний і соціальний ефекти.

Враховуючи досвід країн ЄС-28, в Україні, яка має потужний біологічний потенціал, пріоритетним напрямком має стати прискорення розвитку біоенергетики. Вважаємо, що саме активізація розвитку біоенергетики дасть змогу нашій державі виконати такі актуальні завдання: збільшити обсяг ВДЕ і на цій основі здійснити заміщення газу, зменшення імпортозалежності нафти; знизити собівартість продукції, що сприятиме поліпшенню її ефективності й конкурентоспроможності; здійснювати очищення навколишнього середовища в усіх регіонах країни; збільшити кількість робочих місць та поліпшувати соціально-економічні умови життя населення.

Слід підкреслити, що у світовій практиці здійснюється потужний розвиток вітрової енергетики, зумовлений значним зменшенням ціни на обладнання і надійністю його експлуатації [5].

В Україні загальний вітровий потенціал, який вважається другим за потужністю ресурсом відновлювальної енергії країни становить 16 - 24 ГВт. Вітроенергетика нашої держави потенційно може забезпечити річні обсяги енергії, еквівалентні, 10,5 млн. т. нафтового еквіваленту (т н.е.), що дає змогу заощаджувати близько 13 млрд. м³ природного газу на рік [7, с.366]. Найбільший технічнодосяжний потенціал енергії вітру за рік (кВт·год / м²) мають наступні території в Україні: АР Крим (1061); Херсонська обл. (956); Запорізька (935); Одеська (915); Донецька, Івано-Франківська, Луганська, Миколаївська і Дніпропетровська відповідно (903-850); Чернівецька, Закарпатська, Львівська області – (708 - 646). Саме у вказаних областях буде досягатися порівняно найвища ефективність проектів з використання вітрової енергетики, що обумовлює об'єктивну необхідність зосередження там вітрової енергетики.

В Україні потужність гідроелектростанцій становить лише 8,8% генеруючих енергоджерел, і вона може бути підвищена у 2 – 3 рази. Для нашої країни реально здійснити забезпечення розвитку гідроенергетики шляхом спорудження гідроелектростанцій потужністю 20 – 50 МВт та малих гідроелектростанцій на існуючих водоймищах, магістральних каналах, об'єктах водозабезпечення й водовідведення і провести відновлення та реконструкцію об'єктів малої гідроенергетики, що виконують функцію із захисту прилеглих територій від повеней [5; 6; 7].

Освоєння потенціалу малих річок з використанням малих і мікрогідроелектростанцій допомагає вирішити проблему енергозабезпечення споживачів. Найбільш ефективними є малі гідроелектростанції, які будують на існуючих гідротехнічних спорудах.

До переваг гідроелектростанцій належать: постійно поновлюваний природою запас енергії, простота експлуатації, безпека щодо забруднення навколишнього середовища.

Для вирішення проблем розвитку гідроенергетики наша держава має достатній науково-технічний потенціал і великий досвід у галузі проектування та розробки конструкцій гідротурбінного обладнання, дослідження гідроенергетичного потенціалу малих річок, вирішення водогосподарських і екологічних проблем при будівництві гідроелектростанцій. Вітчизняні підприємства володіють необхідним виробничим потенціалом для створення українського обладнання малих ГЕС [6].

Варто зазначити, що порівняно найбільший гідроенергетичний доцільноекономічний потенціал (млн. кВт·год / рік) малих річок мають такі області країни: Закарпатська (1357); Львівська (544); Чернівецька (265); Луганська (131); Тернопільська (128) та Івано-Франківська (120).

Слід вказати, що доцільноекономічний потенціал від використання гідроенергії малих річок західних областей України (Волинська, Рівненська, Тернопільська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська й Чернівецька області) дорівнює 2540 млн.кВт·год./рік, або 67,8%. Отже, використання гідропотенціалу шляхом побудови мікро-, міні- та малих ГЕС на малих річках може стати міцною основою енергозабезпечення для всіх західних областей нашої держави, а джерелом повного енергозабезпечення – для деяких районів Закарпатської та Чернівецької областей.

Отже, Україна в 2020-2021 рр. може довести потужність з виробництва гідроелектроенергії на таких гідроелектростанціях: на мікро- і міні- ГЕС – до 130 ГВт·год. ; на малих ГЕС – до 210 ГВт·год. ; на

великих ГЕС – до 12950 ГВт·год., що більше порівняно з їхньою загальною потужністю на мікро- і міні-ГЕС у 2,4 разу; на малих – у 2,2 разу; на великих – 2,5 разу [6].

Таким чином, підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробництва агропромислової продукції можна досягти при виконанні низки завдань, зокрема: раціонального використання наявних ресурсів; використання інноваційних технічних засобів і ресурсозберігаючих технологій; активного використання відновлюваних джерел енергії тощо.

Встановлено, що Україна має вагомий ресурсний потенціал енергії сонця, вітру, біомаси з сільськогосподарської сировини, гідроенергетики, які на жаль використовуються на низькому рівні.

Зауважимо, що у вказаних областях країни доцільно активізувати будівництво електростанцій і використання тих видів, які мають порівняно найбільший технічнодосяжний потенціал сировини, що дасть можливість підприємствам суттєво зменшити витрати на енергетичні викопні ресурси, збільшити додаткові робочі місця, доходи і прибуток, поліпшити екологію довкілля, впорядкувати сміттєзвалища та підвищити ефективність і конкурентоспроможність підприємств агропромислового бізнесу.

Список використаних джерел

1. Відновлювані джерела енергії в Україні та Європейському Союзі. Економічний дискусійний клуб. 21.03. 2017. <http://edclub.com.ua/analityka/vidnovlyuvalni-dzherela-energiyi-v-ukrayini-ta-yevropeyskomu-soyuzi> (дата звернення: 12.05.2019).
2. Відновлювана енергетика України (renewable energy in Ukraine). URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Відновлювана_енергетика_України (дата звернення: 3.07.2020).
3. Гелетуха Г., Железна Т. Аналіз енергетичних стратегій країн ЄС та світу і ролі в них відновлювальних джерел енергії. URL: <http://energefficiency.in.ua> (дата звернення: 12.05.2019).
4. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: розпор. Кабінету Міністрів України № 605-р від 18.08.2017 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/250250456> (дата звернення: 3.07.2020).
5. Пархомець М. К., Пуцентейло П. Р., Уніят Л. М. Активізація використання відновлюваних джерел енергії – об'єктивна необхідність поліпшення ресурсозбереження та підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції аграрного сектору України. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6 [84]. С. 122 – 132.
6. Стан і перспективи розвитку малої гідроенергетики, сонячної, вітрової та інших джерел поновлюваної енергії зарубіжних країн та України / Відділ з інформ.-аналіт. роботи департаменту міжнар. співроб. та євроінтегр. Київ, 2016. URL: <http://Stan-i-perspektyvy-rozvytku-PDF> (3.07.2019).
7. Уніят Л. М. Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку підприємств агропромислового бізнесу в конкурентному середовищі: монографія. Тернопіль: THEU, 2019. 586 с.

Переверзєва Анна

д.е.н., доцент,
Запорізький національний університет

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В ПРАКТИКУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

В умовах поглиблення інтеграційних процесів відбувається зближення національних економік, що проявляється в різних сферах життєдіяльності. Важливим з точки зору чіткого визначення принципів раціонального природокористування є можливість впровадження європейських цінностей та орієнтацій в практику управління земельними ресурсами.

Зауважимо, що європейське суспільство побудоване на принципах чесності та довіри. З точки зору практики землекористування використання зазначених принципів передбачає безпечні методи обробки ґрунтів відповідно до агротехнологічного паспорту, сплату земельного податків, недопущення незаконних дій у сфері земельних відносин та справедливий розподіл земельних ресурсів.

Вкрай важливим є взаємна довіра власників, користувачів та інших учасників земельних відносин. Згідно з даними досліджень найбільший рівень довіри спостерігається в Данії, Ісландії, Норвегії та Нідерландах, а найменший – на Кіпрі та в Туреччині [1].

Необхідно підкреслити, що на рівень довіри в суспільстві, в першу чергу, впливає рівень життя та добробут населення. У більшості країн спостерігається пряма залежність між рівнем доходу населення та довірою до держави, один до одного. Винятком є такі країни як Австрія, Люксембург та Бельгія [1], де суспільство менш схильне до довіри, незважаючи на високі показники рівня життя в цих країнах. При цьому чим вищий рівень розвитку країни тим більш впорядкованими є відносини щодо обліку та управління земельними ресурсами.

Земля – це специфічний фактор виробництва, що суттєво відрізняється від усіх інших ресурсів [2]. Підкреслимо, що земля є рідкісним ресурсом, управління яким потребує використання певних ціннісних орієнтацій, що ґрунтується на принципах раціональності та збалансованості. У практиці землекористування важливим є впровадження цінностей, які передбачають урахування інтересів всіх учасників земельних відносин, що призведе до підвищення зацікавленості землевласника та прагнення до підвищення ефективності діяльності.

У сфері регулювання земельних відносин вкрай важливим є вдосконалення законодавства та адаптація його до європейських норм, що дозволяє використати позитивний досвід країн ЄС щодо впорядкування земельних відносин.

Крім того, зацікавленість землевласника забезпечується шляхом застосування певних стимулів та допомоги в практичному використанні ефективних методів землекористування. Таким стимулами можуть бути пільгове кредитування та оподаткування, винагорода за збереження ґрунтів та використання раціональних способів землекористування. При цьому важливим є формування цінностей землевласника, котрий зацікавлений в раціональному використанні земельних ресурсів із метою збереження їх для майбутніх поколінь.

Таким чином, важливою цінністю для європейців є захист навколишнього середовища та раціональне землекористування, що підтверджується поширення органічного землеробства, активізації виробництва екологічно-безпечної продукції та перехід на ефективні практики природокористування.

Список використаних джерел

1. Что такое европейские ценности и чем они отличаются от наших. URL: <https://bakertilly.ua/ru/news/id43006>.
2. Зінчук В.О., Данкевич В.Е. Європейський досвід формування ринку сільськогосподарських земель. Економіка АПК. 2016. №12. С. 84-92.

Сидорук Борис

к.е.н., с.н.с.,

завідувач науково-технологічного відділу аграрної економіки,
інформаційно-аналітичної роботи, маркетингу і трансферу інновацій

Сидорук Галина

учений секретар

Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ

Тенденції сучасного етапу розвитку суспільства призвели до необхідності впровадження новітніх підходів у використанні природно-ресурсного потенціалу, які б поєднували екологічні, соціальні, економічні та інші складові в системи природокористування. Оскільки земельні ресурси є визначальними у структурі природного потенціалу, виникає потреба в розробці стратегії, насамперед, збалансованого землекористування, що полягає у виявленні впливу негативних факторів на певну територію в умовах ринкової системи господарювання.

Сьогодні варто виділити низку факторів, які спричиняють негативний вплив на стан земельних угідь, а саме:

- надзвичайно високий економічно та екологічно необґрунтований рівень сільськогосподарського освоєння території;
- нерівномірне сільськогосподарське освоєння території, внаслідок чого розораність земель в окремих регіонах значно перевищує допустимі межі;
- розвиток деградаційних процесів та наявність значних площ деградованих земель;
- рівень забруднення частини площ земель сільськогосподарського призначення перевищує гранично допустимі рівні, що потребує обмеження їх використання для здійснення господарської діяльності;
- порушені норми щодо відведення територій до земель природно-заповідного та іншого природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого та історико-культурного призначення;
- відсутність програм комплексного вирішення питань щодо збалансування використання та охорони земель.

Така ситуація потребує розробки відповідних заходів в напрямі збалансування структури земельних угідь згідно їх цільового призначення та видового складу. Погіршення екологічного стану сільськогосподарських земель вимагає вжиття невідкладних науково-обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та отримання екологічно чистих продуктів харчування.

Досліджуючи можливості використання земельно-ресурсного потенціалу в межах окремої території, зокрема земельних угідь, необхідно звертати увагу на такі складові:

- ступінь придатності земельної ділянки до певного виду використання;
- ступінь стійкості агроландшафту як системи до різного роду впливів;
- зміни в агроландшафтах в результаті антропогенних впливів;
- величина можливого навантаження на агроландшафт;
- можливості попередження або усунення негативних впливів на агроєкосистеми.

Основні напрями діяльності щодо вирішення проблем у галузі землекористування повинні спрямовуватись на забезпечення:

- збалансованого використання земель за рахунок упорядкування їх структури за розмірами, категоріями, угіддями і власниками;

– екологічної стабілізації агроландшафтів шляхом встановлення збалансованого співвідношення природних і антропогенно змінених земель, а також розвитку рекреаційного та санаторно-лікувального потенціалу;

– розширеного відтворення продуктивності і родючості сільськогосподарських угідь на основі впровадження ґрунтозахисного екобезпечного землекористування.

Важливими є також заходи спрямовані на поліпшення якісного стану ґрунтів в напрямі підвищення еколого-економічної ефективності землекористування. Завдяки внесенню науково обґрунтованих норм органічних і мінеральних добрив та застосуванню науково обґрунтованих сівозмін можна досягти оптимального землекористування, а також збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та збереження якості землі [3].

Оптимізація системи агроландшафтів – один з важливих засобів організації збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу. Це завдання передбачає пошук кращого з можливих рішень, такого, що дає змогу за інших однакових умов максимально використовувати корисні властивості агроландшафту, його потенціал для задоволення різноманітних потреб суспільства. Оптимізація ландшафту та землі повинна сприяти максимально тривалому збереженню їх корисних властивостей, особливо ресурсозберігаючих і ресурсовідновлювальних, при мінімальній витраті засобів на їхнє використання та збереження [1].

Висока результативність використання земельно-ресурсного потенціалу досягається лише в разі тісної взаємодії всіх складових виробничого процесу. Цього можна досягти тільки при ефективному використанні наявних потенційних можливостей землі та застосуванні заходів щодо підвищення еколого-економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. При цьому важливо не допустити зниження рівня аграрного виробництва, враховуючи наявні виробничі потужності, що для розвитку галузі сільського господарства є важливою умовою [2].

Основа розвитку системи збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу мають складати сучасні інформаційні технології, які дають змогу моделювати різні варіанти напрямів розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати для вибору оптимальних варіантів. Метою стратегії збалансованого сільськогосподарського землекористування має бути визначення та реалізація основних напрямів державної земельної політики, спрямованих на вдосконалення використання сільськогосподарських угідь, створення сприятливих умов для сталого розвитку території через планування, землеустрій і землевпорядкування, формування високоефективного конкурентоспроможного землекористування в контексті інноваційного вектору розвитку.

Отже, з метою забезпечення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення необхідно створити сприятливі умови, насамперед, для:

– функціонування на рівноправній економічній основі різних організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі;

– гармонізації інтересів власників, найманих працівників та сільських громад;

– формування конкурентоспроможних на внутрішньому та зовнішніх ринках виробничих структур;

– забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств, необхідної для здійснення розширеного відтворення виробництва і покращення якісних показників земельних угідь.

Список використаних джерел

1. Гуцуляк Г.Д., Гуцуляк Ю.Г. Концептуальні засади системної організації сільськогосподарських ландшафтів. Збалансоване природокористування. 2018. №1. С. 17-21.

2. Ковынев Л.Б.Повышение эффективности во-спроизводства и использования земельных ресурсов. Вестн. Курск. гос. с.-х. акад. 2012. № 5. С. 23–26.

3. Кустовська О.В. Земельний і лісовий природно-ресурсні потенціали Київської області як основа економічного зростання. Матер. засідання круглого столу «Управління земельними ресурсами в контексті стратегій сталого розвитку» (м. Київ, 25 лист. 2005 р.). К.: НАУ, 2005. С. 304–309.

Фурманець Олег

к. с-г. н,

Браценюк Володимир.

к. с-г. н,

Піддубняк Віктор

аспірант

Національний університет водного господарства та природокористування

ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ГІДРОТЕРМІЧНИЙ РЕЖИМ ТЕМНО-СІРОГО ОПІДЗОЛЕНОГО ҐРУНТУ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ

Температура ґрунту та його теплові властивості є важливими умовами, що визначають характер і інтенсивність ґрунтових процесів, в тому числі синтез, руйнування речовин, біодинаміку ґрунту, що особливо важливо в сучасних умовах, процеси трансформації органічної речовини та пов'язану з цим емісію парникових [1, 3, 4].

Згідно встановлених Українським гідрометеорологічним центром кліматичних нормативів, середня річна температура повітря на території Рівненської області повинна складати 7,0°C, середня температура найбільш холодного місяця (січня) встановлена на рівні -5,4°C, липня – 17,8°C. Перехід через нульову позначку і швидкий прогрів повітря починається в середині березня, з вересня відбувається охолодження, зворотний перехід до негативних температур в листопаді.

За даними спостережень за температурою приземного шару повітря протягом усього досліджуваного періоду за 1945-2019 рр. відзначається зростання середньої річної температури. Трендовий приріст показника за період 1986-2019 рр. становить близько 1,8°C і формується в основному за рахунок теплого періоду року (періоду ефективних температур). З підвищенням порогового значення відсотковий приріст річних сум зростає, так якщо сума температур вище 5°C за останнім часом вищий за середній багаторічний показник на 16 %, то аналогічні суми вище 10, 15°C перевищують середні значення на 23 і 39 % відповідно [8,9].

Аналіз кількості опадів згідно з даними спостережень, протягом 1945-2019 рр. засвідчує значну варіацію як в кількості, так і в розподілі опадів протягом року. В середньому за весь період спостережень доводилося 577 мм опадів на рік, однак протягом року їх розподіл не завжди відповідало нормованій динаміці. У зимові і весняні місяці опадів було менше норми, в літньо-осінній період спостерігалася зворотна тенденція. Це підтверджується також вищими волого запасами в шарах ґрунту 0-20 та 0-50 см рано навесні. Незважаючи на більші запаси вологи на момент початку вегетації, вже у травні середня кількість доступної вологи менша, від багаторічної норми, що можна пояснити більш інтенсивним випаровуванням вологи внаслідок кращої теплозабезпеченості.

Спостереження за ходом температури повітря і опадами протягом 2008-2019 рр. показали, що середньорічна температура протягом усіх років значно перевищувала багаторічну норму, при цьому основний приріст формувався за рахунок теплого періоду року.

Аналіз річного ходу температури ґрунту показав, що температура вище +10°C в орному шарі настає в другій-третьій декаді квітня. Ізотерма 10°C опускається щорічно нижче 100 см вже на початку травня. Температура +15°C на глибині 20 см настає в другій декаді. У роки із затримками тепла навесні ґрунт може прогріватися на 10 – 15 днів пізніше.

Аналізуючи динаміку температурних показників, слід зазначити істотне підвищення температурних максимумів, за рахунок яких і спостерігається зростання середніх значень річних температур.

Деталізація індексу прогрітості ґрунту (ІПД) за даними десяти років показала, що протягом 2008-2017 рр. ґрунти прогрівалися значно сильніше, ніж в середньому за весь період метеорологічних спостережень. В першу чергу слід відзначити, що значення показника ІПД протягом усіх років вище одиниці, тобто навіть на глибині орного шару досліджуваний ґрунт характеризується більш високими

температурами, ніж повітря. Абсолютні значення індексу ІПД варіюють від 1,02 до 1,29, досягаючи максимальних значень в 2012 та 2015 рр.

Таким чином можна стверджувати, що кліматичні зміни на території Західного Лісостепу привели до підвищення температур повітря впродовж всього року, і в теплий період зокрема. Паралельно підвищуються річні суми ефективних температур повітря вище +5, +10 та +15°C. Характерним є підвищення відносного приросту температур із підвищенням порогового значення від +5 до +15 градусів. Зміни торкнулись і режиму зволоження, зокрема, річна сума опадів має незначний приріст, що за інших рівних умов мало б призвести до кращого забезпечення вологою. Однак слід враховувати паралельне підвищення теплозабезпеченості території, що неминуче призводить до збільшення випаровування вологи.

Список використаних джерел

1. Ткачук А. В. Розробка методики розрахунку ґрунтових вологозапасів за агрометеорологічними даними та вологозабезпеченість сільськогосподарських культур у лісостеповій зоні Правобережної України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: 06.01.02. Херсон, 2002.
2. Селянинов Г. Т. Мировой агроклиматический справочник. Л.-М., 1937. С. 5-28.
3. Александрова Л. Н. Органическое вещество почвы и процессы его трансформации. Л.: Наука, 1980. 287 с.
4. Алиев С. А. Биохимические процессы в почвах при различных гидротермических условиях. Изд. АН Азербайдж. ССР. Серия биологических и медицинских наук. 1962. № 1.
5. Бережняк Є. М., Сидоренко О. О., Бабаєв М. А. Агроекологічні особливості торфових ґрунтів заплави річки Трубіж внаслідок їх осушення. Агроекологічний журнал. 2011. № 3. С. 50-53.
6. Борисова О. К. Изменение растительности и климата умеренных широт Южного полушария за последние 130000 лет (в сопоставлении с Северным полушарием): автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра геогр. наук: 25.00.25. Москва, 2007. 48 с.
7. Морозов В. В. Пічура В. І. Вплив зміни кліматичних чинників на формування меліоративного режиму зрошуваних ландшафтів Сухого Степу України. Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. 2009. Вип. 19.15. С. 80-88.
8. Веремеєнко С. І., Фурманец О. А. Изменение агрохимических свойств темно-серой почвы Западной Лесостепи Украины под влиянием длительного сельскохозяйственного использования. Почвоведение. 2014. № 5. С. 602-610.
9. Веремеєнко С. І. Еволюція та управління продуктивністю ґрунтів Полісся України. Луцьк, 1997. 460 с.
10. Трофименко П. І., Трофименко Н. В. Інтенсивність емісії CO₂ з ґрунтів Полісся під час вегетації культур та домінантність зумовлюючих її чинників.

**СЕКЦІЯ 6.
ДОСЛІДЖЕННЯ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

**SECTION 6.
RESEARCH OF
YOUNG SCIENTISTS**

Антонюк Анна

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Белова Ірина

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Слово “контролінг” походить від англійського to control – контролювати, управляти, яке, у свою чергу, є похідним від французького слова, що означає “реєстр, список перевірки”. Але, незважаючи на те, що найповніше його система вперше була описана і застосована в США, в англійських джерелах термін “контролінг” практично не використовується: у Великобританії і США укорінився термін “управлінський облік” (managerial accounting, management accounting), хоча працівників, до чиїх посадових обов’язків входить ведення управлінського обліку, там називають контролерами (controller). Власне, термін “контролінг” прийшов у вітчизняну практику фінансового менеджменту з Німеччини [10].

Виходячи з сучасної концепції контролінгу, виділяють наступні специфічні функції контролінгу [14, с. 170]:

- попереднє планування цілей та засобів;
- розробка варіантів вирішення, зокрема, аналіз альтернатив, передумов та наслідків управлінських рішень;
- облік та інтерпретація даних контролю (наприклад, у формі відхилень від бюджету, сигналів раннього повідомлення тощо);
- впровадження результатів, отриманих в процесі контролю, у наступний процес планування (наприклад, формі пропозицій щодо корегування напрямку розвитку підприємства).

Контролінг сприяє досягненню головної вартісної (монетарної) мети підприємства – оптимізації фінансового результату через максимізацію прибутку і цінності капіталу за гарантованої ліквідності. Виходячи з цього, І.Б. Стефанюк вважає головною метою контролінгу оптимізацію фінансового результату за гарантованої ліквідності [10].

Мету контролінгу можна розглядати не тільки з позиції елементів, але й з позиції визначених завдань. Контролінг є багатоцільовою системою, спрямованою на розв’язання багатьох завдань.

Основна мета контролінгу в умовах підприємства, як вважає Д. Хан, є похідною від цілей підприємства [12].

Досить слушним є твердження Х. Дитгер [6]: оскільки вища мета підприємства, від якої априорі є похідною мета контролінгу, полягає у збереженні й успішному подальшому розвитку підприємства, то контролінг сприяє досягненню головної вартісної (монетарної) мети підприємства – оптимізації фінансового результату через максимізацію прибутку і цінності капіталу за гарантованої ліквідності. Тому саме ця оптимізація може розглядатися як головна мета контролінгу. Така інтерпретація мети контролінгу забезпечує поєднання оперативної та стратегічної компонент контролінгу і вказує на загальну довгострокову стратегічну спрямованість його на ефективне використання фінансових ресурсів, підтримку сталої платоспроможності та нарощення ринкової вартості підприємства.

Автор П. Хорват [13] говорить, що контролінг повинен забезпечувати керівництво підприємства інформацією і налаштовувати його на координування, реагування і адаптацію до мінливих зовнішніх і

внутрішніх умов, з метою досягнення поставлених цілей. Тобто контролінг покликаний сприяти здійсненню орієнтованого на результат управління підприємством.

Н. Г. Данилочкіна [5] висловлює таку думку, що контролінг – це функціонально відособлене направлення економічної роботи на підприємстві, пов'язане з реалізацією фінансовоекономічної коментуючої функції у менеджменті для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень.

На думку Х. Ю. Кюппера [15] основна проблема контролінгу полягає в координації системи управління на підприємстві. Необхідність функції координації впливає із поділу системи управління на складові: організацію, систему планування і контролю, інформаційну систему, систему управління персоналом, систему цілей і принципи управління. Виконуючи координуючу функцію, контролінг сприяє тим самим досягненню не однієї мети діяльності підприємства, а системи цілей. Головна роль надається вартісним цілям.

Автор С. Г. Фалько [11] говорить, що контролінг – це міжфункціональний інструмент управління, який сприяє процесу прийняття управлінських рішень на підприємстві за допомогою цілеспрямованої обробки і постачання інформації. Контролер прагне до того, щоб на підприємстві був інструментарій, який допоміг би керівництву контролювати та оцінювати досягнення поставлених цілей.

Ю.П. Аніскін, А.М. Павлова стверджують, що реалізація контролінгу на сучасному підприємстві базується на таких принципах:

1) принцип руху й гальмування. Для забезпечення тривалого й стійкого існування організації необхідні її зростання, розвиток і, як наслідок, стабільне одержання прибутку;

2) принцип своєчасності. В умовах динамічного розвитку ринку керівництву для прийняття рішень необхідно постійно проводити моніторинг і аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища з метою зміцнення позицій організації й оперативно враховувати шанси й ризики, які виникають і їхній можливий вплив на прибуток;

3) принцип стратегічної свідомості. Інформація, отримана від працівників, має велике значення для проведення заходів, що забезпечують стійке майбутнє фірми. Керівникам організації і її співробітникам необхідно приймати не тільки тактичні рішення, що дають швидкий економічний ефект і реальні вигоди в поточному плані, але й рішення, що дозволяють реалізувати стратегічні завдання;

4) принцип документування. Документування дозволяє в будь-який момент установити інформацію, яка відправляється й приймається, її зміст, дату передачі, імовірність і повноту інформації. Завдяки цьому принципу рішення щодо оперативних питань приймаються з урахуванням стратегічної позиції фірми, стимулюючи таким чином першочергову реалізацію стратегічних цілей [2].

Для того, щоб зрозуміти місце контролінгу в системі управління, важливо врахувати, що підприємство має за мету формування й організацію всього виробничого господарського і фінансовоекономічного процесу, а також координацію і регулювання різних елементів такої системи. Сутність системи управління підприємством полягає у визначенні її політики на тривалу перспективу, координації підрозділів і служб, стратегічній політиці персоналу, вирішенні основних завдань ведення бізнесу. При цьому окремі стадії управлінського процесу являють собою логічні зв'язки й утворюють комплекс постійно повторюваного управлінського циклу, для якого характерні прямий і зворотний зв'язки. Серед фахівців, що займаються проблемами контролінгу, немає єдиної думки також відносно функцій контролінгу. В основному ці погляди розглядають лише три основні функції контролінгу – управлінську, контрольну та інформаційну. Окремі спеціалісти вважають за доцільне виділяти планову, контрольну, регулюючу та інформаційну функції. Разом з цим, функції контролінгу більш ширші ніж наведені; і з точки зору контролінгу як процесу, здатного поєднати функції обліку, контролю і аналізу для здійснення ефективного управління економічною інформацією підприємства. В межах управління стійким розвитком промислового підприємства контролінг виконує наступні функції: методичну (пов'язану з розробкою системи показників оцінки діяльності підприємства, методологією планування і обліку, з участю в розробці облікової політики, з формуванням управлінської звітності); функцію планування (бюджетування), яка використовується як базова при визначенні основних стратегічних завдань у діяльності підприємства. Метою цієї функції є обробка інформації для складання і координації планів і бюджетів різного призначення; аналітичну (пов'язану з аналізом відхилень, виявленням причин,

виробленням рекомендацій керівництву); комунікаційну (відповідає за підготовку та розподіл інформації залежно від її користувачів); контрольну (полягає в забезпеченні достовірності облікових даних за допомогою своєчасного моніторингу досягнутих показників, цілей і завдань); управлінську функцію (полягає в забезпеченні керівництва інформацією, не обхідною для прийняття управлінських рішень, в виробленні альтернативних варіантів управлінських рішень, кожен із яких розраховується і обґрунтовується, при цьому підвищуючи ефективність управління за рахунок ухвалення саме оптимального з них).

Виходячи з сучасної концепції контролінгу реалізація функцій контролінгу пов'язана з використанням його методів (інструментів). Для забезпечення поставлених цілей управління стійким розвитком на відповідних ієрархічних рівнях доцільно використовувати такі методи контролінгу: стратегічний рівень – SWOT аналіз, PESTаналіз, функціонально-вартісний аналіз, аналіз конкурентних переваг, портфельний аналіз, аналіз стратегічного позиціонування, аналіз сценаріїв; оперативний рівень – GAPаналіз, портфоліоаналіз, система збалансованих показників, бюджетування, ABCаналіз та ін.

Функції та методи є невід'ємною складовою методичного інструментарію контролінгу, який, окрім назва цих елементів, містить функціональні підсистеми контролінгу (планування, облік, аналіз, контроль та інформаційне забезпечення), концепції (науковий базис) та принципи контролінгу (адаптивності, самоорганізації, цілеспрямованості, синергетичності, стратегічної орієнтації, економічності, випереджувальної дії, перспективності та ін.)

На нинішній день чимало підприємств стикаються з проблемами неефективності системи контролінгу, пов'язаними з нездатністю інструментів і важелів контролінгу впоратися з тими завданнями, які перед ним ставляться. В основному, бездієвість і безрезультативність системи пов'язана з комплексом помилок, які допускають при впровадженні або безпосередньо роботи системи контролінгу [7].

Система контролінгу повинна бути адаптована до специфічних факторів підприємства, зокрема: оточуюче середовище (вимоги законодавства, політика, ринки постачання та збуту тощо) та внутрішнє середовище (виробнича програма, технологія виробництва продукту, розмір та організація підприємства, стиль керівництва, який виражається у задачах та інструментарії контролера тощо). Також слід відзначити, що при організації контролінгу задачі, пов'язані з обліком, формулюються залежно від того, яка концепція контролінгу (німецька чи американська) покладені в основу. За американською концепцією до контролінгу відносяться також задачі зовнішнього (фінансового) обліку. В центрі німецької концепції контролінгу стоїть внутрішній облік у різних формах: плановий, документальний, контрольний; фінансовий облік у сферу контролінгу не входить. Як свідчить практика діяльності сучасних підприємств [9], функції контролінгу виділяються в окремий підрозділ, оскільки не має сенсу дублювати функції звичайної бухгалтерії підприємства, а з іншого боку, ускладнювати та загроможувати процес управління підприємством. У межах контролінгу формуються не тільки фінансові показники, але й показники фактичної та прогнозованої оцінки економічних результатів діяльності підприємства в цілому та всіх його структур. На основі такої інформації можуть прийматися управлінські рішення стосовно найширшого кола проблем та напрямків: ціноутворення, нарощування чи скорочення виробничих потужностей, удосконалення процесів управління витратами, контроль виконання планів.

Контролінг – це специфічна концепція, яка спрямована на розробку оперативних і стратегічних цілей підприємства в поточному періоді і досягнення їх в майбутньому шляхом своєчасної та ефективною взаємодії функцій системи управління в умовах мінливого зовнішнього і внутрішнього середовищем функціонування підприємства. Специфічність контролінгу полягає в застосуванні функцій системи управління виходячи з постійно мінливого зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, орієнтуючись не тільки на досягнення швидкого ефекту, а в більшій мірі на перспективу.

Необхідність впровадження контролінгу в діяльність вітчизняних підприємств обумовлена наступними вимогами: законодавчими (формування пакету нормативних та законодавчих документів, що забезпечують економічну свободу в рамках податкового законодавства); теоретичними (трансформація вітчизняної обліково-аналітичної і економічної школи; адаптація закордонного обліку до вітчизняної

теорії і практики); практичними (необхідність впровадження якісно нових технологій управління підприємством з метою адаптації системи управління підприємством до мінливих умов господарювання; підвищення конкуренції на ринку України; достатній рівень ресурсного забезпечення більшості підприємств України; поява керівників з «новим» мисленням; орієнтація діяльності підприємств на маркетинг) [8, с.143].

Отже, основне призначення контролінгу пов'язане з орієнтацією системи управління підприємством на досягнення поставлених цілей. Він є складною системою, економічна сутність якої полягає в динамічному процесі перетворення та інтеграції на явних інструментів в єдину систему одержання, опрацювання інформації для прийняття на його основі управлінських рішень, орієнтованих на досягнення всіх завдань, що стоять перед підприємством.

Список використаних джерел

1. Антонюк, Анна. Проблеми та перспективи впровадження контролінгу в управління підприємством. Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 трав. 2020 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський, Н. П. Чорна [та ін.], відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. С. 143-145.
2. Анискин Ю.П., Павлова А.М. Планирование и контроллинг: Учеб. по спец. «Менеджмент организации». М.: Омега-Л, 2003. 278 с.
3. Белова Ирина, Климчук Юрий. Види контролінгової діяльності/ Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі: матеріали V між нар. наук. - практ. конф. 24 жовт. 2019 р. Тернопіль: Крок, 2019. 280 с. С. 167-172.
4. Бруханський Р. Ф. Контролінг. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 114 с.
5. Данилочкина Н. Г. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н. Г. Данилочкиной. М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998.
6. Дитгер Х. Стоимостно-ориентированные концепции контроллинга / Хан Дитгер, Хунгенберг Харальд ; пер. с нем. ; под ред. Л. Г. Головача, М. Л. Лукашевича и др. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 928 с.
7. Зоріна О. А. Організація контролінгу в Україні: питання теорії та практики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Management/2009_647/61.pdf.
8. Прохорова В. В., Баранівська С. В. Механізм впровадження системи контролінгу на вітчизняних підприємствах // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. № 49. С. 140-145.
9. Семенов А. Стратегическая модель развития на 3-5 лет позволяет вырваться из привычных рамок годового бюджета Материалы третьей ежегодной конференции «Корпоративное бюджетирование», Москва, 24-26 сентября 2014 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cforussia.ru/stati/index.php?article=9465>.
10. Стефанюк І. Б. Поняття, сутність і причини виникнення контролінгу / І. Б. Стефанюк // Фінанси України. 2005. № 2. С. 146–154.
11. Фалько С. Г. Контроллинг для руководителя. Москва : Институт контроллинга, 2006. 196 с.
12. Хан Д. Планирование и контроль (Пик): концепция контроллинга / Под ред. А.А. Турчака; Пер. с нем. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.
13. Хорват П. Концепция контроллинга: управленческий учёт. Система отчетности. Бюджетирование/ П. Хорват, пер. с нем. М. : Альпинабизнес Букс, 2005. 269 с
14. Хорнгрен Ч. Управленческий учет, изд. 10-е / Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар; Пер. с англ. Спб.: Питер, 2005. 1008 с.
15. Kupper H.-U., Weber J., Zund A. Zum Verstandnis und Selbstverstandnis des Controlling. Thesen zur Kontsensbil dung. Muenchen, 1990.

Артюшик Катерина

студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК ЯК ЛЕГАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ КОРИГУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАЦІЇ

Важливе значення з позиції корпоративного управління займає проблема застосування креативного обліку, що є одним з легальних інструментів коригування результатів діяльності корпорації, що відображаються в фінансовій звітності та впливають на загальну ефективність діяльності корпоративного менеджменту.

За дослідженнями Царука В. Ю. дана проблема значно актуалізувалась на початку XXI-го століття в результаті всесвітньо-відомих корпоративних скандалів з такими компаніями як "Enron", "Worldcom", "Adelphia", "Parmalat" та ін. і стала однією з основних передумов втрати довіри до бухгалтерської професії. З метою вирішення проблем в сфері корпоративного управління та креативного обліку, які оголило банкрутство вищенаведених компаній, в США у 2002 р. було прийнято закон Сарбейнса-Окслі, в якому було викладено концептуальні засади для всіх корпорацій США, акції яких перебувають в лістингу на біржі, і який був спрямований зменшити можливість використання менеджерами креативних практик в обліку [5, с. 371].

Креативний облік у загальному вимірі націлений на штучне збільшення (зменшення) прибутків корпорації на основі можливості вибору з варіантів облікового відображення або оцінки [2], що наведені в системі бухгалтерських стандартів, а визначальною передумовою його застосування є наявність інформаційного дисбалансу між суб'єктами генерування облікової інформації (менеджерами) та її користувачами (акціонерами, радою директорів).

Використовуючи інструменти корпоративного управління існує можливість зменшити ризики інвесторів внаслідок здійснення креативних маніпуляцій менеджерів за допомогою реалізації механізму професійного судження та забезпечити формування такої фінансової звітності, що відобразить реальний стан справ та результати діяльності корпорації.

В той же час, як зазначають А.Б. Владу та Д. Матіш, незважаючи на те, що в останні роки було впроваджено багато механізмів корпоративного управління, спрямованих на покращення обліку, аудиту та регулювання корпоративного управління з метою поетапного подолання проблем, пов'язаних з опортуністичною поведінкою, битву корпоративного управління з креативним обліком слід розглядати як двосторонній меч: деякі функції корпоративного управління, такі як незалежна рада директорів, намагатимуться обмежити його виникнення, поки інші, такі як пакети винагороди керівництва, будуть надихати на це [7, с. 343].

О. М. Брадул виділяє три проблеми корпоративного управління в Україні: 1) облікова та аналітична інформація є недостовірними; 2) звітна інформація, що передається зовнішнім та внутрішнім користувачам, є несвоєчасною; 3) інформаційна система корпорацій, основними елементами якої є облік і аналіз, є неефективною [1, с. 46].

Грунтовніше взаємозв'язок між корпоративним управлінням і креативним обліком нам дозволяє пояснити агентська теорія, яка описує конфлікти, що виникають при відокремленні власників від управління корпорацією. Виникнення конфліктів між менеджерами (агентами) і власниками (принципалами) передусім пов'язане з відмінністю їх інтересів щодо максимізації прибутку, яка є основною причиною використання менеджерами технік креативного обліку.

Загалом обліково-аналітична система корпорації є важливим джерелом формування інформації для ефективної реалізації механізмів управління, які допомагають мінімізувати наслідки виникнення агентської проблеми [5, с. 372].

Використання менеджерами креативного обліку обґрунтовується передусім їх бажанням забезпечити реалізацію власних інтересів, наприклад, власної грошової винагороди, а не забезпечувати максимізацію прибутку корпорації, саме тому, як відмічає Воронова К.Ю., теорія агентських відносин дозволяє більш точно визначити конфлікти інтересів, проблеми заохочення і механізми контролю в

корпораціях. Менеджери, з одного боку, мають комплекс повноважень, делегованих їм акціонерами, і отримують всі можливості для своєї діяльності, але, з іншого боку, вони обмежені правилами ведення бухгалтерського обліку [2, с. 223].

Таким чином, на сьогодні однією із нагальних задач облікової науки є розвиток облікової теорії і практики у напрямі вирішення агентської проблеми, що в результаті дозволить сформувати оновлену форму організації бухгалтерського обліку й удосконалити обліковий інструментарій, що сприятиме мінімізації змоги здійснення менеджерами опортуністичної поведінки при реалізації облікових процедур, що у цілому сприятиме формуванню достовірної інформації, необхідної інвесторам та іншим стейкхолдерам для прийняття рішень.

А от при реалізації облікової політики корпорації передусім необхідно дотримуватись класичних принципів бухгалтерського обліку, їх доцільно розглядати як конкретні надійні інструменти, що дозволяють обмежити повну свободу дій менеджерів і суб'єктів ведення бухгалтерського обліку. Один із таких засобів – принцип обачності обліку (бухгалтерський консерватизм), використання якого передбачає при реалізації професійного судження не завищувати вартість активів і доходів, не зменшувати вартість зобов'язань і витрат корпорації.

Консервативний облік, тобто реалізація такої облікової політики корпорації, що повною мірою забезпечує обачливий підхід до розрахунку прибутку, доцільно розглядати як базову модель обліку, що обирається керівництвом корпорації для моніторингу її діяльності, зокрема, діяльності менеджменту корпорації.

У той же час, неоднозначною є роль бухгалтерського обліку в підвищенні ефективності використання різних інструментів корпоративного управління (правовий захист, контракти, структура власності на акціонерний капітал, система винагород менеджменту).

На думку В. Чі, Ч. Лю, Т. Ванга консервативний бухгалтерський облік відіграє роль заміни інших механізмів управління для пом'якшення агентської проблеми. В окремих компаніях з більшою кількістю акцій, що належать інституційним інвесторам, і з більшою радою директорів існує менший попит на консервативний облік. З іншого боку, фірми з більшою кількістю акцій, що належать інсайдерам та керівникам компаній, які одночасно виконують обов'язки голів правління, мають більший попит на консервативний облік, що дозволяє компенсувати слабкість корпоративного управління [7, с. 56].

Таким чином, рівень застосування бухгалтерського консерватизму передусім залежить від обраної моделі корпоративного управління і використовуваних механізмів його реалізації. З метою повного подолання проблеми креативного обліку в корпораціях необхідним є пошук оптимального набору інструментів креативного управління, які сприятимуть підвищенню його ефективності та мінімізації асиметрії обліково-аналітичної інформації між менеджерами, акціонерами і радою директорів корпорації.

Список використаних джерел

1. Брадун О. М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій : монографія. Київ : КНТЕУ, 2009. 356 с.
2. Бруханський Р. Ф., Железняк Н. В., Хомин І. П. Фінансово-облікова проблематика відтворення потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 452 с.
3. Воронова Е. Ю. Бухгалтерский учет и отчетность в решении агентской проблемы корпоративного управления. Вестник МГИМО. 2011. № 1. С. 36-42.
4. Царук В. Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. 404 с.
5. Царук В. Ю. Проблеми розвитку обліку в системі корпоративного управління. Бізнес Інформ. 2018. № 11. С. 369-374.
6. Chi W., Liu Ch., Wang T. What affects accounting conservatism: A corporate governance perspective. Journal of Contemporary Accounting & Economics. 2009. Volume 5, Issue 1. P. 47-59.
7. Vladu A. B., Mătiș D. Corporate governance and creative accounting: two concepts strongly connected? Some interesting insights highlighted by constructing the internal history of a literature. Annales Universitatis Apulensis. Series 'Oeconomica'. 2010. Vol. 12. Issue 1. P. 332-346.

Белінська Вікторія

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Белова Ірина

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

В контексті економічних перетворень цифровізація – «насичення фізичного світу електронноцифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір» [3] має на меті перенесення в електронний простір різних явищ, процесів, об'єктів таких як попит і пропозиція, документообіг, різні моделі управління, товари, послуги тобто все широкомасштабне функціонування господарюючого суб'єкта.

Цифрова епоха змінює підхід до ведення бізнесу, а також вимоги до використовуваних інформаційних технологій: систем управління маркетингом, продажами і сервісом; телефонії і месенджерам; системам документообігу і управління персоналом; облікових систем і безлічі інших корпоративних додатків [4]. Ці зміни торкаються усієї системи інформаційного забезпечення соціально-економічних процесів, в якій традиційно значиму роль відіграє бухгалтерський облік з його функціоналом збору, обробки та надання економічної інформації про діяльність господарюючого суб'єкта. З огляду на це, набувають актуальності питання переосмислення ролі і місця бухгалтерського обліку в інформаційній системі, зокрема при переході на цифрову економіку, дослідження зміни його змістовних, методологічних і концептуальних основ під впливом технологічних можливостей цифровізації і вимог до інформаційного контенту.

Основними перепонами розвитку цифрової економіки в Україні, на думку науковців, є фінансові та законодавчі бар'єри. Перші перешкоджають роботі українських компаній на глобальних ринках, зокрема в частині безперешкодного отримання коштів на рахунки, відкриті в Україні. Другі – не сприяють поширенню ідеології спільної економіки на внутрішніх ринках (наприклад, відсутність технологічної нейтральності у сфері розподілу частотного ресурсу) [9].

В.В. Фіщук наводить низку аргументів на користь цифрової економіки і стверджує, що «цифровізація (digital, digitization) – це економічний феномен та основа для стрибкоподібного розвитку економіки країни. Цифрова економіка – більш ефективна, конкурентоздатна, створює більше можливостей для бізнесу, громадян та державі взагалі» [8].

Трансформація змісту теорії бухгалтерського обліку і облікових практик зумовлена розвитком інформаційних та комп'ютерних технологій, математичного моделювання, модернізацією систем управління економічними процесами. Існування запиту на єдиний інформаційний простір стає ознакою цифрової епохи. Таким чином, траєкторія розвитку бухгалтерського обліку повинна втілювати досягнення сучасних цифрових технологій, фундаментальної і прикладної науки.

Бухгалтерський облік є частиною загальної інформаційної системи, яка перетворює первинні дані, зафіксовані в документах, в продукт для управління. Таким продуктом є оброблена інформація, яка має властивості товару. З цієї точки зору, бухгалтерський облік є засобом виробництва товару особливого роду – інформації, яка має вартість, собівартість, ціну та інші категорії товарного виробництва [5].

В умовах цифрової економіки бухгалтерський облік, зберігаючи свою актуальність і запитуваність створеного продукту, повинен стати чіткою складовою системи отримання, обробки, і передачі економічної інформації. В іншому випадку він підлягає суттєвому ризику «розчинитися» в сучасних електронних інформаційних системах, що динамічно розвиваються і розширюють сферу свого застосування [6].

Теорія і практика бухгалтерського обліку, професія бухгалтера взагалі розвиваються і змінюються в сучасних умовах інтеграції з ІТ-технологіями. Представники професії мають володіти інструментами та компетенціями, щоб бути конкурентними в цифровому суспільно-економічному середовищі. Фінансові послуги, включаючи бухгалтерський облік, будуть розвиватися і ставатимуть більш залежними від ІТ-технологій, про що свідчить політика керівництва держави [7].

Україна приєдналася до Програми ЄС Interoperability Solutions for European Public Administrations 2 (ISA), проєктів e-CODEX, e-Invoicing, а також ініціативи Single Digital Gateway [3].

Інформація стає головним джерелом конкурентоспроможності. Збір, опис, зберігання та обробка даних дозволяє отримувати цінну інформацію для використання в економічних процесах. Але використання цифрового мислення не зосереджено виключно на нових технологіях. Більшу цінність отримує здатність фахівця оцінювати, синтезувати аналітичні висновки і стратегічні пропозиції. Тому ефективним може стати саме поєднання новацій технологічного характеру (блокчейн, штучний інтелект, BigData) та облікових компетентностей.

Розвиток бухгалтерського обліку за умови цифровізації суспільно-економічних відносин здебільшого пов'язаний із впровадженням ІТ-інструментів та технологій, спрямованих на подолання недоліків існуючої контрольно-аналітичної та облікової системи. Намагання підвищити зрозумілість, лаконічність та релевантність інформаційного забезпечення управління стає рушійною силою у створенні ефективного бухгалтерського підрозділу, де розуміють управлінські стратегії та цілі, а кожне завдання виконують через перспектив у подолання надмірно тривалих або необов'язкових складних процедур з помилковими або малокорисними результатами.

Актуалізація цифрової трансформації бухгалтерського обліку в майбутньому лише зростатиме, бо застосування ІТ-новацій дозволяє вирішувати нові завдання, модернізувати концепції обробки та передачі інформації, сприяє зростанню ефективності облікових процесів. До звичних функцій ведення обліку та формування звітності додається необхідність консолідації процесів управління та ІТ-сервісів. Як результат, підвищиться якість інформаційного забезпечення окремих підрозділів і користувачів, об'єднаних єдиною цифровою платформою.

ІТ-модернізація бухгалтерського обліку відповідно до вимог інформаційної економіки має складатися з програмного, інформаційного, організаційного та методичного компоненту. Ці компоненти стають основними інформаційними системами, що інтегровані навколо web-системи та між собою. Надійна та масштабована інформаційно-аналітична система забезпечує підтримку та автоматизацію процесів керування усіх складових діяльності організації. Якісний розвиток цифрових сервісів в бухгалтерському обліку має на меті не тільки мінімізацію людського фактору в прийнятті рішень, але й вчасне отримання якісної інформації про процеси.

При цьому цифровізація – це інструмент створення, реалізації та користування перевагами облікової системи, що підсилюються ІТ-технологіями.

Глибинні наслідки цифровізації бухгалтерського обліку можливі за умови синергійних концепцій обробки та передачі інформації:

- бухгалтерський облік господарських операцій в режимі реального часу (RTA);
- обмін електронними даними-від первинних до звітних (EDI);
- розширена мова фінансової, управлінської, податкової звітності різних сфер бізнесу (XBRL);
- «хмарні технології» обчислення, облікові операції, що базуються на хмарах;
- штучний інтелект (AI) – модернізація математичного моделювання сучасними технологічними інноваціями (оцінка запасів на складах за допомогою програмно керованих дронів);
- BigData – використання у розрахунках для підвищення ефективності, точності та швидкості;
- блокчейн – систематизація і ефективний контроль;
- м'які цифрові інфраструктури (інфраструктура ідентифікації та довіри, інфраструктура відкритих даних, інфраструктура інтероперабельності, інфраструктура електронних розрахунків та транзакцій, інфраструктура електронної комерції та он-лайн-взаємодії суб'єктів бізнесу).

Світові лідери «цифрового» ринку (Cisco, IBM, Intel, Oracle, Deloitte, SAP, Ericsson, MasterCard, Vodafone, Kyivstar, Lifecell, International Data Corporation), вітчизняні консультанти та експерти, підтри-

мані Міністерством економічного розвитку та торгівлі та ГО «ХайТек Офіс», розробили «Цифровий порядок денний України 2020», – документ, який визначає ключові політики, першочергові сфери, ініціативи та проекти «цифровізації» України на найближчі 3 роки [12].

ІТ-модернізація бухгалтерського обліку забезпечить нові, більш сучасні формати ефективного управління. Проект ІТ-модернізації – комплекс взаємопов'язаних заходів, що узгоджені за часом, використанням певних матеріально-технічних, інформаційних, людських, фінансових та інших ресурсів і мають на меті створення інформаційних систем, засобів інформатизації та цифровізації інформаційних ресурсів, які відповідають певним технічним умовам і показникам якості.

Цифровий бухгалтерський облік не має стандартного визначення, а лише стосується змін в обліку за рахунок обчислювальних і мережевих технологій. Бухгалтерський облік має долучити в свою теорію і практику патч-карти та мейнфрейми, бази даних і сховища даних, персональні комп'ютери та продуктивність, спеціалізоване програмне забезпечення для бухгалтерського обліку та системи планування ресурсів підприємства (ERP), локальні мережі (LAN) та широкосмугові мережі (WAN) – для введення даних, зберігання інформації, вдосконалення механізмів обробки, кінцевих звітів, внутрішніх контролів, аудиторських висновків.

Інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використання засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування [7].

Тому визначення процесу цифровізації (діджиталізації) бухгалтерського обліку пропонується сформулювати як:

– трансформацію облікових процесів за допомогою сучасних економічних, організаційно-управлінських, інституційних нововведень;

– ІТ-модернізацію електронно-цифровими пристроями, засобами, системами електронно-комунікаційного обміну для інтегральної взаємодії віртуального та фізичного, створення кіберфізичного простору в межах системи бухгалтерського обліку.

Адже кінцева мета ІТ-модернізації не цифровізація обліку (перенесення контрольних-облікових процесів в електронний формат), а створення СМАРТ – обліку, «розумного» обліку господарських операцій з ефективними інструментами контролю та управління суб'єктом господарювання, автоматизацією всіх аспектів і сфер діяльності підприємства, організації, установи.

Отже, при цьому, під впливом сучасних інформаційних систем та інформаційних технологій відбуваються значні зміни в обліковій методології та практиці, що актуалізують доцільність вироблення адекватної до нових умов облікової парадигми, розвитку теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо розширення і модернізації змісту бухгалтерської науки, її позиціонування як практичної діяльності, підвищення престижності і затребуваності професії бухгалтера.

Список використаних джерел

1. Белова, Ірина Передумови виникнення штучного інтелекту [Текст] / Ірина Белова // Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи : матеріали Національної науково-практичної конференції [Тернопіль, 7 листопада 2019 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський, Н. П. Чорна [та ін.]. - Тернопіль : ТНЕУ, 2019. – С. 18-21.

2. Белова, Ірина Перспективи та ризики використання криптовалют в Україні [Текст] / Ірина Белова // Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – С. 40-44.

3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. // (online): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018>

4. Краус Н.М., Голобородько О.П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка – №1 , 2018, с. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf

5. Кулинич М. Б. Оцінка ефективності обліково-аналітичного забезпечення доходів і витрат. Вісн. Житомир. держ. технол. ун-ту. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 4. – С. 53 – 54.

6. Одинцова Т.М., Пура О.В. Развитие видов, объектов и методов бухгалтерского учета в условиях цифровой экономики и информационного общества. Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки. 2018. Т. 11, № 4. С. 120 – 131. DOI: 10.18721/JE.11409

7. Про Національну програму інформатизації [Електронний ресурс]: Закон України / 1998, № 27-28, ст.181/(online): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98>.

8. Fishchuk V. (2019) Shcho dast Ukraini rozvytok tsyfrovoy ekonomiky? [What will give Ukraine the development of the digital economy?]. Future. Available at : <https://futuremagazine.io/ua/shho-dast-ukrayini-rozvitok-tsifrovoyekonomiki/>

9. Fishchuk V., Matiushko V., Cherniev Ye., Yurchak O. ta in. Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovoyu eko-nomikoju [Ukraine 2030E is a country with advanced digi-tal economy]. Ukrainskyi instytut maibutnoho. Available at : <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#>

Богданов Тарас

слухач магістерської програми

Лацік Іван

слухач магістерської програми

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасній економіці існує тенденція, яка поступово перевертає традиційне розуміння складових елементів підприємства. Нове покоління підприємств створює інноваційний продукт з новими технологіями та організацією діяльності. Постійне прискорення науково-технічного прогресу, зміна оточення в умовах невизначеності, посилення ринкової конкуренції вимагають від підприємств постійного розвитку і вдосконалення. Все більше компаній готові інвестувати в підвищення своєї конкурентоспроможності для підтримки зростання рівня доходів в майбутньому. Результати, представлені в останніх наукових дослідженнях, показують, що існує взаємозалежність між рівнем доходу і конкурентоспроможністю.

Інновації відіграють вирішальну роль в прогнозуванні довгострокового розвитку організації, визначенні успіху і збереження необхідного рівня конкурентоспроможності в навколишньому середовищі, де технології і вимоги клієнта змінюються дуже швидко, а життєвий цикл продуктів та послуг стає коротшим. Для отримання переваги в інноваційному розвитку компанії задіюють усі наявні можливості та ресурси – потенціал підприємства. При успішному використанні інноваційного потенціалу підприємство має можливість оптимізувати бізнес-процеси, максимізувати прибуток і добитися лідируючої позиції на ринку.

Аналізуючи існуючі підходи до визначення інноваційного потенціалу, нами зроблений висновок, що інноваційний потенціал підприємства є системою взаємозалежних науково-технічних, технологічних, кадрових, фінансових, матеріальних ресурсів і нематеріальних складових (готовність і здатність підприємства та його управлінського складу), що дозволяє забезпечити створення, використання, розвиток нововведень, перетворення нововведень в кінцевий інноваційний продукт або послугу, комплексно забезпечує сталий інноваційний розвиток підприємства. Постійний розвиток інноваційного потенціалу дає можливість підприємству мати конкурентну перевагу, вирішити виробничі проблеми і зайняти конкурентну позицію на ринку.

Своєчасна якісна оцінка і аналіз інноваційного потенціалу підприємства дозволить, по-перше, ефективно керувати ним в короткостроковому періоді, а, по-друге, визначити стратегію розвитку підприємства на довгострокову перспективу [2, с. 90].

На сьогоднішній день пропонується ряд заходів, які можуть бути здійснені з метою підвищення інноваційного потенціалу:

- стимулювання ефективного використання ресурсного блоку: виробничо-технологічної бази, кадрового потенціалу, інформації та фінансів підприємства;
- стимулювання розвитку науково-технічного потенціалу;
- підвищення рівня кваліфікації управлінського потенціалу, створення сприятливих умов для підтримки інновацій та ідей;
- поліпшення інноваційної культури;
- безперервне навчання інноваторів;
- виділення інноваційно – активного персоналу в окрему проектну групу, яка інтегрує зусилля для досягнення необхідного результату;
- створення умов для збільшення продуктивності діяльності.

На нарощування інноваційного потенціалу підприємства впливають внутрішні та зовнішні фактори: якщо технологічні та організаційні (цілком), а фінансові та соціальні (частково) елементи

інноваційного потенціалу підприємства прямо ініціюють, створюють і витрачають, то фінансові, соціальні та правові компоненти вони лише вживають. Безсумнівно, нарощування інноваційного потенціалу підприємства можливе лише за рахунок створення новацій і використання нововведень, а також за умови достатньої кількості інвестиційних ресурсів [1, с. 155].

Стан інноваційного потенціалу підприємства визначається цілісним станом всіх структурних частин його виробничо-господарської діяльності. Інноваційний потенціал необхідно постійно розвивати і підтримувати в динамічному стані, постійно коректуючи відповідно до встановлених термінів. Ефективне управління інноваційним потенціалом компанії дозволяє досягти наступних результатів: максимізувати цінність інноваційного потенціалу; збалансувати склад потенціалу за ступенем новизни, ризику і очікуваної прибутковості інвестиційних проектів, їх тривалості; визначити стратегічний напрямок проектів та здійснити своєчасне вирішення першочергових завдань; оптимізувати кількість проектів з урахуванням обмеженості фінансових ресурсів і можливостей компанії по їх реалізації (наявність персоналу, науково-технічної бази, знань, досвіду).

Список використаних джерел

1. Андрос С., Сі Цо Чан Інноваційний потенціал підприємства як фактор забезпечення конкурентоспроможності. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2020. № 1. С. 154-155.
2. Долинская А. Ю. Управление инновационным развитием предприятия на основе стратегий развития инновационного потенциала. Вестник Южно-Уральского государственного университета. Сер.: Экономика и менеджмент. 2019. Т. 13. № 2. С. 87-95.

Борисов Назарій

студент

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ВНУТРІШНЬО ФАХОВІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ОБЛІКУ

Найбільш вагомими причинами створення стратегічного обліку доцільно вважати, окрім, загальноекономічних, власне внутрішньо фахові – облікові.

Щодо причин облікового характеру, то на думку Царука В.Ю., перш за все доцільним є наголосити на необхідності побудови комплексної управлінської інформаційної системи (про внутрішнє і зовнішнє середовище) для прийняття стратегічних рішень [3, с. 283].

У сучасних умовах господарювання істотно зростає вплив зовнішнього середовища на господарську діяльність аграрних підприємств, тому для забезпечення ефективного і дієвого функціонування підприємства необхідним є впровадження управлінських систем, які передбачають збір та аналіз даних про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства. Це дозволить встановлювати стратегічні цілі та оцінювати і управляти діяльністю підприємства щодо їх досягнення на основі оптимального використання наявних ресурсів за відповідного рівня розвитку зовнішнього середовища.

За переконанням Бруханського Р.Ф. система інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту підприємства повинна орієнтуватись на пріоритетне використання інформації про зовнішню сферу діяльності підприємства, оскільки в сучасних мінливих умовах господарювання традиційні системи збору і обробки облікової інформації є непристосованими до відстеження і прогнозування кризових тенденцій бізнесу, вони здебільшого зорієнтовані на стабільні зовнішні умови діяльності [1, с. 213].

З цієї позиції, система стратегічного обліку виступає єднальною ланкою в обліково-інформаційному просторі підприємства, що дозволяє інтегрувати бухгалтерську інформацію з даними про зовнішнє середовище та інформацією прогнозного характеру. Лише за таких умов облікова система може бути повноцінно впроваджена до складу стратегічного управління. За таких обставин інформація, створена системою стратегічного обліку, з успіхом виступатиме інформаційною основою для формування та реалізації стратегії підприємств.

Інформація про зовнішнє середовище дозволить розкрити загрози та можливості, які підприємство повинно враховувати при визначенні своїх цілей і способів їх досягнення. У зв'язку з цим стратегічний облік використовує як методи і прийоми поточного обліку, так і економіко-математичні моделі, методи прогнозування та дисконтування [1, с. 214].

Основною відмінністю новоствореної стратегічної управлінської системи можна визнати широке застосування набору інструментів для аналізу та управління зовнішнім середовищем.

Система стратегічного обліку як засіб інформаційного супроводу менеджменту повинна забезпечити адаптацію управлінців до змін, що відбуваються в зовнішньому середовищі підприємства, забезпечити ідентифікацію критичних ситуацій, основних можливостей і загроз та загалом виступати інструментом підтримання економічної безпеки та забезпечення стійкого розвитку підприємства в динамічних ринкових умовах.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Причини необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Економічний аналіз. 2014. Т. 16. № 2. С. 210-217.
2. Бруханський Р. Ф. Основні принципи трансформації бухгалтерського обліку в реструктуризованих сільськогосподарських підприємствах. Вісник Тернопільської академії народного господарства. Випуск 6. Тернопіль: Економічна думка, 1999. С. 199-202.
3. Царук В. Ю. Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 27. № 1. С. 280-285.
4. Царук В. Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. 404 с.

Булак Леся
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний економічний розвиток характеризується широким упровадженням сучасних інформаційних технологій в усі його процеси. Констатація цього факту задекларована й українською Концепцією розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018-2020 роки.

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України є складовою частиною дієвої розбудови цифрової економіки Європи. У Концепції визначено, що основними цілями цифрового розвитку є:

- трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні;
- технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв;
- реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва;
- прискорення економічного зростання та залучення інвестицій;
- доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу.

Переважно науковці визначають низку понять, пов'язаних із цифровою економікою (в т.ч. поняття «цифровізація»), аналізують витоки, засади й умови її розвитку, ідентифікують проблеми [1]. Окрім цього, багато вчених і практиків акцентують увагу на перешкодах розвитку, перевагах цифрової економіки, її впливі на соціально-економічний розвиток країни.

Цифрову економіку слід розуміти як результат трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення в сфері інформації та комунікації, що впливають на всі сектори економіки і соціальної діяльності. Інтерес до цифрової економіки обумовлений тим, що інформаційні технології набувають все більшої важливості в економічному розвитку всіх країн світу без винятку.

Вагомим надбанням цифрової економіки є застосування технології безконтактної ідентифікації інформації (карткових, біометричних технологій, технологій штрихового кодування, радіочастотної ідентифікації, мовленнєвого введення даних, машинного зору), зокрема QR-кодів та пристроїв для їх зчитування.

Цифрова економіка – це автоматизоване управління бухгалтерським обліком на підприємстві за допомогою передових інформаційних технологій; нові економічні відносини, що засновані на ефективному інформаційному управлінні системою аналізу виробництва в межах окремої фірми, міста, регіону, країни, економічного союзу кількох держав. Сьогодні наука в змозі забезпечити створення платформ не тільки для зберігання інформації, але і для управління процесами. Тобто цифрова економіка – це комунікаційне середовище обліково-економічної діяльності в мережі Інтернет, результат трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення у сфері поширення інформації, комунікації і нанотехнологій, новітній економічний уклад, в якому дані є окремою економічною сутністю, вони збираються, обробляються, беруть участь в аналітичному процесі і впливають безпосередньо на процес прийняття управлінських і стратегічних рішень, що характеризується переходом на якісно новий рівень використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у всіх сферах соціально-економічної діяльності, що дозволяє інтегрувати технології і надає можливості для усунення меж між фізичними, цифровими і біологічними системами, сприяє поширенню товарів і розвитку сфери послуг за допомогою цифрового обміну інформацією та онлайн-торгівлі. Цифрова економіка заснована на широкому і масовому використанні автоматичних систем, приладів і обладнання з використанням обчислювально-керуючих блоків і пристроїв, здатних функціонувати без участі людини. При оснащенні їх виконавчими органами-механізмами вони перетворюються в роботи, здатні безпосередньо замінити працю людини або низку його функцій і дій.

Перевага цифрової фінансової звітності полягає у передачі обчислювальній техніці виконання рутинних механічних завдань, які пов'язані із складанням фінансових звітів. Мова йде не про всі завдання, а лише про ті, які можуть бути ефективно досягнуті за допомогою техніки. У свою чергу це змінює природу професійної діяльності бухгалтера, якому відводиться активну роль, що передбачає володіння експертними і консультативні навичками, потребує високої компетенції керівника, пов'язаного із створенням та перевіркою фінансового звіту. Цифрова фінансова звітність звільняє як професійних бухгалтерів, які створюють ці звіти, так і фінансових аналітиків та регуляторів, які використовують інформацію з цих звітів, від таких завдань, як оцінка доброякісності інформації за суттю та забезпечення формальних об'єктивних аспектів, таких як логічна та математична узгодженість показників звіту, що дозволить професійним бухгалтерам і користувачам зосередити увагу на професійних судженнях та інших суб'єктивних аспектах, які не можуть бути автоматизовані [2].

В умовах розвитку інформаційного суспільства та цифрової економіки виникає ряд передумов для формування нової парадигми бухгалтерського обліку, обриси якої лише вимальовуються, тому вкрай важливими є подальші наукові здобутки у цій царині – нові концепції, дослідницькі підходи, розробки певних видів обліку тощо.

Список використаних джерел

1. Веретюк С.М., Пілінський В.В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні. Наукові записки Українського науково дослідного інституту зв'язку. 2016. № 2.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р.

Васильєва Оксана
слухач магістерської програми
Шевчук Сергій
аспірант Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ З ПОЗИЦІЙ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ

Ідентифікація земельних ресурсів з позиції їх диференціації та обмеженості зумовлює необхідність пошуку способів і методів удосконалення обліку й управління. При цьому, важливим аспектом є комплексна оцінка параметрів, пропорцій, динаміки й інших показників, які сприятимуть реалізації процесів землекористування, визначенню їх впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання і пошуку резервів підвищення виробничих показників.

Процес збалансування системи показників землекористування потребує комплексного розуміння об'єкта дослідження у всіх його проявах і реалізується через його ідентифікацію та структурування. В результаті головну категорію – земельні ресурси, доцільно вивчати у якості системи з наступних позицій [3, с. 99]:

1) земля як об'єкт обігу: правове забезпечення обліку; кадастровий облік; забезпечення цілісного використання; державне регулювання ринку землі та оренди; контроль за обігом; контроль угод щодо обігу і оренди;

2) земля як об'єкт користування: раціональна організація територій; використання науково обґрунтованих сівозмін; науково обґрунтоване використання насіння; використання науково обґрунтованих агротехнологій; національне залучення угідь до господарського процесу; дотримання екологоландшафтного і безпечного землеробства;

3) земля як об'єкт управління: узгодження інтересів держави, землевласників і землекористувачів; узгодження використання земель і управління територіями; раціональна ієрархія управління земельними ресурсами; безперервність процесу виробництва; ефективне землекористування; природоохоронна діяльність.

4) земля як об'єкт економічного регулювання: податок на землю; плата за оренду землі; ринкова вартість землі; кадастрова ціна землі; заставна ціна землі; компенсація за вилучення землі для суспільних цілей; плата за сервітути.

Вказана структурування земельних ресурсів у якості об'єкта обліку й аналізу розкриває підсистеми і сфери, які потребують дослідження, і в межах яких можуть формуватися резерви для вдосконалення як самих ресурсів так і системи управління ними. При цьому кожна із зазначених підсистем і сфер, може бути деталізована на нижчому рівні пізнання, відповідно до чого, загальна мета обліку й аналізу земельних ресурсів потребує конкретизації у вигляді чітко сформованих і структурованих завдань.

Важливість системності у даному аспекті ідентифікації земельних ресурсів досить вдало охарактеризували Г. Андрєєва та В. Андрєєва, які, наголошуючи на високій важливості взаємозалежності показників, що відображають економічні процеси, стверджують, про необхідність того, "... щоб конкретні дані в різних видах діяльності були органічно пов'язані між собою в єдиній комплексній системі" [1].

У схожому сенсі висловлюється О. Гуторов, зазначаючи при цьому, що "ефективність використання землі не може бути охарактеризована якимось одним показником, оскільки процес використання землі є багатограним, визначається багатьма природними й економічними факторами. У цьому зв'язку необхідна система показників" [5].

Науковцями на основі проведених досліджень і узагальнень було виявлено відсутність єдиного підходу щодо формування такої системи показників. У більшості наукових праць спостерігається різноманітне бачення не лише набору показників та їх наповнення, а й їх різної класифікації та характеристики. На основі опрацьованих наукових джерел Бруханський Р. Ф. і Бінчаровська Т. А.

пропонують власну систему показників аналізу земельних ресурсів, сформовану за ознакою їх впливу на об'єкт дослідження:

- 1) за структурою: кількісні, відносні; вартісні;
- 2) за продуктивністю використання: натуральні, вартісні;
- 3) за ефективністю використання: абсолютні, відносні;
- 4) за сталістю: абсолютні, відносні; якісні [3, с. 100].

В основі структуризації показників лежать особливості характеру і методики отримання показників. Так, показники, що характеризують структуру, відображають обсяг земельних ресурсів і їх структуру за різними аспектами відносно загального рівня. При цьому, вони можуть набувати стану кількісних, відносних та вартісних індикаторів. До цієї ж групи слід відносити показники інтенсивності використання земельних ресурсів та землезабезпечення (земленавантаження). Показники, що характеризують продуктивність, відображають певне співвідношення обсягу виробництва продукції у розрахунку на одиницю площі. При цьому, окремі показники цієї групи можуть виражатися через натуральні, а окремі – через вартісні значення. Показники, що характеризують ефективність передбачають зіставлення результатів, отриманих за рахунок використання земельних ресурсів і витрат, понесених при цьому. Вони можуть набувати абсолютних і відносних значень. Остання група показників характеризує сталість землекористування, що розкривається через екологічні аспекти, якісний стан ґрунтів та раціональне природокористування. Вона містить абсолютні, відносні та якісні показники [3, с. 100-101].

У багатьох наукових джерелах [1; 2; 4; 6] показники продуктивності земельних угідь не виділяються в окрему групу. Отримані результати господарської діяльності, в розрахунку на визначену площу характеризуються як показник ефективності (наприклад, обсяг валової продукції отриманої на 100 га тощо). Більше того, М. Столярова і О. Жердева вважають, що продуктивність є одним із проявів ефективності і характеризує її відносне значення [7]. Поряд із тим, вони наголошують на доцільності застосування показника продуктивності по відношенню до ресурсів, які мають обмежену ринкову пропозицію.

Відповідно до цього пропонується логічно розрізняти продуктивність і ефективність використання земельних ресурсів. При цьому, продуктивність розраховується як обсяг віддачі земельних ресурсів з одиниці площі, а ефективність – як відношення отриманого з одиниці площі результату до обсягу витрат уречевленої та суспільної праці.

Список використаних джерел

1. Андреева Г. І. , Андреева В. А. Організація і методика економічного аналізу. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 353 с.
2. Белінська С. М. Теоретичні засади бухгалтерського обліку землі. Бізнес-навігатор. 2015. № 1 (36). С. 168-173.
3. Бруханський Р. Ф., Бінчаровська Т. А. Комплексний економічний аналіз земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств: організація та методика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 97-104.
4. Бруханський Р. Ф. Основні принципи трансформації бухгалтерського обліку в реструктурованих сільськогосподарських підприємствах. Вісник Тернопільської академії народного господарства. Випуск 6. Тернопіль: Економічна думка, 1999. С. 199-202.
5. Гуроров О. І. Оцінка земельних ресурсів та ефективності інвестицій : монографія. Харк. нац. аграр. ун-т. Харків, 2006. 370 с
6. Жук В. М. Обліково-аналітичне забезпечення земельних відносин. Агроінком. 2011. № 7-9. С. 116-121.

Венета Любов
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Куц Людмила
к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

РОЛЬ МАРКЕТИНГУ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний ринок в Україні характеризується потужною конкурентною боротьбою, наслідком якої є постійне оновлення продукції. Важливою у цьому процесі є роль маркетингу, який формує ефективну товарну політику підприємства шляхом вивчення ринкової ситуації і визначення місця підприємства по відношенню до конкурентів, його конкурентні переваги, вибір перспективних напрямів ринку, які має намір обслуговувати, з метою задоволення потреб споживачів та отримання прибутку.

Сьогодення вимагає від підприємств добре продуманої і детально розробленої стратегії з детальним аналізом можливостей і загроз маркетингового середовища для того, щоб вести успішну діяльність на ринку, який передбачає продаж товарів як існуючим споживачам, так і вихід на нові сегменти.

У сучасних трактуваннях товарної політики підприємства багато науковців (Л. В. Балабанова [1], В. Л. Карпенко [2], Є.В. Крикавський [5] та ін.) вказують на її маркетингову складову. Зокрема, Л. В. Балабанова використовує термін „маркетингова товарна політика”, яку визначає як „маркетингова діяльність підприємства, пов'язана з реалізацією стратегічних та тактичних заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності товарів та формування товарного портфеля з метою задоволення потреб споживачів та одержання прибутку” [1].

Основою для здійснення ефективної маркетингової товарної політики є ретельне проведення комплексного маркетингового дослідження [6]. Власне, в ході цього дослідження й виявляється управлінська проблема щодо формування товарної політики, основними складовими якої є: розроблення і виведення на ринок нового товару, модифікація товару, обслуговування або зняття товару з виробництва.

Стратегічними можливостями для підприємства є: створення нових ринків, розширення частки існуючих ринків, проникнення на нові ринки, перепозиціонування товарів. Для прийняття управлінських рішень необхідно акцентувати увагу на кількісні та якісні характеристики товару, звертаючи увагу на: збільшення частки ринку, обсягу продажу, виявлення мотивацій, фактор часу. При цьому важливе значення слід приділяти характеристикам товару, котрі роблять товар зручним для транспортування, сервісного обслуговування, раціональним за ціною, престижним тощо.

Маркетингова концепція управління товарною політикою вимагає орієнтації виробника на споживача, а це означає, що виробник повинен оцінювати свій товар та товари-конкурентів з точки зору споживача. Якщо споживач прагне до максимізації цінності придбаного ним товару, то виробник повинен збільшити загальну цінність товару або знизити загальні витрати на виготовлення та збут товару. Знижуючи чи переподіляючи ризик, виробник може створити сприятливі умови купівлі та післяпродажного обслуговування товару, який придбав клієнт.

Внаслідок швидкого розвитку високих технологій, постійних змін у смаках споживачів, конкурентоспроможність продукції, а також утримання своїх ринкових позицій та рівень прибутковості на ринку спонукає підприємства виробляти не тільки існуючі, але й нові товари. Для цього необхідно менеджерам ефективно управляти новим товаром, від його ідеї до впровадження товару на ринок. Слід зазначити, що вихід продукції на ринок можливий тоді, коли товарам притаманні не тільки конкретні, суб'єктивні споживчі характеристики, але й ринкові (ціна, якість, конкурентоспроможність, імідж та популярність), що, в свою чергу, переплітається з життєвим циклом товару. На практиці не так просто

виявити, на якій стадії життєвого циклу товар знаходиться, тому лише маркетингові дослідження можуть дати відповідь на це запитання. Підприємству слід подбати зачасне додавання до набору видів основної продукції нових і відкидання тих, які більше не узгоджуються з орієнтирами росту підприємства. Отож слід передбачати зміну стадій життєвого циклу товару і переглядати стратегію підприємства відповідно до зміни умов конкуренції.

Слід зауважити, що у сучасному світі дедалі частіше маркетинг стикається із тим, що на підприємстві його функція зводиться до реклами та продажів [4]. Це спричинено тим, що менеджмент підприємства неефективно підходить до організації з точки зору маркетингу. Результатом такого є: недостатня орієнтованість на ринок і споживачів; погано визначені й недостатньо досліджені конкуренти; проблеми з пошуком нових можливостей; слабка (або відсутня) міцна політика щодо товарів/послуг; погане просування бренду та неякісна комунікація; неоптимальні витрати; невикористання всіх можливостей та технологій підприємства.

Отож, на підприємстві роль маркетингу має полягати не в зусиллях, спрямованих на «рекламу та продажі», а на створенні продуктів, які будуть продаватись без зайвих зусиль. Тому, важливо вміти чітко визначати незадоволені потреби, рішення, які будуть здатні покращити/полегшити життя; виконувати плани, які забезпечать успіх підприємства на ринку. Тобто маркетинг має стати двигуном бізнес-стратегії [7]. І цьому має сприяти узгоджена діяльність всіх відділів – починаючи від фінансового до технічного. Як результат такої узгодженості для підприємства буде відкритий ринковий простір із притаманним новим попитом і сталим зростанням можливостей без жорсткої конкуренції (так званий «блакитний океан») [3].

Отже, в умовах сучасної ринкової економіки, розробка товарної політики на підприємствах повинна здійснюватись із активним використанням маркетингу, який направлений на реалізацію стратегічних орієнтирів підприємства, формування оптимального асортименту товарів з унікальною торговою пропозицією у відповідності з потребами покупців цільового сегменту та забезпечення певного рівня рентабельності збутової діяльності.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л.В. Маркетингова товарна політика в системі менеджменту підприємств : [навч. посіб.]. Київ: ВД "Професіонал", 2006. 336 с.
2. Карпенко В. Л. Генезис поняття „маркетингова товарна політика” у вітчизняній економічній літературі. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2011. № 6, Т. 2 . 62-65.
3. Кімн Чан В., Моборн Р. Стратегія блакитного океану. Переклад з англійської Ігоря Андрущенко. Харків: Книжковий «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 383 с.
4. Котлер Ф. Десять смертних гріхів маркетингу. Переклад з англійської Наталії Палій. Харків: Книжковий «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. – 200 с.
5. Крикавський Є.В. Маркетингова товарна політика : [навч. посіб.] . Львів : Вид-во НУ “Львівська політехніка”, 2008. 276 с.
6. Манн І. Маркетинг без бюджету. 50 дієвих інструментів. Харків: Моноліт-Bizz, 2018. 320 с.
7. Телетов О.С. Рекламний менеджмент: підручник. 2-ге вид., випр. Суми: Університетська книга, 2015. 367 с.

Гайтко Дмитро
аспірант

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Основним завданням підприємства в сучасних економічних умовах є вирішення завдань інноваційного розвитку. Практика показує, що проблеми, які існують в економіці сьогодні, не можуть бути вирішені без формування механізму з урахуванням принципів стратегічного управління, що забезпечують розвиток підприємства [2, с. 77].

Аналіз сучасного практичного досвіду діяльності українських підприємств не дозволяє стверджувати про відсутність проблем в сфері стратегічного управління. Це говорить про необхідність узагальнення накопичених теоретичних знань і практичних підходів до формування стратегії розвитку підприємства. Важливе місце в проведенні зазначених робіт займає необхідність побудови внутрішньої інформаційної бази формування стратегії розвитку підприємства.

Для успішного функціонування в умовах ринкових відносин підприємствам необхідно адекватно реагувати на мінливість та невизначеність економічного середовища. Адаптація підприємств до зовнішнього середовища має здійснюватися в рамках сформованої стратегії розвитку. При цьому необхідно не лише своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, але й передбачати глобальні економічні перетворення [1, с. 77]. Стратегія розвитку підприємства має ґрунтуватися на прогнозуванні наслідків таких перетворень.

У загальновизнаному значенні під стратегією розуміють комплексний план дій по досягненню певних цілей і прийняття відповідних управлінських рішень.

На розробку стратегії впливають різні чинники, закріплені набором показників, внутрішня та зовнішня інформація.

Найбільш істотний вплив на стратегію чинять економічні, фінансові та ринкові чинники. Великий обсяг впливу при формуванні стратегії сталого розвитку акумулюється із внутрішніх джерел.

Процес формування стратегії розвитку підприємства включає в себе три етапи [3, с. 6]:

- комплексна оцінка взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів;
- розробка можливих варіантів розвитку діяльності;
- вироблення і прийняття стратегії, що відповідає умовам і завданням підприємства.

Реалізація стратегії розвитку підприємства передбачає здійснення аналізу економічної, екологічної та соціальної діяльності та оцінку її результатів на різних етапах на відповідність поставленим завданням. Аналітичний процес дозволяє відповісти на питання про те, чи призведе розроблена стратегія розвитку підприємства до досягнення поставлених стратегічних цілей в умовах існуючих і прогнозованих змін внутрішніх та зовнішніх чинників. Виявлення ступеня впливу перерахованих факторів здійснюється за допомогою проведення фінансового, управлінського, маркетингового, соціального, екологічного та інших видів аналізу.

Таким чином, формування та реалізація стратегії розвитку підприємств – складна і багатопланова діяльність, яка відбувається під впливом різноманітних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства. Отже, важливо вибудувати не просто систему управління формуванням і реалізацією стратегії розвитку, а систему, яка забезпечить результативність діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Баланович А. М. Теоретико-методичні засади формування стратегій розвитку підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 8(2). С. 77-81.
2. Бутов А. М. Сучасні тенденції розвитку системи управління інноваційною діяльністю підприємства. Економічний аналіз. 2011. Вип. 9. Ч. 2. С. 77-80.
3. Макарова Л. М., Кремчєев Р. Н. Развитие внутренней информационной базы в процессе формирования стратегии устойчивого развития предприятия. Вектор экономики. 2017. № 2(8). С. 4-9.

Галас Руслан

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Белова Ірина

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ПАРАДИГМА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

У науковій літературі організація бухгалтерського обліку як галузь наукового знання є предметом осмислення з середини ХХ століття. Враховуючи такий незначний термін, дотепер залишається багато недосліджених та невіршених питань різного ступеня складності, що пояснює наявність діаметрально протилежних підходів та теоретичних положень щодо її сутності та методології. Питання визначення наукового статусу організації бухгалтерського обліку все ще залишається дискусійним. Вона як наука знаходиться на стадії поступового пізнання об'єкту, перегляду та уточнення уявлень щодо її предмету та методології в рамках існуючих концепцій.

Під парадигмою за визначенням Т. Куна розуміються «визнані всіма наукові досягнення, які впродовж певного часу дають науковому товариству модель постановки проблем та їх вирішення» [7, с. 11]. Парадигма наукового знання про організацію бухгалтерського обліку означає наявність спільного бачення, що поділяється членами наукової спільноти у сфері бухгалтерського обліку, загально визнаної методологічної моделі пізнання.

Слід підкреслити, що парадигмальна модель застосовується не лише до методології дослідження, але й методології емпіричного втілення наукового знання. Інакше кажучи, парадигма організації бухгалтерського обліку – це концептуально визначена модель методології діяльності щодо організації бухгалтерського обліку. Її складовими є концепція, мета, метод, інструментарій дій, кожен з яких потребує осмислення, постулює розробки та є предметом даного дослідження.

Втім парадигмальний підхід не став системною методологією дослідження організації бухгалтерського обліку. Тому важливо визначити сучасну парадигму організації бухгалтерського обліку з урахуванням змін у суспільстві та орієнтацією на науково обґрунтоване забезпечення її розвитку в умовах міжнародної інтеграції.

Головне призначення організації бухгалтерського обліку як галузі наукового знання полягає у тому, щоб на підґрунті теоретичного пізнання і усвідомлення різноманітних процесів, які відбуваються у обліковій системі під впливом різноманітних факторів та явищ, бути науковим орієнтиром для практики її впорядкування та удосконалення. Це дозволяє окреслити коло питань, що вивчаються організацією бухгалтерського обліку, яке умовно можна поділити на три групи:

– до першої групи належать питання, пов'язані із визначенням наукового статусу організації бухгалтерського обліку. Це питання сутності організації бухгалтерського обліку, її значення, місця в структурі наукового знання, відмінності від інших наук, що вивчають спільний з організацією бухгалтерського обліку об'єкт.

– до другої групи належать питання, що виникають у межах організації бухгалтерського обліку як галузі наукового знання. Вони пов'язані з аналізом онтологічних засад організації бухгалтерського обліку, її структури та методологічних засад.

Третя група об'єднує питання, що стосуються осмислення взаємовпливу наукового знання та практичної діяльності щодо впорядкування національної системи бухгалтерського обліку.

Така інтегративність наукового знання, що виробляє організація бухгалтерського обліку, має прояв у її спрямованості на розвиток як науки та на узагальнення досліджень процесів, які відбуваються у національній системі бухгалтерського обліку на практиці. Іншими словами, теоретичний фундамент організації бухгалтерського обліку забезпечує можливість наукового осмислення та вирішення проблем,

характерних для облікової системи України у сучасних умовах. Зазначене групування питань, які вивчає організація бухгалтерського обліку є своєрідним орієнтиром, який визначає послідовність її вивчення.

Першу групу питань, які охоплює організація бухгалтерського обліку як наука, складають питання визначення її наукового статусу. Як вже згадувалося, науковий статус організації бухгалтерського обліку є предметом дискусії. Свірко С. В. визначає її як «складову науки про бухгалтерський облік» [8]. Бондаренко Н. М. – «одним з найвідповідальніших етапів створення підприємства» [4, с. 10]. Томашевська І. Л. називає «необхідною та обов'язковою передумовою ведення бухгалтерського обліку» [9, с. 32].

У 20-х р.р. ХХ століття Даниленко Я. вважав організацію рахівництва наукою: «Організацію рахівництва ми визначаємо як науку, що вивчає методи дослідження всіх факторів, які впливають на ведення облікових записів, і встановлює загальні принципи побудови і впровадження в життя такого плану робіт по веденню обліку, при якому задачі, що стоять перед обліком, вирішувались би швидко (проблема ажуру) і з мінімальними витратами (проблема оптимуму)» [6, с. 88].

Дж. Бернал, один із засновників науки про науку, підкреслював складність та практично неможливість визначення її сутності. Він розглядав науку як: «1) інститут; 2) метод; 3) нагромадження традицій, знань; 4) фактор розвитку виробництва; 5) найдивніший фактор формування переконань і ставлення людини до світу» [3, с. 18].

Якщо розуміти науку як цілеспрямовану організовану галузь діяльності людини, то у цьому значенні вона є складним соціальним феноменом, результатом інтелектуальної праці, видом діяльності окремих осіб, їх об'єднань, організацій та установ. Саме у такому вимірі підходив до розуміння сутності науки В. Вернадський: «Її (науки) зміст не обмежується науковими теоріями, гіпотезами, моделями, створюваною ними картиною світу: в основі вона головним чином складається з наукових фактів і їхніх емпіричних узагальнень, і головним живим змістом є в ній наукова праця живих людей» [5, с. 252].

Організація бухгалтерського обліку відповідає зазначеним ознакам науки. Так, наукові знання про організацію бухгалтерського обліку забезпечують можливість збирати, узагальнювати, пояснювати, планувати та передбачати об'єктивні процеси, що відбуваються в економічній діяльності окремих суб'єктів господарювання, та які знаходять відображення у бухгалтерському обліку та звітності. На цій основі можуть бути створені нові техніки та технології організації та ведення бухгалтерського обліку, а також вдосконалені та створені умови для ведення бухгалтерського обліку через нормативно-правове регулювання з боку держави з урахуванням тенденцій розвитку глобального середовища. Крім того, для вивчення, пояснення, впорядкування, удосконалення, передбачення тенденцій розвитку існують спеціальні суб'єкти, метою діяльності яких є формування та реалізація політики у сфері бухгалтерського обліку на рівні окремого підприємства, країни в цілому та на рівні міждержавних відносин.

Важливим аргументом на користь наукового статусу організації бухгалтерського обліку є визначеність у питанні суб'єктів науки, якими є люди, що мають наукові знання, можуть їх передавати та здійснювати наукову діяльність. На перший погляд, огляд спеціальної літератури з організації бухгалтерського обліку дозволяє дійти такого висновку. На відміну від бухгалтерського обліку, вітчизняна література, що вивчає його організацію, не має в наявності наукового знання, яке склалося в систему узагальнень і належно сформульованих теоретичних уявлень – теорію організації бухгалтерського обліку, яка є найвищим ступенем узагальнення і систематизації знань. Проте це не означає, що наукове знання про організацію бухгалтерського обліку відсутнє.

Твердження, що організація бухгалтерського обліку є наукою дозволяє визначити процеси, які вона охоплює:

1. Формування наукового знання про організацію бухгалтерського обліку, яке відбувається через цілеспрямовану, системну, спеціально організовану науково-дослідну роботу науковців як суб'єктів науки.

2. Передавання наукового знання про організацію бухгалтерського обліку, яке виникає внаслідок досліджень вчених та обміну отриманими результатами – наукових знань про організацію бухгалтерського обліку.

3. Відтворення наукового знання про організацію бухгалтерського обліку, що полягає у підготовці спеціалістів, до складу компетенцій та кваліфікацій яких входять знання та навички щодо організації бухгалтерського обліку.

Організація бухгалтерського обліку як наука вбирає в себе якості головних галузей наукового знання – суспільних, природничих наук та наук про мислення. Основні риси організації бухгалтерського обліку як науки полягають у такому.

По-перше, організація бухгалтерського обліку є суспільною наукою, що має прикладний характер. Вона покликана обслуговувати потреби щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, забезпечувати регулювання бухгалтерського обліку.

По-друге, організація бухгалтерського обліку має властивості природничих наук, оскільки включає конкретні знання, які викладені у нормативно-правових документах. Тим самим вона поєднує теоретичну і прикладну спрямованість.

По-третє, організація бухгалтерського обліку втілює позитивні якості наук про мислення у тому сенсі, що вона досліджує питання, пов'язані зі спроможністю відображати об'єктивну реальність у процесі ведення бухгалтерського обліку та складання звітності.

Організація бухгалтерського обліку вивчає систему бухгалтерського обліку з часу здійснення господарської операції, закінчуючи нормативно-правовим регулюванням. Вона є прикордонною дисципліною, яка сформувалася на перетині облікових дисциплін з науками про управління для виконання головної мети впорядкування та удосконалення національної системи бухгалтерського обліку.

Отже, сучасний стан національної системи бухгалтерського обліку в Україні характеризується як трансформаційний. Важливою функцією науки є адекватне реагування на економіко-політичні виклики у відповідній парадигмі організації бухгалтерського обліку. Тому її наукове осмислення вимагає подальшої роботи щодо побудови теоретичної моделі, що має базуватися на наявному науковому фундаменті, сформованому економічними науками, багатовіковому практичному досвіді господарювання та враховувати різноманітні зміни, що відбуваються у політичній, економічній, соціальній сферах.

Список використаних джерел

1. Белова, Ірина. Історичний огляд правового забезпечення розвитку обліку та контролю [Текст] / Ірина Белова // Прикладна економіка - від теорії до практики : зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Ю. І. Гайда [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. С. 9-13.
2. Белова, Ірина. Історичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку [Текст] / Ірина Белова // Прикладна економіка – від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р.] / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський [та ін.]; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : Вектор, 2016. С. 48-50.
3. Бернал Дж. Наука в історії суспільства М., 1956. 250 с.
4. Бондаренко Н. М. Теоретичні основи організації обліку на підприємстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Випуск 4. С.10-14.
5. Вернадський В. І. Проблеми біохімії М., 1988. 474 с.
6. Даниленко Я. Принципы и методы организации в счетном деле Счетоводство. 1925. № 5 (20). С. 594–603.
7. Кун Т. Структура научных революций М.: Прогресс, 1975. 278 с.
8. Свірко С. В. Організація забезпечення бухгалтерського обліку. Проблеми формування ринкової економіки. Збірник наукових праць. К.: КНЕУ, 2002. Вип. 10. С. 266-275.
9. Тощенко Ж. Т. Социология управления М.: Центр социального прогнозирования и маркетинга, 2011. 300 с.

Гелевич Каріна
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Чорна Неля
д.е.н., професор
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринку, що характеризуються нестабільністю цілей підприємства, обумовлених мінливістю попиту та пропозиції, цін на товари і фактори виробництва, змінами в конкурентному середовищі й іншими макро- і мікроекономічними факторами, одним з першочергових завдань керівництва підприємства стає формування й оцінка поточних і перспективних можливостей підприємства, тобто його потенціалу.

Етимологічне значення терміну «потенціал» походить від латинського слова «potentia» та означає «приховані можливості», які у господарській практиці завдяки праці можуть стати реальністю.

У вітчизняній економічній літературі цей термін у широкому значенні трактується як можливості, сили, запаси та засоби, які можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для будь-чого. У тлумачному словнику під цим терміном розуміються «приховані можливості, сили для будь-якої діяльності, які можуть виявитися у певних умовах».

Таким чином, терміни «потенціал», «потенційний» позначають наявність у будь-кого прихованих можливостей, які ще не виявились, або можливість діяти у певній галузі. Відповідно існують розходження і у назві потенціалу підприємства (економічний потенціал підприємства, сукупний потенціал підприємства).

Аналіз сучасної економічної літератури свідчить, що категорія «потенціал підприємства» вченими-економістами трактується неоднозначно. На думку більшості дослідників, потенціал підприємства є узагальнюючим показником. У ньому поєднуються природні, виробничі, науково-технічні, соціально-культурні властивості економічної системи. Величина потенціалу підприємства визначається масштабом, ступенем досконалості та структурою продуктивних сил. Разом з цим аналіз виявив значні розходження у визначеннях потенціалу, розумінні його сутності, складу структурних елементів, його взаємозв'язку з категоріями «національне багатство», «виробничі сили» та ін.

Отже, економічний потенціал підприємства необхідно розглядати як складну, динамічну, ієрархічну і, виходячи з характеру взаємозв'язків, стохастичну систему, що складається з підсистем і елементів. Кожна із підсистем економічного потенціалу залежить від оптимального поєднання окремих видів економічних ресурсів, що залучаються у виробничий процес, рівня організації виробництва та праці, ефективності системи управління.

Останнім часом в економічній літературі характеристика терміну «потенціал» більш широко використовується по відношенню до того чи іншого виду ресурсів чи їхньої сукупності.

Перехід до нового механізму господарювання значно підвищив актуальність дослідження тих ринкових ознак потенціалу, які найбільш повно відображають поняття «потенціал підприємства». Виходячи з цілей та місії діяльності, під потенціалом підприємства у широкому значенні розуміють сукупність доступних ресурсів (трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових тощо), та здатність його співпрацівників і менеджерів до використання ресурсів з метою створення товарів та послуг й отримання прибутку, достатнього для продовження діяльності.

Саме тому для підприємства набувають особливої актуальності проблеми планування й оптимізації можливостей довготривалого й поточного характеру. Досвід зарубіжних країн засвідчує необхідність створення гнучких виробничо-організаційних систем, що дозволило б негайно реагувати на зміни оточуючого середовища.

Більшість зарубіжних підприємств для економії коштів, ресурсів та робочої сили використовують системні підходи. Даний підхід також актуально використовувати в розробках стратегій соціально-економічного розвитку потенціалу вітчизняних підприємств. Поняття розвитку нерозривно поєднано з поняттям системи. В системі потенціалу підприємства за дією організаційного закону синергії виникає ефект синергії, при якому сумарний потенціал за критерієм ринкової вартості завжди більший, ніж сума потенціалів його окремих системних компонентів. Економічний результат залежить від ефективного використання можливостей ресурсів підприємства у грошовому виразі.

Синергійність є складною динамічною характеристикою потенціалу підприємства і має певні особливості. В організаційній системі потенціалу підприємства в координатах часу з урахуванням умов зовнішнього середовища виникають такі види синергії: організаційна, ресурсна, виробнича, управлінська, стратегічна.

Ресурсна синергія показує ефект синергії, що отримується за рахунок економії ресурсів в комерційному процесі підприємства за умов конкурентного ринку. Організаційна синергія характеризує ефект синергії, що отримується за рахунок економії ресурсів в процесі методичного забезпечення підприємства за умов організаційних законів та інституційно-правової, освітньо-наукової та фінансової бази. Ефект стратегічного синергізму показує, що стратегії підприємства повинні розвивати його потенціал, щоб дві стратегії, які взаємодіють, були продуктивнішими від інших двох, які оперують незалежно одна від одної. Управлінська синергія визначається економією за рахунок оптимального формування потенціалу організаційної системи управління. Потенційні можливості корпоративного управління мобілізуються в корпоративних стратегіях підприємства за умовами його інноваційного розвитку. Виробнича синергія визначає ефект синергії, що отримується за рахунок економії ресурсів у виробничому процесі за умов стратегії ресурсозбереження.

Отже, на нашу думку, під економічним потенціалом підприємства слід розуміти здатність підприємства забезпечувати власне довготривале функціонування і досягнення стратегічних цілей на основі використання всіх наявних ресурсів. Відповідно до цього визначення економічний потенціал підприємства потрібно розглядати у довготривалому періоді, тобто він повинен мати властивість змінювати свої характеристики під впливом змін цілей підприємства і врахування ефекту синергії.

Список використаних джерел

1. Касьянова Н.В. Потенціал підприємства. Формування та використання. Київ. Центр навчальної літератури, 2017. 248 с.
2. Клівець П.Г. Стратегія підприємства: навч. посіб. Академвидав, 2007. 320с.
3. Кубіній Н. Ю. Теоретичні основи потенціалу розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/160.pdf
4. Сабадирьова А.Л., Бабій О.М., Куклінова Т.В., Салавеліс Д.Є. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2013. 343 с.
5. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник. КНЕУ, 2004. 316 с.

Германюк Інна
студентка

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СВІТОВОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Сфера торгівлі, послуг безупинно розширюється в усьому світі. Останнім часом найбільшої популярності набуває її просування за допомогою сучасних технологій та комунікацій. Прагнення багатьох держав сформувати "інформаційне співтовариство" або "інформаційну економіку" призвели до появи поняття електронної комерції [1].

Зростання електронної комерції визначається конкурентними перевагами фірм, здатних використовувати Інтернет як інструмент скорочення витрат ведення бізнесу, розвитку нових напрямів обслуговування ринків, розширення участі в міжнародній комерції для малих, так і середніх компаній, зростання обсяг виробництва, збільшення зайнятості [2].

Переваги та завдання розвитку електронної комерції в Україні. До основних переваг розвитку електронної комерції в Україні належать:

- оперативність отримання інформації, особливо при міжнародних операціях;
- зниження невиробничих витрат (торгових витрат, витрат на рекламу, витрат, пов'язаних із сервісним обслуговуванням, інформаційною підтримкою споживачів);
- скорочення циклу виробництва та продажу, оскільки відпадає потреба повторного підтвердження інформації і знижується вірогідність помилок при введенні інформації;
- значно знижуються затрати, пов'язані з обміном інформації за рахунок використання більш дешевих засобів телекомунікації;
- більша відкритість компаній до споживачів [3].

Проблеми, які перешкоджають повноправному входженню е-комерції України в світову систему. Розглянемо проблеми, які певним чином перешкоджають повноправному входженню електронної комерції України в світову систему та наведено можливі шляхи їх вирішення.

Проблема недостатнього економічного потенціалу. За роки української незалежності економіка ще не встигла достатньо зміцнитися. Вона в значній мірі залежить від інших країн. Консервативна структура економіки, низький рівень упровадження інновацій, недостатній рівень іноземних та внутрішніх інвестицій, низький рівень та якість індивідуальних послуг, що надаються населенню, – все це не створює придатного ґрунту для розвитку електронної торгівлі та інтернет-технологій у цілому.

Недовіра користувача до інтернет-ресурсів. Одна з проблем ведення електронного бізнесу – захист інформації. Користувач повинен стежити за тим, щоб on-line-платежі в мережі Інтернету, так само, як і введення інформації про утримувача картки, проходили за захищеним протоколом зв'язку.

Недостатній рівень державних гарантій та правових норм. Закон про комерцію до цих пір не прийнято. Це не сприяє становленню та розвитку електронної комерції в Україні. Відсутність законодавчо врегульованих механізмів реалізації державної політики у сфері внутрішньої торгівлі, зокрема відсутність порядку організації і правил здійснення нових форм торгівлі (інтернет-магазини, телемагазини, мережевий маркетинг тощо) та взаємодії між різними гілками влади (обласними, районними, міськими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування) стримує розвиток галузі внутрішньої торгівлі.

Технологічна відсталість доставки товарів та рівня надання послуг. Швидкість роботи українських сайтів та зручність використання у багатьох випадках залишають бажати кращого. Причиною цього негативного фактора є застарілість та низька якість устаткування, яке використовує компанія в своїй роботі.

Низький рівень розвитку інфраструктури доставки товарів по Україні. Транспортна інфраструктура України потребує значних капіталовкладень для її переоснащення та розширення. Стан автомобільних і

залізничних шляхів здебільшого випадків перебувають в аварійному стані, що аж ніяк не стимулює розвиток економіки України, а тим паче такої залежної від швидкості та якості доставки галузі, як електронна комерція [4].

Слід відмітити, що для успішного ведення бізнесу, особливо такого динамічного, як електронний, потрібно навчитися збирати інформацію, аналізувати її та робити висновки. Для сучасних підприємств характерний вихід за рамки завдань автоматизації й оптимізації внутрішніх бізнес-процесів, співпраця покупців і продавців у режимі реального часу, спільне створення товарів. Основні зусилля слід зорієнтувати на ті сфери, які мають інноваційний характер та є пріоритетними: розробка комп'ютерів, ІКТ, літакобудування, проекти у сфері енергозбереження, космосу тощо.

Список використаних джерел

1. Габович А. Як досягти зазначеного розвитку українського Інтернету. Урядовий кур'єр. 2000. 31 жовтня. С. 7.
2. Біленчук П.Д. Правовий аспект використання Інтернет-технологій в Україні / П.Д. Біленчук, В.І. Гаєнко, Л.В. Борисова, М.В. Козир // Право і безпека. 2002. № 3. С.14–16.
3. Меджибовська Н. Перспективи розвитку електронного бізнесу в Україні. Економіка України. 2003. № 6. С. 36–41.

Гой Віта
студентка
Науковий керівник:
Химич Ірина
к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ФОНДОВИЙ РИНОК В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Фондовий ринок є невід'ємною складовою економіки розвинутої країни. В Україні даний ринок перебуває на етапі розвитку.

На сьогодні фондовий ринок України є низько капіталізованим та низько ліквідним, також є недостатнім захист прав інвесторів і відсутня прозорість. Фондовий ринок ще не став інструментом перерозподілу капіталу і поки не сприяє акумуляції коштів для інвестицій.

Значно гальмує розвиток фондового ринку відсутність сприятливої нормативно-правової бази, яка повинна передбачати ефективний механізм контролю за станом ринку і поведінкою суб'єктів.

Сучасний стан фондового ринку в Україні можна охарактеризувати такими ознаками:

- низька ліквідність;
- недосконалість нормативно-правової бази;
- недостатня проінформованість населення про можливості фондового ринку;
- низький рівень капіталізації;
- нерозвинена інфраструктура ринку;
- недостатність кваліфікованих кадрів;
- відсутність відкритого доступу до інформації;
- низький відсоток акцій в обігу;
- порушення прав інвесторів.

У 2019 році в Україні продовжує зростати популярність інвестицій у державні облігації (ОВДП). Портфель нерезидентів збільшився з 6,3 млрд. грн. до 117,7 млрд грн. на кінець 2019 року. Водночас фізичні особи збільшили свій портфель з 6 до майже 10 млрд. грн. Проте спостерігається тенденція зменшення облікової ставки НБУ з 18% до 13,5%, а також значне зменшення доходності державних облігацій [1].

Для підвищення ефективності функціонування фондового ринку України необхідно проведення таких заходів: удосконалення нормативно-правової бази; забезпечення захисту прав інвесторів; застосування нових інструментів на біржових ринках; підвищення обсягу торгів на біржах і активності іноземних інвесторів; розвиток інтернет-трейдингу; інтеграція у світові ринки; розвиток інфраструктури фондового ринку; розвиток нових інструментів та ефективних механізмів взаємодії учасників ринку.

Основна функція ринку цінних паперів - це забезпечення грошовим капіталом потреб національної економіки через створення механізму акумулювання, розподілу і перерозподілу коштів від особи, яка має вільні інвестиційні ресурсами, до особи, якій потрібні ресурси для розвитку [2].

Отже, фондовий ринок в Україні розвинений недостатньо, тому важливим є впровадження вищенаведених заходів. Формування ефективного фондового ринку забезпечить розвиток національної економіки.

Список використаних джерел

1. Freedom finance: Розпочався 2020-й рік. Настав час підвести підсумки 2019 р. URL: <https://ffin.ua/blog/novosti-kompanii/post/127-rozpochavsya-2020-y-rik-nastav-chas-pidvesty-pidsumky-2019-r>.
2. Денисюк С. Фондовий ринок України : сучасний стан, недоліки та перспективи розвитку. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3239>.

Грабар Катерина

студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПРИЧИНИ ЗНИЖЕННЯ ЯКОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Фінансова звітність є одним із основних елементів облікової системи підприємства, основною метою складання якої є надання користувачам правдивої, повної та неупередженої інформації. Однак, в окремих випадках звітність не відповідає якісним показникам.

Успішна діяльність підприємства в значній мірі залежить від якості, достовірності, повноти й неупередженості отримуваної інформації як про внутрішній стан підприємства, так і про зовнішні зміни умов діяльності. Головним джерелом інформації виступає фінансова звітність. Інформація, викладена в фінансовій звітності підприємства, дозволяє виробити необхідні заходи і процедури, спрямовані на виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби, запобігання банкрутства і фінансових невдач, лідерство в боротьбі з конкурентами, ріст економічного потенціалу підприємства, максимізацію прибутку і мінімізацію витрат.

Сучасне ведення бізнесу вимагає формування такої звітності, яка була б спроможна забезпечити її користувачів необхідною інформацією, а також зосереджена навколо стратегічних цілей підприємства та корпоративного управління в цілому [1, с. 9].

На думку Царука В.Ю. неточності у фінансовій звітності призводять до помилок у прийнятті управлінських рішень користувачами інформації, а в кінцевому рахунку – до зниження ефективності діяльності вітчизняних підприємств [4, с. 236].

Не менш вагомим аспектом коригування якості звітності доцільно розглядати потенційні перспективи податкового регламентування і визнання звітних показників бізнесу [2, с. 93-99].

Дослідження проблем і перспектив фінансової звітності актуальне й важливе в сучасних умовах господарювання, оскільки належне ведення обліку та єдиний порядок підготовки та подання фінансової звітності сприятимуть уніфікації вихідної інформації, єдиному розумінню звітних показників зовнішніми користувачами.

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Найбільш важливою властивістю фінансової звітності як інформаційного продукту є її якість. Основними причинами зниження якості фінансової звітності в сучасних умовах господарювання є: 1) низька ефективність ринку капіталу, що проявляється в інертності реакції користувачів на зміни, що відбуваються в діяльності підприємства і відображаються в звітності; 2) невідповідність змістовного наповнення фінансової звітності потребам її користувачів; 3) консерватизм та упередженість національних облікових регуляторів, які можуть виступати перепорою на шляху до застосування передового міжнародного досвіду.

Список використаних джерел

1. Безверхий К. В. Методичні засади формування інтегрованої звітності підприємства. Облік і фінанси. 2014. № 3. С. 8-14.
2. Бруханський Р. Ф. Модернізація Державної податкової служби України: проблеми та перспективи. Наука молода. Тернопіль : Економічна думка, 2006. № 5. С. 93-99.
3. Царук В. Ю. Вітчизняні та зарубіжні методи обліку витрат: порівняльна характеристика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Випуск 1-2. С. 49-57.
4. Царук В. Ю. Фінансова звітність підприємств в сучасних умовах господарювання: проблемні аспекти і перспективи розвитку. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. Економічні науки. 2017. Випуск 26. С. 236-243.

Гуменний Михайло
аспірант

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних нестабільних економічних і політичних умовах розвитку України все більшу увагу з боку суб'єктів господарювання приділяється питанням розробки стратегії активізації науково-технологічного розвитку.

Стратегії інноваційного розвитку в організаціях промисловості собі за основну мету мають підвищення економічного рівня, розвиток інфраструктури організації. Наслідком реалізації інноваційної стратегії стає підтримка положення підприємства на ринку і рівня конкурентоспроможності. Специфіка розробки та реалізації стратегії в організаціях промисловості обумовлена тимчасовим фактором, комплексним характером, невизначеністю результату і високим рівнем ризику.

Інноваційний стиль підприємництва дозволяє не пристосовуватися до обмежень, а ефективно їх долати, розширюючи можливості бізнесу і підвищуючи його конкурентоспроможність. Мотиви успішної конкуренції припускають особливе ставлення до ризиків, що неминуче виникають через невизначеність зовнішнього середовища, суперечності в оцінці можливостей та дій інноваційних партнерів. З одного боку, ризики на шляху досягнення інноваційної мети знижують рівень мотивації. З іншого – можливі ризики генерують нові елементи мотиваційного механізму, зокрема: маркетинговий аналіз інформації про ринки інновацій, пропорційний розподіл ризиків між суб'єктами ринкових інновацій, страхування ризиків, конкурентна та корпоративна поведінка суб'єктів ринкових інновацій тощо [1, с. 80].

Основні напрямлення забезпечення фінансової діяльності організацій в сучасних економічних умовах повинні бути спрямовані на формування і підтримку основних параметрів фінансової рівноваги організацій в процесі їх стратегічного розвитку.

Стратегія інноваційного розвитку підприємства – це комплексна програма дій підприємства щодо реалізації його місії і цілей, заснована на постійному виявленні, відборі та реалізації необхідних інновацій для забезпечення його сталого розвитку на ринку [2, с. 14].

У загальному випадку стратегія інноваційного розвитку являє собою модель поведінки підприємства, втілення якої направлено на досягнення поставлених цілей на основі інновацій.

Комерційний аспект визначає інновацію як економічну необхідність, усвідомлену через потреби ринку. Слід зосередити увагу на двох моментах: «матеріалізація» інновації, винаходів і розробок у нові технічно досконаліші види промислової продукції, засоби і предмети праці, технології та організації виробництва і «комерціалізація», що перетворює їх на джерело доходу [3, с. 56].

У методологічному плані при розробці стратегічного управлінського рішення повинні враховуватися такі фактори, як: точне визначення мети рішення; залежність між метою управління та проблемами, що виникають; цінність і достовірність інформації, яку використовують при виробленні та здійсненні стратегічного управлінського рішення; виявлення кількісних і якісних характеристик рішення; оцінювання результатів ефективності прийнятого рішення та контроль його виконання; аналіз і врахування можливих негативних наслідків в суміжних сферах керованої системи при виконанні прийнятого управлінського рішення.

При формуванні стратегії рішення повинні прийматися з урахуванням тимчасових факторів, що обумовлює така найважливіша вимога до виконання, як своєчасність. Невиконання цієї вимоги може призвести до порушення зворотного зв'язку в механізмі управління. Фактор часу є визначальним в процесі організації трудових відносин, пов'язаних з прийняттям рішень в управлінні, і виставляє вимоги оперативного проходження виробничої та ринкової інформації, а також її обробки і аналізу.

Удосконалення методології та порядку формування стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства нерозривно пов'язане з посиленням процесу управління і використанням досягнень інноваційного розвитку. Так наприклад, стратегія управління інноваційним розвитком полягає в тому, щоб концентрувати наявні матеріальні засоби і фінансові ресурси на основних напрямках обраної стратегії.

Виходячи з цього, керівництво підприємства зобов'язане визначати на конкретний часовий період асортиментний перелік продукції, що має важливе значення для промислового підприємства. Завдання по її створенню і освоєнню передбачаються і відображаються в стратегіях по напрямках виробничо-господарської діяльності.

У зв'язку з цим виникають проблеми диференціації різних стратегій за рівнями планування з урахуванням часу дії ключової стратегії. У загальній стратегії повинні відобразитися завдання з інноваційного розвитку підприємства і підрозділів в цілому. У проміжних стратегіях слід здійснювати деталізацію у вигляді показників, що характеризують інноваційний розвиток промислових підприємств, включно з освоєнням виробництва нових видів продукції і впровадження прогресивних технологій.

Тому деталізацію необхідно здійснювати по вертикалі зверху вниз, а в часовому аспекті – від довгострокових стратегічних планів до поточних. Крім того, комбінована стратегія повинна бути основою формування проміжних стратегій (виробничої, технічної, збутової, диверсифікаційної тощо) і розробки конкретних заходів, що забезпечують їх реалізацію.

Таким чином, інноваційна діяльність підприємства спрямована на пошук і реалізацію інновацій з метою розширення асортименту та підвищення якості продукції, вдосконалення технології й організації виробництва. А під стратегією інноваційного розвитку та інноваційною стратегією слід розуміти комплексну програму дій, метою якої є зміцнення позиції підприємства на ринку, посилення конкурентоспроможності підприємства, вдосконалення характеристик продукції, поліпшення показників фінансово-господарської діяльності за допомогою впровадження інновацій у виробництво, управління та інші сфери, процеси, операції.

Список використаних джерел

1. Бутов А. М. Сучасні тенденції розвитку системи управління інноваційною діяльністю підприємства. Економічний аналіз. 2011. Вип. 9. Ч. 2. С. 77-80.
2. Лютоева М. Д., Манохина Е. Э. Понятие инновации, инновационного развития и инновационной стратегии развития предприятия. Экономика и управление. 2018. № 2. С. 13-17.
3. Язлюк Б., Бутов А. Костецкий В. Теоретичні основи сутності й змісту інновацій та інноваційної діяльності. Галицький економічний вісник. 2012. № 6(39). С. 52-65.

Гуц Людмила
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Белова Ірина
к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ РОЗУМНОГО МІСТА

Концепція «розумного сталого міста» в останні десятиліття набула широкої популярності у науковій літературі, регіональній та міжнародній політиці. Для розуміння концепції важливо встановити, чому міста вважаються основним елементом стратегічних планів на майбутнє.

На думку А. Грінфілда, протягом останнього десятиліття завдяки масовому доступу до мережі Інтернет та мініатюризації електроніки, розвитку нанотехнологій поняття «розумне місто» переважно утвердилося в значенні уявлення про місто як про ефективного робота [6]. Це уявлення виникло у технологічних корпораціях IBM, Cisco, Майкрософт та Software AG, які розраховували отримати значний прибуток від муніципальних контрактів. Як зазначає А. Грінфілд у своїй книзі «Проти розумного міста», «поняття розумного міста в його повній сучасній формі походить скоріше від цих компаній, ніж від будь-якої партії, групи чи особи, відомої своїм внеском до теорії чи практики містобудування» [6], тобто не має відношення до публічного управління.

Місто є «розумним», коли інвестиції в людський та соціальний капітал та традиційну (транспортну) та сучасну (ІКТ) інфраструктуру зв'язку забезпечують стійке економічне зростання та високу якість життя, а також мудрий менеджмент природними ресурсами шляхом участі в управлінні [9].

Термін «розумне» місто використовується з посиланням на різні аспекти, які варіюють від ІКТ-районів до «розумних» мешканців з точки зору рівня освіти. Крім того, цей термін часто стосується відносин між міською владою та громадянами (наприклад, «розумне» управління або інтелектуальне управління). ... Основними моментами є: інтелектуальне управління (пов'язане з участю у ньому); «розумний» людський капітал (пов'язаний з людьми); «розумне» середовище (пов'язане з природними ресурсами); «розумне» життя (пов'язана з якістю життя) та інтелектуальна економіка (пов'язана з конкурентоспроможністю), важливе використання сучасних технологій у повсякденному міському житті, що включає в себе інноваційні транспортні системи, інфраструктуру та логістику, а також зелені та ефективні енергетичні системи. Додаткові фактори, що пов'язані з міським життям у Smart City, включають охорону/безпеку, культурну спадщину [12].

Місто, яке добре функціонує в перспективі у шести «розумних» сферах (економіка, люди, управління, мобільність, навколишнє середовище та життя), побудоване на розумному поєднанні ресурсів та діяльності самостійних, незалежних та обізнаних громадян [5].

Nam T. і Pardo T. звернули увагу на різницю між концепцією «розумного міста» та іншими пов'язаними термінами у трьох категоріях: технологій, людей та спільноти [13].

З точки зору перспективності технологій, «розумне» місто було визначене як місто з великою присутністю технологій ІКТ, що сприяє поширенню комерційного застосування продуктів та послуг інтелектуальної дії, штучного інтелекту та мислення машин.

«Розумні» будинки та «розумні» споруди є прикладами інтелектуальних систем з безліччю мобільних терміналів та вбудованих пристроїв, а також з'єднаних датчиків та інших пристроїв [11]. У цьому контексті «розумне» місто сприяє розповсюдженню інтелектуальних технологій на весь міський простір.

Проте концепція «розумного міста» далеко не обмежується технологічними аспектами, і разом із зростаючою актуальністю концепції розповсюджуються різноманітні визначення та розуміння «розумного міста», створюючи плутанину в суті цього поняття.

Третя складова «розумного» міста – громада. Інституційний фактор «розумного» міста нагадує концепцію «розумних» громад. «Розумна» громада визначається як спільнота зі спільними або поширеними інтересами, де її члени, організації та керівні інститути працюють у партнерстві, щоб використовувати інформаційні технології (ІТ) для зміни середовища свого існування. Це означає, що громада, яка створена в «розумному» місті, повинна відчувати бажання сприяти розумному росту.

Концепція «розумного» зростання широко використовувалась в 1990-х роках як відповідна реакція уряду та громади на поширення таких негативних явищ як вуличні затори, переповненість шкіл, забруднення повітря, втрата відкритого простору, знищення цінних історичних місць та стрімке зростання вартості громадських об'єктів [14], і досі є ключовою метою концепції «розумного міста».

Комітет «Розумних міст» ради FTTH (The FTTH Council Smart Cities Committee) вважає, що місто може називатися «розумним», якщо реалізовані такі ініціативи:

- 1) сильна та надійна мережа зв'язку, переважно на базі волоконної оптики;
- 2) залучення уряду для забезпечення додаткової вартості для громадян;
- 3) ініціативи щодо сприяння використанню поновлюваних джерел енергії [3].

Особливу увагу розвитку концепції «розумного міста» приділяє спеціалізоване агентство ООН у галузі телекомунікацій та ІКТ – Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ) – International Telecommunication Union (ІТУ) [8]. Сектор стандартизації електрозв'язку МСЕ (МСЕ-Т) – Telecommunication Standardization Sector of ITU (ІТУ-Т), є постійним органом МСЕ, який відповідає за вивчення технічних, операційних і тарифних питань та видачу рекомендацій щодо них з метою стандартизації телекомунікацій в світових масштабах.

Для організації додаткового робочого середовища з ціллю швидкого розвитку стандартів у конкретних сферах МСЕ-Т створює фокус – групи. Вони зазвичай короточасні й можуть вибирати лідерів, членів, власні методи роботи, види діяльності, фінансування та управління [10].

На своєму засіданні в лютому 2013 року 5-а дослідницька група МСЕ-Т створила фокус-групу МСЕ-Т з «розумних» сталих міст – ІТУ-Т Focus Group on Smart Sustainable Cities (FG-SSS). Перша робоча група (WG1) у FG-SSC особливу увагу приділила аналізу визначень «розумних» міст та мала за мету розробку стандартизованого визначення «розумного» сталого міста [16].

Задля того, щоб при дослідженні «розумного» міста зосередити особливу увагу на сталому розвитку, а також, щоб цей аспект не залишався без уваги наукової спільноти, фокус-група МСЕ-Т зі Smart Sustainable Cities концептувала новий термін «розумне стале місто», яке може розглядатися як варіант «розумного» міста.

«Розумні» сталі міста використовують ІКТ для того, щоб бути більш інтелектуальними та ефективними у використанні ресурсів, що призводить до економії коштів і енергії, поліпшення якості надання послуг та якості життя, а також зменшення впливу на навколишнє середовище [2].

Бачення Hitachi «розумного» сталого міста спрямоване на занепокоєння безпекою та зручністю навколишнього середовища та способу життя за допомогою координації інфраструктури. Розумні сталі міста реалізуються через координацію інфраструктури, складаються з двох шарів інфраструктури, які підтримують спосіб життя споживачів разом із інфраструктурою управління містами, яка зв'язує їх разом з використанням ІТ [7].

Ключовий елемент, який дозволяє диференціювати цифрове місто та розумне місто – це розумні люди. Основні характеристики включають в себе навички, рівень освіти, навчання протягом усього життя і соціальну інтеграцію з точки зору людського капіталу [15].

На сьогоднішній день науковці виділяють шість первинних категорій: «розумне» життя, «розумні» люди, «розумне» середовище та стійкість, «розумне» управління, «розумна» мобільність та «розумна» економіка, які є важливими для розуміння сутності «розумного» сталого міста.

Інфраструктуру в середовищі, що описує «розумні» та сталі міста найкраще охарактеризувати як фізичну, сервісну та ІКТ або цифрову (рис. 1.).

ІКТ – інфраструктура має важливе значення для успішного «розумного» сталого міста, оскільки вона діє як нервовий центр, який лежить в основі взаємодії між фізичною інфраструктурою та всіма основними елементами міста.

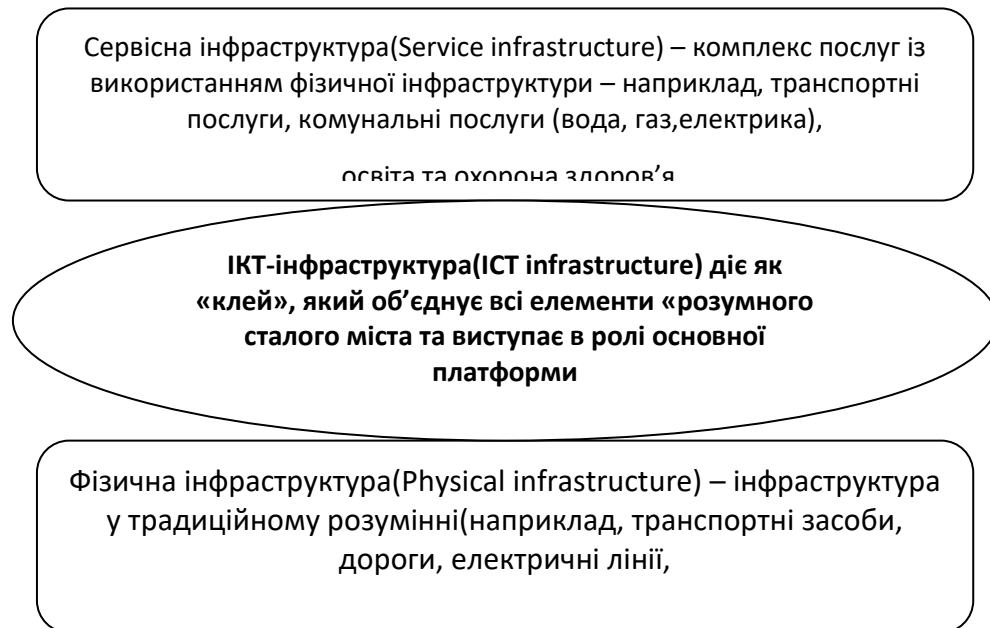


Рис. 1. Інфраструктура «розумного» сталого міста [16]

Зазвичай цитовані аспекти «розумності» включають в себе «розумну» економіку, «розумних» людей, «розумне» управління, «розумну» мобільність, «розумне» життя та «розумне» навколишнє середовище.

В результаті проведеного дослідження Фокус-група MCE-T зі Smart Sustainable Cities запропонувала таке визначення для терміну «розумне стале місто»: «Розумне» стале місто – це інноваційне місто, яке використовує інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) та інші засоби для підвищення якості життя, ефективності роботи та обслуговування міст і конкурентоспроможності, одночасно забезпечуючи його відповідність потребам нинішніх та майбутніх поколінь, повагу до економічних, соціальних та екологічних аспектів» [16].

З 2007 року над проблемами розумних міст працюють науковці Віденського технічного університету (TU – Vienna University of Technology, Department of Spatial Planning TUWIEN).

Спільно з різними партнерами та в рамках окремих проектів, що фінансуються приватними або державними зацікавленими сторонами, було розроблено Європейську модель Smart City. В основному це забезпечує інтегративний підхід до профілю та тестування європейських міст і розглядається як інструмент ефективного навчання процесів міських інновацій у конкретних сферах міського розвитку. В даний час вже доступний 4-й випуск моделі Smart City, що стосується міст від 300 000 до 1 млн жителів [4].

Природно, що для втілення концепції «розумного міста» в життя необхідна низка технологій і побудованих на їх базі рішень. Можна виділити чотири базових елементи в технологічній структурі «розумного міста», а саме:

- Інтернет речей, технологічна концепція якого дозволяє збирати потрібну інформацію від об'єктів і забезпечує зворотний зв'язок з ними;
- інфраструктура передачі даних, що зв'язує додатки з об'єктами міської інфраструктури;
- системи аналізу даних, що дозволяють вибрати корисну інформацію з великого обсягу даних;
- система агрегації та уніфікації даних, покликана впорядкувати і синхронізувати величезні потоки інформації [1].

Отже, використання стандартизованого у міжнародному сенсі трактування «розумного» сталого міста не лише сприяє поширенню цього терміна та надає можливість його визначення як нового об'єкта статистичних досліджень, а також прокладає шлях до більш чіткого визначення структури інформаційної

бази, переліку ключових показників, індикаторів «розумності» інтелектуальних сталих міст, інфраструктури ІКТ та є важливим для визначення елементів управління й пріоритетів політики, спрямованих на сприяння всебічному, рівноправному та сталому розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. «Умные города», или Smart Cities = Happy Citizens [Електронний ресурс]. –Режимдоступу: <https://habrahabr.ru/post/323382/>
2. Cohen B. The Top 10 Smart Cities On The Planet // Fast Company, 11 Jan. 2011. URL: <http://www.fastcoexist.com/1679127/the-top-10-smart-cities-on-the-planet>
3. FTTH Smart Guide. Edition 3. Smart Cities Committee // FTTH Council Europe, 2015. URL: <http://www.ftthcouncil.eu/documents/Publications/FTTH-Smart-Guide-2015-V3.0.pdf>
4. Giffender R. Smart cities and energy efficiency in Europe. Vienna: Centre of Regional Science Vienna UT, 2017. URL: http://www.fundaciongasnaturalfenosa.org/wp-content/uploads/2017/09/3-Rudolf-Giffinger-SmartCities_EE_RGiffinger.pdf
5. Giffinger R. et al. Smart Cities Ranking of European Medium-sized Cities, Centre of Regional Science, Vienna UT, Oct. 2007. P. 10. URL: http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf
6. Greenfield A. Against the Smart City / A. Greenfield. – 2013. – Retrieved from: http://www.academia.edu/6732875/Emerging_Markets_and_Digital_Economy_Building_Trust_in_the_Virtual_World_032
7. Hitachi. Smart Sustainable City Overview // Smart Cities : Hitachi. URL: <http://www.hitachi.com/products/smartcity/vision/concept/overview.htm>
8. International Telecommunication Union. URL: <https://www.itu.int/en/Pages/default.aspx>
9. International Telecommunication Union, ICT Development Index // ITU data. URL: <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2017/index.html>
10. ITU-T Focus Groups // International Telecommunication Union. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-T/focusgroups/Pages/default.aspx>
11. Klein C., Kaefer G. From smart homes to smart cities: Opportunities and challenges from an industrial perspective // In Proceedings of the 8th International Conference, NEW2AN and 1st Russian Conference on Smart Spaces, SMART 2008. St. Petersburg, Russia, Sep 3–5, 2008.
12. Lombardi P. New Challenges in the Evaluation of Smart Cities, Network Industries Quarterly, Vol. 13, 2011. URL: <http://newsletter.epfl.ch/mir/index.php?module=epffiles&func=getFile&fid=241&inline=1>
13. Nam T., Pardo T. Conceptualizing Smart City with Dimensions of Technology, People, and Institutions. Proc. 12th Annual International Conference on Digital Government Research, 2011. P. 282–291.
14. National Geographic special issue on Climate Change // National Geographic Society. URL: <http://www.nationalgeographic.com/climate-change/special-issue/>
15. Smart Cities Study: International study on the Situation of ICT, Innovation and Knowledge in cities. Iñaki Azkuna, Mayor of the City of Bilbao. URL: http://www.cities-localgovernments.org/committees/cdc/Upload/formations/smartcitiesstudy_en.pdf
16. Smart sustainable cities: An analysis of definitions. ITU-T Focus Group on Smart Sustainable Cities. Focus Group Technical Report // International Telecommunication Union, 2014. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-T/focusgroups/ssc/Pages/default.aspx>

Деленко Оксана
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Пуцентейло Петро
д.е.н., професор
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ОБЛІКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Електронний документообіг є невід'ємною частиною документообігу на підприємстві. За допомогою електронних документів відбувається укладання ділових угод, здійснення розрахункових операцій, передача юридичної інформації, віддалене управління бізнес-процесами будь-якої складності. Інформація, що має електронний вигляд, підписана електронним підписом, визнається електронним документом, рівнозначним «паперовому» з документом, підписаним власноручним підписом, крім тих випадків, коли іншими нормативними актами встановлено вимогу про необхідність скласти виключно паперову форму документа.

Організація ведення податкового обліку в електронному вигляді є можливою завдяки професійному програмному забезпеченню. Це сприяє правильності і швидкості оформлення записів, які відображають господарські операції компанії. Якщо грамотно скласти податкові реєстри, то це не спричинить за собою ніяких зауважень податкових органів та відповідно штрафних санкцій.

Система електронного документообігу в бухгалтерському обліку повинна:

- повністю відповідати вимогам діловодства;
- надавати можливість ознайомлення співробітників з внутрішніми документами та наказами, здійснювати автоматичну розсилку електронних листів, повідомлень і документів, формувати справи;
- підтримувати функції створення резолюцій;
- містити механізми узгодження, затвердження та контролю над виконанням документів.

Для забезпечення юридично значущого електронного документообігу в бухгалтерському обліку необхідно використовувати електронний підпис і спеціальне програмне забезпечення.

Так, наприклад ТзОВ «ЛЕОНИ Ваєрінг Системс УА ГмБХ» входить до всесвітньовідомого концерну LEONI. Компанія веде бухгалтерський та фінансовий облік у програмному забезпеченні «SAP R3».

Ведення аналітичного обліку на ТзОВ «ЛЕОНИ Ваєрінг Системс УА ГмБХ» здійснюється в різних програмних забезпеченнях, а саме:

- Navision Attain;
- FORS GB;
- Verify/FORS інтерфейс.

Дані з вищеподаних програм згодом інтегруються в програмне забезпечення «SAP R3». Проте доцільно було б вести весь аналітичний, бухгалтерський та податковий облік в одному програмному забезпеченні. Ідея цього рішення буде мати наступні переваги:

- введення всього аналітичного обліку в одній програмі;
- скоротиться час працівників на інтеграцію даних з програмних забезпечень;
- відбуватиметься формування необхідних звітів по різних критеріях, оскільки вся інформація в одній базі;
- обмежений доступ користувачів до програми, розмежування прав доступу з використанням індивідуальних паролів входу до програми.

Суть цієї проблеми полягає в тому, що оскільки бухгалтерія концерну LEONI користується програмним забезпеченням «SAP R3», то треба знайти альтернативу цієї програми, яка б мала можливість ввести весь аналітичний, бухгалтерський та податковий облік в одній програмі.

Аналізуючи та вивчаючи різноманітне програмне забезпечення, котрі мають інтерфейс SAP прийшли до висновку, що таким вирішенням для ТзОВ «ЛЕОНИ Ваєрінг Системс УА ГмБХ» є іноваційне

програмне забезпечення «SAP S/4HANA».

Ця програма була розроблена у 2015 році. Дана апаратна архітектура дозволяє використовувати великі обчислювальні потужності при менших затратах. Проте, базовий дизайн існуючих додатків SAP не є оптимальним для нового обладнання. Необхідна повна переробка всього пакету додатків.

SAP S/4HANA дає змогу:

- обробляти великі масиви даних в режимі реального часу;
- негайно отримувати результати виконання складних запитів;
- працювати з єдиним джерелом достовірних відомостей та інструментами динамічного

планування й аналізу локально та в хмарному середовищі.

SAP S/4HANA має інтерфейс SAP Fiori та спрощену модель даних, що сприяє значному полегшенню всіх процесів з управління бізнесом та скороченню загального обсягу даних компанії. Також система інтегрується з хмарними рішеннями SAP та внутрішніми мережами для спільної роботи, підтримує «Інтернет речей» (IoT).

Отже, використання новітніх цифрових облікових систем на великих підприємствах дає змогу покращити управління бізнесом. Менеджмент та керівники підрозділів мають змогу реагувати на зміни в режимі реального часу, своєчасно ухвалювати рішення щодо коригувань та підвищувати ефективність бізнес-процесів. Автоматизація ключових бізнес-процесів на підприємстві та сучасні інструменти для управління компанією є нагальною вимогою часу. Від впровадження інновацій напряму залежить стійкість бізнесу до зовнішніх викликів та гармонізація внутрішніх процесів.

Список використаних джерел

1. Белова І. М. Сучасний аспект трактування економічного змісту та інформаційного забезпечення управлінського обліку. Молодий вчений. 2015. № 1(16). С. 52- 55.

2. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : колект моногр. Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло, І. М. Белова [та ін.]. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 388 с.

3. Пуцентейло П., Гуменюк О. Інформаційне забезпечення аналітичної діяльності в управлінні підприємством. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Випуск 1-2. С. 74-82. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/35727>.

4. Спільник І., Палюх М. Цифровий формат фінансової звітності: сутність, переваги, перспективи. *Цифрова економіка: тренди та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.* Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2018. С. 115-117. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/32763>.

Дем'ян Аліна
студентка
науковий керівник:
Спільник Ірина
к.е.н., доцент,
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Оплата праці була і завжди буде мотивуючим фактором працівників до ефективної діяльності й економічного зростання підприємства. З іншого боку, витрати на оплату праці є одним із суттєвих елементів витрат підприємства. Забезпечення управління даними про працю та її оплату багато в чому залежить від створення ефективної системи і методики ведення обліку розрахунків з оплати праці. Питання обліку розрахунків з оплати праці мали окремі проблеми як за умов командно адміністративної економіки, так і за умов ринку. Тому необхідно уніфікувати проблеми обліку розрахунків з оплати праці з метою надання пропозицій щодо їх вирішення.

Важливе значення має чітка організація облікової роботи розрахунків з оплати праці на підприємстві, оскільки вона є найбільш відповідальною та трудомісткою. На деяких підприємствах наявні неофіційні позаоблікові нарахування й виплати заробітної плати працівникам без сплати встановлених законодавством податків і платежів, так звана заробітна плата «у конвертах», цей момент потребує вдосконалення існуючих підходів бухгалтерського обліку [1].

Це пов'язано з тим, що облік праці і заробітної плати є трудомістким, потребує уваги і сконцентрованості, оскільки пов'язаний з обробленням великої кількості первинної інформації, має багато однотипних операцій, здійснення яких потребує багато часу. Саме в області розрахунків з персоналом з оплати праці законодавство України є найбільш мінливим і нестабільним, тому потребує від бухгалтерів та аудиторів постійного оновлення нормативної бази, яку вони використовують у процесі поточної роботи. Для боротьби з «тіньовою заробітною платою» уряд вніс пропозицію щодо популяризації легалізації доходів, при якій буде стягуватись штраф у розмірі близько 34 тисяч гривень за кожного неоформленого робітника [2].

В Україні існує проблема оцінки розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та вартості робочої сили. Ці проблеми породжують низку дій, які спричиняють проблеми обліку розрахунків з оплати праці, а відтак, і аудиту розрахунків з оплати праці [3].

Для правильної організації обліку праці і заробітної плати важливе значення має класифікація персоналу за сферами застосування праці, професіями, кваліфікацією, стажем роботи та іншими ознаками.

Дуже важливо відобразити економічно достовірну та обґрунтовану інформацію про виконання нормативів та динаміку показників про працю, нагляд за дотриманням співвідношення зростання продуктивності праці та заробітної плати, за зменшенням невиробничих витрат, прихованих та явних збитків робочого часу, стимулювання праці на підприємстві. На основі цієї інформації здійснюється контроль за виконанням робочого часу на підприємстві, упровадженням прогресивних методів праці, дотриманням правильного співвідношення між зростанням продуктивності праці та заробітної плати [3].

Не менш важливими проблемами обліку розрахунків з оплати праці є примусова відпустка працівників за власний рахунок, переведення працівників на неповний робочий день, звільнення працівників, затримка виплати заробітної плати, не проведення індексації заробітної плати та компенсацій за невикористані відпустки працівниками.

Важливими завданнями вдосконалення розрахунків з оплати праці є:

- прискорення науково-технічного прогресу;
- механізація трудомістких робіт;

- оптимізація використання трудових ресурсів;
- зменшення втрат робочого часу [1].

У сучасних умовах господарювання, коли зростає економічна самостійність господарюючих суб'єктів, а конкуренція ставить під загрозу не тільки їх ефективне функціонування, але й існування, аналіз системи нормування праці набуває особливої ваги як дієвий засіб скорочення живої праці, економії витрат на її оплату, зниження собівартості та підвищення конкурентоспроможності.

Нормування праці має багатоаспектний характер. З одного боку, трактується сучасною економічною теорією як система виробничих відносин між працівниками і працедавцями. З іншого – є процесом, що дозволяє встановити міру праці та її конкретне вираження – норму праці, необхідної для планування трудової діяльності працівників, а також її оплати, виступає методом управління персоналом, який забезпечує взаємозв'язок між системою управління персоналом та досягненням стратегічних завдань підприємства.

В Україні робочий час нормується законодавчо, проте власник може запропонувати окремим працівникам індивідуальні умови праці. Однак при цьому необхідно зважати, що збільшення тривалості робочого часу понад норму супроводжується зниженням продуктивності праці, погіршенням якості продукції, збільшує ризик виробничого травматизму [4].

Отже, слід зробити висновки:

- автоматизована система обліку розрахунків з оплати праці значно полегшує і підвищує якість облікового процесу;
- удосконалення аналітичного обліку розрахунків з оплати праці забезпечує більш точну облікову інформацію;
- чітка структуризація складових соціального пакета та контрактна форма оплати праці забезпечують стимулювання праці на підприємстві;
- високий рівень кваліфікації бухгалтерських працівників та слідкування за змінами законодавства у сфері оплати праці забезпечить повноту, правильність та точність бухгалтерської інформації.

Питання нарахування заробітної плати, а також податкового, бухгалтерського статистичного обліку оплати праці займають особливе місце в роботі бухгалтерії кожного підприємства.

Список використаних джерел

1. Покатаєва О. В., Кошулинська Г. О. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві. Держава та регіони. Науково-виробничий журнал. Серія : Економіка та підприємництво. 2010 3. С. 139-141.
2. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р., № 108/95-ВР, зі змінами і доповненнями URL:<http://www.nibu.factor.ua/ukr/golden/doc.html>.
3. Садовніков О. А., Г. В. Сировой Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та удосконалення їх шляхів. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля : науковий журнал. 2011. С. 141-142.
4. Серединська, В. М., Загородна О. М., Спільник І. В. Аналіз системи нормування праці на підприємстві. 2015. С. 137-138.

Дзюба Віталій

студент

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Інформаційне забезпечення корпоративного управління залишається найактуальнішою проблемою, оскільки вона одночасно вирішує проблеми управління, розвитку, контролю, оптимізації та виходу на нові ринки. Провідні вчені продовжують шукати ефективні механізми для оптимізації інформаційного забезпечення та визначення шляхів зменшення витрат та часу на планування, розробку на контроль за використанням бази інформаційних ресурсів. Метою дослідження є модернізація системи інформаційного забезпечення управлінського обліку шляхом покращення механізмів створення бази даних інформаційних ресурсів та розробка ефективних підходів до підвищення інформаційної безпеки бізнесу.

Інформаційна система невіддільна від новітніх технологій обробки інформації і повинна бути розроблена відповідно до програмних систем, призначених для оптимізації збору, обробки, зберігання, параметрів комунікаційної інфраструктури, принципів та методів організації ІТ-інфраструктури.

Стратегічна база даних повинна забезпечувати:

- прямий доступ користувачів до інформації та можливість повторного використання;
- максимальний обсяг інформації, необхідний для користувачів на всіх рівнях управління;
- швидкий пошук та доставка інформації на вимогу;
- захист недоторканої інформації;
- захист від несанкціонованого доступу до інформації [2, 75].

Виникнення категорії ризику в бухгалтерському обліку та необхідність надання інформації про ризики визначається стандартами бухгалтерського обліку, дає право вибору оцінок, форми представлення інформації у звітності, вибір показників, які в результаті більш точно відображають діяльність та фінансовий стан підприємства [6, 156].

З метою зниження рівня загрози в автоматизованій системі підприємства пропонують згруповані інструменти для забезпечення безпеки інформаційної системи: засоби запобігання порушенням безпеки; засоби виявлення порушень безпеки; засоби зменшення втрат та відновлення системи після помилкових та націлених порушень системи.

З метою захисту персональних даних управлінському персоналу слід вжити таких дій: визначити, які бази персональних даних використовуються в компанії, та визначити особу, відповідальну за обробку інформації; організація обробки таких даних [3, 39].

Відповідно, має бути встановлено програмне забезпечення, включаючи встановлені ключі доступу, паролі, антивірусні програми. В даний час ринок інформаційних технологій пропонує безліч технологічних рішень, які можуть забезпечити захист доступу до інформації. Крім того, управлінський персонал повинен планувати витрати, пов'язані з ІТ-підтримкою придбаної програми або навчанням своїх спеціалістів, які можуть підтримувати інформаційний захист.

Сучасні економічні системи відрізняються високою конкуренцією, по суті протиставленою раніше існуючим формам конкуренції: при використанні спеціалізованих знань у окремих та суміжних областях людських відносин. Водночас сукупність знань, необхідних для сучасного технологічного розвитку людства, постійно зростає і стає об'єктом конкурентної боротьби.

Серед внутрішніх факторів ризику було названо витік конфіденційної інформації, спричинений працівниками компанії або зовнішнім втручанням у систему. Досить складно визначити, які причини важче усунути – внутрішні чи зовнішні. Щоб захистити витік інформації, спричинений внутрішнім порушенням безпеки, слід переглянути свою політику щодо персоналу. На стратегічному рівні необхідно

створити структуру функціональної взаємодії персоналу; на тактичному рівні – запровадити режим узгодження потоку інформації та систематизувати робочий процес [5, 40].

Документація та програмне забезпечення бізнес-процесів повинні бути стратегічним захистом ділової інформації. З метою захисту інформації на тактичному рівні необхідно встановити систему захисту комерційної таємниці та конфіденційної інформації [4, 42].

Організація системи управлінського обліку залежить від особливостей діяльності кожного підприємства, тому керівники підприємств повинні розробити власні гнучкі системи інформаційного забезпечення для ефективного управління [1, 79].

Тому сучасна презентація системи бухгалтерського обліку була створена на основі найкращих світових практик та прогресивних способів використання інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційний модуль системи є не центром, а функціональною платформою, яка генерує ресурси для створення основи для системи управлінського обліку. Додаткові функції захисту персональних даних шляхом авторизації з використанням передових технологій та найсучаснішого обладнання дозволяють встановити систематичний, безперервний, об'єктивний зв'язок. Оновлення інформаційної системи дає змогу досліджувати та використовувати нові механізми для введення компанії на світові ринки, реалізації її інвестиційного потенціалу та створення ефективного середовища інформаційного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Нападівська Л. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. №8–9. С. 78–93.
2. Живко З.Б., Данилович-Кропивницька М.Л. Інформаційна основа прийняття стратегічних управлінських рішень. Актуальні проблеми економіки. 2008. №10. С. 69–80.
3. Романова Н. Персональні дані та їх захист. Баланс. 2011. №21. С. 38–39.
4. Назаренко В. Укріплюємо безпеку бізнесу: комерційна таємниця і конфіденційна. Баланс. 2011. №12. С. 41–44.
5. Назаренко В. Укріплюємо безпеку бізнесу: створення режиму інформаційної дисципліни. Баланс. 2011. №21. С. 40–44.
6. Шевелев А.Е., Шевелева Е.В. Риски в бухгалтерском учете. М.: Кнорус, 2009. 156 с.

Догадін Вадим
студент

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПРОБЛЕМАТИКА ОБЛІКУ І КОНТРОЮ В КОРПОРАЦІЯХ

Глобалізація світової економічної системи наприкінці ХХ століття призвела до стрімкого розвитку корпоративних утворень, формування яких виявилось об'єктивною необхідністю в умовах наростання конкурентної боротьби та розвитку міжнародних ринків капіталу.

Для ефективного управління корпораціями в таких умовах потребує приділення уваги проблема налагодження системи корпоративного управління, тобто забезпечення ефективного функціонування механізмів, що забезпечують збалансованість прав акціонерів, стейкхолдерів, ради директорів, менеджменту і т.д. під час функціонування корпоративного бізнесу.

На думку Царука В.Ю. функціонування корпоративного управління є неможливим без налагодження дієвої системи його обліково-інформаційного забезпечення, яке має бути одночасно орієнтоване на задоволення прав акціонерів шляхом використання облікового інструментарію, а також на інформаційну підтримку ради директорів та менеджменту шляхом формування достовірної та релевантної інформації про діяльність підприємства [4, с. 369].

З позицій налагодження дієвої системи контролю сучасного бізнесу і прозорості системи його обліково-аналітичного забезпечення, Бруханський Р. Ф. акцентує увагу на ряді аспектів: 1) акумулювання інформаційного масиву ризикових фінансово-господарських операцій; 2) формування елемента контролю – «Паспорт об'єкта контролю (ретроспективи ризиків, фактів порушень)» як невід'ємної складової єдиної інформаційно-аналітичної бази, у якій з різних джерел накопичуватиметься інформація про ризикові фінансово-господарські операції підконтрольних суб'єктів з їх чітким розподілом за періодами і категоріями; 3) адаптація загальної конфігурації контролю (формат доміанти повинен регламентувати спектр практичних дій з організації контрольовано-ревізійної роботи, переважно на позаплановій основі (з конкретним правовим обґрунтуванням)), виходячи з категорій ризиків [2, с. 29].

За результатами аналізу наукової літератури можна визнати, що в переважній більшості випадків науковці розглядають не особливості розвитку облікової системи у відповідності до специфічних потреб корпоративного управління, а удосконалюють організаційно-методичні аспекти розвитку бухгалтерського обліку.

Приміром, О. М. Брадул виділив ряд проблем за результатами оцінки корпоративного управління в Україні: 1) недостовірність облікової та аналітичної інформації про результати діяльності, сформованої в інформаційній системі корпорації; 2) несвоєчасність звітних даних, що передаються зовнішнім користувачам і внутрішньому менеджменту; 3) неефективність інформаційної системи корпорацій, основними елементами якої є облік і аналіз [1, с. 46].

У підсумку можна стверджувати, що наявні дослідження повною мірою не забезпечують вирішення проблеми підвищення ефективності корпоративного управління шляхом адаптації системи його обліково-аналітичної підтримки і контрольованого процесу.

Список використаних джерел

1. Брадул О. М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій : монографія. Київ : КНТЕУ, 2009. 356 с.
2. Бруханський Р. Ф. Стратегічні пріоритети оптимізації контрольовано-ревізійних процедур в АПК України. Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку: у 2 частинах. Ч.1. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 10-11 жовтня 2008 року. К.: КНЕУ, 2008. С. 28-30.
3. Царук В. Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. 404 с.
4. Царук В. Ю. Проблеми розвитку обліку в системі корпоративного управління. Бізнес Інформ. 2018. № 11. С. 369-374.

Дякович Ліна

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ

Старіння населення є однією найбільш гострих демографічних проблем кінця 20 – початку, 21 сторіччя. Зниження народжуваності, збільшення тривалості життя та перехід великих когорт у старший вік спричиняють зростання частки осіб старшого віку серед населення у всьому світі. Старіння населення призводить не тільки до трансформації демографічної структури, але й спричиняє зміни у структурі зайнятості та ринку праці, попиту на товари і послуги, збільшує навантаження на соціальну сферу: пенсійний фонд, систему охорони здоров'я, соціальне страхування тощо. При цьому старіння населення загалом пов'язане із погіршенням його стану здоров'я, зростанням рівня інвалідності, зниженням соціального статусу та соціальних контактів, погіршенням матеріального добробуту та рівня життя загалом.

Старіння населення – явище глобальне. Частка осіб 65 і понад років в усьому населенні світу зросла за останні 70 років майже у два рази і зараз складає 9,1% (рис.). У 2019 році кількість людей у віці 65 років і старше становила 730 млн. Це число збільшиться до 1 млрд. у 2030 р. та до 1,7 млрд. у 2050 р. Це збільшення відбувається безпрецедентними темпами і буде прискорюватися в найближчі десятиліття, особливо в країнах, що розвиваються. При цьому вже зараз, у країнах Європи цей показник складає 19,1% (найбільше в Італії – 23,0%).

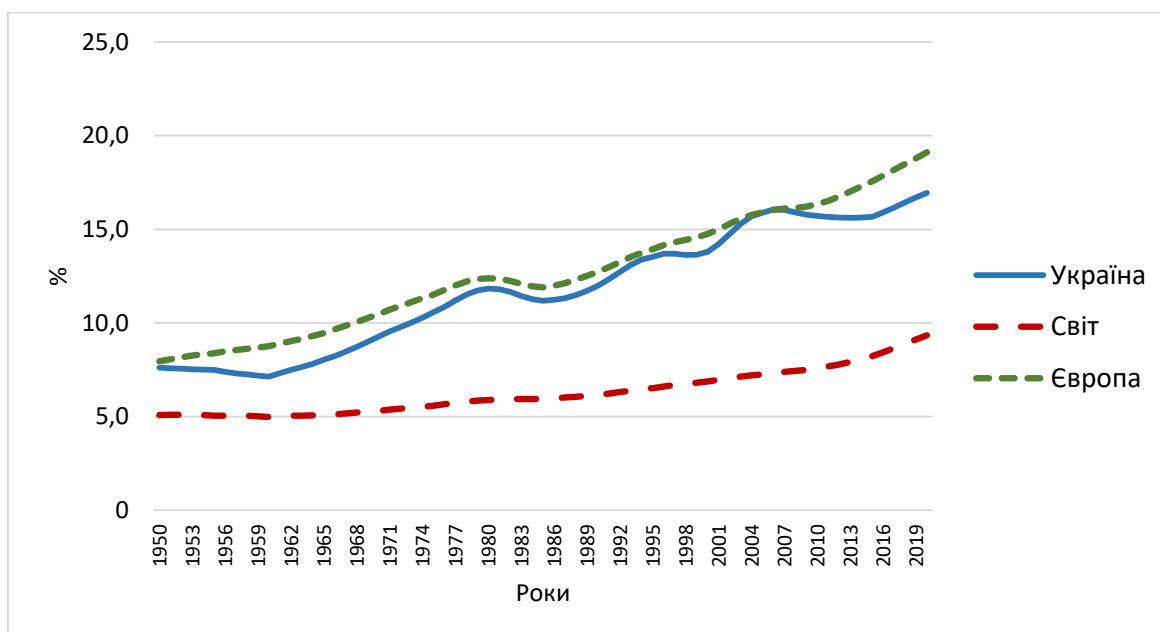


Рис. Часта осіб 65 і понад років серед усього населення за 1950-2019 рр.

*Примітка. Джерело: [1]

Старіння населення не обмежується розвиненими країнами. В даний час 64% людей похилого віку проживають у менш розвинених регіонах, але цей показник зростає до 80% у 2050 р. [2]. На даний час найвищі показники старіння населення демонструють країни з високим рівнем доходу (наприклад, в Японії 28% населення вже старше 65 років), але незабаром високі показники старіння матимуть країни з низьким і середнім рівнем доходу. До середини століття багато країн, наприклад, Чилі, Китай та Туреччина матимуть таку ж частку людей похилого віку, як Японія.

В Україні частка осіб 65 і понад років складає 16,7%. Найближче десятиріччя у країні прогнозується спад народжуваності, а відтак темпи старіння населення посилюватимуться.

Такі значні зміни вимагають адаптації суспільства у всіх секторах, насамперед в охороні здоров'я та соціальному обслуговуванні, забезпеченні іншою інфраструктурою: транспортом, житлом, зв'язком тощо. Працювати над тим, щоб зробити світ більш віковим, але при цьому дієздатним, є важливою та нагальною частиною демографічної політики. Старіння населення спричиняє багато проблем соціально-економічного, інституційного, організаційного та іншого змісту. Важливим є питання покращення здоров'я та якості життя людей похилого віку, адже це потребує додаткових фінансових ресурсів. У цьому контексті інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)¹ розглядаються як такі, що мають величезний потенціал. ІКТ для людей похилого віку є основним компонентом досліджень, розробок та програм у всьому світі. Існує все більше доказів, що технологічна підтримка може принести значну користь для людей похилого віку, одночасно підвищуючи економічну ефективність охорони здоров'я т соціальних послуг [3].

Варто зазначити, що значна частина старших осіб є здоровими або відносно здоровими. Разом з цим, незважаючи на відносно добрий стан здоров'я та функціональний статус людей похилого віку, основна увага у дослідженнях та розробці технологій для людей похилого віку зосереджується власне на хворих та інвалідах. До фактичного та потенційного розвитку ІКТ для надання ряду соціальних, економічних та медичних переваг літнім людям можна віднести [4]:

- збільшення зв'язку з родиною та друзями;
- почуття затребуваності та інтерактивний вихід у світ;
- доступ до електронних послуг, зокрема комерційних, фінансових, медичних та соціальних;
- поліпшення стану здоров'я, оздоровлення та профілактичного догляду;
- підвищення рівня охорони здоров'я та безпеки завдяки послугам телеобслуговування;
- переваги для суспільства загалом за рахунок економії коштів на охорону здоров'я, участі робочої сили людей похилого віку та вмісту та послуг, пов'язаних із старшими.

Таким чином людям похилого віку залишатимуться незалежними та старіти на місці широко визнана важливою для якості життя людей. Рішення, які допомагають людям похилого віку залишатися вдома, представляють інтерес для політиків у галузі охорони здоров'я через потенційну економію коштів за рахунок дорожчого догляду в таких інституційних установах, як будинки престарілих.

Список використаних джерел

1. Population ages 65 and above (% of total population). World bank. URL: https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.65UP.TO.ZS?most_recent_value_desc=true.
2. HelpAge International. URL: <https://www.helpage.org..>
3. DH. Whole Systems Demonstrator Project: Headline figures. URL: http://www.dh.gov.uk/en/Publicationsandstatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/DH_131684
4. Davidson M. C., Santorelli, J. M. Network effects: An introduction to broadband technology & regulation . Washington, DC: U.S. Chamber of Commerce. 2008.
5. Швачич Г. Г. та ін. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.
6. Sixsmith A., Gutman G. Editors Technologies for Active Aging. Springer New York Heidelberg Dordrecht London. 2013. 261 p.

¹ сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, опрацювання, зберігання, розповсюдження, показу і використання інформації в інтересах її користувачів [5].

Івасик Роман

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Бруханський Руслан

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА НА ЗАСАДАХ АУТСОРСИНГУ

Залежно від того, як організовано процес отримання і переробки економічної інформації, залежить ефективність роботи підрозділів підприємства. Тому особливої уваги потребує правильна постановка обліку на підприємстві. Керівництво доволі часто вдається до ведення обліку на засадах аутсорсингу, враховуючи переваги і недоліки. Скорочення витрат є важливим фактором, але не єдиною причиною для укладення договору про аутсорсинг. Часто підприємства схильються до аутсорсингу для збільшення вільного часу і ресурсів з метою розширення діяльності та зростання.

Перевагою від передачі ведення бухгалтерського обліку іншим підприємствам є можливість отримання додаткових суміжних послуг. Такими послугами можуть бути реєстрація юридичних осіб різних організаційно-правових форм, підготовка і здача звітності, внесення змін до установчих документів, відновлення бухгалтерського обліку, супровід ліквідації та реорганізації.

Можна виділити переваги та недоліки, які може отримати підприємство-замовник у випадку його звернення до аутсорсингових фірм (рис. 1.).



Рис. 1. Переваги та недоліки бухгалтерського аутсорсингу

Переваги можна описати так:

- покращення якості облікових робіт;
- зниження витрат на організацію робочих місць, оплату праці;

– можливість отримання консультацій аудитора та юридичної допомоги від фірми-аутсорсера [1, с. 197];

– зниження шахрайства або розкрадання;

– усунення ризиків, пов'язаних з лікарняним бухгалтером, його відпусткою;

Бухгалтерський аутсорсинг має також і недоліки. О. В. Білоцерківський та Ю. Ю. Чудновець пропонують вирішити ці недоліки так:

– переорієнтувати українські аутсорсингові компанії на потреби клієнта, підвищення якості;

– розробити програму розвитку ринку аутсорсингових послуг;

– вдосконалити законодавчу базу;

– приділення уваги безпеці та конфіденційності інформації замовника [2, с. 47].

Значна частина підприємств передає функції ведення обліку зовнішнім суб'єктам і все частіше для позначення цього процесу вживається поняття «бухгалтерський аутсорсинг». Проводячи комплексне дослідження бухгалтерського обліку в умовах аутсорсингу Скакун Л. С. запропонував трактувати бухгалтерський аутсорсинг з врахуванням економіко-правового та облікового підходів [3, с. 10]. Таке розмежування є не зовсім правильним, адже для організації бухгалтерського обліку не менш важливим є його правова та економічна сторони. На сьогодні відсутнє нормативне закріплення саме облікового підходу. Чинне законодавство дає можливість обрати одну із чотирьох форм організації обліку. Дві форми організації обліку – користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку; ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою – по суті і представляють собою бухгалтерський аутсорсинг. Прийняти бухгалтерський аутсорсинг за окрему форму організації обліку також не можна. З облікової сторони це є поєднання кількох форм організації обліку, які передбачають передачу бухгалтерських функцій зовнішнім суб'єктам. До виникнення проблем щодо впровадження бухгалтерського аутсорсингу на практиці призводить відсутність роз'яснень на законодавчому рівні.

На сьогодні є деякі розбіжності стосовно розмежування понять «аутсорсинг» та «надання послуг». На думку А. М. Поплюйко, відмінною рисою аутсорсингу від інших форм надання послуг є наявність бізнес-процесу [4]. Проте на думку С. Л. Безручук та С. М. Лайчук ці поняття є взаємозамінними [5, с. 47].

Немає такої моделі бухгалтерського аутсорсингу, яка була б універсальною та підходила для всіх суб'єктів господарювання. Щоб прийняти правильне рішення щодо вибору конкретного виду бухгалтерського аутсорсингу потрібно проаналізувати всі його різновиди та врахувати особливості кожного, які підійдуть конкретному підприємству.

Для забезпечення організації процесу бухгалтерського аутсорсингу проведено дослідження його видів. Науковцями наводиться значна кількість класифікаційних ознак та видів аутсорсингу. Види аутсорсингу за сферами впровадження:

– ІТ-аутсорсинг;

– виробничий аутсорсинг;

– аутсорсинг бізнес-процесів;

– аутсорсинг персоналу.

Переважно, розглядаючи проблеми організації бухгалтерського аутсорсингу, приділяється увага конкретним його видам. Особливості здійснення та характеристику наводять щодо кросорсингу, офшорингу та іншими моделями надання послуг. Тому дослідження видів бухгалтерського аутсорсингу є досить актуальним.

Класифікація видів бухгалтерського аутсорсингу нормативно-правовими актами не затверджена. Але в науковій літературі найчастіше виділяють такі класифікаційні ознаки:

– сфера застосування;

– види і форми відповідальності;

– взаємодія із зовнішніми органами;

– замовник;

– види звітності, що формується;

– спрямованість послуг на задоволення потреб клієнта.

Також багато науковців розглядають такі види аутсорсингу, як повний та частковий. Повний аутсорсинг являє собою передачу підприємством всіх функцій бухгалтерії аутсорсеру, а частковий передбачає передачу тільки деяких неосновних функцій, таких як ведення кадрового обліку, складання і подання звітності, контроль за правильністю нарахування та виплатою зарплати.

Отже, підприємства забезпечують зовнішню діяльність у сфері бухгалтерського обліку, обираючи з широкого кола можливих моделей надання бухгалтерських послуг. Власник підприємства або керівник, що займається питаннями розподілу обов'язків у сфері бухгалтерського обліку, беручи до уваги переваги і недоліки, визначають характер співпраці та модель надання послуг.

Список використаних джерел

1. Момот В. М., Смоляк О. О. Бухгалтерський аутсорсинг як метод антикризового управління // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. 2014. Випуск 9-1. Частина 2. С. 196-199.
2. Білоцерківський О. В., Чудновець Ю. Ю. Аналіз можливостей використання фінансового аутсорсингу на підприємствах України // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. 2018. № 1 С. 39-49.
3. Скакун Л. С. Бухгалтерський облік в умовах аутсорсингу: автореф. Дис.. ... к.е.н.: 08.00.09; Житомир. Держ. Технол. Ун-т. Житомир, 2010. 21 с.
4. Поплюйко А. М. Бухгалтерський аутсорсинг: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні // Фінанси, облік і аудит. Вип. 18. С. 335-340. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2011_18_43
5. Безручук С. Л., Зайчук С. М. Аутсорсинг, лізинг персоналу або послуги з бухгалтерського обліку: критична оцінка термінів // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2008. № 3(12). С. 41-60.

Клак Олександр
студент
науковий керівник:
Спільник Ірина
к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ОПОДАТКУВАННЯ

З багатьох причин ведення інтернет-бізнесу стає все більш доцільним та перспективним. On-line просування товару є порівняно недорогим і при цьому дає змогу продавцеві безпосередньо контактувати з поточними й потенційними клієнтами. Для товарів, на які попит вже сформовано, у більшості випадків достатньо дієвою є традиційна схема інтернет-маркетингу. У випадку ж, коли товар новий і немає достатньої кількості запитів, пов'язаних з ним, - потрібно шукати нові шляхи його просування. На сьогоднішній день з цією функцією успішно справляються соціальні мережі. Додатковою перевагою є можливість дистанційного ведення своїх справ, за умови, що всі бізнес-процеси чітко налагоджені, а пов'язана з дзвінками та відправкою товарів робота покладена на досвідчених і відповідальних працівників.

Обрання даної теми було зумовлене її актуальністю та важливістю, бо саме соціальні мережі стали величезним майданчиком для створення та просування нових товарів, бізнес ідей та стартапів. У роботі поставлено за мету окреслити основні особливості пов'язаного із соціальними мережами бізнесу та актуалізувати правові та податкові аспекти його ведення.

Популярні соціальні мережі Facebook, Twitter та Instagram вже давно перестали виконувати роль звичайних каналів комунікації, а стали рушійними інструментами, які доречно використовувати для розгортання бізнесу. Серед цих мереж для вирішення серйозних бізнес-завдань найбільш пристосована соціальна мережа Facebook [1].

За обсягами продажів соціальні мережі поступаються повноцінним сайтам інтернет-магазинів у зв'язку із обмеженим функціоналом, але широко використовуються завдяки безкоштовності цих ресурсів. Суть такого підходу полягає у створенні спільноти або публічної сторінки, роботі пов'язаній із збільшенням кількості учасників і розширенням асортименту товару для аудиторії. До слабких сторін продажів, які пов'язані із сторінками в соцмережах належить обмеженість можливостей в плані зовнішнього вигляду і налаштувань, складності набору аудиторії, низька частка органічного залучення нових учасників і залежність від платформи, яка використовується. Сторінка, яка створюється, належить соцмережі, а це означає, що її модератори в будь-який момент можуть її заблокувати. Також виникають проблеми із масштабуванням таких продажів. Основними учасниками, які заробляють на соцмережах, є SMM-агенти (від слова Social Media Marketing) та оптимізатори контенту (Social Media Optimization). Їхня робота полягає в здійсненні оформлення та веденні сторінок компаній, які поставили собі за мету популяризувати свій бренд [2, с. 179].

Продаж товарів з допомогою соцмереж є правомірним (за винятком зброї, наркотиків та інших товарів, обіг яких заборонено), оскільки у вітчизняному законодавстві немає нормативного акту, який би забороняв чи обмежував продаж товарів через соціальні мережі. Така торгівля може бути розцінена як продаж товарів на замовлення поза офісного чи торгового приміщення. Однак, такий продаж потребує належного оформлення, а у випадку реалізації товарів з використанням соціальних мереж зазвичай таке оформлення відсутнє зовсім. Тому, хоч порушення в самій діяльності відсутнє, але воно наявне в її оформленні, а це вже порушенням закону «Про захист прав споживачів» [3].

Також потрібно врахувати, що регулярний, самостійний продаж товарів через соціальні мережі із метою одержання прибутку вже підпадає під визначення підприємницької діяльності, а тому має здійснюватися суб'єктом підприємницької діяльності фізичною або юридичною особою, яку

zareєстровано у відповідності до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань». Цей аспект також порушується такими продавцями, адже у переважній більшості, відповідну діяльність вони ніяк не оформляють, а це призводить до ще одного негативного моменту – відсутності сплати податків, які мали бути сплачені відповідно до діяльності цих суб'єктів [4]. Працівники фіскальної служби знайомі із ситуацією, яка склалася, але проблема оподаткування у цьому випадку полягає у відносній складності документування таких продажів.

У лютому 2019 року Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) опублікувала документ, в якому запропоновані шляхи для вирішення проблемних питань оподаткування, пов'язані з діджиталізацією економіки (Public Consultation Document «Addressing the tax challenges of the digitalization of the economy») [1]. На даному етапі цей документ є відкритим для обговорення та не пропонує модельні правила оподаткування, які будуть обов'язковими для країн-членів ОЕСР чи форуму Inclusive Framework on BEPS, учасником якого також є і Україна, але він відіграє важливу політичну роль, бо демонструє, що держави готові переглядати свої правила оподаткування та міжнародні угоди, щоб відповідати викликам, зумовленим розвитком цифрової економіки. Для соціальних мереж така проблема очевидна, бо правила оподаткування постійних представництв не завжди враховують специфіку високотехнологічного бізнесу та його можливості отримати дохід дистанційно, навіть без присутності у країні збуту, що в свою чергу дозволяє бізнес-групі отримувати доходи від покупців без сплати податків.

Виходом з цієї ситуації на думку ОЕСР є можливість оподаткування доходів «цифрового» бізнесу податком на прибуток в тих країнах, де розташовуються споживачі, навіть за відсутності там фізичного офісу або дочірньої компанії. Виклики щодо створення нових підходів до визначення постійного представництва можуть переглядатися відповідно до запитів діджиталізації бізнесу. Прибуток, що підлягає оподаткуванню у країні споживання, повинен розраховуватись виходячи з того, що саме наявність широкої та активної мережі користувачів створює основну додану вартість для бізнес-моделі. Відповідно, податок у країні споживання має сплачуватись зі справедливої частки прибутку, виходячи з розрахунку масштабів ринку [1]. Україні потрібно звернути увагу на невирішеність правових і податкових аспектів інтернет-торгівлі, та на законодавчому рівні розробляти заходи, що допоможуть стати такому бізнесу корисним для держави.

На сьогодні інтернет-бізнес є одним з найбільш ефективних і перспективних варіантів його ведення, адже він сприяє вирішенню ряду питань, як от: соціального дистанціювання, територіального розміщення, гнучкості робочого графіку тощо. Водночас, особливістю цього бізнесу є можливість вільно заробляти, ухиляючись від податків. Держава ж повинна забезпечити умови для формування належного правового поля і невідворотність податкових наслідків для інтернет торгівлі.

Список використаних джерел

1. Гулинська Д. Як зміняться податки для інтернет-бізнесу, соціальних мереж та пошукових ресурсів?//«Поради юриста» інформаційно-правовий портал. URL: <https://porady.org.ua/yak-zminyatsya-podatki-dlya-internet-biznesu-socialnikh-merezh-ta-poshukovikh-resursiv>
2. Данько Ю. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. Сучасне суспільство. 2012. Вип. 2. С. 179-184.
3. Спільник І., Палюх Микола. Система обліку і звітності в умовах цифрових трансформацій. Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи. Матеріали Національної науково-практичної конференції. (м. Тернопіль, 7 листопада 2019 р.). Тернопіль, ТНЕУ. С. 196-199
4. Спільник І.В., Палюх М.С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96.

Ковальська Марія
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Баб'як Галина
к. г. н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ПЕРСОНАЛУ

Сьогодні оцінка персоналу є важливим елементом структури управління персоналом та вагомою складовою у всіх його підсистемах. Оцінка кадрів – це актуальне і важливе питання на сьогоднішній день, без неї ніяк в управлінні персоналом на підприємстві. При дотриманні алгоритму проведення оцінка персоналу допомагає виявити сильні та слабкі сторони організації.

Якщо говорити про оцінку персоналу можна зауважити, що досить часто фахівці забувають про важливість цього питання, ставляться як до чогось поверхневого та другорядного.

Оцінка робітників є безпосередньо ключовим елементом управління в компанії, який пов'язаний з підбором, розміщенням, мотивацією, навчанням кадрів. Характеризує не лише компетенцію, професійний рівень, знання, а й втілення можливостей працівника у роботі, виконання нормативів та доручень. Через оцінку можна виявити сильні та слабкі сторони підприємства, а також удосконалити організаційний процес. Оцінка персоналу дасть змогу виявити ступінь відповідальності працівника перед фірмою.

Оцінити персонал не так легко, як може здатися на перший погляд. До цього треба підійти грамотно і комплексно, тому що поверхнева оцінка не дасть бажаного результату, а витрати на її проведення будуть даремні.

Співробітники діляться на лідерів, ентузіастів, середнячків, ледарів та порушників, які по різному ставляться до своїх виробничих функцій. Тому потрібно розробити єдину, комплексну систему оцінки продуктивності та результативності виконання робітником своїх обов'язків. Підготовлений та правильно організований процес оцінки позитивно та похвально позначиться на подіях у корпорації, її успіху.

Слід зазначити, що будь-яка оцінка несе неминуче соціально-психологічне навантаження на людину. На теперішній час в організаціях при оцінюванні персоналу мало уваги приділяють психологічній стороні. На наш погляд це не зовсім правильно, тому що кожний працівник є, насамперед, особистістю. На підприємствах працюють не роботи, а живі люди, які відрізняються своїм характером, способом сприйняття поставлених задач перед ними, ставленням до тієї чи іншої конфліктної ситуації, перенесенням особистісних проблем, темпераментом, стилем життя, індивідуальними думками, власними поглядами та переконаннями.

Кожна особистість прагне гідного схвалення її діяльності. Індивід задовольняє свої соціальні потреби, якщо суспільство (колектив, начальник, споживачі продуктів праці) дає комплексну позитивну оцінку його роботі. Однією з найбільших проблем оцінки і найімовірніших причин помилок у її проведенні персоналу є суб'єктивність.

Підсумовуючи, хочеться сказати, що як би банально це не звучало, але істина проста: кожен співробітник повинен бути на своєму місці, там, де комфортно і цікаво працювати, де він виконує свої обов'язки максимально добре, якісно і швидко. Ідеальний варіант, який влаштує і організацію, і працівника – прагнути стати не незамінним, а ефективним і цінним. Чим більше таких людей, тим краще, оскільки саме вони дають необхідний результат.

Список використаних джерел

1. Формування ефективної системи оцінювання персоналу на підприємстві /О.В. Григор'єва, Т.О. Галайда, А.В. Іскрук. Ефективна економіка. 2014. №11.

Коверко Надія

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Пуцентейло Петро

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

Цифрова економіка створює нові продукти, формує нові потреби, а швидкість і обсяг отримання інформації збільшуються з кожним днем. Всі ці процеси відкривають значні можливості для створення і розвитку бізнесу, заснованого на нових технологічних рішеннях або бізнес-моделях, які не застосовувалися раніше. На сучасному етапі розвитку світової економіки все більше уваги приділяється цифровим технологіям та електронному бізнесу. Сюди спрямовуються інвестиційні потоки та тут накопичуються людські та фінансові ресурси світу.

Розгортання цифрової революції в глобальному масштабі все більш занурює людство в нову реальність. Мобільні інтернет пристрої, хмарні обчислення, аналітика “великих даних”, 3D-друк, Інтернет речей, безпілотні транспортні засоби, блокчейн визначають вигляд зростаючого числа галузей і світової економіки в цілому. Цифрова економіка стає невід’ємною частиною глобальних економічних процесів. Вона перетворюється в один з головних драйверів зростання і розвитку бізнес-компаній. З’явилася навіть така категорія суб’єктів господарювання як цифрові компанії, цифрові транснаціональні корпорації, цифрові мультинаціональні компанії.

Повністю цифрові компанії є такими, як правило, з свого заснування, що працюють в цифровій формі і виробляють свої продукти, що надаються і споживаються в цифровому вигляді. Прикладами таких компаній є пошукові системи Інтернету (Google, Yahoo), соціальні мережі в Інтернеті (Facebook, Instagram, LinkedIn, Twitter, WhatsApp, YouTube) і інтернет-платформи обміну (наприклад, Airbnb, Uber, Dropbox, Google Drive, Khan Academy). Компанії ж, які можна назвати частково цифровими, впроваджують цифрові технології в свої існуючі виробничі процеси і виробничі лінії. Вони можуть бути як цифровими користувачами (споживачами), так і цифровими виробниками. Тобто бути в ролі цифрової платформи – підприємства, що забезпечує взаємовигідні взаємодії між сторонніми виробниками і споживачами [6, с. 140]

Отже, глобальний цифровий простір динамічно розвивається під впливом активної інвестиційної діяльності провідних країн світу та агресивної політики найбільших ІТ-компаній світу. Спостерігаються структурні зрушення на ринку капіталу/

По-перше тенденція зростання інвестицій у глобальні проекти на основі формування консорціумів та інтеграційних угруповань за участю країн-лідерів та країн, що інтенсивно розвиваються.

По-друге, глобальні інвестиційні потоки спрямовуються як в технології «масового попиту» (інтернет-ігри, електронну комерцію), так і в технології зберігання масивів баз даних, що веде до монополізації глобальних компаній на інтелектуальний капітал та інформаційних цифровий простір. По-третє, розвиток глобального та локальних цифрових ринків створює сприятливі передумови для країн з високим рівнем освіти населення та рівня інформатизації національних економік.

Впровадження цифрової економіки в Україні на початковому етапі має відбуватися одночасно за трьома наступними напрямками:

– технологічним, де всі рішення техніко-технологічного характеру, повинні бути стандартизовані, тобто бути безпечним та сертифікованими;

– інституційно-економічним, який передбачає організацію нових моделей управління та бізнес моделей з використанням розумних речей, промислового Інтернет-речей, блокчейн технології, її інституційного забезпечення, відповідати нормативно-правовій базі соціально-економічних відносин

суспільства;

– виробничим, що включає в себе конкретні бізнес додатки, які відповідають вимогам моделей управління другого напрямку, який базується на технічному забезпеченні та інфраструктурі першого напрямку.

Список використаних джерел

1. Белова І. Передумови виникнення штучного інтелекту. Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспективи : матеріали Національної науково-практичної конференції [Тернопіль, 7 листопада 2019 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Р. Ф. Бруханський, Н. П. Чорна [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 18-21.
2. Бруханський Р. Блокчейн vs розподілений реєстр. Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 51-53.
3. Завитій О. Цифрова економіка – економіка віртуального світу. Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.] / редкол. : П. Р. Пуцентейло, Б. О. Язлюк, Р. Ф. Бруханський [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 76-77.
4. Клапків Ю.М. Вплив інновацій та окремих елементів цифрового суспільства на процес креації вартості страхової послуги. *Фінансові послуги*, 2018. №4. С.33-38.
5. Клапків Ю., Мелих О. Трансформація діджиталізації ринку фінансових та страхових послуг. *Review of transport economics and management*, 2019. № 2(18). С.83-89.
6. Пуцентейло, П.Р., Гуменюк, О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5-6 (75). С. 131-143. URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/handle/316497/32028>
7. Спільник І.В., Палюх М.С. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>.

Кравець Дар'я
аспірантка

Одеський національний економічний університет

СУЧАСНІ ФОРМИ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ

В процесі розвитку світових економічних взаємин процес еволюціонування зазнали практично всі фінансові інструменти. Фінансові інструменти, фінансові активи, форми розрахунків, економічна доцільність, можливість підтвердити платоспроможність національних валют, заснована з глобальних політичних складових, формували відповідну парадигму, яка ставала домінуючою на світовому фінансовому ринку в той чи інший історичний момент. Ми вважаємо доцільним навести різницю між фінансовими активами та фінансовими інструментами для уникнення можливих проблем аналізу та обліку їх на підприємстві.

Згідно ПСБО 13, Фінансовий інструмент – контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого [1].

Згідно ПСБО 13, фінансові активи є частиною обігових коштів, які складають з грошових коштів та їх еквівалентів, дебіторської заборгованості та цінних паперів [1].

Одним з найбільш цікавих напрямків формування нової фінансової системи, а на нашу думку і найбільш прогресивною і перспективною з точки зору прискорення і підвищення надійності здійснюваних транзакцій, є децентралізація емісії грошей, за допомогою випуску (генерації) криптовалюти, як складової сучасних фінансових активів, які підприємство може використовувати для свого розвитку. Одночасно зі зростаючою кризою використання американського долара, як основної валюти міжнародних розрахунків, небувале зростання зазнає індустрія інформаційних технологій. Для забезпечення швидких і ефективних розрахунків, здійснюваних в мережі, а також для підвищення безпеки здійснюваних транзакцій, в 2009 році був запущений протокол системи, в якій в якості платіжний засіб виступила віртуальна Інтернет-валюта біткоіни (bitcoin). Дана електронна валюта, створена невідомим фахівцем (або групою фахівців) під псевдонімом Сатоши Накомото, призначалася спочатку для прискорення і спрощення розрахунків між програмістами [1].

Але в подальшому, особливо після кіпрської фінансової кризи, обороти біткоіни отримали глобальний розвиток і в сучасних умовах створені нові криптовалюти разом з біткоіни багато хто розглядає як реальну, альтернативну долару США, світову валюту.

Наприклад, максимальна кількість біткоіни визначено в розмірі 21 млн. На рис. 1 відображена трендова модель і прогноз емісії біткоінів за 2009-2033 рр.

млн.біткоінів

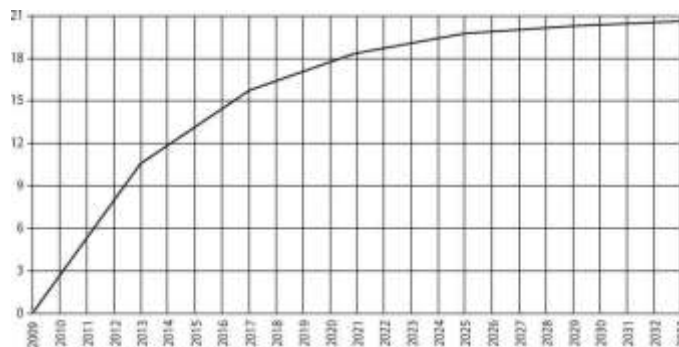


Рис. 1. Тренд і прогноз емісії біткоінів за 2009 - 2033 рр.

Джерело: розроблено за матеріалами [3].

З появою криптовалюти виникає все більше запитань щодо її легалізації, в тому числі і в сфері бухгалтерського обліку.

Що стосується застосування цифрових активів Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), то при певній кореляції ознак криптовалюти їх можна розглянути з наступних позицій.

1. Грошові кошти (МСФЗ (IAS) 7 «Звіт про рух грошових коштів», МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти»), включають грошові кошти в касі та депозити до запитання.

Еквіваленти грошових коштів є короткострокові високоліквідні інвестиції, легко оборотні в відомі суми грошових коштів і схильні до незначного ризику зміни вартості. Цифрові гроші явно не підпадають під названі категорії, з огляду на, як мінімум, своєю високою волатильністю і нефізичної форми. Але якщо звернутися до пункту AG3 МСФЗ (IAS) 32, в якому дана додаткова інформація: «Валюта (грошові кошти) є фінансовим активом, оскільки вона являє (представляють) собою засіб обміну», то як особливий вид валюти, криптовалюта, на мій погляд, можна віднести до такого своєрідного засобу обміну [3].

2. Нематеріальні активи МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи».

Стандарт визначає нематеріальний актив, як ідентифікований немонетарний актив, який не має фізичної форми. (Монетарні активи – наявні грошові кошти та активи, що підлягають отриманню у вигляді фіксованих або визначаються сум грошових коштів) [30].

На сьогоднішній день в Україні ведеться багато розмов про використання криптовалюти, однак, на законодавчому рівні оборот і використання криптовалюта не закріплені. НБУ на своєму сайті розповів, що в даний час так звана криптовалюта Bitcoin не має правового статусу в нашій державі. Визначення такого статусу в Україні ускладнюється відсутністю консолідованого підходу до класифікації Bitcoin і регулювання операцій з ним в світі. Що стосується використання криптовалюти в господарській діяльності юридичних осіб, то можна відзначити випадок такого використання – це внесення криптовалюта в статутний капітал підприємства.

В Україні 25 вересня 2017 вперше в світі відбулася електронна трансатлантична угода з обміну нерухомості на криптовалюту. Підприємець Марк Гінзбург (живе в Нью-Йорку) фактично обміняв свою київську квартиру на криптовалюту Ethereum.

Слід зазначити, що попри всю слабкість в цілому економіки України і недорозвиненості фондового ринку, щодо ІТ-технологій та сфери обігу криптовалюти наша країна є одним з домінуючих положень в світі. За даними спільного дослідження юридичної компанії Axon Partners і консалтингової компанії ForkLog Research, Україна входить в топ-10 країн за кількістю користувачів біткоіни і має криптовалютне співтовариство [3].

Висновки. Спостерігаючи еволюціонування електронних грошей і розширення сфери їх застосування на світових фінансових ринках, Національний банк України (які не скасовуючи свою офіційну позицію) висловив готовність до спільної роботи з Bitcoin Foundation над новим проектом української Bitlicense. У червні 2017 року розпочався тестовий режим програми переведення в готівку біткоіни на рахунки фізосіб в деяких банках через системи банківських терміналів. Тепер така операція стала можлива без посередництва систем WebMoney і Payral, що істотно заощаджує гроші своїм власникам на різницях курсів валют [3]. У жовтні 2017 року Верховній Раді був зареєстрований законопроект про легалізацію обороту криптовалюти в Україні. В даний час даний документ знаходиться в опрацюванні в парламентському комітеті з питань фінансової політики та банківської діяльності.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559, (із змінами та доповненнями). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 01.08.2020)

2. Сійте Айганим Е. Аналіз криптовалюта «біткоіни» на відповідність основних функцій грошей. Актуальні проблеми економіки. 2016. №4 (178). С. 286-293

3. U.S. Agencies to Say Bitcoins Offer Legitimate Benefits. Bloomberg, 18.11.2013 URL: www.bloomberg.com. (дата звернення: 25.09.2020)

Кравчук Іванна
студентка
науковий керівник:
Спільник Ірина
к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

КРИПТОАКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Поширення ІТ – технологій і загальна комп'ютеризація, впливаючи на фінансові системи окремих країн та інші сторони економіки, сприяють появі нових фінансових інститутів, інструментів та форм взаємодії між людьми. Такою фінансовою новацією стала криптовалюта. Уперше термін «криптовалюта» почали використовувати з появою платіжної системи «Bitcoin», яка була розроблена у 2009 році особою або групою осіб під псевдонімом Сатосі Накамото [5]. Бухгалтерський облік не може стояти осторонь від цього об'єкту, оскільки, саме він формує повну та достовірну інформацію про діяльність підприємства.

Одноставної думки з приводу відображення в обліку криптовалют немає, тому що вітчизняні науковці по-різному трактують криптовалюту. О. Петрук прирівнює криптовалюту до довгострокових фінансових інвестицій непов'язаним сторонам або поточних фінансових інвестицій в залежності від цілей придбання [2, с. 52-53]. Т. Яцик пропонує розглядати криптовалюту як особливий електронний платіжний засіб, курс якого підтримується тільки попитом і пропозицією, тобто розглядає криптовалюту як різновид електронних грошей [4, с. 349-354].

Перш ніж заглибитися у розгляд обліку криптоактивів, необхідно з'ясувати їх відповідність вимогам, що висувуються до активу. З точки зору бухгалтерського обліку це питання має принципове значення.

За Концептуальною основою фінансової звітності МСФЗ актив має бути ресурсом, що:

– контролюється суб'єктом господарювання в результаті минулих подій;

– від нього мають очікуватися надходження майбутніх економічних вигод, під якими розуміються майбутні грошові потоки.

Аналогічні вимоги містять і Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національні П(С)БО. Отже, для відповіді на питання, чи можна визнати криптовалюту активами, необхідно перевірити, чи досягається контроль за ними та чим можна його підтвердити, а також які економічні вигоди вони приносять.

Криптовалюта - це лише один тип криптоактивів. А криптоактив – це загальний термін, який стосується більшості застосунків блокчейн (blockchain) технології. І хоч єдиного офіційного визначення не існує, можна стверджувати, що криптоактив є цифровим активом, який використовує криптографію, децентралізовану однорангову мережу і публічний реєстр у режимі реального часу для регулювання створення нових ланок, перевірки й забезпечення операцій без втручання будь-якого посередника. На цей час налічується понад 2000 значних криптоактивів, проте, згідно з доповіддю KPMG, чимало з-поміж них фактично не мають пов'язаного функціонального продукту [6].

Криптографічний актив може бути також описаний або як «токен» (жетон, маркер), або як «коїн» (монета). У цей час термін «коїн» зазвичай застосовують до криптографічного активу, який має виражене призначення використовуватися переважно як засіб обміну, тоді як термін «токен» стосується активу, який надає власнику додаткову функціональність або корисність. Токен - це цифровий ключ для проходження ідентифікації у певному проєкті або для доступу до банківського рахунку. Його відмінність від звичайного пароля в тому, що цифровий ключ весь час змінюється і постійно генерує нові числа, які відомі в момент ідентифікації лише його власнику. Так, у випадку первинного розміщення токен є розпискою інвестору про залучені у ході фаундрафтингу обсяги криптовалюти (як правило, Ethereum або Bitcoin) на розвиток проєкту[1].

Найпоширеніша криптовалюта - біткоїн (bitcoin) має такі технічні особливості:

- використовує для запису транзакцій технологію блокчейн, де кожний може побачити в розподільчому реєстрі записи щодо власності на біткоїн та записи щодо транзакцій;
- біткоїн розроблено не тільки як валюту і платіжну систему, але також і як розподільчий реєстр з публічним доступом;
- анонімність досягається через використання псевдонімів, тому відсутній зв'язок між біткоїном та певною юридичною чи фізичною особою;
- ключовим є те, що кожний, хто має достатню потужність комп'ютера, може брати участь у підтвердженні транзакцій, використовуючи свій комп'ютер для розв'язку складних криптографічних рівнянь;
- відсутня потреба у взаємній довірі чи центральному органі, щоб нав'язувати правила чи обслуговувати транзакції (децентралізованість). Кожний комп'ютер обслуговує чи має доступ повністю до кожної транзакції від початку блокчейну;
- розподільча книга (блокчейн) віртуально непорушна. Відсутній ризик шахрайства чи маніпулювання в транзакції від одного користувача до іншого, бо записи зберігаються на кожному з комп'ютерів, а тому, щоб зчинити певні зміни, необхідно заволодіти всіма комп'ютерами, що практично неможливо;
- біткоїни можна отримати шляхом придбання за звичайну валюту, продажу товарів, послуг або виробництва (так званий «майнінг»). Кількість біткоїнів скінчена, тому їх називають «цифровим золотом».

Поряд з цими суто технічними властивостями, постають і такі, що у разі побудови бухгалтерського обліку біткоїнів, врахувати треба неодмінно:

– Для того, щоб використовувати біткоїн необхідно придбати спочатку гаманець, яких є декілька варіантів (десктопний, апаратний, мобільний, веб). І що головне, якщо блокчейн незламний, то якраз гаманець можна зламати, втратити (наприклад, через поламку комп'ютера, деякі гаманці прив'язані до номерів телефонів і при втраті цих номерів можлива втрата всіх даних). Веб-гаманці платні. Яким чином в обліку відобразити купівлю та обслуговування електронного гаманця, проведення транзакцій з ним?

– Існує ризик втрати грошей через шахрайство продавця після платежу, тобто після перерахування коштів, біткоїни не були переведені покупцю (для цього вивчають рейтинг та відгуки по продавцях біткоїнів). Постає питання, як відобразити в бухгалтерському обліку списання чи отримання біткоїнів у такій ситуації?

– Існують окремо операції поповнення свого рахунку на біржі, придбання біткоїна на біржі та переведення його на свій гаманець. Питання виникає як розділити дані операції в бухгалтерському обліку, що буде їх документальним підтвердженням? Якщо сам платіж за біткоїн ще можна підтвердити, якщо він здійснюється напряму постачальнику (наприклад, банківською квитанцією), то як бути якщо платіж був здійснений через рахунок на біржі?

– На виробництво біткоїнів (майнінг) необхідне використання потужних комп'ютерів (серверів) та багато електроенергії). Наприклад, на створення блоку (на сьогодні приблизно 14,6 біткоїнів, що становить десь 87600\$ станом на червень 2018 р.) необхідно 183 МВт. Постає питання про підрахунок бухгалтерської собівартості цього «видобутку», бо електроенергія - це ще не все, є амортизація обладнання та можлива робота обслуговуючого персоналу, якщо говорити про офіційність[3].

Виходить, що у визнанні біткоїна як об'єкта бухгалтерського обліку постають питання підтвердження його контрольованості як активу:

– Документальне підтвердження - Яким воно має бути? Що вважати цим документом? Як підтвердити власність на гаманець та наявність біткоїнів в гаманці?

– Як при документальному підтвердженні бути з тим фактом, що підприємство відкриває свій псевдонім щодо гаманця-сховища біткоїнів? По-суті, це порушення анонімності.

– Що вважати виробничою собівартістю майнінгу біткоїна, якщо такі операції здійснюються?

– На які витрати списувати комісії (плату) за обслуговування електронних гаманців?

Вище перелічені критичні питання можна задати не тільки по біткоїну, але й по будь-якому криптоактиву. У всьому цьому розмаїтті технологій криптоактивів виходить, що вони можуть мати не тільки різну технологічну реалізацію, але й різне призначення:

- вони можуть бути загальноцільовим засобом платежу;
- вони можуть бути вузькоцільовим засобом платежу (купуємо тільки певні послуги у певному середовищі);
- вони можуть використовуватися як засіб залучення капіталу (аналог електронної акції);
- вони можуть мати різні можливості щодо документування.

Все це підводить до ще однієї проблеми їх бухгалтерського обліку: а чи можна підвести одну єдину універсальну облікову методологію під них і чи можна всі криптоактиви класифікувати як один єдиний вид активу певного типу (тільки електронні гроші, тільки еквіваленти грошових коштів, тільки фінансова інвестиція тощо). Напевно, відповіддю на це питання буде: ні, при такому розмаїтті криптоактивів та їх постійному розвитку та поповненні не можна говорити про одну єдину універсальність у підходах. Можливо, необхідне створити варіанти та додати елементи професійного судження. На думку фахівців PWC (відома аудиторська компанія з «Big4»), криптовалюти за сьогоденнішими загальнообліковими принципами можуть бути визнані як:

- гроші, грошові еквіваленти або зарубіжна валюта;
- фінансові інструменти;
- товари;
- запаси;
- нематеріальні активи [7, с. 3].

І кожний з цих підходів має свої плюси й мінуси й не може однозначно розглядатися як єдиноможливий. Виходить, що криптоактиви можна визнати активами у бухгалтерському обліку тільки за умов розв'язання проблеми документального підтвердження їх контролю. Як методологічну проблему визнання криптовалют об'єктами бухгалтерського обліку можна виділити неможливість єдиного універсального підходу щодо їх класифікації як певного виду активів через безліч технічних нюансів та велику кількість їх різновидів, а також різну мету їх придбання. Криптовалюти мають ознаки грошей, іноземних валют, еквівалентів грошових коштів, фінансових інвестицій, товарів, запасів, нематеріальних активів.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф., Спільник І. В. Криптоактиви у системі бухгалтерського обліку та звітності. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-2_0-pages145_156.pdf
2. Петрук О. М., Новак О.С. Сутність криптовалюти як методологічна передумова її відображення. Економічні науки. 2017. С. 48-55.
3. Стовпова А.С. Криптоактиви як об'єкт бухгалтерського обліку. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/18.pdf
4. Яцик Т. В. Методика фінансового обліку криптовалюти як особливого виду електронних грошей. Молодий вчений. 2017. № 2. С. 349-354.
5. Bitcoin developer chats about regulation, open source, and the elusive Satoshi Nakamoto, PCWorld . URL: <https://www.pcworld.com/article/2039184>
6. KPMG report: 'cryptoassets are now impossible to ignore' but there are still challenges facing institutionalization. URL: <https://www.theblockcrypto.com/2018/11/19/kpmg-report-cryptoassetsare-now-impossible-to-ignore-but-there-are-still-challengesfacing-institutionalization/>
7. PWC. Cryptocurrencies. Point of view. Time to consider plan B. URL: <https://www.pwc.com/>

Кривоблоцька Єлизавета
студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Вважаємо доречним відмітити, що фінансова звітність в Україні, незважаючи на реформування і вдосконалення вітчизняного бухгалтерського обліку протягом останніх двох десятиліть, все ще не відповідає вимогам міжнародних стандартів. Глобалізація світових економічних ринків, широкомасштабний розвиток спектру підприємницьких, банківських та інших фінансових установ, динамічна зміна податкового законодавства України актуалізували питання про входження нашої країни до європейського та світового економічного простору.

З глобалізацією економічних процесів у світовому масштабі тісно пов'язана гармонізація обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання. Для України питання гармонізації є особливо актуальними з огляду на вступ країни до СОТ та на наявність Угоди про асоціацію з ЄС. За наслідками підписання Україною та ЄС Угоди про асоціацію в Україні виникли якісно нові завдання, яких до цього часу вона повноцінно не виконувала, оскільки Угода слугувала стратегічним орієнтиром для проведення соціально-економічної політики в Україні [4, с. 238].

Основним завданням гармонізації бухгалтерського обліку є адаптація нормативно-правової бази бухгалтерського обліку до законодавства ЄС і вимог МСФЗ, яка є цілісною та постійно вдосконалюваною системою обліку і фінансової звітності, яка узагальнює принципи і правила складання фінансових звітів, що виникла в результаті посилення економічної інтеграції країн і спрямована на зближення методології обліку та звітності в різних країнах.

Сьогодні МСФЗ обов'язкові для всіх суб'єктів господарювання в 91 країні світу, для частини суб'єктів – в 6 країнах, дозволені до застосування поряд з національними стандартами – у 25 країнах. При цьому, в більшості країн звітність відповідно до МСФЗ зобов'язані готувати публічні компанії, цінні папери яких обертаються на відкритих торгах [1].

Не менш вагомим аспектом регламентації звітності є реальні і потенційні перспективи податкового регламентування і визнання звітних показників бізнесу [2, с. 93-99].

На Міжнародному конгресі національних регуляторних органів у сфері бухгалтерського обліку, організованому Правлінням Комітету з МСФЗ у вересні 2007 року у Лондоні, Україна обрала шлях щодо розробки національних стандартів на основі МСФЗ. Основними перевагами МСФЗ є наступне: а) МСФЗ узагальнюють у собі світову практику складання фінансової звітності та характеризуються чіткою економічною логікою; б) інформація МСФЗ дає змогу користувачам аналізувати наслідки прийняття рішень, здійснювати прогнозування майбутнього розвитку і є основою прийняття стратегічних рішень; в) показники фінансової звітності підприємств за міжнародними стандартами характеризуються співставністю; г) фінансова звітність підприємств за МСФЗ містить не лише кількісні показники господарської діяльності підприємства, а й характеристики здійснюваних процесів, які відображають як масштаби, так і якість такої господарської діяльності; д) фінансова звітність, складена відповідно до вимог МСФЗ, є доступною для широкого кола споживачів.

Список використаних джерел

1. Бондар М. Звітність підприємства. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 570 с.
2. Бруханський Р. Ф. Модернізація Державної податкової служби України: проблеми та перспективи. Наука молода. Тернопіль : Економічна думка, 2006. № 5. С. 93-99.
3. Царук В. Ю. Вітчизняні та зарубіжні методи обліку витрат: порівняльна характеристика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Випуск 1-2. С. 49-57.
4. Царук В. Ю. Фінансова звітність підприємств в сучасних умовах господарювання: проблемні аспекти і перспективи розвитку. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. Економічні науки. 2017. Випуск 26. С. 236-243.

Крук Марина

студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Підтвердженням існування проблем в системі обліково – інформаційного забезпечення корпоративного управління є поступове виділення і використання в останні роки учасниками ринку капіталу нової парадигми звітності – “ESG” (Environmental, social and governance), яка передбачає врахування трьох центральних факторів при оцінці рівня сталого розвитку компанії (впливу на навколишнє середовище, вирішення соціальних проблем, проблеми корпоративного управління) для здійснення інвестицій та аналізу її майбутніх перспектив.

Одним із таких факторів є вирішення проблем корпоративного управління, інформація про яке повинна надаватись стейкхолдерам, що дозволяє краще ідентифікувати можливі ризики та використати наявні можливості корпорації в умовах конкурентного середовища.

На думку Царука В.Ю. визначальною перепорою, що не дозволяє розвивати теорію і методологію обліку в даному напрямі є неврахування існуючих відмінностей системи корпоративного управління від системи управління корпорацією (оперативного і тактичного), зокрема, відмінностей в обліковому забезпеченні функціонування даних систем [4, с. 370].

З однієї сторони інформація, що розкривається у фінансовій звітності, спрямована на задоволення потреб ради директорів і акціонерів, однак, з іншої, враховуючи методологічні обмеження фінансового обліку, вона має бути доповнена новими показниками, які виступають критеріями оцінки ефективності менеджменту корпорації.

Окрім цього, недостатньо враховується можливість маніпулювання рядом показників за допомогою інструментів облікової політики та креативного обліку.

Для посилення контролю за обліково-аналітичною системою забезпечення менеджменту Бруханський Р. Ф. виділяє ряд аспектів: акумулювання інформаційного масиву ризикових операцій; 2) формування елемента контролю – «Паспорт об'єкта контролю (ретроспективи ризиків, фактів порушень)»; 3) адаптація загальної конфігурації контролю [2, с. 29].

О. М. Брадул виділяє три проблеми корпоративного управління в Україні: 1) облікова та аналітична інформація є недостовірними; 2) звітна інформація, що передається зовнішнім та внутрішнім користувачам, є несвоєчасною; 3) інформаційна система корпорацій, основними елементами якої є облік і аналіз, є неефективною [1, с. 46].

Основними проблемами в сфері облікового забезпечення корпоративного управління, вирішення яких сприятиме підвищенню його ефективності з одного боку та розвитку науки бухгалтерського обліку з іншого, є: 1) якість облікової інформації та корпоративне управління; 2) креативний облік в системі корпоративного управління; 3) розвиток облікової теорії в напрямі вирішення агентської проблеми; 4) обліковий консерватизм та корпоративне управління; 5) розвиток звітності для потреб корпоративного управління.

Список використаних джерел

1. Брадул О. М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій : монографія. Київ : КНТЕУ, 2009. 356 с.
2. Бруханський Р. Ф. Стратегічні пріоритети оптимізації контрольно-ревізійних процедур в АПК України. Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку: у 2 частинах. Ч.1. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 10-11 жовтня 2008 року. К.: КНЕУ, 2008. С. 28-30.
3. Царук В. Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. 404 с.
4. Царук В. Ю. Проблеми розвитку обліку в системі корпоративного управління. Бізнес Інформ. 2018. № 11. С. 369 – 374.

Лазорчин Володимир
аспірант

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Глобалізація економічних процесів, зростання конкуренції між виробниками, збільшення впливу високотехнологічних компаній обумовили широке визнання стратегічного мислення як єдиного правильного підходу до управління підприємством в умовах ринку, і на сьогоднішній день стратегія стає невід'ємною частиною управління бізнесом практично у всіх країнах з ринковою економікою.

Основним завданням підприємства в сучасних економічних умовах є вирішення завдань інноваційного розвитку. Практика показує, що проблеми, які існують в економіці сьогодні, не можуть бути вирішені без формування механізму з урахуванням принципів стратегічного управління, що забезпечують інноваційний розвиток підприємства [1, с. 77].

У зв'язку з цим переглядаються основні цілі та завдання стратегічного управління незалежно від масштабу і сфери функціонування підприємств. В першу чергу, змінюється оцінка діяльності підприємств, зокрема промислових, які суттєво впливають на економічну і соціальну сфери. З цього випливає, що підприємства мають вміти швидко пристосовуватися до змін в ринковій економіці та, відповідно, уточнювати і вдосконалювати мету та завдання стратегії сталого розвитку підприємства.

На нашу думку, стратегія підприємства в умовах швидкісних змін зовнішнього середовища на сьогоднішній день розглядається як результат, а також як сукупність взаємозалежних рішень, що визначають пріоритетні напрямки використання ресурсів, зусиль підприємства для реалізації його місії, забезпечення довгострокових конкурентних переваг на цільових ринках, а також як засіб реалізації інтересів підприємства.

Для розробки ефективної стратегії господарювання підприємства необхідно враховувати зовнішні фактори (наприклад, наявність стратегічно важливої інформації про зовнішнє оточення, знання кон'юнктури ринку, конкурентних переваг інших фірм, ефективності маркетингових заходів тощо) та внутрішні фактори (наявності відповідних знань, умінь та навичок у персоналу підприємства, професіоналізм топ-менеджерів компанії, прогнозування змін тощо).

При виборі найбільш прийняттого виду стратегії підприємства слід враховувати наступні фактори [3, с. 122]:

- вплив факторів зовнішнього оточення на підприємство;
- сильні і слабкі сторони підприємства;
- стадія життєвого циклу підприємства;
- напрямки діяльності;
- базова концепція досягнення конкурентних переваг і галузева позиція.

Розробку стратегії підприємства слід проводити, базуючись на таких принципах [2, с. 113]:

1. Орієнтація на довгострокові глобальні цілі підприємства як господарюючого суб'єкта та економічні інтереси його власників.

2. Багатоваріантність можливих напрямків розвитку, що зумовлюється динамічністю зовнішнього оточення підприємства.

3. Безперервність розробки стратегії, постійна адаптація до виникаючих змін як у зовнішньому, так і у внутрішньому оточенні підприємства.

Вважаємо за доцільне в якості основи розробки стратегії розвитку підприємства базуватися на проведенні функціональної діагностики, що дозволяє більш детально і, відповідно, точно визначити спрямованість розробки стратегій окремих функціональних підрозділів, що, в кінцевому підсумку, дозволить більш об'єктивно підійти до формування комплексної стратегії розвитку підприємства.

У зв'язку з цим функціональна діагностика, на нашу думку, – це ретроспективне (на основі минулої діяльності), оперативне (поточний стан) та перспективне (прогноз розвитку) комплексне дослідження господарської діяльності підприємства на предмет розробки його господарської політики (стратегії розвитку). При цьому в якості мети функціональної діагностики ми виділяємо виявлення найбільш важливих проблем і пріоритетів ведення господарської діяльності та розробку програм короткострокових і довгострокових заходів, які дозволять поліпшити фінансові показники діяльності підприємства.

До особливості проведення функціональної діагностики можна віднести її послідовність. Тут, на наш погляд, необхідно виділяти наступні етапи. Це визначення місії тієї чи іншої функції підприємства, аналіз результатів, оцінка політики і стратегії, вивчення методів управління і контролю, а також поточної діяльності.

Тому результатом комплексної функціональної діагностики діяльності підприємства має бути розробка заходів з розвитку системи управління і фінансового оздоровлення компанії, збільшення рентабельності виробництва, а також щодо підвищення реальної керованості компанії та її ринкової привабливості. Останнє положення дуже важливе, оскільки воно показує комерційну цінність функціональної діагностики, її прямий зв'язок із підвищенням фінансових результатів фірми. Функціональна діагностика може проводитися як силами планово-аналітичних служб самої компанії, так і з залученням сторонніх консультантів, що, як правило, гарантує більшу ступінь об'єктивності результатів в силу незалежності аналітиків.

Відповідно на першому етапі дослідження повинна фіксуватися загальна динаміка розвитку системи (для підприємства це динаміка фінансових результатів, валюти балансу, величини власного капіталу). На другому етапі доцільно проводити аналіз (розчленування об'єкта дослідження на складові та докладне вивчення цих частин), а на третьому етапі – синтез (вивчення внутрішнього функціонального зв'язку цих частин).

Для підприємства третій етап дослідження – це синтез виявлених цілей розвитку за окремими аспектами господарської діяльності для розробки інтегральної збалансованої стратегії підприємства. Ігнорування третього етапу може призвести в глухий кут, тому що висновки, які випливають з результатів аналізу, часто не стикаються між собою, а тому необхідно знайти між ними розумний баланс.

Реалізація подібного підходу, заснованого на аналізі та подальшому синтезі, дозволяє адекватно оцінити ситуацію, систему управління і фінансове становище компанії, а також розробити пропозиції, що забезпечують максимальний ріст її фінансових результатів.

Ми вважаємо, що реалізація запропонованих заходів дозволить не тільки підвищити обґрунтованість розробки та реалізації стратегії розвитку підприємства, але і забезпечити ефективність його функціонування в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Бутов А. М. Сучасні тенденції розвитку системи управління інноваційною діяльністю підприємства. Економічний аналіз. 2011. Вип. 9. Ч. 2. С. 77-80.
2. Люльов О. В. Теоретичні основи формування механізму визначення пріоритетності та узгодженості цілей на підприємстві. Механізм регулювання економіки. 2009. №4. Т. 1. С. 110-121.
3. Олійник Л. В., Кузнецова А. П. Методологічні засади формування стратегії розвитку підприємства. Економіка і організація управління. 2018. № 3 (31). С. 118-126.

Липка Ульяна
студентка
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТ, БЛОКЧЕЙНУ, ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Сьогодні фінансові системи окремих країн, як й інші сторони економіки, удосконалюються і прогресують у контексті розвитку глобалізації, поширення ІТтехнологій та загальної комп'ютеризації. Це сприяє появі нових фінансових інститутів, інструментів та форм взаємодії між людьми. Так, з'явився аналог традиційних валют – криптовалюта та її найпоширеніша грошова одиниця «біткоїн». Існування потреби в постійному моніторингу руху даних грошових одиниць виявляє сучасні тенденції грошово-валютних систем на світовому ринку. Особливо важливо простежити динаміку розвитку українського ринку електронних грошей, оскільки це дозволить з'ясувати певні особливості сучасного фінансового сектору та пов'язані з ним інші соціально – економічні показники.

Загалом під електронними грошима розуміються гроші чи фінансові зобов'язання, обмін та взаєморозрахунки з якими проводяться за допомогою інформаційних технологій. Директива ЄС 2009/110/ЄС визначає електронні гроші на основі трьох критеріїв: електронне зберігання, передача отримувачу тільки після їх отримання банком, а також платник не може бути їхнім емітентом. В Україні згідно з п. 15.1, ст. 15 ЗУ «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», електронні гроші визначені як одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується у готівковій або безготівковій формі.

Визначальною особливістю електронних грошей є те, що з одного боку, вони є засобом платежу, а з іншого – за зобов'язаннями емітента, які мають бути виконані у формі електронних грошей в будь-якому разі стоїть або банк, або банківський рахунок із реальними грошовими коштами. Електронні гроші є по суті одиницями виміру звичайних грошей у цифровому вимірі.

Сервіси криптовалют (Bitcoin, Litecoin, Ethereum, Dash, Monero та ін.) зробили потужний крок уперед за невеликий час. Тепер у користувачів немає необхідності втрачати гроші на операціях через посередників, виплачуючи відсотки. Можна використовувати криптогаманець на своєму комп'ютері або ж зберігати кошти онлайн на певному сервісі. Однак тримати кошти краще у себе, сторонні сервіси часто зламують, і все губиться.

Заробітну плату в криптогрошах серед українців сьогодні отримують здебільшого фахівці ІТ-сфери, які працюють на закордонні компанії. Інколи криптовалюту можна заробляти й безоплатно: це невеликі подарункові суми, які залучають людей по всьому світі. Для цього досить лише переглянути рекламу, і за це будуть нараховані, до прикладу, Сатоши (один стомільйонний біткоїн). Але це не є нормальним способом заробітку, оскільки в разі блокування сайту криптовалюта зникає. Подарунки можливі від великих сервісів, наприклад, за гарний пост або статтю, картинку, яка користується попитом у інших користувачів.

Криптовалюта приховує величезний фінансовий потенціал. Так, нещодавнє дослідження Technology Tipping Points and Societal Impact, проведене в рамках Всесвітнього економічного форуму (WEF), показало, що переломний момент для Bitcoin настане до 2025 року. На думку понад 58 % опитаних із 800 керівників компаній і фахівців, на цей момент близько 10 % світового ВВП проходить через системи віртуальних валют. Водночас дослідження, проведене англійською компанією Magister Advisors, яка займається консалтингом технологічної галузі у сфері M&A, показало, що топ100 фінансових компаній витратять близько 1 млрд доларів за наступні два роки на проекти, пов'язані зі системою шифрування, яка є в основі будь-якої криптовалюти. Крім того, згідно з отриманими даними, біткоїн може стати шостою за обсягом резервною валютою у світі протягом найближчих 15 років.

Користувачі в Україні у процесі використання криптовалют усе більше визнають їхню ефективність.

Виділяють як переваги, так і її недоліки. До переваг відносять:

- відкритий код алгоритму (дозволяє користуватися її кожному бажаючому);
- анонімність трансакцій (інформації про власника криптогаманця немає, тільки номер гаманця);
- децентралізований характер (відсутність єдиного цифрового банку, відсутність контролю за трансакціями і платежами);
- не схильна до інфляції (емітується обмежена кількість монет);
- захищеність (її не можна скопіювати).

Недоліки валюти:

- через відсутність регулятивних механізмів немає гарантій збереження електронних криптогаманців;
- з боку національних регуляторів можливі негативні дії щодо неї;
- втрата пароля до електронного криптогаманця або його непрацездатність ведуть до безповоротної втрати всіх;
- з підвищенням рівня складності стає нерентабельним майнинг криптовалют на обладнанні окремих користувачів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»: прийнятий Верховною Радою України 05.04.2001 № 2346-III: редакція від 17.06.2020 на підставі 1664-19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
2. Поливка Н. Криптовалюти і «різноманітні біткоіни». Юридична Газета online. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurgazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/kriptovalyuti-i-riznomanitni-bitkoini.html>
3. Переваги та недоліки криптовалют. URL: <http://kriptovalyuta.com/ua/novini/bitcoin/perevagi-tanedoliki-kriptovalyuti>.
4. Біткоін – валюта майбутнього: веб-сайт. URL: https://media.slovoidilo.ua/media/infographics/4/33161/33161-1_ru_origin.png
5. Клапків Ю.М. Мобільні додатки в онлайн дистрибуції страхових послуг. *Наукові праці* : наук. журн. / Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили (Економіка). Миколаїв, 2018. Т. 302. Вип. 290. С. 46-53.

Литвінчук Олеся
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ

В умовах формування постіндустріальної економіки побудова нових економічних відносин є неможливою без активізації інвестиційних процесів та покращення якості в їх управлінні. Забезпечення ефективності управління інвестиційним процесом відбувається в наслідку виконання наступних дій, направлених на створення сприятливих умов для функціонування суб'єктів інвестування, скорочення ризиків, що можуть виникати у результаті та підвищення рівня інформаційної відкритості стосовно об'єкта інвестування. Вищесказане передбачає потребу у створенні дієвої системи інформаційного забезпечення управління як одиничними інвестиціями, так і великими інвестиційними проектами, в основу яких мають бути покладені сучасні інформаційно-комп'ютерні технології[3].

В питанні вибору програми, що використовується для комп'ютеризації обліку фінансових інвестицій, потрібно враховувати такі фактори: – можливість ведення тільки бухгалтерського обліку не є достатньою, збільшується потужність програм і їх функціональне наповнення, тому необхідно при комп'ютеризації орієнтуватися на проблемно-орієнтовані системи; – бухгалтерський облік став складнішим майже на всіх ділянках, що потребує окрім самих систем комп'ютеризації з широкими можливостями, наявності опрацьованих методологічних рішень; – необхідними є повні облікові схеми повного циклу операцій з фінансовими інвестиціями (надходження, переоцінка, реалізація), яке відображає особливості облікової політики конкретного підприємства[1].

Етапи облікового процесу в комп'ютеризованій системі бухгалтерського обліку щодо відображення операцій з фінансовими інвестиціями повинні передбачати:

– документування господарських операцій щодо фінансових інвестицій та формування інформаційної бази даних – введення інформації з первинних документів (договори купівлі – продажу цінних паперів, бланки цінних паперів, глобальні сертифікати тощо); контриування документів; формування бухгалтерських записів масиву інформації про господарські операції з фінансовими інвестиціями;

– узагальнення облікових даних щодо фінансових інвестицій та формування облікових регістрів – узагальнення бухгалтерських записів в регістрах інформаційної бази; формування облікових регістрів;

– завершення звітного періоду, формування звітності і аналіз отриманих результатів – виконання процедур закриття місяця; кінцевий розрахунок підсумків оборотів та залишків на рахунках, зокрема і за фінансовими інвестиціями; формування кінцевого балансу, бухгалтерської та іншої звітності[5].

Аналіз можливостей ведення аналітичного обліку фінансових інвестицій в програмі «1С: Бухгалтерія 8.2» показав, що його організація здійснюється на основі використання довідника «Інвестиції», який використовується також і для ведення аналітичного обліку за капітальними інвестиціями. Така побудова є недоцільною, оскільки зазначений довідник не може забезпечити формування облікової інформації як для фінансових, так і для капітальних інвестицій, які мають свої особливості і не можуть спільно використовуватись для забезпечення гарних результатів. Існування таких недоліків слід розглядати як причину необхідності розширення кількості довідників та виокремлення окремих довідників для різних видів інвестицій, що мають відмінні особливості, що впливають на порядок їх облікового відображення. Для удосконалення обліку фінансових інвестицій слід побудувати аналітичний облік таким чином, щоб можна було забезпечити можливість отримати необхідні дані в наступних розрізах: за строком дії – короткострокові та довгострокові; за джерелами інвестування – власні кошти інвестора, запозичені і залучені; за відношенням до виробничої діяльності – у розвиток виробництва, у відновлення виробництва, у диверсифікацію виробництва; за формою інвестування – прями та портфельні[4].

Таким чином, в сучасних умовах розвитку технічного та технологічного забезпечення облікової системи підприємства, що характеризується широким використанням мережевих та хмарних технологій, з'являються можливості для ведення аналітичного обліку з будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою об'єктів аналітичного обліку, рівень яких визначається можливостями програмного забезпечення. Наявність даної функції в сучасних інформаційних системах дозволяє комбінувати в одному робочому процесі реєстрації операцій з фінансовими інвестиціями в розрізі синтетичних та аналітичних рахунків, що створює передумови для забезпечення ефективного управління інвестиційної діяльністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 231 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2000р. № 91.
5. Пономаренко Є.Б. Особливості бухгалтерського обліку фінансових інвестицій в комп'ютерному середовищі. Вісник ЖДТУ. 2015. № 1 (55). С. 134-138.

Луб'янський Олександр
студент

Юзьків Максим
студент

науковий керівник:

Шушпанов Дмитро

д.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У ФОРМУВАННІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні динамічні зміни на ринку вимагають гнучкості та адаптивності в управлінні персоналом підприємства. При цьому важливу роль має відігравати стратегічне планування. Основною проблемою управління персоналом в стратегічному аспекті є те, що часто співробітники, та й самі керівники, не в повній мірі розуміють соціальну роль організації. Як наслідок, це заважає будувати точні і довгострокові цілі розвитку організації і незабаром призведе до відсутності чіткої й налагодженої стратегії і, як результат, запланованих досягнень

Стратегічне управління персоналом покликане допомогти підприємствам найкраще задовольнити потреби своїх працівників, одночасно просуваючи цілі підприємства. При цьому формування та реалізація стратегічного управління персоналом має враховувати такі елементи: розвиток персоналу; кваліфікацію персоналу; мотивацію персоналу; чинники внутрішнього та зовнішнього середовища тощо.

Поняття стратегічного управління персоналом можна окреслити як зв'язок персоналу зі стратегічними цілями та завданнями підприємства з метою покращення результатів бізнесу та розвитку організаційної культури, що сприяє інноваціям, гнучкості та конкурентним перевагам. На підприємстві стратегічне управління персоналом означає, що управління персоналом є ключовим елементом загальної стратегії за допомогою HR-діяльності, наприклад, набору, відбору, навчання та винагородження персоналу [1].

Стратегія управління персоналом – одна з функціональних стратегій підприємства, що забезпечує: формування й використання трудового потенціалу відповідно до змін в умовах господарювання; підготовку персоналу до відповідної професійної діяльності, належну оцінку і розвиток персоналу; формування набір та необхідних категорій персоналу; створення безпечних умов праці і соціальну захищеність [2].

Однією із головних цілей стратегії персоналу є підвищення продуктивності праці, зосереджуючись на чинниках, які знаходяться поза межами управління персоналом. Основними діями стратегічного менеджера з управління персоналом є визначення ключових областей управління персоналом, де стратегії можна впроваджувати в довгостроковій перспективі для поліпшення загальної мотивації та продуктивності праці працівників. При цьому однією з основних особливостей стратегічного управління персоналом є зв'язок політики та практики управління персоналом та загальних стратегічних цілей підприємства та організаційним середовищем.

Виділяють два підходи стратегічного управління персоналом. Згідно з першим, діяльність персоналу пов'язують із показниками ефективності на основі компетентностей, а за другим, діяльність персоналу аналізують порівняно з прибутками та доходами.

Ці підходи вказують на два чинники в організаційному управлінні. Перший – людський, ефективність та компетенції персоналу, а другий – на дохідність бізнесу. Підхід, пов'язаний із занепокоєнням людей, ґрунтується на переконанні, що персонал є однозначно важливим для стабільного успіху в бізнесі. Підприємство отримує конкурентні переваги, ефективно використовуючи своїх людей, спираючись на їхній досвід та винахідливість для досягнення чітко визначених цілей. Інтеграція прибутку від бізнесу до людської компетентності та результатів праці вимагає адекватних стратегій. Їх форми та напрями залежатимуть від способу управління, мотивації та розвитку

персоналу, а також від наявності навичок та знань, що в кінцевому результаті визначатимуть визначають бізнес-стратегію [1].

Таким чином, стратегія персоналом є базовим, опорним елементом для всіх інших процесів управління. Від того, наскільки якісно побудовано ці опорні елементи (вони мають бути не лише міцними, а й гнучкими одночасно) суттєво залежить ефективність як складових, так і цілого процесу управління персоналом. Через те стратегія управління персоналом має бути об'єктами постійної уваги та контролю з боку вищого менеджменту організації.

Список використаних джерел

1. Strategic human Resources Management. URL: <http://www.whatishumanresource.com/career-management-introduction>.

2. Галич О. А., Вакуленко Ю. В., Терещенко І. О., Крутько Т. В. Стратегічне управління персоналом як фактор зростання конкурентоспроможності підприємства. Агросвіт. 2019. № 6. С. 26–32.

Луцик Тетяна
студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

При формуванні обліково-аналітичного забезпечення аграрним підприємствам доцільно враховувати виявлені особливості господарювання в аграрному секторі. Виходячи з них та інформаційних потреб керівників, повинна розроблятися обліково-аналітична система, в межах якої формуватиметься обліково-аналітичне забезпечення, яке відповідає поставленим цілям і стратегіям діяльності аграрного підприємства.

При цьому важливим є забезпечення економічності формування обліково-аналітичного забезпечення управління аграрними підприємствами, тобто використання такого варіанту, який забезпечив би максимальне задоволення керівників в обліково-аналітичній інформації при мінімізації витрат на її створення.

Доцільним є позиціонування системи стратегічного обліку як однієї із забезпечувальних підсистем системи вартісно орієнтованого управління підприємством [2, с. 215].

На думку Царука В. Ю. з цією метою слід визначити технологію формування обліково-аналітичної інформації, структурувати її види та окреслити інструментарій, який планується використовувати для аналітичних цілей [4, с. 282].

Види інформації, що формується в межах обліково-аналітичного забезпечення бізнесу, залежать від обраної стратегії обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. Стратегія формування обліково-аналітичного забезпечення управління є сукупністю правил і прийомів, які забезпечують досягнення основних цілей розвитку аграрного підприємства при можливості забезпечення необхідними ресурсами.

Також при формуванні обліково-аналітичного забезпечення слід враховувати низку обмежень, пов'язаних з необхідністю виконання вимог нормативних документів, що використовуються при зборі інформації в бухгалтерському та податковому обліку. При цьому доцільно застосовувати нормативні акти, структуровані за певними рівнями, які відповідають ієрархічним позиціям обліково-аналітичної системи. Нормативні акти, які регламентують формування обліково-аналітичного забезпечення, поділяються на нормативні акти згідно: з МСФЗ, з національним законодавством, з урахуванням галузевої специфіки аграрних підприємств, з урахуванням особливостей діяльності агрохолдингів, з урахуванням специфіки облікової політики сільськогосподарських формувань та їхніх структурних підрозділів.

Кожне аграрне підприємство самостійно визначає структуру обліково-аналітичного забезпечення та обліково-аналітичної системи. Формування такого забезпечення управління дозволяє здійснювати контрольні функції, пов'язані із забезпеченням збереження власності і аналізом ефективності його використання, а також аналітичні функції, пов'язані з виявленням та мобілізацією наявних внутрішньовиробничих резервів й формуванням умов для підвищення ефективності управління сільськогосподарським підприємством.

Список використаних джерел

1. Белова І. М. Теоретичні основи облікової політики. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 2, Т. 1 (222). С. 84-90.
2. Бруханський Р. Ф. Причини необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Економічний аналіз. 2014. Т. 16. № 2. С. 210-217.
3. Царук В. Необхідність формування аналітичної системи корпоративного управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 79-88.
4. Царук В. Ю. Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 27. № 1. С. 280-285.

Махинка Галина
слухач магістратури
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА РЕГІОНУ

Ефективність функціонування галузі будівництва в регіоні, масштаби і темпи її розвитку значною мірою залежать від управлінської взаємодії органів виконавчої влади регіону з суб'єктами господарювання в цій галузі. Визначальну роль тут відіграють комунікації. Вони є процесом налагодження взаємовідносин між державними органами і зовнішнім середовищем.

Основними завданнями органів виконавчої влади в галузі будівництва є: забезпечення реалізації державної політики в цій галузі в регіоні; виконання доручень з будівництва житлових будинків, об'єктів освіти, охорони здоров'я, зв'язку, транспорту, торгівлі; забезпечення реалізації прогресивних проектних рішень. Їх досягнення забезпечується через сферу зовнішніх комунікацій, основними з яких є комунікації в: сфері формування і розміщення державних замовлень у будівництві; сфері надання дозволів щодо проектно –пошукових і будівельних робіт; сфері нагляду і контролю у будівництві.

Оцінюючи стан комунікаційної взаємодії органів виконавчої влади регіону стосовно зазначених сфер, можна визначити наступне:

1. В сучасних умовах державне замовлення на виконання робіт у капітальному будівництві як правило розміщується на конкурсній основі . Якщо раніше будівельні тендери проводилися таємно і супроводжувалися корупцією, то тепер здійснюються через систему PROZORRO на електронному майданчику Е-тендер. Комунікаційна взаємодія як процес є чітко регламентованою. Існуюча система комунікаційної взаємодії переважно дозволяє забезпечити добросовісну конкуренцію серед учасників, відкритість, прозорість процесу, неупереджену оцінку тендерних пропозицій. Інвестиційні проекти , що реалізуються із залученням бюджетних коштів, коштів державних підприємств і організацій, підлягають експертизі.

2. Комунікаційна взаємодія між органами влади і суб'єктами господарювання, що має місце в процесі дозвільних процедур, охоплює проектну, містобудівну, земельну документацію тощо. Аналіз, проведений за 2017-2019 роки по Тернопільській області, показав, що тут мають місце як успішні так і не успішні комунікації. Причинами останніх найчастіше є: подання не повного переліку документів на дозвіл на початок виконання будівельних робіт; не подання документів, необхідних для прийняття рішення про видачу сертифіката, зокрема виконавчої документації; невідповідність об'єкта проектній документації.

3. Державний нагляд (контроль) згідно чинного законодавства “ це діяльність уповноважених законом ЦОВВ, їх територіальних органів, державних колегіальних органів , органів виконавчої влади в регіонах, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень щодо виявлення та запобігання порушень вимог законодавства суб'єктами господарювання...” [1]. Заходи державного нагляду здійснюються планово і позапланово. Основними формами комунікаційної взаємодії в даній ділянці роботи є перевірки, ревізії, огляди, обстеження з періодичним залученням третіх осіб з відповідною фіксацією в журналах, актах, довідках про витрати. Тепер проекти планів комплексного нагляду (контролю) формуються Інтегрованою автоматизованою системою державного нагляду (контролю), що підвищує його якість і результативність. Водночас , про що зазначалося в Концепції реформування державного нагляду (контролю) охорони навколишнього середовища, тут, як і екології, залишаються такі недоліки: “не оптимізований обсяг контрольно-наглядових функцій державно-наглядових органів, що призводить до дублювання повноважень таких органів та подвійного навантаження на суб'єкта господарювання; спрямованість діяльності на виявлення порушень та застосування санкцій; неузгодженість норм законодавчих актів щодо здійснення державного нагляду...”

[2]. Загалом недоліками комунікаційної взаємодії в досліджуваній сфері також є недостатня взаємодія з громадськістю, слабе використання соціальних мереж як каналу інформування і консультування, відсутність ефективної системи звітності про підсумки взаємодії з громадськістю.

Враховуючи виявлені проблеми, вважаємо, що основними діями в контексті удосконалення комунікаційної взаємодії мають стати: щодо розбудови електронного урядування- створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва; посилення відповідальності суб'єктів надання управлінських послуг за якість комунікацій; запровадження подання документів в електронній формі для отримання всіх послуг у сфері будівництва; присвоєння ідентифікаторів об'єктам будівництва; передбачення включення до електронної системи контрольних примірників будівельних норм, національних стандартів, запровадження відкритого доступу до інформації, через портал електронної системи.

Також важливо розробити комунікаційну стратегію взаємодії органів влади, що здійснюють управління в галузі будівництва, з громадськістю, посилити використання соціальних мереж, покращити прозорість формування консультативно-дорадчих органів, запровадити щорічне публічне звітування про підсумки цієї роботи.

В сукупності це прискорить комунікативну взаємодію, підвищить прозорість відносин влади і бізнесу в галузі будівництва.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Відомості Верховної Ради України 9 ВРВ, 2007, № 29 ст.389

2. Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) охорони навколишнього природного середовища. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017р. № 611-р [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-%1%80>.

Миронюк Юлія

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Чорна Неля

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Зростання міжнародної інтеграції в економічній сфері висуває певні вимоги до одноманітності правил формування та прозорості інформації про діяльність об'єктів господарювання, що надається у фінансовій звітності. Однією складовою інструментарію фінансового обліку щодо впливу на управлінські рішення є облікова політика. Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Вона має велике значення для розуміння суті фінансової звітності, оскільки забезпечує формування інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Слід зазначити, що питання формування облікової політики підприємств та її подання є на сьогодні недостатньо вирішеними в Україні, а нормативні документи, що регламентують ці питання, не узгоджені між собою і містять суперечності. Зазначені фактори значно погіршують якість та інформативність фінансової звітності.

Облікова політика – одне з найважливіших питань організації бухгалтерського обліку, правильне формування якого і повне розкриття забезпечує реалізацію мети бухгалтерського обліку і фінансової звітності: надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Користувачі фінансової звітності мають право і повинні бути проінформованими щодо застосованих методів і процедур, оскільки альтернативні їх варіанти суттєво змінюють показники фінансової звітності підприємства. З огляду на це, Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1, а також стандартами GAAP вимагається подання облікової політики, як окремого компонента повного комплексу фінансових звітів.

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» вказано, що національні положення (стандарти) не суперечать міжнародним. Вимога щодо надання інформації про облікову політику підприємства у фінансовій звітності міститься і у П(С)БО 1, де зазначено, що облікову політику підприємства слід розкривати у примітках до фінансових звітів для того, щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам. Розкриття інформації про облікову політику та її зміни є передумовою порівняння і дасть можливість користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди, а також фінансові звіти різних підприємств.

На жаль, зазначені вимоги не реалізуються на практиці. У кращому випадку, на підприємствах складається Наказ про облікову політику, інформація якого ніяким чином не представлена у фінансовій звітності. Причиною тому є недостатня увага до цього питання з боку регламентуючих органів, а також неузгодженість нормативних документів, що стосуються облікової політики.

Слід зауважити, що створення облікової політики на підприємстві – дуже трудомісткий і відповідальний процес. Адже підприємству доведеться не один рік працювати і обліковувати свої активи, зобов'язання, доходи і витрати згідно з розробленою обліковою політикою. Це вимагає від підприємства більш зваженого підходу до розробки облікової політики, яка відповідає специфіці його діяльності.

На жаль, як справедливо наголошується в економічних дослідженнях, керівництво підприємств не надає належної уваги процесу формування облікової політики. Основною причиною такої ситуації є те, що в Україні ще не сформувалися стійкі фінансові та товарні ринки, а також їх інфраструктура,

основними елементами якої є біржі, аукціони, кредитна та емісійна системи, інформаційні технології й засоби ділової комунікації, система страхування комерційного ризику, спеціальні зони вільного підприємництва тощо. Поступово долається спад промислового виробництва, налагоджуються виробничі та комерційні зв'язки, накреслюються шляхи стратегічного розвитку. Це відбувається в умовах гострого дефіциту фінансових і матеріальних ресурсів.

Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», підприємство має висвітлювати свою облікову політику шляхом опису принципів оцінки та методів обліку щодо окремих статей звітності.

На відміну від форм організації бухгалтерського обліку, які можуть змінюватися на підприємстві щороку, облікова політика розробляється та затверджується на підприємстві на тривалу перспективу і змінюється тільки у випадках, установлених П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах».

Розпорядчим документом, яким підприємству слід установити або уточнити облікову політику, є наказ про облікову політику підприємства. Саме цей документ містить опис методів оцінок, які будуть використані підприємством при складанні фінансових звітів, а також викладення конкретних аспектів облікової політики щодо окремих об'єктів і статей обліку.

В обліковій політиці підприємства мають бути відображені всі принципові питання ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, тому до її формування необхідно підходити дуже ретельно, адже від цього залежить, наскільки об'єктивно і точно буде розкрито інформацію про фінансовий стан і результати діяльності підприємства у фінансовій звітності.

В умовах функціонування в Україні ринкових методів господарювання важливе місце відводиться формуванню облікової політики підприємства, тому що від рівня її обґрунтованості та адекватності реальним умовам функціонування підприємства залежить його фінансовий стан, результати діяльності та перспективи розвитку в конкретному ринковому середовищі.

Облікова політика, як певний набір принципів, методів та процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, сприяє достовірному визначенню фінансового стану, результатів діяльності і потребує правильного оформлення та повного розкриття.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», від 16 липня 1999 року № 996-XIV зі змінами і доповненнями.
2. П(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 зі змінами і доповненнями. Все про бухгалтерський облік, 2011. №10. С. 9 – 12.
3. П(С)БО № 2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 зі змінами і доповненнями. Все про бухгалтерський облік, 2011. №10. С. 13 – 19.
4. П(С)БО № 3 «Звіт про фінансові результати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 зі змінами і доповненнями. Все про бухгалтерський облік, 2011. №10. С. 20 – 25.
5. П(С)БО № 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 зі змінами і доповненнями. Все про бухгалтерський облік, 2011. С. 45 – 51.
6. Верига Ю., Кулик В., Ночовна Ю., Іванюк С. Облікова політика підприємства. Видавництво: Центр навчальної літератури, 2020. 312 с.

Моцнюк Вікторія
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ПОЗИЦІЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Оскільки менеджмент інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств використовує значну питому вагу саме облікової інформації, при формуванні параметрів його обліково-інформаційного забезпечення доцільно застосовувати елементи законодавства України у сфері обліку, зокрема стосовно принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності: 1) стаття 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (в редакції від 03.07.2020 р.) [2]; 2) стаття 18 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (в редакції від 23.07.2019 р.) [3].

При формуванні дієвої системи управління інвестиційною діяльністю підприємства з використанням облікової інформації вважаємо необхідним врахувати певні відмінності у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» щодо принципів обліку і звітності: різна послідовність наведення принципів; окремі відмінності у назвах: а) ст. 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: 1) обачність; 2) повне висвітлення; 3) автономність; 4) послідовність; 5) безперервність; 6) нарахування та відповідність доходів і витрат; 7) превалювання сутності над формою; 8) історична (фактична) собівартість; 9) єдиний грошовий вимірник; 10) періодичність; б) ст. 18 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: 1) автономності підприємства; 2) безперервності діяльності; 3) періодичності; 4) історичної (фактичної) собівартості; 5) нарахування та відповідності доходів і витрат; 6) повного висвітлення; 7) послідовності; 8) обачності; 9) превалювання змісту над формою; 10) єдиного грошового вимірника.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» у якості принципу бухгалтерського обліку констатує лише принцип нарахування [4].

Суттєві розбіжності у трактуванні принципів бухгалтерського обліку спостерігаються в обліковій практиці більшості держав: Німеччина (окремої оцінки, обережності, постійності, завищення оцінки над заборгованістю, неотриманий прибуток не повинен зазначатись, нереалізовані збитки повинні зазначатись); Франція (обачності, відповідності, точного застосування бухгалтерських правил, достовірного і сумлінного надання інформації); США (подвійність, вимірник, підприємство, безперервність, собівартість, консерватизм, значимість, реалізація, відповідність) [1, с. 268].

Враховуючи специфіку завдань обліково-інформаційного забезпечення менеджменту інвестиційної діяльності підприємств, додатково до встановлених законодавчо в Україні принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності, вважаємо доцільним застосування наступних принципів бухгалтерського обліку: 1) релевантності інформації; 2) адаптивності; 3) взаємозв'язку внутрішніх і зовнішніх факторів; 4) комплексного охоплення; 5) внутрішнього застосування; 6) ефекту синергії.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. Інноваційна економіка. 2012. № 8. С. 267-270.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» в редакції від 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» в редакції від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» в редакції від 23.07.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

Николишин Марія
студентка

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тімоті Бернерс-Лі, винахідник Всесвітньої павутини, у своїй книзі "Заснування Павутини" сказав: "Мережа є скоріше соціальним, ніж технічним явищем". Щоб досягти цього результату - допомогти людям працювати разом - не як технічну іграшку. Найпоширенішою метою Інтернету є підтримка та покращення нашої присутності у високомережевому світі. " [2, с. 107].

В останнє десятиліття "соціальні мережі" стали особливо популярними. Соціальна мережа - це послуга Інтернету, призначена як для спілкування з користувачами, так і для надсилання та поширення інформації. [1, с. 236].

Згідно з дослідженням СMeter, TNS, найпопулярнішими серед українських користувачів Інтернету в квітні 2016 року були соціальні мережі "Вконтакте" (vk.com), "Facebook" (facebook.com) [5]. Однак соціальні мережі процвітають настільки швидко, що суспільство та держава не встигають вирішити відповідні моральні, правові та соціальні аспекти своїх нормативних актів. Згідно statista.com, найпопулярніша соцмережа у світі – Facebook, який в даний час налічує майже 2,5 мільярда активних користувачів на місяць. Додаток для обміну фотографіями Instagram – 1 мільярд. Провівши дослідження показало, що більшість українців вважають, що соціальні мережі, такі як Facebook та Instagram, повинні підпорядковуватися загальним правилам, які допоможуть користувачам цих мереж скажитися на настирливі матеріали, розміщені на сайті.

Згідно з дослідженням, проведеним Ipsos Mori провідним виданням Великобританії The Guardian (опитування базується на відповідях 1000 британців у віці від 16 до 64 років), дев'ять з десяти вважають, що на сайтах соціальних мереж необхідне жорстке регулювання обігу інформації.

В даний час кожна із соціальних мереж управляється лише за власними встановленими правилами. Однак 89% респондентів вважають, що ці бази даних повинні мати загальноновизнані правила ефективного захисту інформації. [6].

Відсутність правового регулювання соціальних мереж в Україні змусила їх відігравати ключову роль у розпалюванні ненависті та посиленні насильства. На початку російської операції в соціальних мережах (особливо у ВКонтакте) була сформована велика кількість груп, присвячених ідеям Антимайдану в різних форматах. Спочатку значна кількість дописувачів була «зареєстрована» в російських містах, а в лютому-березні 2014 року серед спонсорів було багато користувачів з Криму, що продемонструвало активну участь місцевого населення в інформаційній війні з російської сторони. Однак з березня кількість членів групи та донорів зросла безпосередньо завдяки населенню областей на сході та півдні, що призвело до посилення напруженості та збільшення кількості людей, причетних до конфлікту.

Велика кількість недостовірної інформації поширюється в соціальних мережах: неперевірені "фотофакти", "відеозаписи очевидців", "коментарі учасників" тощо. Російські ЗМІ та проросійські громади маніпулюють інформацією, фотографіями та відео в соціальних мережах. Часто вони роблять огидні, криваві чи емоційні фотографії з інших країн та подій і видають себе українцем. [3, с. 27-28].

Окрім цієї проблеми, існує безліч інших проблем, які не мають конкретного юридичного рішення. Серед таких проблем є:

- відсутність єдиних принципів правового регулювання відносин у соціальних мережах;
 - захист та відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності в соціальних мережах;
 - регулятивні питання щодо використання реклами, електронної комерції та торгових марок у соціальних мережах;
 - інформаційна безпека та захист персональних даних користувачів соціальних мереж.
- Наприклад, реєструючись у соціальній мережі "Вконтакте", адміністрація цього сайту вважає, що, діючи

розумно і чесно, "правила щодо захисту інформації про користувачів сайту vk.com", користувачеві стає відомо про інформацію на цьому сайті: користувач про себе, інші користувачі сайту та він може бути доступним для користувачів Інтернету, скопійований та розповсюджений цими користувачами; він знає, що певні типи інформації, передані іншому користувачеві, не можуть бути видалені користувачем " [4].

Я бачу, що в даний час існує багато прогалин та суперечностей, пов'язаних із правовим регулюванням відносин у соціальних мережах. Звичайно, існують певні норми в різних галузях права (у цивільному та кримінальному законодавстві існує територіальний принцип, який поширює дію законів на всю Україну, а принцип громадянства визначає кримінальну відповідальність громадян України, які вчиняють злочини, особливо за межами України). Однак цих норм та принципів явно недостатньо для регулювання обробки інформації в соціальних мережах. Глобальний характер соціальних мереж вимагає розробки єдиних норм уніфікованих знань для врегулювання правовідносин у соціальних мережах.

Список використаних джерел

1. Архіпов В.В. Інтернет-право: підручник і практика для бакалаврату і магістратури / В.В. Архіпов. М.: Видавництво «Юрайт», 2016. 249 с.
2. Бернерс-Лі Т. Заснування Павутини: З чого починалася і до чого прийде Всесвітня мережа / Т.Бернерс-Лі, М. Фічетті; Пер. з англ. А.Іщенко. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 207 с.
3. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської. К. : НІСД, 2016. 109 с.
4. Правила захисту інформації про користувачів сайту VK.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vk.com/privacy>
5. Рейтинг популярних сайтів: Facebook.com випередив Wikipedia.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-za-kviten-2016-facebook-com-viperediv-wikipedia-org>
6. Bobbie Johnson. Facebook information should be regulated, survey says // The Guardian. – 5 June 2008. https://www.theguardian.com/technology/2008/jun/05/privacy.socialnetworking?gu_src=rss&feed=technologyfull

Овчаренко Тетяна

студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПРОБЛЕМА НЕВІДПОВІДНОСТІ ЗАПИТІВ ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ КОРИСТУВАЧІВ І ЗМІСТУ ПОКАЗНИКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ

Однією із розповсюджених проблем обліково-інформаційного забезпечення сучасного бізнесу є існування невідповідності запитів внутрішніх і зовнішніх користувачів та змісту показників бухгалтерської звітності, що надається їм для прийняття рішень.

Користувачам, окрім ретроспективної облікової інформації, яку продукує традиційний облік, досить важливою є інформація прогнозного та імовірнісного характеру, яка б дозволила виявити тенденції функціонування підприємства [2, с. 214].

Наприклад, інвестора більше турбує питання ефективності діяльності та фінансової стабільності в майбутньому періоді, у якому працюватимуть його вкладені кошти, а не те, що було до його вкладень. А чинний нині облік може дати лише картину минулого і аж ніяк не майбутнього. Отже, затребуваність прогнозованої облікової інформації буде збільшуватися.

На думку Царука В. Ю. стратегічно орієнтована система обліку вкрай необхідна також для формування системи управління вартістю підприємства [4, с. 284].

Представники цього підходу вважають, що чинна модель обліково-аналітичних систем, яка використовується на більшості вітчизняних і зарубіжних підприємств, не відповідає сучасним потребам менеджменту. Як з цього приводу стверджує І.М. Богатая, оцінка вартості підприємства на певну дату є статичною, не відображає її стан у теперішній момент, не дозволяє прослідкувати створення вартості в процесі управління власністю [1, с. 113].

Відповідно, облікова інформація, що наводиться в оприлюднюваній звітності, повністю не відображає вартості підприємства внаслідок специфіки облікового інструментарію, на основі якого формуються показники бухгалтерської звітності.

На нашу думку, одним з шляхів вирішення цієї проблеми є розробка і впровадження системи стратегічного обліку, яка відображає і надає інформацію менеджменту не лише про стандартні облікові об'єкти (основні засоби, виробничі запаси тощо), а про всі фактори, що впливають на створення і руйнування вартості підприємства (наприклад, інтелектуальний та екологічний капітал) у режимі реального часу, що дозволяє приймати ефективні рішення.

Система стратегічного обліку повинна стати важливим інструментом інформаційного забезпечення управління вартістю підприємства, що дозволить повноцінно ідентифікувати фактори її створення та руйнування і забезпечити надання інформації про них для прийняття управлінських рішень. У цьому випадку система стратегічного обліку розглядається як одна із забезпечувальних підсистем системи вартісноорієнтованого управління підприємством.

Залежно від виявлених змін зовнішнього бізнес-середовища підприємство повинно застосовувати адекватні реакції. Несвоєчасність або відсутність адаптивних дій спричинить проблеми в діяльності підприємства, збільшить бізнес-ризик і посилить загрозу банкрутства.

Список використаних джерел

1. Богатая И. Н. Стратегический учет собственности. Ростов н/Д.: Феникс, 2001. 320 с.
2. Бруханський Р. Ф. Причины необходимости разработки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Економічний аналіз. 2014. Т. 16. № 2. С. 210-217.
3. Бруханський Р. Ф. Основні принципи трансформації бухгалтерського обліку в реструктуризованих сільськогосподарських підприємствах. Вісник Тернопільської академії народного господарства. Випуск 6. Тернопіль: Економічна думка, 1999. С. 199-202.

4. Царук В. Ю. Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 27. № 1. С. 280-285.
5. Царук В. Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. 404 с.

Олійник Юрій
студент
Сорокін Артур
студент
науковий керівник:
Шушпанов Дмитро
д.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

У мотиваційному менеджменті важливо те, щоб працівники були зацікавлені у своїй роботі, мали високу внутрішню мотивацію. Однак, сучасні умови, включаючи надмірно низький рівень заробітної плати, і нові, більш широкі ринкові можливості задоволення матеріальних потреб, вплинули на сукупність мотиваційних установок працівників, змістивши акценти в бік економічних заохочень. Результатом трансформації мотиваційної структури є те, що посилення значущості матеріальної винагороди має потенційно негативний вплив на внутрішню мотивацію, яка є основною рушійною силою всіх інновацій.

При цьому важливим залишається утримання в організаціях найбільш талановитих працівників, які є найціннішим активом. Утримання – це процес фізичного утримання працівників в організації, оскільки це одна з ключових основ, яка необхідна для успіху організації. Весь персонал організації повинен бути достатньо мотивований. Мотивацію важко виміряти і надзвичайно важко контролювати, але дуже легко покращити, якщо все зробити правильно.

Найкращий спосіб мотивувати працівників – це зрозуміти, що змушує їх ставити галочку, і якнайкраще узгоджувати свої особисті та професійні цілі з їхньою роллю у вашій компанії. Мотивація працівника – це те, як він відчуває себе в тандемі з цілями організації та наскільки він наділений повноваженнями. Для цього керівникам потрібно здійснювати регулярний мотиваційний моніторинг, цікавитись потребами працівників [1].

У будь-якій організації будуть дні, коли працівники чи навіть менеджери не почуватимуться мотивованими. Тож мотивація є обов'язковою для працівників організації. Оскільки мотивація працівників життєво необхідна для будь-якого бізнесу. Мотивована робоча сила означає високопродуктивний персонал, який допоможе досягти бізнес-цілей в організації.

Мотивація персоналу – це рівень енергії, відданості та креативності, який працівники організації привносять на свою роботу. Перш ніж будувати мотиваційну стратегію, необхідно визначити потреби та мотиви працівників. Те, що спонукає їх до досягнення найвищої продуктивності. Це дозволяє розробити програми, які одночасно мотивують і утримують найкращих працівників.

Сьогодні існує безліч різних методів мотивації працівників – стільки, скільки організацій, працюють у глобальному бізнес-середовищі. При цьому не кожного працівника буде мотивувати одне і те ж, орієнтація на перелік ключових мотиваційних програм може допомогти. План може включати все, починаючи від грошових заохочень та винагород, будуючи програми, що підтримують баланс між роботою та особистим життям, та просто створення комфортних та невимушених умов праці.

До сучасних інноваційних форм мотивації персоналу можна віднести [1]:

1. Створення почуття ділового партнерства між працівниками.
2. Забезпечення здорового балансу між роботою та життям.
3. Спонування до творчості та інновації
4. Оновлення політики організації
5. Створення культури похвали та визнання
6. Своєчасність грошової винагороди.

Зрештою, найефективнішим мотиватором серед усіх є гроші, що дають їм прості, однак ефективні стимули. Люди роблять свою роботу за зарплату, яку отримують навзаєм.

Список використаних джерел

1. Innovative Approaches Towards Employee Motivation. URL:
<https://medium.com/@dhawa39/innovative-approaches-towards-employee-motivation-947bc61b0c4f>.

2. Шушпанов Д., Ліфанова М. Інноваційні інструменти управління персоналом транснаціональних корпорацій. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2020. №. 24. С. 86-93.

Паламарчук Марія
студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

НЕДОЛІКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають ефективним інструментом підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для доходів і витрат, оцінює активи і зобов'язання, надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати наявні фінансові ризики у суб'єктів звітування, а також порівнювати результати їхньої діяльності з метою забезпечення адекватного оцінювання їхнього потенціалу та прийняття відповідних управлінських рішень.

На Міжнародному конгресі національних регуляторних органів у сфері бухгалтерського обліку у 2007 р. у Лондоні, учасниками було підтримано і схвалено три підходи до шляхів переходу на МСФЗ, а саме: конвергенція національних стандартів до МСФЗ; розробка національних стандартів на основі МСФЗ; прийняття МСФЗ як національних стандартів [1].

Адаптація звітності вітчизняних підприємств до МСФЗ дасть змогу забезпечити прозорість і зрозумілість інформації, підвищити зростання довіри до показників фінансової звітності, зменшити ризики для інвесторів і кредиторів, поглибити міжнародну кооперацію в бухгалтерському обліку, зменшити витрати на розроблення власних стандартів [3, с. 239].

Не менш важливим є перспективне випередження вимог до формування фінансової звітності з врахуванням актуальної на сьогодні цифровізації економіки [4].

Однак, допоки мета гармонізації з МСФЗ не досягнута, вітчизняній фінансовій звітності притаманні такі недоліки: недостатньо об'єктивне представлення інформації (причиною є суб'єктивізм осіб, що складають фінансову звітність); уніфікований обов'язковий формат подання фінансової звітності (регламентується державою і практично мінімізує можливість здійснення агрегування показників фінансової звітності); зміст фінансової звітності щодо вимог вітчизняного законодавства в більшості випадків не надає повного обсягу інформації за ключовими фінансовими та нефінансовими показниками діяльності підприємств; монетарне відображення активів підприємства (призводить до негативного наслідку, коли інформація за межами грошового віддзеркалення залишається поза увагою звітності); непередбачуваність, неузгодженість, суперечливість правового регулювання фінансової звітності (зумовлює складність розуміння та порядку застосування нормативних приписів під час складання фінансової звітності); основний орієнтир вітчизняної фінансової звітності спрямовано на надання інформації для контрольних, податкових і статистичних органів (тоді як згідно з МСФЗ звітність орієнтована на допомогу аналітику, а її користувачами постають інвестори, кредитори, менеджери); недоступність фінансової звітності неінституційним користувачам облікової інформації (фізичним особам), складність розуміння показників (неможливість сприйняття їх особами, які не мають спеціальних знань з економіки, обліку та аналізу).

Список використаних джерел

1. Корягін М. В., Куцик П.О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності. Київ : Інтерсервіс, 2015. 276 с.
2. Царук В. Ю. Вітчизняні та зарубіжні методи обліку витрат: порівняльна характеристика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Випуск 1-2. С. 49-57.
3. Царук В. Ю. Фінансова звітність підприємств в сучасних умовах господарювання: проблемні аспекти і перспективи розвитку. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. Економічні науки. 2017. Випуск 26. С. 236-243.
4. Brukhanskyi R., Spilnyk I. Cryptographic Objects in the Accounting System. Proceedings of 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies, ACIT'2019, pp. 384-387.

Пашковська Катерина
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИКИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Проведений моніторинг існуючих підходів до розгляду інструментів калькулювання собівартості продукції дозволив встановити, що найбільша увага дослідників приділяється таким інструментам, як "Activity based costing", "Integrated performance measurement systems", "Target costing", "Value chain costing".

Однак, серед вчених відсутня єдина позиція стосовно найбільш поширеного інструменту стратегічного управлінського обліку, що використовується для калькулювання собівартості продукції, про що зазначають Н.В. Безруков та О.І. Аверіна [1]. На даний час технологія BSC є найбільш сконцентрована на комплексному застосуванні в системі управлінського обліку інформації про факти і події як всередині підприємства, так і зовнішньому середовищі. Чітко описана стратегія сільськогосподарської організації за допомогою системи збалансованих показників дозволить їм не лише ефективно управляти ризиками, а й одержати стійкість, конкурентоспроможність, інвестиційну привабливість і ряд інших позитивних характеристик.

За результатами досліджень проф. Р. Ф. Бруханського, серед калькуляційних прийомів управлінського обліку для стратегічних цілей найбільшою популярністю користується цільова калькуляція собівартості (таргет-костинг). Ця концепція має багаторічний досвід застосування в сотнях відомих компаній і авторитетну думку провідних фахівців у сфері маркетингу, виробничого менеджменту й управлінського обліку [2, с. 32].

Використання цільової калькуляції собівартості дозволяє координувати і контролювати всю виробничу діяльність підприємства відповідно до важливого стратегічного орієнтиру – заданих витрат. Таргет-костинг поєднується з бюджетуванням, плануванням прибутку, формуванням центрів відповідальності, різними стратегіями ціноутворення та оціночними процедурами. Також до найбільш популярних стратегічних управлінських технологій, що базуються на облікових даних, можна віднести стратегічне бюджетування та бенчмаркінг.

За результатами проведених досліджень значної кількості фермерських господарств США, Великобританії, Австралії та Нової Зеландії, представник СІМА Л. Джек, встановила, що на сьогодні відсутні докази широкого і масового використання інструментів стратегічного управлінського обліку в агропромисловому бізнесі. В той же час, провідними виробниками сільськогосподарської продукції використовуються такі його інструменти як: бенчмаркінг, збалансована система показників, аналіз ланцюжків цінностей та маркетингової інформації, таргет-костинг, управління благополуччям та фінансовими інструментами [3, с. 1-6].

Проведений аналіз існуючих підходів дослідників до виділення методів (технік, методик, моделей) стратегічного управлінського обліку з калькулювання собівартості продукції на жаль дозволив встановити, що на сьогоднішній день серед них немає однозначної позиції стосовно пріоритетності одного з методів. Це стосується як всіх підприємств, що використовують стратегічний обліковий інструментарій, так і підприємств аграрної галузі.

Список використаних джерел

1. Безруков Н. В., Аверіна О. И. Современный управленческий учет и его технологии. Системное управление. 2010. № 4. URL: <http://sisupr.mrsu.ru/>
2. Бруханський Р. Ф. Побудова методик стратегічного управлінського обліку на підприємствах. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 9. С. 27-36.
3. Jack L. The adoption of strategic management accounting tools in agriculture post subsidy reform: a comparative study of practices in the UK, the US, Australia and New Zealand. Research executive summaries series. 2009. Vol 5, Issue 7. P. 1-6.

Потапчук Ольга
студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Вітчизняна фінансова звітність, складена за національними стандартами, не відповідає міжнародним вимогам, що ускладнює стандартизацію та уніфікацію облікової системи України загалом. Також недостатньою є соціальна спрямованість звітності, і, як наслідок – неповноцінність системи обліку як інформаційної підсистеми глобального середовища.

На думку Царука В. Ю. запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності дасть змогу досягти таких ефектів, як: 1) формування звітності для зовнішніх інвесторів і зарубіжних партнерів у стислі терміни з високою точністю і з мінімальними витратами; 2) звітність компанії легко перевіряють і підтверджують провідні світові аудитори; 3) звітність за міжнародними стандартами дає змогу об'єктивно оцінювати стан і ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення; 4) компанія отримує міжнародну репутацію інноватора і серйозного партнера міжнародного рівня; 5) мінімізація зростання витрат на введення Міжнародних стандартів фінансової звітності [4, с. 239].

Однак, на нашу думку, процес застосування спектру міжнародних стандартів фінансової звітності має бути поступовим і цілеспрямованим, недоліки чинної вітчизняної системи бухгалтерського обліку мають усуватись відповідно до вимог ринкової економіки.

Погоджуємося також з більшістю аргументів про необхідність модернізації національної податкової служби, яка організаційно і методологічно впливає на організацію і методику формування звітних показників [2, с. 93-99].

Сучасне ведення бізнесу вимагає формування такої звітності, яка була б спроможна забезпечити її користувачів необхідною інформацією, а також зосереджена навколо стратегічних цілей підприємства та корпоративного управління в цілому [1, с. 9].

Для реального запровадження МСФЗ необхідно: внести відповідні зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; забезпечити фінансову підтримку процесу переходу на МСФЗ; організувати підготовку спеціалістів з МСФЗ у системі вищої освіти; створити реальний механізм контролю за дотриманням МСФЗ.

Ефективне впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні має супроводжуватися створенням методичних рекомендацій відносно застосування міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності, міжнародною співпрацею в рамках спеціалізованих професійних організацій. Крім цього, слід враховувати те, що МСФЗ орієнтовані тільки на комерційні фірми, створені для отримання прибутку. Перше, що нині турбує бухгалтера в період переходу на МСФЗ – як технічно правильно отримати власну звітність за МСФЗ? Звітність, складену відповідно до МСФЗ, можна отримати двома методами: або вести відразу облік за МСФЗ (конверсія), або в кінці періоду трансформувати готову фінансову звітність.

Список використаних джерел

1. Безверхий К. В. Методичні засади формування інтегрованої звітності підприємства. Облік і фінанси. 2014. № 3. С. 8-14.
2. Бруханський Р. Ф. Модернізація Державної податкової служби України: проблеми та перспективи. Наука молода. Тернопіль : Економічна думка, 2006. № 5. С. 93-99.
3. Царук В. Ю. Вітчизняні та зарубіжні методи обліку витрат: порівняльна характеристика. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2017. Випуск 1-2. С. 49-57.
4. Царук В. Ю. Фінансова звітність підприємств в сучасних умовах господарювання: проблемні аспекти і перспективи розвитку. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. Економічні науки. 2017. Випуск 26. С. 236-243.

Пуцентайло Оксана

студентка

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ДЖЕРЕЛА ТА НАПРЯМКИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ефективність фінансового забезпечення функціонування реального сектора національної економіки визначається насамперед оптимальною структурою і змістом фінансового механізму, що об'єктивно впливає на відносини розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів:

1) фінансове планування, що здійснюється за допомогою програмно-цільового, проектного методу і методу експертних оцінок;

2) фінансове забезпечення, що здійснюється шляхом придбання, фінансування, кредитування та інвестування;

3) регулювання, що реалізується за допомогою податкової та митної політики, ліцензування, квотування та сертифікації;

4) фінансовий контроль, що здійснюється в рамках ревізії, перевірки, оцінки, моніторингу та аналізу [5, с. 74].

Важливим чинником динамічного зростання національної економіки є фінансовий сектор. Ефективно діючі фінансові ринки покликані (поряд з розвиненою банківською системою) акумулювати заощадження економічних агентів, трансформувати їх в інвестиції, забезпечувати розподіл фінансових ресурсів між різними секторами та сферами економіки, що, в кінцевому підсумку, сприятиме економічному зростанню і розвитку на базі інновацій. При цьому роль фінансового сектора в забезпеченні інноваційної діяльності та інноваційної взаємодії суб'єктів господарювання реального і фінансового секторів економіки на різних її рівнях є не однозначною.

Фінансовий сектор економічної системи включає ту її частину, яка пов'язана з діяльністю фінансово-кредитних інститутів, до складу яких входять такі суб'єкти господарюючі, як банки, фінансово-кредитні інститути, страхові компанії, фінансові фонди, державні фінансові установи.

Ефективне і раціональне використання фінансових ресурсів підприємства є одним з основних завдань фінансової системи суб'єкта господарювання. Незалежно від того, як саме побудована схема управління, як організовані фінансові відносини на підприємстві, організація фінансової діяльності базується на єдиних базових принципах: економічна самостійність; самофінансування; матеріальна зацікавленість; фінансова відповідальність; контроль; резервування під фінансові ризики тощо.

Як зазначає В. Мацьків "...для фінансової підсистеми характерна грошова форма прояву і широке розмаїття організаційних видів капіталу: банківський, інвестиційний та ін." [6, с. 174].

Так, Ю.М. Клапків переконаний, що за допомогою фінансового механізму страхових інституцій, брокерів чи інших учасників страхового ринку здійснюється передача наслідків реалізації ризику: через посередників – учасників страхового ринку до страхової компанії як інституції професійного менеджменту ризиками клієнтів. Загалом фінансовий механізм ринку страхових послуг – це система з встановлених державою форм і методів організації страхової справи. Він представляє зовнішню частину страхової діяльності, тоді як її внутрішню репрезентує фінансовий механізм страхової компанії [4, с. 138].

Проте на ринку страхування відбуваються різноманітні процеси, адже страховий ринок не повною мірою використовує можливості фінансового механізму страхової справи та його складових у вирішенні соціальних й економічних проблем, що можуть виникнути через настання страхових подій. Неузгодженість окремих форм, важелів, інструментів цього механізму негативно впливає на розвиток соціально-економічної сфери України й добробут її громадян [3, с. 133].

Для успішного стабільного розвитку економіки в Україні фінансовий механізм покликаний забезпечувати повноцінне функціонування системи фінансів і реалізацію фінансової політики суб'єктів господарювання і держави.

Отже, формами реалізації фінансового забезпечення є самофінансування, кредитування та державне фінансування. Кожна з них складається з відповідного ряду елементів (об'єкти та суб'єкти фінансування, джерела фінансування, способи їх мобілізації, порядок надання, зберігання та витрачання коштів тощо), організованих у відповідну систему. Механізм фінансового забезпечення підприємства є тим набором форм і методів впливу на фінансові процеси, який покликаний забезпечити найбільш оптимальну реалізацію прийнятого суб'єктом управлінського рішення.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко Л. М., Шулюк Б. С. Соціальні програми: прагматика формування та проблеми фінансування. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 96-105.
2. Дем'янишин В. Г., Гуцал І. С., Кириленко О. П. та ін. Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України: монографія / за ред. В. Г. Дем'янишина. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 463 с.
3. Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній: теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 171 с.
4. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020.
5. Мацьків В. В. Зміст і структура механізму фінансового забезпечення у розвитку суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки. *Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій : колективна монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]*. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2017. С. 71-84.
6. Мацьків В. В. Особливості формування фінансового капіталу підприємств. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 171-175.

Рикуник Тарас

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Смачило Ірина

к.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У час глобальних змін кадрова стратегія відіграє важливу роль в розвитку сучасних підприємств. Вона є одним з вирішальних елементів підвищення ефективності його діяльності, оскільки від її правильного планування та організації залежить успіх функціонування підприємства в сучасному мінливому середовищі.

Високий рівень корпоративної культури робить підприємство привабливим для талановитих працівників, утримує їх в організації, а результати їх праці, в свою чергу, створюють відповідну репутацію фірми, привертають нових споживачів та висококваліфікованих співробітників. Головним завданням таких підприємств є сприяння зростанню професійної компетенції робітників та розвитку їх навичок і вмінь. Тому актуальним виявляється вивчення особливостей формування кадрової стратегії на вітчизняних підприємствах та розробка рекомендацій щодо її ефективної реалізації.

Формуванню кадрової стратегії присвячені праці багатьох вчених, викладачів українських вузів: В.Л. Дикань, В.О. Зубенко, О.В.Маковоз, І.В. Токмакова, В.О. Шраменко, А.Я. Кибанов, В.І. Маслов, М.О. Волгін, І.Б. Гурков та інші.

Цими науковцями зроблено значний вклад у розрізі окремих аспектів вирішення даного питання. Однак сучасне мінливе середовище, свідчить про доцільність подальших досліджень в окресленому напрямку.

Усі науковці та практики зазначають виключу роль персоналу, його особливу природу через наявність психологічних та соціальних аспектів, які не притаманні іншим ресурсам та видам капіталу підприємства. Така особлива роль персоналу і його специфічна сутність призводять до ускладнення управління ним, високій невизначеності в процесі прийняття рішень, що, на думку авторів, і призводить до різноманіття підходів до визначення сутності кадрової стратегії та її місця в стратегічному наборі підприємства.

Кадрова стратегія – це система правил і норм, що приводять людські ресурси організації у відповідність до основної стратегії підприємства [1].

Місце і роль кадрової стратегії в системі управління підприємства визначається в наступному: кадрова стратегія відноситься до розряду функціональних, підпорядкованих завданню реалізації головної стратегії підприємства; вона є вихідною із останньої, розвиває, деталізує і забезпечує її необхідними людськими ресурсами; кадрова стратегія розроблюється у зв'язку з іншими функціональними стратегіями: фінансовою, виробничою, маркетинговою, інноваційною тощо; кадрова стратегія є формою практичної реалізації кадрової політики підприємства.

Загальні вимоги до кадрової стратегії в сучасних умовах зводяться до наступного:

1. Кадрова стратегія повинна бути тісно пов'язана зі стратегією розвитку підприємства. В цьому відношенні вона є кадровим забезпеченням реалізації цієї стратегії.

2. Кадрова стратегія повинна бути достатньо гнучкою. Тобто, вона повинна бути, з одного боку, стабільною, оскільки саме зі стабільністю пов'язані певні очікування працівника, з іншого – динамічною, тобто коректуватися відповідно до зміни тактики підприємства, виробничої та економічної ситуації. Стабільними повинні бути ті її сторони, які орієнтовані на врахування інтересів персоналу і мають відношення до організаційної культури підприємства.

3. Кадрова політика повинна бути економічно обґрунтованою, тобто виходити з реальних фінансових можливостей підприємства, оскільки формування кваліфікованої робочої сили пов'язане з певними витратами.

4. Кадрова стратегія повинна забезпечити індивідуальний підхід до працівників.

Ефективність кадрової стратегії підприємства значною мірою визначається обґрунтованістю та раціональністю вибору методичного інструментарію основних етапів її формування [2].

Формування кадрової стратегії включає найбільш релевантні способи досягнення стратегічних цілей. А це можливе лише на основі детального аналізу зовнішнього середовища, внутрішніх резервів та недоліків в управлінні персоналом. Тому на початковому етапі має відбутись власне аналіз можливостей та загроз як з боку оточення підприємства, так і в його межах [3; 4].

Наступний етап формування кадрової стратегії передбачає стратегічний вибір, тобто власне формулювання стратегії, що описує стратегічні настанови та способи їх реалізації. Також цей етап містить декомпозицію стратегії у вигляді ключових показників ефективності, які є стратегічними орієнтирами працівникам підприємства з описом організаційних умов імплементації стратегії, що передбачає розмежування сфер відповідальності, опис процедур, періодичність здійснення робіт, підходи до мотивації тощо.

Завершальним етапом є контроль за реалізацією стратегії, досягнення запланованих рівнів та стратегічної цілі.

В межах кадрової стратегії підприємства вирішуються наступні завдання:

– формування вимог до професійних якостей персоналу на основі аналізу середовища і прогнозу перспектив розвитку підприємства, проектування нових кадрових підрозділів і розробка організаційних механізмів управління персоналом;

– розробка системи організації оплати праці, матеріального і морального стимулювання працівників в контексті стратегії розвитку підприємства;

– оцінка і вибір варіантів залучення, використання, розвитку, переміщення і звільнення персоналу, визначення шляхів розвитку і підвищення кваліфікації кадрів у зв'язку з переходом до нової технології виробництва, виходом на нові ринки, проникненням у нові сфери бізнесу;

– стимулювання своєчасного звільнення підприємства від осіб, які не відповідають сучасним вимогам і не спроможні опанувати нові напрямки і технології праці, покращення морально-психологічного клімату в колективі, залучення персоналу до участі в управлінні організацією.

Кадрова стратегія підприємства повинна визначати основний зміст програми набору, відбору, розміщення, підготовки та перепідготовки персоналу організації, але не зводиться до неї. Вона відбиває тенденції зміни інтересів і потреб, цінностей і мотивації співробітників організації, які визначають активність людини. Основним завданням кадрової стратегії підприємства є забезпечення в повсякденній кадровій роботі врахування інтересів усіх категорій працівників і соціальних груп трудового колективу.

Список використаних джерел

1. Овчиннікова В.О., Островерх Г.Є., Пасіч Я.В. Формування кадрової стратегії вітчизняних підприємств автотранспорту. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. № 60. С. 178-185.

2. Письменна О.О. Теоретичні основи та методичний інструментарій формування кадрової стратегії підприємства: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / Письменна Олександра Олександрівна. Дніпро. 2017. 320 с.

3. Коваль Л.А., Романчук С.А. Формування кадрової стратегії інноваційного підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2018. Вип. 33. С. 96-101.

4. Васильченко К.С. Кадрова стратегія як ключова функціональна стратегія на підприємствах малого бізнесу. URL: <http://min.usasa.ru/uploads/article/attachment/461/Васильченко.pdf>.

Рублик Дарія

слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

АМОРТИЗАЦІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВЛАСНИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із типових джерел власних фінансових ресурсів простого відтворення потенціалу вітчизняних сільськогосподарських підприємств є амортизація.

Згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” амортизація є систематичним розподілом вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [3].

При цьому вартість, яка власне амортизується, є первісною або переоціненою вартістю необоротних активів, зменшеною на ліквідаційну вартість. У свою чергу, ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання, за вирахуванням витрат, пов’язаних з продажем (ліквідацією) [1].

Строк корисного використання регламентується П(С)БО 7 та визначається очікуваним періодом часу, протягом якого необоротні активи використовуватимуться підприємством або з їх використанням буде виготовлено очікуваний підприємством обсяг продукції. Ліквідаційна вартість і строк корисного використання засобів підприємством самостійно встановлюється і фіксується в наказі по підприємству при визнанні об’єкта засобів активом.

Визначити строк корисної експлуатації основних засобів необхідно з врахуванням норм пункту 24 П(С)БО 7: 1) очікуване використання об’єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності; 2) фізичний і моральний знос, що передбачається; 3) правові або інші обмеження щодо строків використання об’єкта та інші фактори.

Доцільним є наголосити, що на практиці стосовно амортизації здебільшого застосовують словосполучення “амортизаційний фонд”, однак дефініція “фонд” доречна лише щодо цільового визначення фінансових ресурсів відтворення. Таким чином, “амортизаційний фонд” доцільно застосовувати лише щодо розуміння амортизації як джерела формування ресурсів простого відтворення, але в жодному разі не стосовно коштів, які спрямовуються на цю мету.

При цьому необхідно чітко розмежовувати поняття резерв і регулятив, оскільки першому завжди протистоїть реальна вартість, у той час як другому – тільки фіктивні цінності. Саме амортизаційний фонд якраз і є прикладом такого регулятиву, оскільки його відображення зумовлюється лише особливим способом списання частини вартості основних засобів, яка ними втрачається внаслідок зносу [2, с. 67].

Якщо керуватись етимологією терміну “фонд” (франц. fond, від лат. fundus – основа) – 1) запаси, ресурси, нагромадження, 2) кошти або матеріальні засоби, призначені для якої-небудь мети, таким з позицій формування ресурсів як простого, так і розширеного відтворення можна розглядати лише виручку, саме вона є реальним фондом, а не віртуальним джерелом формування ресурсів. Лише для зручності контролю за цільовим використанням фінансових ресурсів відтворення доцільним є поділ цього джерела на його складові: прибуток та суму, адекватну спожитим виробничим засобам – амортизаційний фонд.

Список використаних джерел

1. Амортизація основних засобів. Податки & бухоблік. Листопад 2017. № 94. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2017/november/issue-94/article-32188.html>.

2. Бруханський Р. Ф., Железняк Н. В., Хомин І. П. Фінансово-облікова проблематика відтворення потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 452 с.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” в редакції від 29.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

Савончак Христина
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Бутов Андрій
к.е.н., доцент

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ В УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ УКРАЇНИ

Сучасне завдання земельного господарства – підвищення ефективності земельні ресурси. Якщо ефективність була вкладена раніше, розуміння економічної сторони результати виробничої діяльності, що відомо з поточного законодавчого тлумачення, додати екологічні, соціальні та інші компоненти.

Ефективності використання земельних ресурсів досліджували В. Горлачук, В. Мертенс, Л. Павловська, Н. Кусик, С. Федоров, А. Клименко, С. Дем'яненко, В. Трегобчук та інші.

Метою статті є дослідження теоретичні питання зовнішнього вигляду, рівнів та показників ефективності використання земель у земельному господарстві.

Ефективність використання земель ресурси та ефективне використання земельних ресурсів - поняття не тотожні, а в їх основі полягає концепція раціональності. В. Трегобчук вважає, що суть раціонального використання сільськогосподарських угідь полягає отримання високих стійких врожаїв сільськогосподарських культур в умовах мінімізації одиничні витрати, зберігання і збільшення продуктивної потужності землі як сільськогосподарський ресурс, його охорона та оборона як складова середовища, відтворення корисних властивостей ґрунтового покриву.

В. Горлачук каже, –

«раціональне землекористування – це використання землі ресурсів відповідно до їх цільового призначення, отримуючи максимум продукції з мінімальними витратами на їх виробництво, немає порушення навколишнього середовища на відповідний рівень розвитку продуктивних сил і земельних відносин». В. Мертенс розуміє за раціонального землекористування - максимальне залучення до економічного обігу всі землі та їх ефективне використання до головне призначення, створення найбільш сприятливі умови для високої продуктивності сільськогосподарських угідь і отримання з одиниці землі найбільшої кількості продукції з найменшою витрати на оплату праці та кошти.

Ефективне використання земельних ресурсів у сільському господарстві слід розуміти як соціально-економічна категорія, яка відображає взаємозв'язок між людьми в процесі технологічних виробничих процесів, пов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції, з метою максимізації потреб населення в продуктах харчування для забезпечення відновлення природних родючисть ґрунту, збільшення продуктивності потенціал земельних ресурсів та їх використання при високому рівні екологічності як ці ресурси, так і навколишнє середовище в цілому.

Використовують вчені, аграрні економісти таке поняття, як «ефективне використання земельні ресурси », тобто досягнення максимального ефекту при мінімальних витратах ресурсів. "Продуктивне землекористування" насправді це компонент, сегмент "ефективного землекористування". Мова йде про отримання певних результатів у сільському господарстві без урахування витрат з виробництвом.

В умовах ринку інтерпретація ефективного використання змінилася земельна ділянка для економічно доцільної та вигідної використання землі для цілі призначення без погіршення його якості та екологічні та естетичні характеристики та з дотриманням вимог обтяжень та обмежень, які досягається за рахунок інтенсифікації виробництва в науково-технічному прогресі та вдосконалення територіальної організації.

Підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення можливо, якщо держава зацікавлена. Це повинно регулювати земельні відносини щодо збереження та вдосконалення земель, їх використання за призначенням – створити умови для реалізації розширеного відтворення та посилення. Але показники ефективності також можуть відрізнятися організаційно-виробничі форми землеустрою.

Список використаних джерел

1. Горлачук В. Управління земельними ресурсами : [навч. посібник] / В. Горлачук, В. В'юн, А. Сохнич ; за ред. В. В'юна. – Миколаїв : НаУКМА, 2002. – 316 с.
2. Лаврук В. Методика оцінки ефективності та аналізу інноваційної діяльності в сільському господарстві / В. Лаврук [Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=192>.
3. Мацибора В. Економіка сільського господарства : [підручник] / В. Мацибора. – К. : Вища школа, 1994. – 415 с.

Садовська Єлизавета
студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

МЕТОДИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Звітність, складену відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, можна отримати двома методами: або вести відразу облік за МСФЗ (конверсія), або в кінці періоду трансформувати готову фінансову звітність.

Метод трансформації охоплює виключно статті фінансової звітності, а паралельне ведення бухгалтерського обліку забезпечує процес формування фінансової звітності за МСФЗ на основі відповідних бухгалтерських записів, зроблених упродовж усього звітного періоду.

Паралельний облік – самий точний, але самий затратний метод, оскільки вимагає складання паралельного плану рахунків у форматі, відповідному МСФЗ, перенесення залишків з національного Плану рахунків на рахунки нового плану з одночасними коригуваннями та подальшим щоденним паралельним веденням обліку. Кожен первинний документ реєструється і проводиться паралельно у двох фінансових системах [1, с. 130].

Таким чином, кожна господарська операція має бути відображена двічі: в системі обліку за правилами національних стандартів та в обліку за правилами МСФЗ [2, с. 241].

В перспективі обов'язково необхідно враховувати процеси цифровізації національної і світової економіки, які принципово впливатимуть на формування звітності [4].

На сьогоднішній день невелика кількість підприємств можуть дозволити паралельний облік по двох системах стандартів, це може бути материнська компанія, яка зацікавлена в постійному контролі за результатами діяльності звітуючої їй компанії, тобто керівництву компанії потрібно регулярно звертатися до звітності у форматі МСФЗ в оперативному режимі і отримувати максимально достовірні відомості. Але, як показує практика, це виняткові випадки. Тому, більшість підприємств віддають перевагу методу трансформації.

Як правило, вибір методу переходу на МСФЗ залежить від конкретних обставин. У випадку, якщо трансформація звітності в МСФЗ стає на підприємстві частиною облікової системи, то є сенс використовувати трансформацію на рівні оборотно-сальдових коригувань і відповідним чином бухгалтерську програму. Якщо трансформуються невеликі підприємства, а трансформація носить «разовий» характер, то є сенс альтернативна трансформація. Щодо альтернативного методу трансформації фінансової звітності – на рівні звітності, складеної за національними стандартами, то необхідність проведення усіх коригувань на рівні проводок головної книги зникає, спрощується процедура автоматизації процесу перенесення даних, оскільки немає необхідності прив'язувати до конкретного Плану рахунків та конкретного програмного забезпечення. Звичайно, кожна компанія обирає найоптимальніший спосіб, з урахуванням специфіки діяльності, обсягу операцій та потреб користувачів звітності.

Список використаних джерел

1. Сидоренко Р. В. Вимоги до фінансової звітності в сучасних умовах господарювання. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», Випуск 23. С. 128-131.
2. Царук В. Ю. Фінансова звітність підприємств в сучасних умовах господарювання: проблемні аспекти і перспективи розвитку. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. Економічні науки. 2017. Випуск 26. С. 236-243.
3. Царук В. Необхідність формування аналітичної системи корпоративного управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 79-88.
4. Brukhanskyi R., Spilnyk I. Cryptographic Objects in the Accounting System. Proceedings of 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies, ACIT'2019, pp. 384-387.

Самчук Анастасія

слухач магістерської програми

Хоружа Вікторія

слухач магістерської програми

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

МУЛЬТИФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Ідентифікація функцій бухгалтерського обліку в цілому та управлінського зокрема є дискусійною, констатує відсутність єдиного бачення науковцями їх переліку, теоретичного обґрунтування та особливостей реалізації.

Більшість вчених вважає, що зміст функцій обліку не залежить від запитів конкретних користувачів, однак меншість застосовує новаторський підхід, наприклад проф. Кірейцев Г. Г. пізнання функцій бухгалтерського обліку розглядає передумовою до розуміння його сутності і призначення [5, с. 43]; проф. Жук В. М. наголошує на інституціональній мотивації розвитку функцій бухгалтерського обліку [4, с. 72]; проф. Бруханський Р. Ф. стверджує, що як складова облікової системи підприємства, стратегічний управлінський облік забезпечує виконання всіх типових її функцій, однак як специфічний інструмент інформаційного забезпечення, розширений у просторі і часі, орієнтований на моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовищ, формулювання і реалізацію стратегій підприємства, він має свої особливі завдання, які конкретизують облікові функції [2, с. 15]; проф. Осмятченко В. О. доводить необхідність перегляду концептуальних параметрів апарату теорії бухгалтерського обліку, а саме його функцій за умов сполучення з інформаційними технологіями [6, с. 163] і т.і.

Глобалізація, формуючи пріоритети на посиленні конкурентоспроможності, зумовила необхідність розробки науково обґрунтованої моделі комплексного обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту, що передбачає доцільність впровадження обліково-аналітичних інновацій для генерування нових методологічних засобів обробки інформації стратегічного характеру, зокрема, розвитку управлінського обліку в напрямі забезпечення його відповідності потребам стратегічного управління.

Однак, за дослідженням В. М. Жука, більшість науковців вважають, що змістовне наповнення функцій бухгалтерського обліку не залежить від кількості зацікавлених у його даних користувачів та від змісту запитів на бухгалтерську інформацію [4, с. 72].

Така позиція пояснюється значним консерватизмом облікової науки, але велика плеяда прогресивним вчених все таки генерувала фундамент адаптації бухгалтерського обліку до еволюційних трансформацій сучасної економіки.

Обґрунтованість і дієвість рішень, генерованих системою управлінського обліку, посилюються наявністю загальноприйнятих універсальних принципів. Власне з цією метою дві найвпливовіші організації в сфері обліку й управління – Chartered Institute of Management Accountants (CIMA) і American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) спільно презентували світовій спільноті глобальні принципи бухгалтерського обліку: 1) комунікація як основний компонент успіху; 2) використання релевантної інформації; 3) аналіз впливу різних чинників на вартість компанії; 4) управління, засноване на довірі [1].

Адекватність ідентифікації й обґрунтування спектру функцій стратегічного управлінського обліку, зважаючи на поліваріантність визнання і позиціонування тактичного і стратегічного рівнів облікової системи, зумовлює доцільність диференціації ймовірного переліку функцій у розрізі типових і специфічних. Як складова облікової системи стратегічний управлінський облік забезпечує виконання всіх типових його функцій, однак як специфічний інструмент інформаційного забезпечення, орієнтований на моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовищ, формулювання та реалізацію стратегій підприємства, він має свої особливі завдання, які конкретизують облікові функції.

Вагомим внеском у ідентифікацію функцій стратегічного управлінського обліку є дослідження К. Уорда «Strategic management accounting», у межах якого автором сформовано десять критичних факторів успішної побудови підсистеми стратегічного управлінського обліку на підприємстві, які з певним рівнем умовності можна сприймати спектром функцій: 1) підтримка у прийнятті стратегічних рішень; 2) «закриття» комунікаційних прогалів; 3) допомога в ідентифікації типів рішень; 4) вибір відповідних фінансових показників ефективності діяльності; 5) аналіз доцільності використання фінансових або нефінансових показників; 6) надання лише релевантної інформації; 7) поділ витрат на регульовані та узгоджені (обов'язкові); 8) виділення дискреційних витрат і витрат на технологічні процеси; 9) використання методу стандарт-кост із позиції стратегічного управління; 10) забезпечення відповідності змінам часу. Однак, за переконанням проф. Бруханського Р. Ф., генерований К. Уордом перелік критичних факторів (ймовірних функцій) стратегічного управлінського обліку, на жаль, констатує відсутність ієрархії в їх представленні, що не дозволяє визнати застосування системного підходу при їх ідентифікації. Зокрема, частині з них (1, 2, 4, 6) притаманний загальний характер, властивий системі стратегічного обліку, інші (3, 5, 10) – деталізують специфіку стратегічного менеджменту, решта (7, 8, 9) – стосуються пропонованих автором підходів до реалізації методології стратегічного управлінського обліку [2, с. 13].

У результаті проведеного моніторингу існуючих підходів до трактування сутності стратегічного управлінського обліку встановлено, що не всі дослідники розуміють під останнім безпосередньо облікову систему з притаманними їй класичними ознаками, що забезпечує вимірювання, моделювання та узагальнення облікової інформації. Окрема група науковців імплементує в цю дефініцію зміст, аналогічний англійському терміну “management accounting”, який є повноцінною системою підтримки прийняття управлінських рішень (облік, аналіз та контроль) [3, с. 29].

За результатами проведеного аналізу поглядів науковців щодо ідентифікації функцій стратегічного управлінського обліку, доцільно виділити два основні підходи: 1) стратегічно-орієнтований; 2) вартісно-орієнтований. Диференціація вказаних підходів зумовлена наявністю відмінностей у запитах користувачів, регламентації та позиціонуванні функціональності обліку у країнах англо-американської та континентальної моделей обліку. Представники першого підходу ідентифікують спектр функцій стратегічного управлінського обліку виключно в контексті стратегічного менеджменту загалом, а представники другого – враховують запити системи стратегічного управління вартістю. Відповідно, представники першого підходу розглядають функції стратегічного управлінського обліку з позицій внутрішніх користувачів (стратегічних менеджерів різної ієрархії), представники другого – як внутрішніх (менеджери, відповідальні за управління вартістю), так і зовнішніх користувачів (інвестори, трейдери, біржові аналітики, інвестиційні банкіри).

Список використаних джерел

1. Global Management Accounting Principles (2017). URL: <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/global-management-accounting-principles.pdf>.

2. Бруханський Р. Ф. Ідентифікація специфічних функцій стратегічного управлінського обліку. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 7-18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.007>

3. Бруханський Р. Ф. Побудова методики стратегічного управлінського обліку на підприємствах. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 9. С. 27-36.

4. Жук В. М. Розвиток функцій бухгалтерського обліку. Економіка АПК. 2016. № 6. С. 71-76.

5. Кірейцев Г. Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2007. 236 с.

6. Осмятченко В. О. Функції бухгалтерського обліку в умовах застосування інформаційних технологій. Вісник ЖДТУ. № 2 (52). 2010. С.163-166.

Сосновська Яна

слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ВИБІР МЕТОДІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Враховуючи той факт, що на рівні підприємства або стратегічної бізнес-одиниці має бути здійснений вибір методу стратегічного управлінського обліку, одночасне комплексне використання всіх методів є неможливим як з позиції економічної доцільності, так і через відсутність такої потреби на рівні суб'єктів прийняття стратегічних управлінських рішень. Це пов'язано тим, що значна кількість методів частково перетинаються між собою, досліджуючи одні й ті ж аспекти функціонування внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства дещо під іншим кутом зору, в різних розрізах надаючи інформацію стратегічного характеру. До того ж, існуючі методи значно відрізняються між собою за обсягом охоплення явищ, наприклад, система збалансованих показників ("Balanced Scorecard") охоплює всю діяльність підприємства, а управлінський облік брендів ("Brand Management Accounting") стосується лише торговельних марок підприємства.

На думку Арутюнової Д. В. [1, с. 40-41], існують такі типи ключових факторів успіху: пов'язані з технологією; пов'язані з виробництвом; пов'язані з розподілом; пов'язані з маркетингом; пов'язані з кваліфікацією; пов'язані з можливостями підприємства тощо. Саме врахування спектру факторів успіху повинне визначати набір методів і технік обліку.

У той же час, на думку проф. Бруханського Р. Ф., потребує обґрунтування доцільність одночасного застосування декількох методів стратегічного управлінського обліку [3, с. 311]. Зокрема, чи не буде заважати одночасне їх використання на підприємстві ефективності функціонування системи стратегічного менеджменту через переважання суб'єктів прийняття рішень зайвою обліковою інформацією стратегічного характеру? [2, с. 34].

Відповідь на це запитання спробували дати хорватські дослідники Б. Рамляк та А. Рогошіч, дослідивши діяльність 400 найбільших хорватських компаній. Автори висунули наукову гіпотезу, що синергетичний ефект від реалізації різних методів стратегічного управлінського обліку має позитивний вплив на управління витратами та їх скорочення. За результатами дослідження [4, с. 99] дана гіпотеза була підтверджена, зокрема, було емпірично доведено, що існує позитивний синергетичний ефект у результаті одночасного застосування декількох методів стратегічного управлінського обліку, зокрема, виникає краще розуміння діяльності підприємства з позиції стратегічних перспектив, підвищується ефективність стратегічного контролю витрат.

Таким чином, на підприємстві одночасно можуть використовуватись декілька методів стратегічного управлінського обліку за умови, якщо вони охоплюють різні етапи побудови, реалізації або контролю виконання стратегії та відповідають критеріям вибору методів. Остаточне рішення щодо доцільності застосування одного або декількох методів стратегічного управлінського обліку має бути прийняте не на рівні бухгалтерської служби, а вищим керівництвом підприємства, що відповідає за побудову системи менеджменту.

Список використаних джерел

1. Арутюнова Д. В. Стратегический менеджмент: Учебное пособие. Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. 122 с.
2. Бруханський Р. Ф. Побудова методики стратегічного управлінського обліку на підприємствах. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 9. С. 27-36.
3. Бруханський Р. Ф. Поняття стратегічного управлінського обліку. Інноваційна економіка. 2014. № 4. С. 310-313.
4. Ramljak Br., Rogošić A. Strategic management accounting practices in Croatia. The Journal of International Management Studies. 2012. Volume 7, Number 2. P. 93-100.

Стернічук Вікторія
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Чорна Неля
д.е.н., професор
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: ЙОГО РОЛЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

Процес розвитку підприємства характеризується його прагненням досягти високих результатів діяльності зі збереженням або підвищенням своєї конкурентоспроможності. Сучасні тенденції розвитку та загострення конкурентної боротьби вимагають захисту та оновлення якісних переваг. Підтримати та підвищити конкурентоспроможність можливо шляхом застосування інформації, надати яку може стратегічний управлінський облік.

Управлінський облік – це процес збору, накопичення та аналізу даних, інтерпретація та представлення фінансової та виробничої інформації, яка буде основою для прийняття керівництвом оперативних та стратегічних рішень.

Стратегічний управлінський облік, використовуючи зовнішню і внутрішню інформацію, покликаний забезпечити керівництво підприємства необхідною інформацією для прийняття стратегічних управлінських рішень [5].

В Україні питання управлінського обліку актуалізувалося в роки розвитку ринкових відносин. В цих умовах підприємства стають більш самостійними і від керівників вимагається активізація усіх можливих економічних важелів, але для цього не достатньо лише інформації бухгалтерського обліку. Необхідність впровадження стратегічного управлінського обліку стає очевидним.

Суть управлінського обліку полягає в тому, що він повинен допомогти в процесі визначення типу стратегічних рішень, їх прийняття та використання. Такий облік має враховувати не тільки безпосередньо самі фінансові показники ефективності, але й все, що може на них вплинути в процесі їх досягнення. Іншими словами, ефективність роботи менеджерів на підприємстві не повинна бути виражена тільки у фінансових показниках [4]. Також стратегічний управлінський облік має надавати тільки суттєву інформацію, що пов'язано з браком часу та втратою її актуальності. Система такого обліку повинна бути гнучкою, щоб не лише витримати зміни, а й передбачити їх наслідки.

Організація стратегічного управлінського обліку на підприємстві передбачає використання сукупності внутрішніх і зовнішніх потоків інформації не лише бухгалтерського змісту, а також і від інших структурних підрозділів, таких як: відділ маркетингу, відділ ризик-менеджменту тощо.

Організаційне забезпечення функціонування управлінського обліку передбачає перерозподіл ролей між службами (відділами), що належать до інформаційного розрізу організаційної структури управління підприємством, на користь управлінського обліку:

– визначення функцій підрозділів, взаємозв'язків з іншими підрозділами підприємства: проектування систем комунікацій, що забезпечують координацію і контроль. Причому мова йде не тільки про взаємодію структур, що виконують функції управлінського обліку, але і всіх структур, залучених до формування та використання інформаційних потоків;

– визначення рівнів управління; розподіл повноважень і відповідальності персоналу, підбір фахівців відповідної кваліфікації, складання посадових інструкцій; підготовка і перепідготовка кадрів;

– організація технічного і фінансового забезпечення, в тому числі забезпечення ресурсами, пов'язаними з інформаційними технологіями;

– вибір управлінської облікової політики та створення регламентів [2].

Ведення управлінського обліку не можливе без використання сучасних інформаційних систем (ABIS (Activity Based Information System), Стандарт MRP II (Manufacturing Resource Planning), ERP (Enterprise Resource Planning)). Однак купівля і цілеспрямоване використання такого типу

інформаційних систем вимагає вкладення вагомих інвестицій, що може вплинути на основну діяльність підприємства. У зв'язку з вищезазначеним, в процесі впровадження стратегічного управлінського обліку необхідно враховувати його цільову спрямованість і співвідношення витрат на його ведення з отриманими вигодами [1].

На жаль, запровадження управлінського обліку не є легким завданням і зіштовхується з низкою проблем, такими як:

- відсутність розуміння важливості його впровадження та ведення на підприємстві;
- розуміння такого обліку лише як частини фінансового бухгалтерського обліку;
- відсутність довготривалих стратегічних цілей на підприємстві;
- недостатність кваліфікованих саме в цій сфері працівників на підприємстві;
- надання надвеликої ролі автоматизації управлінського обліку;
- відсутність опису бізнес-процесів підприємства.

Зрозуміло, що між управлінським та фінансовим обліком існує міцний взаємозв'язок. Їх об'єднують спільні принципи, методи. Проте є і багато відмінностей, що впливають із різних завдань. Наприклад, частота подання звітності, ступінь відкритості інформації тощо.

Управлінський облік створює конкурентні переваги, адже надає підприємству необхідну інформацію для прийняття стратегічних рішень, тому такий облік є ефективним інструментом управління. Досвід вітчизняних підприємств засвідчує, що безпосередньо практичне застосування управлінського обліку, на жаль, ще не набуло достатнього поширення.

Список використаних джерел

1. Болдуєв М.В., Корінев В.Л. Організація стратегічного управлінського обліку на промислових підприємствах. Держава та регіони., 2010. № 6.С. 190–194.
2. Єршова Н.Ю. Управлінський облік в проекції організаційної структури управління підприємством : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 21 квіт. 2017 р. Ужгород, 2017. С. 158–162.
3. Мошковська О.А. Організація стратегічного управлінського обліку на сучасних вітчизняних молокопереробних підприємствах. Електронне наукове фахове видання., 2016. С. 585-591 URL: <http://global-national.in.ua/issue-13-2016/21-vipusk-13-zhovten-2016-r/2483-moshkovska-o-a-organizatsiya-strategichnogo-upravlinskogo-obliku-na-suchasnikh-vitchiznyanikh-molokopererobnikh-pidpriemstvakh>. (дата звернення: 14.10.2020).
4. Николаева О.Е., Алексеева О.В. Стратегический управленческий учет . Изд-во ЛКИ, 2008. 304 с.
5. Писаренко Т. М. Історичні передумови виникнення стратегічного управлінського обліку . URL: http://sophus.at.ua/publ/2015_11_25_lutsk/sekcija_section_1_2015_11_25/istorichni_peredumovi_viniknennja_strategichnogo_upravlinskogo_obliku/107-1-0-1695. (дата звернення: 14.10.2020).

Стецюк Роман
слухач магістерської програми
Науковий керівник:
Завитій Ольга
к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Ринкова економіка, головними складовими якої є конкуренція, підприємництво, значне звуження державного регулювання відносно планово-розподільчої системи, оцінка функціонування кожного підприємства ринком, дає змогу суспільству в значній мірі реалізувати сильні сторони товарного виробництва на користь соціально-економічного розвитку. Ринок створює раціональну (хоча й не зовсім досконалу в економічному і соціальному значенні) систему залучення суб'єктів господарювання до ефективної, ініціативної і відповідальної економічної поведінки. Люди і колективи, орієнтуючись на власні інтереси і сили, самі відповідають за негативні наслідки діяльності.

Зростання ролі ринкового механізму, саморегулювання економіки ніяк не применшує впливу держави на процеси розвитку економіки. Навпаки, саме держава здатна спрямовувати структурні зрушення в економіці. Тим більше формування аграрного ринку в перехідний період потребує державного регулювання його механізму для забезпечення чіткого дотримання економічних «правил гри». Практика свідчить, що перехідна економіка характеризується еклектичністю форм господарювання. Вони поєднують у собі створення нових елементів, іманентних розвиненим ринковим відносинам, і збереження колишніх елементів. Це підтверджується досвідом і результатами функціонування економічних суб'єктів України, які нині діють у вимірі трьох економік: планово-розподільчої, тіньової і ринкової. За оцінками спеціалістів, питома вага тіньової економіки у ВВП неодноразово офіційно оцінювалася в 50–60 % .

Першу спробу дати наукове визначення ринку зробив французький економіст О. Курно, який вважав, що ринок це "... будь-який район, у якому відносини покупців і продавців настільки вільні, що ціни на ті самі товари мають тенденцію легко і швидко вимірюватися" . Аналізуючи праці відомих вчених, С.В.Мочерний визначає суть ринку основними функціями, на основі яких ринок має сукупність економічних відносин між фізичними і юридичними особами з приводу купівлі-продажу товарів і послуг, де остаточно визначається їх вартість, завдяки чому посилюється конкуренція між товаровиробниками за зниження витрат виробництва і підвищення суспільної корисності товарів, частково забезпечується пропорційність розвитку, неперервність суспільного відтворення і формування цілісної економічної системи, а також здійснюється опосередкований контроль споживачів за виробництвом .

Для перехідних суспільств, що формують економічну систему ринкового типу, категорія "ринок" має особливу теоретичну і практичну значимість: це місце, де відбувається купівля-продаж товарів за цінами, що вільно складаються; це не прямий, а опосередкований взаємозв'язок між виробниками і споживачами продукції у формі купівлі-продажу товарів; це сфера реалізації товарно-грошових відносин, а також вся сукупність засобів, методів, інструментів, організаційно-правових норм, структур, що забезпечують функціонування таких відносин.

Категорію "ринок" слід диференційовано розглядати як на макро-, так і на мікрорівнях. На мікрорівні – це форма економічного обміну між суб'єктами господарювання, а на макрорівні – система економічних відносин, завдяки якій вирішуються важливі питання у сфері суспільного виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів. У даному випадку ринок виступає як система товарно-грошових відносин, що виникають між покупцем і продавцем. Дана система включає механізми вільного ціноутворення, підприємництва, рівноправності і конкуренції суб'єктів господарювання та споживача .

Кожен з ринків функціонує у відповідності і на основі дії об'єктивних економічних законів: вартості, попиту і пропозиції, а також завдяки наявності продавців і покупців, власне товару, попиту на товар,

пропозиції товару на ринку, ціни на товар, конкуренції, кон'юнктури ринку, інфраструктури, що забезпечує ефективне функціонування всіх його елементів, яка сформувалася або формується.

Аграрний ринок можна характеризувати як сукупність економічних відносин, що забезпечують ефективне функціонування підприємств галузей АПК, задовольняють потреби населення в продуктах харчування і переробних підприємств в сировині.

Серед даних складових аграрного ринку найбільш вагомим є продовольчий ринок, продукція якого забезпечує існування суспільства.

Продовольчий ринок – це сфера взаємодії суб'єктів ринку із забезпечення виробництва і вільного руху сільськогосподарської продукції, продовольчих товарів, технологій, засобів виробництва і послуг для агропромислового комплексу. Суб'єктами купівлі-продажу на продовольчому ринку є сільськогосподарська продукція підприємств-виробників і продукти її переробки переробних підприємств. Кінцева мета і завдання функціонування продовольчого ринку – гарантування продовольчої безпеки населення країни.

Список використаних джерел

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М. В., Зубець М. В., Саблук П. Т. та ін.] ; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 1008 с.
2. Дудар Т. Г. Формування ринку конкурентоспроможної агропродовольчої продукції: теорія, методика, перспективи : моногр. Тернопіль: Економічна думка, 2009. 246 с.

Татарова Юлія
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Ринкові умови господарювання зумовлюють об'єктивну необхідність використання суб'єктами підприємницької діяльності, окрім власного капіталу, позикового. Найчастіше потреба в кредитах має відносно короткотерміновий характер і виникає для поповнення оборотних коштів. Однак особливу роль серед позикових ресурсів підприємств відіграють довгострокові зобов'язання, які виступають основним джерелом формування довгострокового робочого капіталу і капітальних інвестицій.

Розв'язанням проблемних питань бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань вітчизняні вчені, серед яких можна виділити Ф. Бутинця, С. Голова, Л. Горецьку, Р. Грачову, С. Зубілевич, Н. Малюгу, М. Кужельного, Є. Калюгу, В. Калюгу, Л. Чижевську.

Одна з основних проблем, яка впливає на сутність та структуру довгострокових зобов'язань, наведена в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» у визначенні: довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними [1]. Тобто можна зробити висновок, що всі без виключення заборгованості підприємства, які підпадають під визначення зобов'язань, поділяють на дві групи: 1 група – поточні зобов'язання і 2 група – ті зобов'язання, які не можна віднести до поточних, тобто довгострокові зобов'язання.

Проте, це суперечить класифікації, яка наведена в п. 6 П(С)БО 11 «Зобов'язання», де виділені ще такі види зобов'язань, як забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів.

На нашу думку, визначення довгострокових зобов'язань в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» є надто загальним. Тому потрібно точно визначити, які саме зобов'язання будуть входити до складу довгострокових.

Отже, пропонуємо під довгостроковими зобов'язаннями вважати зобов'язання, які повинні бути погашені більш, ніж через дванадцять місяців чи в період, який перевищує операційний цикл підприємства (залежно котрий із цих періодів довший), починаючи з дати балансу.

Окрім теоретичного трактування, ще однією з основних проблем організації і методики бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань та відображення їх у балансі є методика оцінки такого виду зобов'язань. Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання», довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються у балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості довгострокових зобов'язань залежить від умов та виду зобов'язань і визначається як дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства [2]. Розрахунки теперішньої вартості здійснюються за допомогою дисконтування. А дисконтування дозволяє привести вартість ресурсів підприємства, які будуть використані з метою погашення зобов'язань, до одного спільного часового знаменника. Необхідність в останньому пояснюється тим, що грошові ресурси, які є в наявності сьогодні, не будуть рівноцінними грошовим ресурсам, які очікується отримати в майбутньому, оскільки такі фактори, як інфляція, ризик, оборотність, призводять до зміни вартості грошей у часі.

Проблема оцінки довгострокових зобов'язань для бухгалтера полягає в складному розрахунку теперішньої вартості довгострокових зобов'язань. Підприємство, яке є позикодавцем, більше цікавить сума нарощування, а позичальника – дисконтування. Ставка відсотка за позиковий капітал звичайно встановлюється у договорі кредитування і при розрахунку коефіцієнтів дисконтування її і беруть в основу. Однак, у разі, коли договірна ставка на позиковий капітал суттєво відрізняється від середньої за аналогічними зобов'язаннями, слід брати за основу середню ринкову ставку, яка більш реально відображає вартість залученого капіталу.

Отже, важливу роль в організації і методиці бухгалтерського обліку довгострокових зобов'язань відіграє їх визначення, оцінка та розкриття інформації про них в балансі. Тому, вищенаведені пропозиції з уточнення трактування довгострокових зобов'язань, удосконалення їх бухгалтерського обліку та відображення у звітності певним чином полегшать роботу бухгалтерів та збільшать інформативність фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затверджене наказом МФУ № 20 від 31.01.2000 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>].

Терпецька Юлія
студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сучасні умови господарювання суб'єктів сільськогосподарського бізнесу в Україні характеризуються нестабільністю та невизначеністю, що знижує ефективність господарської діяльності. Аграрні підприємства можуть успішно господарювати в сучасному бізнес-середовищі за умови побудови ефективного механізму управління, який потребує належного інформаційного забезпечення. В інформаційній системі аграрного підприємства значна частка припадає на обліково-аналітичну інформацію, яка характеризується в більшості випадків ретроспективним змістом. Проте в сучасних умовах господарювання необхідно формувати інформацію не тільки про внутрішні умови господарювання аграрного підприємства, а й про цілу низку зовнішніх чинників. Таку інформацію можна отримати лише завдяки стратегічно орієнтованій системі обліку.

Обґрунтуванню необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи обліку для підвищення ефективності управлінських рішень в аграрних підприємствах України присвятили свої наукові праці Атамас П. Й. [1], Бруханський Р. Ф. [2-3], Железняк Н. В. [3], Хомин І. П. [3], Царук В. Ю. [4-5] та інші дослідники.

Система бухгалтерського обліку є інформаційною моделлю системи підприємства, яка дозволяє ідентифікувати і обробляти дані про факти господарського життя та генерувати і надавати інформацію про них користувачам за допомогою різних форматів бухгалтерської звітності. Зі зміною умов функціонування підприємств, зміною моделей і методів прийняття управлінських рішень повинна бути належним чином удосконалена й облікова система, щоб відповідати зростаючим інформаційним потребам внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації. У результаті формування ринкових умов господарювання виникає потреба в розробці системи належного обліково-аналітичного супроводу стратегічних цілей підприємств. Система стратегічного обліку виступає єднальною ланкою в інформаційному просторі підприємства, що дозволяє інтегрувати бухгалтерську інформацію з даними про зовнішнє середовище та інформацією прогнозного характеру. Лише за таких умов облікова система може бути повноцінно впроваджена до складу процесу стратегічного управління.

Система стратегічного обліку як засіб інформаційного супроводу менеджменту має забезпечити адаптацію аграрних підприємств до змін, що відбуваються в зовнішньому середовищі, ідентифікацію критичних ситуацій, основних можливостей і загроз та загалом стати інструментом підтримання економічної безпеки та гарантування стійкого розвитку аграрного підприємства в динамічних ринкових умовах.

Список використаних джерел

1. Атамас П. Й., Атамас О. П., Крамаренко Г. О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками підприємництва. Академічний огляд. 2016. № 1. С. 60-69.
2. Бруханський Р. Ф. Причини необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Економічний аналіз. 2014. Т. 16. № 2. С. 210-217.
3. Бруханський Р. Ф., Железняк Н. В., Хомин І. П. Фінансово-облікова проблематика відтворення потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 452 с.
4. Царук В. Необхідність формування аналітичної системи корпоративного управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 79-88.
5. Царук В. Ю. Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 27. № 1. С. 280-285.

Ткачук Ніна

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Чорна Неля

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Після здобуття статусу незалежної держави, Україна зіткнулася з низкою складних соціально-економічних і соціально-політичних проблем. Сьогодні ми переживаємо глибоку екологічну кризу, яка повстала внаслідок високої міри концентрації промислових виробництв, екологічно необдуманій політиці урядових структур, а також найбільшій у світі техногенної аварії на Чорнобильській АЕС.

За сучасних умов першопричинами проблем з екологією України є:

- зношеність основних фондів промислової і транспортної інфраструктури;
- існуюча система державного управління в області захисту навколишнього природного оточення, відсутність виразного розмежування природоохоронних та господарських функцій, регулювання використання природних запасів;
- низька сформованість інститутів громадянства;
- недостатній рівень поняття в суспільстві пріоритетів захисту навколишнього природного оточення;
- невиконання природоохоронного законодавства.

Погіршення екологічного стану навколишнього природного оточення викликало потрібність розробки концепції вигідного збалансованого природокористування регіону. Основними причинами цього, по-перше, є значна нерівновага виробництва та споживання товарів і послуг, що викликає загрозу для глобальної екосистеми нашої планети. По-друге, безперестанно прискорюються зміни, що відбуваються у світі, темпи збільшення кількості населення та економічного розвитку перебільшують екологічні досягнення, які забезпечуються сучасними технологіями й політикою. Подолання цих нерівноваг і є тим шляхом, що веде до збалансованого природокористування.

Природокористування об'єднує широкий спектр проблем, що сполучає всі сфери виробничої діяльності, які пов'язані не тільки з застосуванням ресурсної частки природного життєвого округу, а й нересурсного екологічного запасу. У рамках такого замислу під природокористуванням потрібно розуміти весь процес виробництва матеріальних багатств.

Для цього потрібно сформуванню врівноважену економічну політику переходу до стабільного розвитку як складову нероздільної національної політики України і приступити до її виконання.

Для досягнення нової збалансованої політики потрібно відмовитися від традиційної "ресурсної" і "споживчої" програми розвитку, трансформуючи поведінку суспільства, методологію оцінки важливості та значення екосистем у житті суспільства, впроваджуючи відповідно нові концепції у галузь державного управління і підприємницької діяльності.

Важливо зважати на необхідність комплексної оцінки індивідуальності національного та європейського розпорядку екологічного управління і політики, а також інституційного покращення державної системи екологічного управління на принципах сталого розвитку. Основний наголос ставиться на гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу, на основі якого потрібно утворювати й використовувати економічні механізми природокористування та природовідтворення. Серед них, зокрема, вирізняються:

- екологічне підприємництво;
- страхування екологічної відповідальності та екологічних небезпек;
- екологічний аудит;
- зміна ліцензійно-дозвільної та податкової системи;

– зміна усієї економічної системи природокористування і природовідтворення.

Неефективна економічна політика і присутня розбалансована система в Україні заставляють сумніватися про високі можливості реалізації національних довготермінових стратегічних інтересів, не обіцяють екологічної, зокрема енергетичної, безпеки держави, а також здоров'я населення, зменшують продуктивність міжнародних економічних відносин.

Однією із течій гармонізації діючого законодавства є прийняття Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року".

Одним з головних зобов'язань зовнішньої економічної політики є розроблення і запровадження оптимальних способів взаємодії національної економіки зі світовим господарством беручи до уваги сучасну екологічну кризу та недостатньо діяльну вітчизняну економіку. При створенні політики збалансованого природокористування потрібно максимально брати до уваги, зокрема, ціни на транзит паливно-енергетичних та інших від'ємних показників, що заважають втіленню продуктивної політики збалансованого природокористування.

Попри все, екологічна криза в Україні продовжує поглиблюватись, охоплюючи чим далі, тим більші площі, причинами якої є брак коштів на серйозні природоохоронні заходи в усіх сферах виробництва, дійсно відсутній контроль за діяльністю, що шкодить природі, через застарілість спорядження та технологій на підприємствах зростають техногенні аварії, не створено дієвої системи державного контролю за станом навколишнього оточення та керування всією природоохоронною діяльністю.

В умовах теперішньої політичної нестабільності, Україна, на жаль, не має змоги впроваджувати виважені, науково доказані заходи врівноваженого природокористування. У той же час, відсутність продуктивної національної політики збалансованого природокористування загрожує не лише економічній та екологічній безпеці держави, але й національній безпеці взагалі. У таких обставинах Україна може на довгий час лишитися осторонь прогресу світової цивілізації.

Сучасні екологічні проблеми і загрози, незручний економічний стан України звертає увагу суспільства і влади на створення та реалізацію нової урівноваженої економічної політики і потребують від них гарантування національної економічної та екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 26. 218 с.
2. Білявський Г. О. Основи екології: навч. посіб. Київ : Либідь, 2006. 408 с.
3. Туниця Т. Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст: монографія. Київ : Знання, 2008. 300 с.
4. Шевчук В. Я. Національна екологічна політика України: стратегічні оцінки і рекомендації. Київ : ПРООН Україна, 2007. 187 с.
5. Дем'янюк О. С., Шерстобоева О. В., Шумигай І. В. Проблеми збалансованого природокористування в агросфері. Вразливість мікробіологічної складової ґрунту до змін клімату : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м.Київ, 2 – 4 листопада 2016 р.). Київ : ДІА, 2016. 240 с.

Токарчук Олександр

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Августин Руслан

д.е.н., доцент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Кожна сфера людської діяльності, у тому числі й медицина, супроводжується відповідними системами інформаційно-аналітичного забезпечення, що передбачають урахування особливостей галузевих інформаційних ресурсів [1]. Для медичної галузі ці особливості зумовлені специфікою медичної інформації, що полягає у властивостях клінічних даних, які документуються в процесі надання медичної допомоги. Саме наявність клінічних даних поруч із комплексністю їх подання є тими специфічними ознаками, що вирізняють медичні документи з-поміж інших систем галузевої документації. Ці ознаки мають безпосередній вплив на якість медичної інформації і складність її інтерпретації, що значною мірою залежить від фахівця, який оперує відповідними даними. В умовах інформаційного суспільства та стрімкого розвитку інформаційних технологій відбувається усвідомлення необхідності розробки основних концептуальних засад обміну медичною інформацією, принципів її захисту та використання для більш ефективного управління сферою охорони здоров'я України за допомогою організації розвинутої та ефективної системи-інформаційних ресурсів медичної галузі з її подальшою інтеграцією до світового інформаційного простору. Відповідно, виникає об'єктивна необхідність проведення комплексного дослідження системи управління медичною інформацією в закладі охорони здоров'я.

Забезпечення медичною інформацією діяльності закладу охорони здоров'я, на нашу думку, – це результат опрацювання інформації про її діяльність, що спрямований на вирішення практичних завдань. В основі такої діяльності лежить не стільки принцип констатації фактів, скільки принцип «випередження подій», що дозволяє медичній установі або медичному працівнику прогнозувати майбутній стан об'єкту аналізу (медичної установи, окремого її напрямку роботи чи ділянки роботи медичного працівника).

Узагальнюючи категорію медична інформація нами визначено, що це дані, отримані в ході діагностичного та лікувального процесів, а також відомості за результатами наукового узагальнення набутого в процесі організації охорони здоров'я та надання медичної допомоги досвіду, адресовані фахівцю, який здійснює професійну медичну діяльність та має вищу освіту відповідного напрямку підготовки. А, система і забезпечення медичною інформацією діяльності закладу охорони здоров'я є окремою, відкритою системою, в основі якої є інформація та аналітичні дані, отримані шляхом проведення аналізу цих даних, з метою ідентифікації результатів управління цією установою і визначення перспективних напрямів її діяльності. Причому, в основу системи забезпечення медичною інформацією діяльності закладу охорони здоров'я має бути покладений не тільки принцип констатації фактів, а й принцип «випередження подій». Це дозволить медичній установі або медичному працівнику прогнозувати майбутній стан об'єкту аналізу (медичної установи, окремого її напрямку роботи чи ділянки роботи медичного працівника).

Аналіз досвіду зарубіжних країн з управління сферою охорони здоров'я різних країн, установами цієї сфери і організацією їх забезпечення медичною інформацією дає змогу зробити висновок про доцільність впровадження наведених сучасних технологій та підходів у практику діяльності вітчизняних закладів охорони здоров'я. Приміром, бізнес-планування ресурсів уможливило більш ефективний та раціональний розподіл обмежених ресурсів між фахівцями закладів охорони здоров'я. Оптимізація бізнес-процесів на основі довгострокового планування сприяє мінімізації витрат часу та ресурсів на розроблення інновацій, що стосуються медичних приладів та послуг нового покоління, і тим самим

підвищує якість медичних послуг. Впровадження новітніх технологій з використанням інформаційно-аналітичних медичних систем та перехід на електронну систему охорони здоров'я дають змогу знизити рівень витрат на медичні послуги, поліпшити управління системою охорони здоров'я, оптимізувати надання медичної допомоги населенню.

З метою забезпечення ефективного управління, аналізу та обробки інформаційних потоків як на регіональному, так і на державному рівнях необхідно створити регіональну інформаційно-аналітичну медичну систему, завдяки якій медична інформація про пацієнта стане доступною для його лікування в будь якій медичній установі, а також для систем моніторингу та аналізу стану регіональної системи охорони здоров'я [2]. Регіональна інформаційно-аналітична медична система повинна забезпечувати інформаційний обмін між прикладними системами і базами даних об'єктів інформатизації національного та регіонального рівнів, а також з іншими інформаційними системами державного рівня (єдиною інформаційною системою охорони здоров'я України, системою електронного уряду тощо). Дана система має стати сукупністю взаємопов'язаних інформаційних систем з налагодженим зворотним зв'язком, що забезпечують повне та достовірне інформаційне середовище, необхідне для ефективного функціонування системи охорони здоров'я регіону. Вона повинна забезпечувати узгодження інформаційно-аналітичної діяльності всіх елементів інфраструктури системи охорони здоров'я регіону. У майбутньому РІАМС мають бути об'єднані в єдину національну мережу підтримки ефективного функціонування системи охорони здоров'я країни.

Сьогодні концептуально інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я може бути вдосконалене шляхом використання сучасних телемедичних систем. Важливою перевагою для роботи закладів охорони здоров'я в рамках телемедичної мережі є те, що в ній має використовуватися наявне устаткування, яке належить відповідним структурам, незалежно від форм власності [3, 485]. Тобто ця мережа не має власного майна. Використання у роботі закладів охорони здоров'я сучасних телемедичних систем зробить можливим за порівняно короткий строк і в умовах обмеженого фінансування досягти істотного підвищення ефективності використання коштів, що виділяються на вирішення завдань медичного моніторингу, підвищення якості лікування, зниження ризику виникнення захворювань, збільшення тривалості життя населення регіону тощо.

Список використаних джерел

1. Августин Р.Р. Електронне врядування як інформаційна база забезпечення взаємодії влади і бізнесу. Збірник матеріалів доповідей науково-практичної конференції з міжнародною участю «Влада і бізнес: актуальні проблеми партнерства». Тернопіль, 2013. С.104-107
2. Avhustyn R., Pasichnyk R., Susla M., Honchar L. Mathematical models of websites attendance and methods of its improvement. Experience of Designing and Application of CAD Systems in Microelectronics (CADSM), 2017 14th International Conference The, 375-377
3. Модернізація менеджменту та публічного управління в системі охорони здоров'я / кол. монографія за науковою ред. д.е.н. Шкільняка М.М., д.е.н. Желюк Т.Л. Тернопіль, Крок. 2020. 560 с

Федючка Надія

слухач магістерської програми

Чава Віталій

слухач магістерської програми

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

СПЕКТР ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Стратегічний управлінський облік, за результатами наукових досліджень останніх років, прийнято вважати складовою системи управлінського обліку та важливою проміжною ланкою між обліковою системою підприємства та системою стратегічного менеджменту. До складу предмету стратегічного управлінського обліку доцільно включати як внутрішнє, так і зовнішнє середовище підприємства, при цьому він повинен використовувати власний методологічний інструментарій для формування і представлення інформації, необхідної для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Практична реалізація стратегічного управлінського обліку повинна формувати обліково-інформаційний продукт у вигляді стратегічної управлінської звітності, що є сукупністю способів отримання підсумкових відомостей, які надаються менеджерам для забезпечення функцій стратегічного управління. Важливим є те, що підтримка процесу сканування бізнес-середовища, генерування, впровадження, контролю, оцінки й моніторингу стратегії стає визначальною рисою, яка відрізняє стратегічний управлінський облік від усіх інших елементів управлінської інформаційної системи.

На думку проф. Бруханського Р.Ф., як складова управлінського обліку, методологія системи стратегічного управлінського обліку має з нею багато спільного. В той же час, вона має визначальну відмінну рису – формування облікової інформації для прийняття стратегічних управлінських рішень. Існування цієї відмінності зумовлює використання різних методів обробки, узагальнення і представлення облікової інформації в цілях підготовки і прийняття стратегічних управлінських рішень [2, с. 29].

Якщо розглянути історію розвитку стратегічного управлінського обліку, то можна знайти спроби застосування методів управлінського обліку для задоволення потреб стратегічного менеджменту, однак такі спроби були невдалими. Зокрема, як зазначав М. Портер у 1985 році “аналіз витрат часто спирається на існуючі системи бухгалтерського обліку. Ці системи дійсно можуть містити цінні дані для такого дослідження, але в загальному вони можуть навіть завадити аналізу витрат: системи обліку вимагають жорсткої класифікації витрат відповідно до структури бази даних – у таких категоріях, як, наприклад, витрати на основну та додаткову роботу, накладні витрати. Використання термінів систем обліку веде до того, що в одній категорії розглядаються витрати на здійснення видів діяльності з кардинально відмінною економікою. З іншого боку, має місце штучний поділ витрат на робочу силу, сировину, накладні витрати, що відносяться до одного і того ж виду діяльності” [4, с. 106].

Подібну ситуацію описує в праці “Впровадження стратегічного менеджменту” (1990 р.) ще один класик стратегічного менеджменту І. Ансофф разом з Е.Дж. Макдоннелом: “у ранні періоди розвитку стратегічного планування було виявлено, що екстраполяція облікової інформаційної системи, що типово використовується на фірмі, була неадекватною та вводила в оману відносно прогнозування продуктивності в турбулентному середовищі” [5, с. 127].

Існування ситуації, що управлінський облік, як правило, не забезпечує за допомогою наявних в його арсеналі методів підтримку процесу прийняття стратегічних управлінських рішень підтверджують також Ю. Барчі, М. Грошне та З. Земан, відмічаючи, що такі інструменти управлінського обліку – як СVP аналіз, економічне планування, аналіз відхилень – не були розроблені для довгострокових цілей і рішень [6, с. 12]. Б. Рамляк та А. Рогошч в цілому підсумовують, що традиційна система управлінського обліку не прагне адаптуватись до довгострокової, орієнтованої на майбутнє позиції, і не характеризує маркетингові або конкурентні позиції підприємства [7, с. 95]. Відповідно, застосування методів управлінського обліку, призначених для тактичного управління, не відповідає потребам стратегічного

менеджменту, а в окремих випадках, навіть перешкоджає формуванню аналітичних розрізів, інформація за якими необхідна для процесу реалізації стратегії підприємства.

У порівнянні з іншими обліковими техніками і складовими елементами бухгалтерського наукового знання, концепція стратегічного управлінського обліку виникла близько 30-ти років тому. Однак, незважаючи на те, що перші спроби розробки системи стратегічного управлінського обліку виникли відносно недавно, дослідження в даній сфері сформувались у достатньо широкий напрям наукових пошуків, який потребує проведення узагальнень, систематизації та концептуалізації. Без системного об'єднання існуючих напрацювань його подальший розвиток буде некерованим процесом, що не дозволить впроваджувати в практичній діяльності підприємств найбільш дієві та ефективні методи обробки і представлення облікової інформації стратегічного характеру.

Стратегічний управлінський облік – це система ідентифікації, збору, обробки та представлення інформації у вигляді стратегічної управлінської звітності про ресурси, затрати та результати діяльності підприємства (стратегічної бізнес-одиниці) в певному бізнес-середовищі, що необхідна для цілей стратегічного менеджменту [3, с. 312].

Оскільки концепція стратегічного управлінського обліку перебуває в стадії постійного удосконалення, серед вчених відсутній чіткий набір методів, які входять до його складу.

Відповідно, на сьогодні серед вчених відсутня і єдина позиція стосовно найбільш поширеного інструменту стратегічного управлінського обліку, що використовується на підприємствах, про що також зазначають інші дослідники. Так, на думку Н.В. Безрукова та О.І. Аверіної [1] на даний момент саме технологія BSC найбільшою мірою сконцентрована на сукупному комплексному застосуванні в управлінському обліку інформації про події як всередині підприємства, так і в навколишньому його зовнішньому середовищі. При такому підході збір, обробка й аналіз відповідних даних налаштовуються таким чином, щоб управляти виробництвом, збутом, доходами та витратами відповідно до поставлених довгострокових і середньострокових стратегічних цілей компанії.

Серед найбільш поширених інструментів стратегічного управлінського обліку, що виділяються науковцями, доцільно зазначити: Activity based costing; Attribute costing; Brand value budgeting; Brand value monitoring; Benchmarking; Competitive position monitoring; Competitor cost assessment; Competitor performance appraisal; Customer accounting; Environmental Management Accounting; BSC; Life cycle costing; Quality costing; Strategic costing; Strategic pricing; Target costing; Value chain costing.

Всі вищезгадані інструменти стратегічного управлінського обліку, забезпечують формування стратегічного облікового інформаційного простору, що виступає основою для розробки, реалізації та коригування стратегії підприємства.

Список використаних джерел

1. Безруков Н. В., Аверина О. И. Современный управленческий учет и его технологии. Системное Управление. 2010. № 4. URL: <http://sisupr.mrsu.ru/>
2. Бруханський Р. Ф. Побудова методики стратегічного управлінського обліку на підприємствах. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 9. С. 27-36.
3. Бруханський Р. Ф. Поняття стратегічного управлінського обліку. Інноваційна економіка. 2014. № 4. С. 310-313.
4. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость. Пер. с англ. 2-е изд. М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. 715 с.
5. Ansoff H.I., McDonnell E. J. Implanting strategic management. Prentice Hall, 1990. 520 p.
6. Barczy J., Szentirmai M., Zeman Z. The (information-) connection between the strategic management-accounting and the company valuation. URL: <http://ssrn.com/abstract=1928034>
7. Ramljak Br., Rogošić A. Strategic management accounting practices in Croatia. The Journal of International Management Studies. 2012. Volume 7, Number 2. P. 93-100.

Фенц Уляна
слухач магістерської програми
науковий керівник:
Белова Ірина
к.е.н., доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Малі підприємства займають питому вагу в загальній кількості суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. Їх активізація є одним із стратегічних завдань соціально-економічного розвитку держави. Малі підприємства є досить гнучкими, здатними адаптуватись до нових умов, проте, в той самий час є більш вразливими, а тому потребують якісного, мобільного, креативного менеджменту. Виконання завдання інформаційного забезпечення управління покладене на облікову систему малого підприємства. Правильна організація облікової системи, її якість дасть змогу генерувати інформацію відповідно до потреб управління та позитивно вплинути на фінансовий стан організації.

Для дослідження особливостей формування облікової системи малих підприємств, слід насамперед чітко встановити принципи ідентифікації таких суб'єктів господарювання. Так згідно до вимог чинного законодавства малими вважаються підприємства, у яких: балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро; середня кількість працівників – до 50 осіб» [5]. Якщо підприємство за своїми показниками відповідає двом із вище перерахованих критерій, то воно може ідентифікуватись як мале.

Однією із особливостей набуття статусу «малого підприємства» для юридичної особи є так звана спрощена система подання фінансової звітності. Відповідно до П(с)БО 25, такі суб'єкти, подають звітність у складі Балансу та Звіту про фінансові результати за встановленими відповідно формами № 1-м і № 2-м [6].

Ще однією принциповою особливістю облікової системи малого підприємства є можливість використання спеціального Спрощеного плану рахунків (Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва), передбаченого Наказом Міністерства фінансів України № 186 від 19.04.2001. Такий план рахунків не є обов'язковим для застосування малими підприємствами, та має ряд проблем щодо його застосування.

С. Ф. Голов та В. М. Пархоменко вважають недоцільним застосування спрощеного плану рахунків СМП, оскільки він занадто узагальнює інформацію по рахунках, а тому для заповнення звітності нвуковці пропонують відкривати субрахунки до рахунку 18 "Інші необоротні активи", 26 "Готова продукція", 30 "Готівка", 31 "Рахунки в банках", 68 "Розрахунки за іншими операціями" та ін [1, с. 34].

Ще одним аргументом на користь використання загального плану рахунків І. Губіна вважає можливість швидкого збільшення розмірів підприємства, що призведе до заміни спрощеного плану рахунків на загальний та збільшення обсягу облікової роботи при його трансформації [4, с. 71-72].

Загальний план рахунків на малому підприємстві здатний актуалізувати ще одну особливу рису облікової системи малого підприємства - порядок обліку витрат малого підприємства. Загальний план рахунків, передбачений Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999, містить два класи рахунків, передбачених для обліку витрат, – клас 8 «Витрати за елементами» і клас 9 «Витрати діяльності». Це дає можливість організувати облік витрат трьома способами – застосуванням лише 9 класу рахунків; застосуванням 8 та 9 класу рахунків одночасно; застосуванням лише 8 класу рахунків.

Оподаткування малих підприємств може здійснюватися на загальних умовах або за спрощеною системою. Остання являє собою особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених п. 297.1 Податкового Кодексу України (далі — ПКУ), на сплату єдиного податку та з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [7].

Кожна із систем оподаткування має ряд переваг та недоліків. Для вибору застосування системи оподаткування власник підприємства має виконати певний перелік дій для врахування усіх елементів діяльності, серед яких: аналіз виду діяльності; аналіз необхідності використання найманої праці; прогноз податкового навантаження при кожній системі оподаткування.

Отже, правильний підхід до організації бухгалтерського обліку малих підприємств здатний забезпечити досить відчутне зниження трудомісткості облікових процесів, сприяє підвищенню точності і оперативності обробки бухгалтерської інформації, а також підвищенню якості прийнятих управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Белова І.М, Семенишена Н.М., Мельничук О. Генезис становлення облікової системи малих підприємств в Україні. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. № 1-2. С. 26–48.
2. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
3. Господарський кодекс України / Кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV [зі змін. та доп.]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Губіна І. "Спрощена" бухгалтерія. Бухгалтерія. 2003. № 29.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. № 39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Харкевич Софія

студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

СУБ'ЄКТИ СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Обліково – аналітичного забезпечення управління підприємством повинно формуватися бухгалтерською та економічною службами з метою подання достовірної бухгалтерської, податкової звітності, інших види управлінської звітності, передбачених законодавством, а також інформації, орієнтованої на керівників, яка дозволить зробити висновки стосовно ефективності діяльності й на основі цього ухвалювати вдалі рішення. Вказана інформація повинна стосуватися в більшості випадків внутрішнього середовища.

Проте в сучасних умовах господарювання необхідно формувати інформацію не тільки про внутрішні умови господарювання аграрного підприємства, а й про цілу низку зовнішніх чинників. При цьому важливого значення набуває організація системи аналізу зовнішнього середовища, в межах якої повинна здійснюватися ідентифікація істотних зовнішніх факторів і оцінка їх впливу на діяльність сільськогосподарського підприємства.

З позицій налагодження дієвої системи контролю сучасного бізнесу і прозорості системи його обліково-аналітичного забезпечення, Бруханський Р. Ф. пропонує наступні основні аспекти: 1) акумулювання інформаційного масиву ризикових фінансово-господарських операцій; 2) формування елемента контролю – «Паспорт об'єкта контролю (ретроспективи ризиків, фактів порушень)» як невід'ємної складової єдиної інформаційно-аналітичної бази, у якій з різних джерел накопичуватиметься інформація про ризикові фінансово-господарські операції підконтрольних суб'єктів з їх чітким розподілом за періодами і категоріями; 3) адаптація загальної конфігурації контролю (формат домінанти повинен регламентувати спектр практичних дій з організації контрольно-ревізійної роботи, переважно на позаплановій основі (з конкретним правовим обґрунтуванням)), виходячи з категорій ризиків [2, с. 29].

Белова І. М. наполягає на твердженні про обов'язковість відображення всіх параметрів формування внутрішньої інформації в обліковій політиці підприємства [1, с. 84 – 85].

На думку Царука В. Ю. стратегічна концепція управління потребує інформаційної бази для прийняття рішень, яка буде здатною забезпечити, з одного боку, розробку методичних основ стратегії підприємства, а з іншого – аналіз та оцінку ефективності управлінських рішень щодо розподілу ресурсів підприємства [4, с. 282].

Під стратегічно орієнтованою системою обліку слід розуміти загальне визначення розроблених дослідниками підходів до побудови системи обліку, що забезпечує формування та передачу адекватної інформації для забезпечення виконання таких процесів, як моніторинг середовища, формулювання стратегії, її впровадження, оцінювання і контроль. При цьому такі стратегічно орієнтовані системи обліку можуть забезпечувати як одночасний інформаційний супровід усіх цих процесів, так і окремих з них.

Список використаних джерел

1. Белова І. М. Теоретичні основи облікової політики. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 2, Т. 1 (222). С. 84-90.
2. Бруханський Р. Ф. Стратегічні пріоритети оптимізації контрольно-ревізійних процедур в АПК України. Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку: у 2 частинах. Ч.1. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 10-11 жовтня 2008 року. К.: КНЕУ, 2008. С. 28-30.
3. Царук В. Необхідність формування аналітичної системи корпоративного управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 79-88.
4. Царук В. Ю. Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 27. № 1. С. 280-285.

Циганков Андрій
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ПАРАМЕТРИ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Теоретична концепція та організаційно-методичні параметри дивідендної політики підприємств досить ґрунтовно досліджені вітчизняними науковцями. Фундаментальні праці Моссаковського В.Б., Саблука П.Т., Стельмашука А.М., Гайдуцького П.І., Ігнатенко М.С., Михайлова М.Г. та ін. повною мірою характеризують концепцію та методологічні основи процесу нарахування й виплати дивідендів у вітчизняних підприємствах.

Однак, проф. Бруханський Р. Ф. доводить, що сучасна модель функціонування аграрного сектора економіки України повною мірою не відповідає світовим стандартам ринкової економіки. Відповідно загальна система нарахування і виплати дивідендів у класичному вигляді є непридатною для використання в умовах вітчизняного виробництва [3, с. 222].

Таким чином, дивідендну політику підприємств аграрного сектора економіки України необхідно певним чином адаптувати до особливостей вітчизняних земельно-майнових відносин і застосовувати з врахуванням специфіки конкретних агроформувань.

Вивчення вітчизняної та світової практики нарахування й виплати дивідендів доводить наявність принципово відмінних підходів і видів дивідендної політики залежно від критеріїв, які застосовуються в процесі нарахування дивідендів]: 1) стабільної питомої ваги дивідендів у прибутку (обсяг виплат перебуває у прямій залежності від розміру прибутку; виникає суттєве обмеження інвестиційних можливостей підприємства); 2) фіксованих дивідендних виплат (дивіденди виплачуються у попередньо визначеному стабільному розмірі); 3) постійного росту дивідендів (дивіденди в більшості випадків штучно занижені; орієнтація на перспективу); 4) стабільності виплат (з метою підтримання сприятливого інвестиційного іміджу підприємство стабільно сплачує дивіденди за будь-яких результатів діяльності); 5) залишкова політика (дивіденди виплачують після задоволення всіх потреб підприємства щодо розподілу прибутку); 6) повної капіталізації прибутку (реінвестування отриманих доходів; невиплата дивідендів або альтернативний шлях отримання доходу у вигляді цінних паперів).

На думку І. Бланка існує три підходи до формування дивідендної політики – консервативний, поміркований і агресивний [1, с. 269].

Якщо законодавством країни (наприклад: США, Швейцарія) передбачено нижчий рівень оподаткування нерозподіленого прибутку порівняно з розподіленим, то підприємство отримує податкові переваги при використанні як джерела фінансування реінвестованого прибутку. Якщо ж рівень оподаткування дивідендів є нижчим, ніж рівень нерозподіленого прибутку (Німеччина), то вигіднішою буде виплата дивідендів. Ця обставина лежить в основі ще однієї теорії у галузі дивідендної політики – концепції податкових переваг [4].

Теоретично кожен із наведених видів дивідендної політики може використовуватись підприємством протягом певного періоду діяльності заради досягнення певної мети [2, с. 219].

Вибір і практична реалізація конкретного виду дивідендної політики підприємства зумовлена рядом факторів економічного, правового, соціального й адміністративного впливу.

Список використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала. К.: Ника-Центр, 2000. 512 с.
2. Бруханський Р. Ф. Трансформація дивідендної політики сільськогосподарських підприємств з позиції стратегічного менеджменту. Наука молода, 2009. № 12. С. 218-220.
3. Бруханський Р. Ф. Оптимізація процесу нарахування і виплати дивідендів у сільськогосподарських підприємствах України. Інноваційна економіка. 2010. Випуск 5 (19). С. 220-224.
4. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. Пос. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.

с

Червона Анна
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН І СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ

У зв'язку з переходом аграрного сектору України до ринкової економіки особливого значення набуває становлення принципово нових земельних відносин та економічної системи господарювання на землі. Земельна реформа, яка здійснюється в Україні, спрямована на докорінну перебудову відносин землекористування, ліквідацію державної монополії земельної власності, подолання відчуження від землі тих, хто її обробляє, відновлення приватної власності на землю, створення нових господарських формувань. Вона являє собою комплекс правових, економічних, технічних і організаційних заходів, здійснення якого забезпечує вдосконалення земельних відносин, перехід до нового земельного устрою, формування і розвиток ринку землі.

Україна була і залишається потужною аграрною державою. Вона має великий земельно-ресурсний потенціал, в якому частка родючих чорноземів становить понад 50 %, а це 7-8 % загальносвітової площі. Із 60,3 млн. га земель майже 70 % припадає на сільськогосподарські угіддя, 10 млн. га лісові угіддя. Справа за тим, щоб ефективно використовувати землю – основний засіб виробництва [1, с. 63].

Саме на це спрямовано одне із головних завдань земельної реформи – трансформація форм власності, перерозподіл земель на основі приватизації сільськогосподарських угідь як передумови розвитку різних форм господарювання та формування ринку землі.

У ході здійснення земельної реформи відбулися істотні зрушення у формах власності. Якщо на початку реформи всі землі перебували у державній власності, то станом на 2020 р. у держави залишилось 2 млн га земельного фонд.

В результаті розпаювання землі сільськогосподарських підприємств, власність на ці ресурси стала персоніфікованою і досить подрібненою. Селяни краще за інших розуміють, що на такій площі прибуткового виробництва не створити. При цьому кожен громадянин, який володіє земельною часткою (паєм) повинен самостійно вирішити, яким чином нею розпорядитися, та якій організаційній структурі і формі надати перевагу.

Найважливішим кроком до становлення земельного ринку стало визнання приватної власності на землю [2]. Якщо в перші роки реформування суттєві зміни у формах власності не були помітні, то з визнанням повного права приватної власності на земельний пай вони набули нового значення. Урізноманітнення форм власності на землю з одночасним перерозподілом земельного фонду, започаткувало різні форми господарювання на землі на основі одноосібного керівництва, це перш за все відноситься до розвитку фермерських господарств. Із самого початку було сформовано категорії власників землі, що в свою чергу закладало основи сегментації земельного ринку. Засновано ринок землі, що перебуває в особистому користуванні громадян. Однак становлення ринку земельних ділянок громадян проходить без належного правового забезпечення, реєстрації угод проведених власниками, контролю зі сторони держави.

Не менш істотним кроком в напрямку розвитку ринку сільськогосподарських земель було введення грошової оцінки землі. Що перш за все залучає землю у товарно-грошові відносини і сприяє визнанню землі як товару. Специфічна і особлива за своїми властивостями земля, на відміну від інших товарів, водночас є капіталом, що здатний приносити дохід.

Грошова оцінка землі стала вихідною базою для здійснення операцій із земельними частками (паями). Звичайно це не ринкова ціна, оскільки остання буде визначатися на основі співставлення попиту та пропозиції, але введення грошової оцінки зробило перший вагомий крок в напрямі її становлення.

Слід відмітити, що в процесі проведення земельної реформи та становлення ринку сільськогосподарських земель, особливого значення набуває розвиток орендних відносин. Важливість цього процесу не можна недооцінювати, оскільки більше 70 % усіх землевласників пенсіонери. У такий шлях розпорядження землею власністю в даний час є найбільш правильним. Більшість господарств зацікавлені в оренді землі для створення життєздатних сільськогосподарських підприємств. Оренда землі сприяє виявленню найбільш підприємливих осіб та концентрацій в їхніх руках значних земельних площ.

Подальша доля аграрних перетворень в Україні залежить від економічного механізму формування моделі земельного ринку, яка б відповідала інтересам всього суспільства в цілому, перш за все сільським товаровиробникам і усім селянам.

Становлення сільськогосподарського ринку в нашій державі супроводжується складною трансформацією суспільної думки, зміною психологічного ставлення людей до приватної власності на землю, торговельних операцій з нею. Недостатньо просто визнати приватну власність на землі сільськогосподарського призначення, встановивши її вартість. Головне щоб люди усвідомили, що вони є власниками землі, що можуть її здавати в оренду, використовувати для ринкових цілей і, зрештою, продавати.

Нині найбільш актуальним є питання про створення ринку земель сільськогосподарського призначення, розвитку інших механізмів залучення її в економічний обіг [2, с. 19]. Адже у 2019 р. Верховна Рада України попередньо ухвалила проект закону, який скасовує заборону на продаж земель сільськогосподарського призначення [3]. Однак, при цьому проблема не обмежується прийняттям відповідних політичних рішень. Потрібно розробити відповідні економічні схеми, проаналізувати очікувані ризики і наслідки їх застосування, обґрунтувати особливості розвитку земельних відносин в окремих регіонах, сформулювати реальний баланс земельних угідь.

Так, з середини 2013 року до 2020 року з державної в приватну власність через механізм безоплатної приватизації було виведено понад 700 тис га землі [4]. Тобто йдеться про територію однієї невеликої європейської країни. Нині в країні не перебуває 10 млн га землі у державній власності, як це виявилось в результаті проведеного земельного аудиту. Країна фактично розграбована. Залишилося надзвичайно мало – близько 2 млн га будуть передано в об'єднані територіальні громади, і залишається вільних 0,75 млн га.

На жаль, 30 років Держгеокадастр інституційно існував як механізм розграбування української землі державної форми власності з метою її акумулювання в окремих олігархічних структурах [4]. Земельна реформа легалізує статус права власності на землю і нарешті дозволить визначити реальну вартість землі. За останні 15 років вартість землі виросла в десять разів. Орендна плата постійно зростає і, відповідно, капіталізація земельних ресурсів. Отже, земля – це найкращий депозит, однак для його ефективного функціонування необхідні ринкові умови, що забезпечують вільний і прозорий економічний механізм конкуренції на землі.

Список використаних джерел

1. Розвиток земельних відносин в аграрній сфері: монографія / За ред. Лупенка Ю.О., Ходаківської О.В. Київ: ННЦ ІАЕ, 2016. 432 с.
2. Лупенко Ю.О., Ходаківська О.В. Трансформація земельних відносин у сільському господарстві (аналітичний огляд). Київ: ННЦ ІАЕ, 2015. 52 с.
3. «Про внесення змін щодо деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення»: Проект закону України від 10.10.2019 р. № 2178-10. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2178-10&skl=10 (Дата звернення: 06.10.2020).
4. «Країна фактично розграбована, землю вже поділили». Інтерв'ю з головою Держгеокадастру 20.10.2020 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/10/20/666422/> (Дата звернення: 20.10.2020).

Шапка Віталій

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

БРАХУВАННЯ ВИКЛИКІВ ЧАСУ В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Успішний розвиток суб'єкта господарювання будь-якої організаційно- правової форми в умовах ринкової економіки багато в чому залежить від наявності у нього інвестиційних ресурсів та ефективності їх використання. Прагнення суб'єкта господарювання не просто вижити, але й отримувати дохід, достатній для оновлення і приросту економічного потенціалу, змушує його шукати напрямки високоефективного вкладення власних коштів і залучати інвесторів для фінансування різних інвестиційних проектів з метою створення та зміцнення індивідуальних переваг перед іншими конкурентами в конкретних економічних умовах [2, с. 77]. Це змушує його прагнути до підвищення своєї інвестиційної привабливості. З іншого боку, потенційний інвестор повинен бути впевнений у тому, що він має справу з надійним діловим партнером, вкладення інвестиційних ресурсів в бізнес-проекти якого принесе йому відповідний прибуток.

Різноманіття і зростаюча складність ринкових умов, інтенсивність і динамізм господарських процесів вимагають від суб'єктів господарювання максимального використання всіх можливостей і резервів. В даний час сформувалася потреба в здійсненні такого управління підприємствами, яке забезпечувало б їх ефективну адаптацію до швидкоплинної навколишньої середовища. В силу високого ступеня нестабільності середовища, процес управління, заснований на прогнозі майбутнього шляхом екстраполяції історично сформованих тенденцій, поступається пріоритету стратегічного управління, основною функцією якого є розробка стратегії.

Стратегія розвитку є сполучною ланкою між цілями підприємства та існуючими проблемами, а її формування покликане формалізувати процедуру досягнення цілей, залучити всі необхідні ресурси з урахуванням вимог внутрішнього та зовнішнього середовища.

Стратегія розвитку підприємства – це довгостроковий генеральний план управління, що спрямований на вибір цілей та напрямів діяльності і моделі дій стосовно розміщення, розподілу та координації ресурсів підприємства для забезпечення його розвитку [1, с. 77].

Значимість і ефективність стратегії визначається, перш за все, тією роллю, яку вона відіграє в системі управління організацією. В умовах нестабільного зовнішнього бізнес-середовища жодна компанія не буде займатися стратегічним управлінням, розробкою і впровадженням стратегії навіть на два-три роки. Потреба в стратегії виникає в умовах стабілізації зовнішньої макроекономічної і політичної середовища, що приводить до підвищення точності прогнозів розвитку галузі та окремого підприємства. З іншого боку, на думку про необхідність стратегічного управління нагтовхують загострення конкуренції і необхідність підвищення конкурентоспроможності підприємства. Саме тому в практиці українських підприємств стала все більш очевидною тенденція підвищення ролі стратегії, стратегічних підходів і методів управління бізнесом.

У економічній літературі зустрічаються негативні оцінки ефективності стратегій, стратегічних методів управління, наводяться приклади невдач компаній, які розробили стратегію. Однак основною причиною невдач таких компаній є не погана стратегія, а погана система її впровадження і реалізації. Дуже часто і у вітчизняній практиці стратегічне управління закінчується на етапі розробки стратегії і оформлення відповідного документа. Ефект від такої стратегії нульовий, і звідси робилися висновки про непотрібність самої стратегії. За деякими оцінками, лише 10% сформульованих стратегій реалізуються на практиці.

Для оцінки стратегії компанії, на наш погляд, можна використовувати комплекс наступних якісних оціночних показників:

– здійсненність, тобто реалізація стратегії з урахуванням наявних у компанії ресурсів та зацікавленості персоналу. Так, стратегія зростання вимагає набагато більше коштів, ніж стратегія поступового вдосконалення;

– послідовність і гармонійність, тобто узгодженість в організаційних діях, адаптації до зовнішніх умов;

– формування і підтримка конкурентних переваг, які забезпечать створення нової вартості для компанії.

Стратегія визначає пріоритетні бізнес-процеси компанії, її організаційну структуру і через систему збалансованих показників, систему мотивації і бюджетування впливає на фінансові та нефінансові результати роботи компанії. Досягнуті результати роботи компанії (на кінець кварталу, року) дозволяють оцінити відповідність вектора розвитку компанії прийнятій стратегії по всіх її складових. У разі виявлення невідповідності, аналіз факторів і причин дозволяє скоригувати показники ефективності підрозділів і персоналу на найближчу перспективу.

Розробка стратегії – це внутрішньофірмовий проект. Отже, при розробці стратегії треба використовувати всі принципи управління проектами [3, с. 23]:

– фіксований термін розробки стратегії;

– фіксований і затверджений бюджет по розробці стратегії;

– план – графік всіх етапів і робіт, облік невизначеності, ризику;

– наявність проектної команди, що займається розробкою стратегії, призначення керівника проекту;

– наявність контрольних точок для моніторингу ходу розробки стратегії і відповідності ходу робіт затвердженому плану-графіку;

– лідируюча роль основних акціонерів і керівництва корпорації в роботі проектної команди;

– участь та інформованість всього колективу співробітників;

– облік факторів формування стратегії.

Необхідно розрізняти процес розробки стратегії, який закінчується розробкою внутрішньофірмового документа і його затвердженням на зборах акціонерів або раді директорів, і процес стратегічного управління, що полягає в реалізації стратегії і її безперервної коригування.

Таким чином, в сучасному діловому світі розробники стратегій повинні враховувати набагато ширший спектр галузевих структур і засад отримання переваг перед конкурентами, а також більш високий рівень невизначеності. Загальними принципами формування стратегії розвитку підприємства мають стати: максимальне використання сильних сторін підприємства, що забезпечують переваги порівняно з конкурентом та максимальне використання внутрішніх резервів організації, а також послідовне усунення слабких сторін, що є «вузьким місцем» на шляху досягнення поставлених цілей.

Список використаних джерел

1. Баланович А. М. Теоретико-методичні засади формування стратегій розвитку підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2014. Вип. 8(2). С. 77-81.

2. Бутов А. М. Методичні основи оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Сталій розвиток економіки. 2012. Вип. 6. С. 77-81.

3. Соколова Н. Н. Теоретические основы формирования стратегии развития предприятий. Вестник КрасГАУ. 2007. № 2. С. 19-25.

Шимко Іванна

слухач магістерської програми

науковий керівник:

Мельник Алла

д.е.н., професор

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФРАСТРУКТУРИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ РАЙОНІ

Питання регіонального розвитку на сьогодні регулюється більш ніж двадцятьма Законами України, п'ятьма рішеннями Конституційного Суду України, низкою указів Президента України, рішень Уряду України та актів центральних органів виконавчої влади. Органами публічної влади, які здійснюють регулювання та підтримку управління розвитком інфраструктури в Україні, є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство розвитку громад і територій України та органи місцевого самоврядування [2]. Стосовно управління розвитком інфраструктури їх повноваження закріплені наступним чином:

1) Верховна Рада, обласна і районна ради відповідно до їх компетенції затверджують середньострокові пріоритетні напрями діяльності регіонального рівня та регіональні програми, визначають кошти відповідних бюджетів для їх фінансової підтримки та контролюють фінансування;

2) місцеві державні адміністрації (у межах делегованих їм органами місцевого самоврядування повноважень) готують та подають відповідним радам пропозиції щодо середньострокових пріоритетних напрямів діяльності регіонального рівня, розробляють проекти регіональних програм і подають їх для затвердження відповідно обласним і районним радам; вживають заходи щодо виконання регіональних програм; сприяють інноваційній діяльності у своєму регіоні і створенню сучасної інфраструктури у цій сфері; залучають підприємства, установи і організації, розташовані на підпорядкованій їм території, за їх згодою, до розв'язання проблем розвитку інфраструктури районів;

3) сільські, селищні, міські ради відповідно до їх компетенції затверджують місцеві програми, у межах коштів бюджету розвитку визначають кошти місцевих бюджетів для фінансової підтримки місцевих програм та контролюють їх фінансування;

4) виконавчі органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції розробляють проекти місцевих програм і подають їх для затвердження відповідним місцевим радам; вживають заходи щодо виконання місцевих програм; залучають підприємства, установи і організації, розташовані на підпорядкованій їм території, за їх згодою, до розв'язання проблем розвитку населених пунктів тощо.

Інституційно управління розвитком інфраструктури регламентується низкою нормативних актів, такими як [4]: Закон України від 5 лютого 2015 року № 156-VIII "Про засади державної регіональної політики", в якому визначено основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України; Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 932 "Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів"; наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31 березня 2016 р. № 79 "Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації".

Крім того, інституційне забезпечення розвитку інфраструктури регулюються документами регіонального рівня, зокрема, наприклад, для Тернопільської області та адміністративного району, це [4]: Стратегія регіонального розвитку Тернопільської області на період до 2020 року, затвердженою рішенням сесії обласної ради від 04.01.2016 р. № 28; проект Стратегії розвитку Тернопільської області на

2021 – 2027 роки та план заходів з її реалізації у 2021 – 2123 роках; програма соціально-економічного та культурного розвитку Тернопільського району на 2021 рік; районна програма облаштування дитячих ігрових майданчиків в районі на 2019-2020 роки, затверджена рішенням районної ради від 24.09.2019 р. № 588; програма розвитку та модернізації первинної медико-санітарної допомоги населенню Тернопільського району на засадах загальної практики-сімейної медицини на 2019 – 2021 роки, затверджена рішенням районної ради від 22.02.2019 р. № 533; програма розвитку малого і середнього підприємництва в Тернопільському районі на 2019 – 2020 роки; комплексна програма з енергозбереження та забезпечення додержання вимог чинного законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки в навчальних закладах району на 2018 – 2020 роки; районна програма індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2016 – 2020 роки; районна комплексна програма енергоефективності та енергозбереження на 2016 – 2019 роки; про районну комісію з питань виконання обласної програми «Питна вода Тернопілля» на 2006 – 2020 роки; схеми планування території області, схеми планування територій районів та генеральні плани населених пунктів.

Основними можливими джерелами фінансування інвестиційних проєктів інфраструктури є [3]: державний фонд регіонального розвитку; субвенція із державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури ОТГ; субвенції із обласних бюджетів місцевим бюджетам на фінансування обласних конкурсів проєктів місцевого розвитку. Таким чином, інституційне забезпечення знаходить на належному рівні, а фінансування інвестиційних проєктів є диверсифікованим.

Водночас варто зазначити що однією з найбільших проблем інституційного забезпечення розвитком інфраструктури є зволікання із впровадженням змін до Конституції, необхідних для повноцінного втілення децентралізації місцевого самоврядування. Такі зміни, зокрема, мають передбачати зміну адміністративно-територіального устрою, надання органам місцевого самоврядування ширших повноважень, уточнення обов'язків місцевих державних адміністрацій. Також недоліком є відсутність національної довгострокової стратегії розвитку держави, що мала б визначити стратегічні пріоритети та напрями розвитку України та її адміністративних регіонів.

У сфері інституційного забезпечення регіонального управління розвитком інфраструктури дієвими повинні стати такі інструменти як державно-приватне партнерство та реалізація державної регіональної політики на основі партнерських взаємовідносин між центром та адміністративними регіонами і ОТГ.

Підсумовуючи вищесказане слід відзначити, що інституційне забезпечення повинно усунути вплив негативних зовнішніх і внутрішніх чинників у регіонах, надати імпульс для подальшого удосконалення розвитку інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Бутирська І.В. Інфраструктурне забезпечення регіонального розвитку : проблеми та шляхи їх вирішення : [монографія] / І.В. Бутирська. – Чернівці : Книги – XXI, 2006. – 238 с
2. Проблеми фінансування інвестиційних проєктів місцевого та регіонального розвитку в Україні / О. В. Федорчак // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Серія : Державне управління. - 2017. - № 2. - С. 118-127.
3. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: зауваження та рекомендації : Звіт групи експертів. [Електронний ресурс].
4. За даними матеріалів Тернопільської районної державної адміністрації та Тернопільської обласної державної адміністрації.

Шоназарова Зубайда

студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

МОТИВАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Висока динамічність бізнес-середовища, стрімкі темпи науково-технічного прогресу та поглиблення глобалізаційних процесів стали причиною перенесення керівництвом аграрних підприємств акценту з оперативного менеджменту на стратегічний. Це потребує створення такої системи інформаційного забезпечення, яка буде адекватною цілям і завданням стратегічного менеджменту.

На думку Царука В. Ю. стратегічна концепція управління потребує інформаційної бази для прийняття рішень, яка буде здатною забезпечити, з одного боку, розробку методичних основ стратегії підприємства, а з іншого – аналіз та оцінку ефективності управлінських рішень щодо розподілу ресурсів підприємства, а також обліку та формування звітності щодо різноманітних аспектів його діяльності [4, с. 282].

Як свідчить практика аграрних підприємств, чинна система бухгалтерського обліку, яка традиційно виступає інформаційною основою прийняття управлінських рішень, не в змозі розв'язати завдання такого роду. Її ретроспективний характер та зосередженість на внутрішніх фактах господарської діяльності унеможливають об'єктивну оцінку керівництвом ситуації, що склалася, і перешкоджають адаптації підприємства до нових умов господарювання.

Однією з найголовніших умов сталого розвитку аграрного сектору в сучасній економіці є перехід на новий рівень організації процесів виробництва продукції і проведення послідовних заходів щодо підвищення ефективності діяльності [2, с. 40].

Спектр основних причин необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах України обґрунтував Бруханський Р. Ф. [1].

Сучасні умови господарювання аграрного бізнесу характеризуються нестабільністю та невизначеністю, що знижує ефективність господарської діяльності. Аграрне виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності, що обумовлено такими факторами, як сезонність виробництва, залежність від погодно-кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції та технології тощо. Аграрні підприємства можуть успішно діяти в сучасному бізнес-середовищі за умов побудови ефективного механізму управління, який потребує належного інформаційного забезпечення.

Як відомо, в сучасних умовах інформація виступає рушієм будь-якого бізнесу. Вона допомагає правильно оцінити умови бізнес-середовища, усвідомити та сформулювати цілі та завдання майбутньої діяльності та на цій основі ухвалити ефективні управлінські рішення. Інформація є визначальним чинником, що характеризує рівень безпеки і аграрного бізнесу. Висока поінформованість керівників та менеджерів про бізнес-процеси та загрози дозволяє мінімізувати ризики та забезпечити конкурентні переваги. В інформаційній системі аграрного підприємства значна частка припадає саме на обліково-аналітичну інформацію.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Причини необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Економічний аналіз. 2014. Т. 16. № 2. С. 210-217.
2. Мартинчик, О. А. Управлінські аспекти забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2014. № 20. С. 37-43.
3. Царук В. Ю. Необхідність формування аналітичної системи корпоративного управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 79-88.
4. Царук В. Ю. Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 27. № 1. С. 280-285.

Шпак Ярослав
аспірант
Мурашка Андрій
здобувач

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

В останні роки в електроенергетичній галузі України відбуваються структурні зміни, що пов'язані з лібералізацією ринку електроенергії. Цілями реформування електроенергетики України є забезпечення сталого функціонування і розвитку економіки, підвищення ефективності виробництва і споживання електроенергії, забезпечення надійного і безперебійного енергопостачання споживачів. Це сприятиме створенню повноцінного конкурентного оптового ринку електроенергії і формування ефективних роздрібних ринків електроенергії. Функціонування електроенергетичних підприємств (обласних енергетичних компаній) в сучасних умовах характеризується появою нових фінансово-економічних відносин, завдань і форм роботи, що породжує протиріччя між елементами фінансової рівноваги та рівнем економічного розвитку підприємства. Разом з тим динамічність середовища функціонування енергетичних підприємств обумовлює зміни умов господарювання, які впливають на їх фінансово-економічну стійкість і темпи економічного зростання. Тому вирішення питань обґрунтування шляхів підвищення економічної стійкості суб'єктів господарювання в довгостроковому періоді, пов'язаних з глибокою зміною організаційно-економічного механізму управління набувають особливої актуальності.

Удосконалення організаційно-економічного механізму управління енергетичних підприємств передбачає підвищення ефективності його функціонування та конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках і має включати [1]:

– формування концепції управління компанією, орієнтованою на задоволення потреб ринку, за рахунок адаптації усіх підприємств, котрі входять у її структуру, до специфічних, традиційних, природних, технологічних, організаційно-економічних умов регіонального промислового виробництва, що забезпечує їх тісний зв'язок, мотивовану взаємними інтересами суб'єктів господарювання, споживачів і держави і високою ефективністю їх функціонування;

– використання сукупності прогресивних форм господарювання, методів, технологій, перетворень, які базуються на сучасних уявленнях про розвиток енергетичних підприємств і враховують специфіку інтеграції інтелектуального потенціалу і технологічних можливостей;

– державне регулювання розвитку енергетичних підприємств з орієнтацією його на національні інтереси;

– організаційно-економічний механізм управління енергетичними підприємствами може реалізувати високу ефективність лише в тому випадку, якщо вони функціонують на принципах гарантування їх фінансових інтересів, збереження природних, екологічних і соціальних основ життєдіяльності працівників і населення.

Однією з найважливіших функцій вдосконалення організаційно-економічного механізму управління енергетичним підприємством, є забезпечення узгодженості, взаємозв'язку і взаємодії між суб'єктом господарювання і зовнішнім середовищем в досягненні запланованих цілей і завдань, підвищення результативності спільних дій з урахуванням законів суспільного розвитку. Досягти узгодженості всіх елементів організаційно-економічного механізму управління в здійсненні науково-технічної і промислової політики, зростання економіки підприємства можна тільки при наявності стратегії, на яку при вмілому використанні економічних і фінансово-кредитних важелів повинні злагоджено працювати всі його системоутворюючі елементи. Важливе місце при цьому займає структура підприємства за допомогою якої здійснюється ця взаємодія. Різноманіття елементів організаційних структур і їх інформаційні взаємозв'язки характеризують систему управління

підприємством і впливають на ефективність його функціонування. Відмінності в силі впливу цих елементів ускладнюють завдяки визначення ступеня їх впливу на узагальнюючий критерій роботи підприємства, що ускладнює оптимізацію елементів організаційних структур.

При побудові структури управління підприємством постає питання про те, як розділити діяльність співробітників підприємства по горизонталі, тобто визначити, які завдання повинна вирішувати кожна структурна одиниця. Інший важливий момент побудови підприємства – розподіл робіт по вертикалі. Вирішувати, в якому елементі ієрархічної структури повинні прийматися найважливіші рішення, – справа вищого керівництва підприємства. Це визначає форму організаційної структури і ефективність управлінських рішень [2].

Основні напрямки програми розвитку на підприємствах компаній ПАТ «Центренерго», ПАТ «Донбасенерго» та ДТЕК Енерго:

1. Впровадження системи стратегічного планування діяльності підприємств компаній ПАТ «Центренерго», ПАТ «Донбасенерго» та ДТЕК Енерго в цілому і з розбивкою по структурних відділеннях підприємства. Мета – визначення стратегії, місії та плану розвитку підприємства для своєчасного реагування на значні зміни зовнішніх (в політиці, економіці держави тощо) і внутрішніх чинників діяльності.

2. Заходи щодо оптимізації організаційної структури. Мета – забезпечення оптимального, що не допускає дублювання розподілу функцій між підрозділами і співробітниками підприємства, а також виявлення функцій, які не закріплені за ланками підприємства.

3. Розробка системи логістики на підприємстві, що включає опис бізнес-процесів, розробку єдиного документообігу, форм звітних документів та регламенту їх руху для подальшої автоматизації діяльності підприємств компаній ПАТ «Центренерго», ПАТ «Донбасенерго» та ДТЕК Енерго. Мета – скорочення обсягів і тривалості циклу внутрішнього і зовнішнього документообігу, уніфікація (єдність) стилю і регламенту документообігу.

4. Впровадження системи бюджетування, управлінського обліку і звітності, контроль виконання, а також коригування бюджетів підприємства (на підставі розроблених бізнес-планів).

5. Розробка системи оплати та мотивації праці. Навчання та атестація персоналу з метою підвищення кваліфікації. Розробка матриці закріплення функцій за співробітниками структурних підрозділів і карт функціональних обов'язків співробітників, документів, що регламентують питання оплати праці та порядку їх винагороди. Мета – систематизація виробничих обов'язків і відносин між посадовими особами та структурними підрозділами.

6. Автоматизація системи управління підприємством, ведення контролю та обліку грошових коштів, а також дебіторської та кредиторської заборгованості по «системі» в цілому.

Список використаних джерел

1. Брич В. Я., Гевко Б. Р. (№11) Проблеми застосування сонячної енергії в сфері житлово-комунального господарства. Інноваційна економіка. 2016. № 1-2. С. 152-157.
2. Брич В. Я., Федірко М. М., Артемчук Т. О. Трансформація організаційної структури енергокомпанії. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Том 27. № 3. С. 166-172.
3. Мальчик М. В., Оплачко І. О. Механізм антикризового управління діяльністю промислових підприємств з урахуванням організації рефлексивних впливів. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика». 2018. № 892. С. 140-148.
4. Пакулін С. Л., Пакуліна А. А. Управління сталим розвитком сучасного підприємства. ТРАЕКТОРИЯ НАУКИ. Электронный научный журнал. 2016. № 3(8). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/trna_2016_2_3_5

Южда Марія
слухач магістерської програми
Фещук Максим
аспірант
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ

Наявність спектру методів стратегічного управлінського обліку, які можуть на практиці використовуватись в системі менеджменту логістичних витрат, створює дилему вибору серед них найбільш оптимального для конкретного підприємства (із врахуванням його специфіки діяльності, технологічної й організаційної структури, стану зовнішнього середовища тощо).

Проф. Бруханський Р.Ф. на основі моніторингу джерел з обраної тематики досліджень та особливостей функціонування підприємств в умовах застосування сучасних обліково-інформаційних систем і технологій запропонував наступний механізм побудови методики стратегічного управлінського обліку, що передбачає здійснення вибору із існуючого набору методів на основі ряду обґрунтованих критеріїв: 1) дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства (стратегічної бізнес-одиниці); 2) визначення ключових факторів успіху; 3) аналіз відповідності критеріям вибору методів; 4) вибір методу із наявного переліку; 5) вибір формату і виду представлення стратегічної облікової інформації у вигляді стратегічної управлінської звітності [2, с. 33].

На першому етапі необхідно провести аналіз існуючої стратегічної позиції підприємства або стратегічної бізнес-одиниці шляхом аналізу його зовнішнього середовища та провести аналіз стратегічних можливостей на основі аналізу внутрішнього середовища (дослідження ключових бізнес-процесів). Якщо для аналізу внутрішніх можливостей підприємства, які значною мірою залежать від особливостей наявних бізнес-процесів, основним джерелом інформації виступає система бухгалтерського обліку, то для аналізу зовнішнього середовища слід використовувати інструментарій стратегічного аналізу (SWOT, PESTEL, 5 сил Портера тощо). Виходячи з того, що орієнтація на зовнішнє середовище є базовою характеристикою стратегічного управлінського обліку, інформація про фактори зовнішнього середовища повинна обов'язково враховуватись при побудові стратегічного управлінського обліку.

Після проведення аналізу макросередовища підприємства (стратегічної бізнес-одиниці), визначаються ключові фактори його успіху в конкретній галузі, реалізація яких відкриває перспективи покращення власних конкурентних позицій і стратегічного розвитку в цілому. На думку Д.В. Арутюнової, існують такі типи ключових факторів успіху: пов'язані з технологією; пов'язані з виробництвом; пов'язані з розподілом; пов'язані з маркетингом; пов'язані з кваліфікацією; пов'язані з можливостями підприємства тощо [1, с. 40 – 41].

Приклад залежності використовуваної методики стратегічного обліку від ключових факторів успіху та обраної підприємством стратегії також наводять Р.Х. Ченхолл та К. Ленгфілд-Сміт. На думку авторів, для реалізації стратегії диференціації продукції фірми використовують такі інструменти управлінського обліку як "Quality costing", "Інтегровані системи", "Командно-орієнтовані структури", "Системи управління людськими ресурсами", "Системи збалансованих показників", "Системи оцінки працівників", "Бенчмаркінг" та "Техніки стратегічного планування". Для реалізації стратегії мінімізації витрат використовуються традиційні техніки управлінського обліку та системи обліку витрат за видами діяльності ("Activity-based costing", "Value chain costing" тощо) [4, с. 244-245].

На третьому етапі відповідно до запропонованого механізму вибір окремого методу для організації системи стратегічного управлінського обліку на підприємстві можливий лише за умови відповідності критеріям, які враховують основні вимоги, що висуваються до функціонування облікової системи та системи стратегічного менеджменту підприємства (стратегічної бізнес-одиниці): економічна

доцільність; технічно-організаційна відповідність; стратегічна обґрунтованість; відповідність існуючій на підприємстві системі стратегічного менеджменту (організаційній і методичній складовій системи) [2, с. 34].

На четвертому етапі, враховуючи той факт, що на рівні підприємства або стратегічної бізнес-одиниці має бути здійснений вибір методу стратегічного управлінського обліку, одночасне комплексне використання всіх методів є неможливим як з позиції економічної доцільності, так і через відсутність такої потреби на рівні суб'єктів прийняття стратегічних управлінських рішень. Це пов'язано тим, що значна кількість методів частково перетинаються між собою, досліджуючи одні й ті ж аспекти функціонування внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства дещо під іншим кутом зору, в різних розрізах надаючи інформацію стратегічного характеру. До того ж, існуючі методи значно відрізняються між собою за обсягом охоплення явищ, приміром, система збалансованих показників ("Balanced Scorecard") охоплює всю діяльність підприємства, а управлінський облік брендів ("Brand Management Accounting") стосується лише торговельних марок підприємства.

На п'ятому етапі в залежності від наявних запитів користувачів облікової інформації стратегічного характеру і використовуваних моделей та методів прийняття стратегічних управлінських рішень має бути узгоджено формат і вид представлення такої інформації. У діяльності сучасних підприємств, які використовують інформаційно-комп'ютерні технології, найбільшого поширення набули три формати представлення стратегічної облікової інформації: 1) текстовий (пояснювальна облікова інформація стратегічного характеру); 2) табличний (ключові стратегічні показники на основі даних стратегічного обліку); 3) графічний (використання сучасних засобів візуалізації облікових даних стратегічного характеру).

Результатом застосування стратегічного управлінського обліку логістичних витрат є генерування інформаційного продукту у вигляді стратегічної управлінської звітності, що є сукупністю способів отримання підсумкових відомостей, які надаються управлінцям для забезпечення функцій стратегічного менеджменту [3, с. 312].

Виходячи із параметрів системи стратегічного менеджменту підприємства стратегічна облікова інформація щодо логістичних витрат може бути представлена у звітах наступних видів: 1) комплексні стратегічні управлінські звіти; 2) сегментні стратегічні управлінські звіти; 3) оперативні стратегічні управлінські звіти.

Періодичність формування і порядок подання всіх видів стратегічних управлінських звітів щодо логістичних витрат повинна визначатись в рамках облікової політики конкретного підприємства, що також значною мірою залежить від рівня комп'ютеризації обліково-аналітичних процедур та можливостей використовуваного програмного забезпечення.

З метою повного забезпечення відповідності використовуваної методики стратегічного управлінського обліку підприємства (стратегічної бізнес – одиниці) змінюваним вимогам системи стратегічного менеджменту, необхідним є здійснення моніторингу та перевірки відповідності обраного методу (або методів) у випадку зміни стратегічних цілей, коригування існуючої стратегії та розробки нової стратегії, при зміні моделей і методів прийняття стратегічних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Арутюнова Д.В. Стратегический менеджмент: Учебное пособие. Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. 122 с.
2. Бруханський Р. Ф. Побудова методики стратегічного управлінського обліку на підприємствах. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 9. С. 27-36.
3. Бруханський Р. Ф. Поняття стратегічного управлінського обліку. Інноваційна економіка. 2014. № 4. С. 310-313.
4. Chenhall R.H., Langfield-Smith K. The relationship between strategic priorities, management techniques and management accounting: an empirical investigation using a systems approach. Accounting, Organizations and Society. 1998. Vol. 23(3). P. 243-264.

Юзв'як Юлія
слухач магістерської програми
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Посилення конкуренції на світових ринках мотивує підприємства України принципово переглянути ставлення до оптимізації процесу прийняття тактичних і стратегічних рішень з управління матеріальними ресурсами. При цьому варто зазначити, що основою формування ефективних стратегічних рішень є не лише традиційна інформація фінансового обліку, але й моніторинг зовнішніх факторів бізнес – середовища, які опосередковано, а в окремих випадках і безпосередньо впливають на діяльність підприємства. Базовим пріоритетом менеджменту сучасних підприємств є орієнтація на досягнення стратегічних цілей діяльності і забезпечення довготривалого виживання на ринку.

Облікова система підприємства повинна враховувати ці вимоги сучасності, оскільки облік є головною інформаційною базою менеджменту.

Необхідність формування облікової інформації стратегічного спрямування зумовлена теоретичним обґрунтуванням і практичним застосуванням на початку 70-х років ХХ століття концептуальних основ стратегічного менеджменту, особливістю якого, на думку К. Друрі, є «досягнення стійких конкурентних переваг» [4, с.25].

Дж. Блейк і О. Амант стверджують, що переважно стратегічні рішення характеризуються довгостроковою сутністю, значним чином впливають на всі сфери життєдіяльності підприємства і, як правило, мають зовнішню спрямованість, часто не володіючи внутрішньою складовою [1, с. 68].

Вказане твердження поділяють інші науковці (Р. Каплан, Д. Нортон), які вважають, що стратегічні пріоритети обліку були розроблені передусім для підтримки загальної конкурентної стратегії підприємства за рахунок використання інформаційної технології для більш досконалого обліку собівартості продуктів і послуг [5, с. 172].

На думку К. Друрі, основними параметрами облікового забезпечення стратегічного менеджменту доцільно вважати: 1) вихід за межі внутрішньої орієнтації традиційного обліку і отримання інформації про конкурентів; 2) встановлення залежності між стратегією підприємства і застосуванням облікових даних [4, с.871].

Бруханський Р. Ф. стверджує, що у більшості підприємств України спостерігаються певні проблеми із застосуванням основних елементів стратегічного менеджменту і відповідно системи його обліково – інформаційного забезпечення. Українці є достатньо консервативною нацією, вони не люблять і не сприймають змін. У багатьох випадках спостерігається «реакція відторгнення» будь-яких нововведень. Крім того, у багатьох бізнесменів відсутнє переконання щодо виправданості застосування елементів стратегічного управління [3, с. 269].

В умовах глобалізації світової економіки основним пріоритетом сучасних підприємств доцільно вважати забезпечення стабільності функціонування з метою довгострокового «виживання» на ринку, передбачення і попередження загроз бізнесу з метою уникнення ризику банкрутства, створення сприятливої ситуації з дотриманням потенційних параметрів успіху для гарантування перспектив розвитку підприємств. Досвід діяльності підприємств провідних країн світу пропонує у якості інструменту досягнення вказаних цілей – концепцію стратегічного менеджменту, яка потребує відповідного обліково-інформаційного супроводу.

У процесі прийняття стратегічного управлінського рішення з управління матеріальними ресурсами слід співставити власний потенціал підприємства з можливостями і загрозами зовнішнього бізнес-оточення. При цьому доцільно врахувати, що: 1) в основі стратегій є завчасно сплановані дії (реакції) підприємства на зміну зовнішньої сфери господарської діяльності з метою досягнення бажаних цілей; 2)

інформаційною базою прийняття управлінських рішень стратегічного змісту є обліково-аналітична система підприємства.

Система обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління матеріальними ресурсами сучасного підприємства повинна регламентувати мету, сутність якої полягає в кінцевому підсумку у наданні інформаційного супроводу для прийняття управлінських рішень стратегічного характеру.

Глобалізаційні трансформації світової та національних економік, фокусуючи пріоритети на подоланні аморфності бізнесу та посиленні конкурентоспроможності, зумовили об'єктивну необхідність розробки науково обґрунтованої моделі комплексного інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту, що передбачає доцільність впровадження обліково-аналітичних інновацій для генерування нових методологічних засобів обробки інформації стратегічного характеру, зокрема, розвитку управлінського обліку в напрямі забезпечення його відповідності потребам стратегічного управління з логічним уточненням теоретичних основ функціональності облікової системи тактичного й стратегічного рівнів [2, с. 9].

Оскільки стратегічний менеджмент вітчизняних підприємств використовує переважну питому вагу саме облікової інформації, при формуванні змісту і параметрів його обліково-інформаційного забезпечення доцільно застосовувати елементи законодавства України у сфері обліку, зокрема норми Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» стосовно методологічних засад формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності [6].

Базовими елементами формування інформаційного масиву для потреб стратегічного менеджменту матеріальних ресурсів доцільно вважати: 1) позиціонування конкретного підприємства у його бізнес-оточенні, яке передбачає дослідження унікальності бізнесу, конкурентних переваг та інших стратегічно важливих позицій; 2) моніторинг внутрішнього середовища підприємства, метою якого є виявлення сильних і слабких сторін діяльності; 3) моніторинг зовнішнього середовища підприємства, метою якого є виявлення фактичних і потенційних загроз і можливостей бізнесу; 4) застосування ефекту синергії, сутність якого полягає в забезпеченні інтеграції окремих елементів з метою отримання консолідованого результату вищої продуктивності.

Основними джерелами обліково-інформаційного забезпечення стратегічної системи управління матеріальними ресурсами підприємства доцільно вважати: 1) фінансовий облік і звітність; 2) управлінський облік і звітність; 3) результати моніторингу бізнес-середовища.

Пріоритетним завданням обліково-інформаційного забезпечення стратегічної системи управління матеріальними ресурсами підприємства доцільно вважати процес формування відповідного інформаційного масиву, необхідного для прийняття управлінських рішень стратегічного характеру з метою забезпечення ефективного функціонування підприємства на довготривалу перспективу.

Список використаних джерел

1. Блейк Д., Амант О. Европейский бухгалтерский учет: Справочник. Перевод с англ. В. Н. Егоров. М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1997. 396 с.
2. Бруханський Р. Ф. Ідентифікація специфічних функцій стратегічного управлінського обліку. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 7-18. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.007>
3. Бруханський Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. Інноваційна економіка. 2012. № 8. С. 267-270.
4. Друри К. Управленческий и производственный учет. Учебник: Перевод. с англ. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. 1071 с.
5. Каплан Р. С., Нортон Д. П. Сбалансированная система показателей: От стратегии к действию. Перевод. с англ. 2-е изд., испр. и доп. М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. 320 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» в редакції від 29.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

Яскал Марія
студентка

ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»

ПРИЧИНИ І ФАКТОРИ ВИНИКНЕННЯ СТРАТЕГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Необхідність побудови системи стратегічного обліку на підприємстві обумовлена рядом багатоаспектних причин. При цьому можна виділити як причини загальноекономічного, так і облікового характеру.

Базовою причиною загальноекономічного характеру, на думку Царука В. Ю. доцільно вважати зміну параметрів функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання, оскільки система бухгалтерського обліку є інформаційною моделлю системи підприємства, яка дозволяє ідентифікувати і обробляти дані про факти господарського життя та генерувати і подавати інформацію про них зацікавленим користувачам за допомогою різноманітних видів і форматів бухгалтерської звітності [3, с. 283].

Зі зміною умов функціонування підприємств, їх структури, набору ресурсів, зміною моделей і методів прийняття управлінських рішень повинна бути належним чином удосконалена й облікова система, щоб відповідати зростаючим інформаційним потребам внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації.

Бруханський Р. Ф., обґрунтувавши основні принципи трансформації бухгалтерського обліку в реструктуризованих сільськогосподарських підприємствах України на етапі початку ринкових відносин [2, с. 210 – 217], у наступних дослідженнях згенерував дві основні групи економічних трансформацій, які зумовили необхідність розробки системи облікового забезпечення стратегічного менеджменту: перехід від соціалістичної планової економіки до ринкової та глобалізація світової економічної системи [1, с. 212].

З переходом до ринкової економіки відбуваються якісні зміни в системі економічних відносин, зокрема змінюються форми власності, економічні відносини, розвиваються інноваційні процеси, відбувається переорієнтація підприємств з оперативних цілей на стратегічні. У зв'язку з цим виникає необхідність формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою діяльністю відповідно до нових умов господарювання. У результаті формування ринкових умов господарювання виникає потреба в розробці системи належного обліково-аналітичного супроводу реалізації стратегічних цілей підприємств.

Глобалізація економіки, поява значної кількості ризиків господарської діяльності, наростання невизначеності, динамічність зовнішнього середовища також зумовлюють необхідність побудови на підприємствах системи стратегічного управління, для ефективного функціонування якої необхідною є стратегічно орієнтована система бухгалтерського обліку.

Нині для аграрних підприємств в системі бухгалтерського обліку спостерігається надмірна концентрація на факторах внутрішнього середовища підприємства та відсутність або несистематичність проведення аналізу факторів зовнішнього. Саме ці недоліки і повинна подолати система стратегічного обліку як елемент стратегічної управлінської системи.

Список використаних джерел

1. Бруханський Р. Ф. Причини необхідності розробки стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Економічний аналіз. 2014. Т. 16. № 2. С. 210-217.

2. Бруханський Р. Ф. Основні принципи трансформації бухгалтерського обліку в реструктуризованих сільськогосподарських підприємствах. Вісник Тернопільської академії народного господарства. Випуск 6. Тернопіль: Економічна думка, 1999. С. 199-202.

3. Царук В. Ю. Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2017. Т. 27. № 1. С. 280-285.

4. Царук В. Ю. Теорія і методологія обліку і аналізу в системі корпоративного управління : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2020. 404 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ, НАУКИ І БІЗНЕСУ
В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

До збірника увійшли матеріали
VIII Міжнародної науково-практичної конференції,
яка відбулася 23 жовтня 2020 р.
в Західноукраїнському національному університеті

Підписано до друку 25.11.2020.
Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний 70 г/м². Друк на дублюванні.
Умов.-друк. арк. 16,97. Обл.-вид. арк. 23,1
Тираж 150 примірників. Замовлення № 0527/28-10.

Видавець та виготувач:

ФОП Осадца Ю.В.
м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 2Д/10
тел. (097) 988-53-23



*Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.*